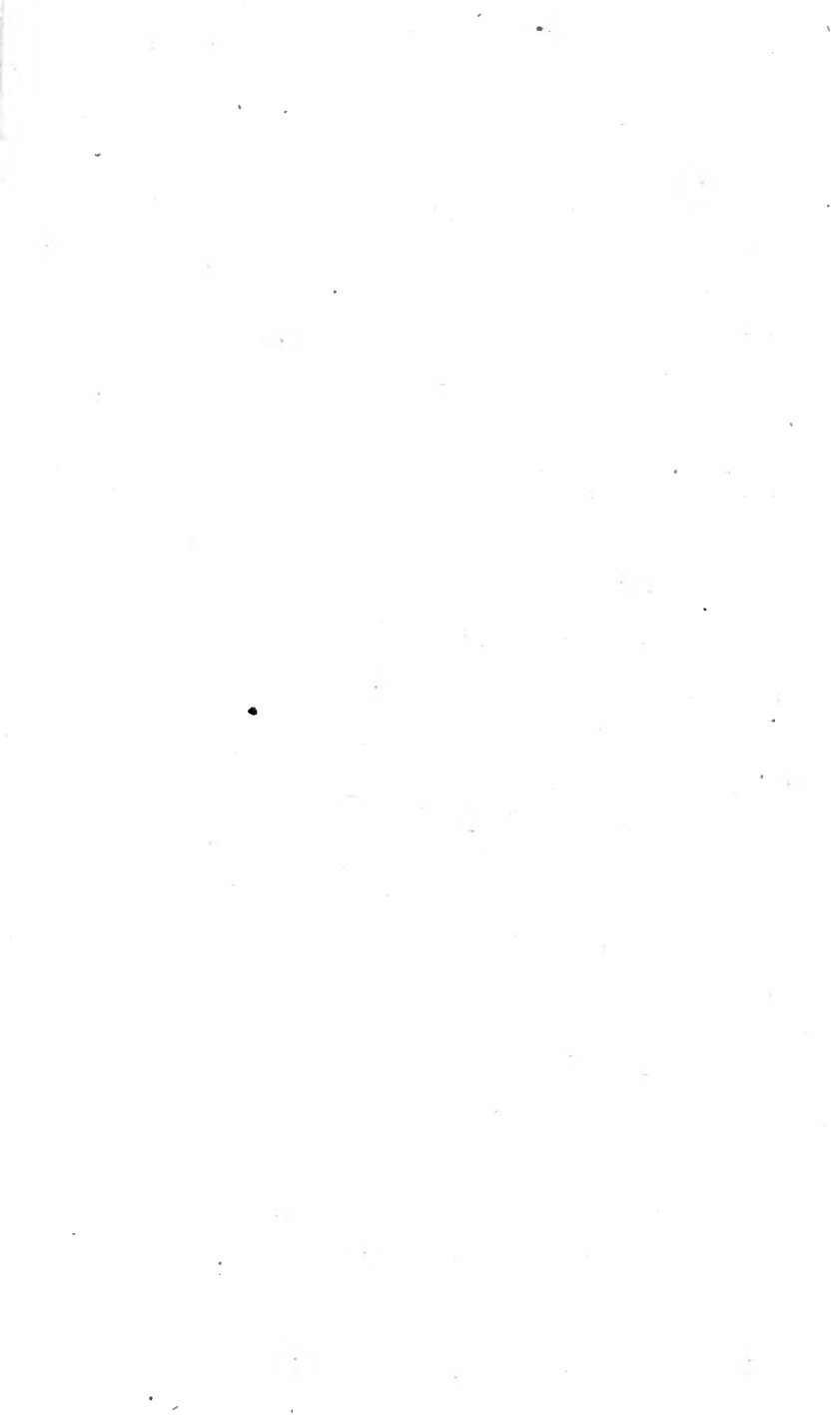

\$.675

2.

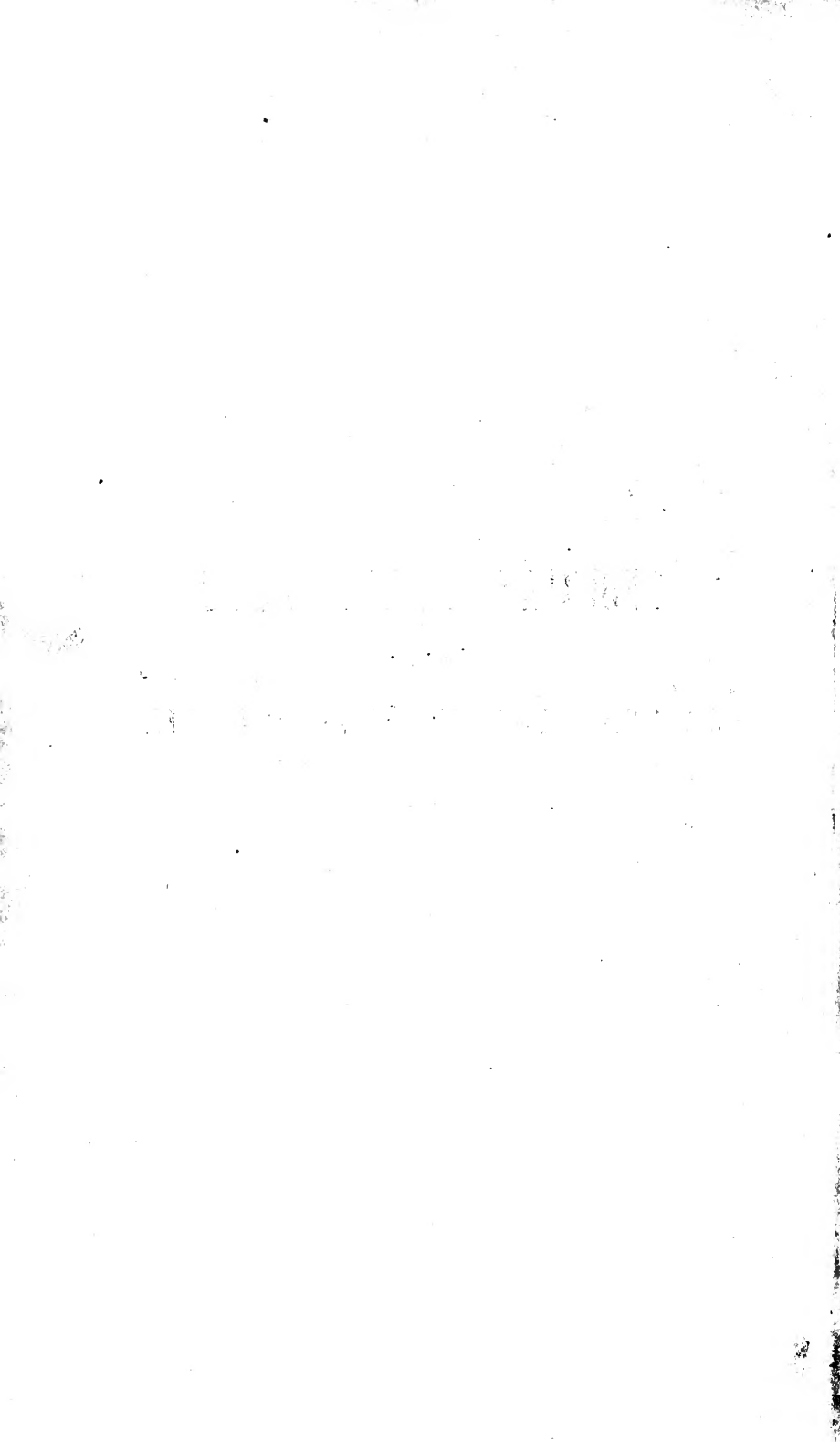

NEDERLANDSCH TIJDSCHRIFT

VOOR

JAGTKUNDE EN VISSCHERIJ.

Nederlandsch
TIJDSCHRIFT
VOOR
JAGTKUNDE

Hoofd-Redacteur
Dr H. SCHLEGEL,

IIe Jaargang.

ARNHEM
J. G. MEIJER,
1853-54.

INHOUD

VAN DEN TWEEDEN JAARGANG.

BLADZ.

Bijzonderheden omtrent Mr. GERARDT BOOT, Luitenant Houtvester in het Noorder-kwartier van Holland. door V. v. W.	4
Over de jacht in de Steppen van Rusland	12
Morgan, eene ware gebeurtenis	21
Jagt-herinneringen uit Rusland.	33
Kinderlijke eenvoudigheid	42
Allerlei	43
Boekbeschouwing	45
De dieren in de Steppen van het Zuidelijke Rusland, door KOML.	49
Over het kunstmatig aanfokken van Visschen	74
Allerlei	78
De ridder, de dame en het hert.	79
Eene Jagt bij Parijs	87
De Buffel van Zuid-Afrika	92
De Jagers-taal.	96
De School-vos.	—
Eene bijdrage tot de kennis van het jagtveld en het vischwater in de Provincie Noord-Brabant; door Mr. H. SASSEN	97 en 196
Beschouwingen over het teekenen van groot en klein hairwild, in het bijzonder van het hert; door L. VOIGT.	102
Iets over de punt-kogels.	105

Iets over het staan der jagthonden; door Mr. V. E. O.	108
Beschrijving van den Hooglands- of Schotschen her- tenhond en van eene hitsjagt	115
Over de jagt in Afrika; door E. DAUMAS.	126
Een misverstand	144
Schetsen uit Amerika	145
St. Hubert	169 en 208
Over den oorsprong van het vogelschieten.	174
De helse jagt in den Adventstijd; door C. LEDHUI.	177
Eene buffel-jagt op Java. door V. v. W.	194
Eenige opmerkingen over het Veldhoen of Patrijs, als- mede omtrent de behandeling van eene patrijzenjagt.	206
De Gemzen-Jagt.	215
Eduard Wildman, de schoone jager	221
Fragment uit het dagboek van een hengelaar, behan- delende de vraag: waar de visch gebleven is, bij het droogmaken van het Haarlemmer Meer	241
Een Haas is maar een slecht eten.	277
Het openen der Jagt.	280
Slotwoord	286

Bijzonderheden omtrent Mr. GERARDT BOOT, Luitenant Houtvester in het Noorder-kwartier van Holland.

In de Hoogduitsche jagt-litteratuur vinden wij dikwerf geheele levensbeschrijvingen of enkele bijzonderheden uit het leven van mannen, welke zich door uitgebreide kennis van het jagtvak of buitengewonen ijver voor de instandhouding der jagt hebben onderscheiden, en de lezer verwijlt gaarne bij die bladzijden, welke het nederige leven en het onvermoeid streven van die mannen vermelden.

Ofschoon ook hier te lande, vroeger en later, zoodanige geweest zijn, welke aanspraak op dergelijke vermelding konden maken, is er evenwel niets of zoo weinig omtrent hen aangeteekend geworden en overgebleven, dat het ondoenlijk is, iets zamenhangends daaromtrent mede te deelen.

Toevallig is dit het tegenovergesteld geval met Mr. GERARDT BOOT, van wien eenige eigenhandige opteekeningen zijn bewaard gebleven, waaruit het, in verband met andere schrifturen en boekwerken, mogelijk geworden is, eenige bijzonderheden omtrent een' man te verzamelen, gedurende wiens ijverig toezigt en beheer de wildstand in Noord-Holland tot eene aanmerkelijke hoogte was opgevoerd.

Gesproten uit het aanzienlijk Nederlandsch geslacht BOORN of Boor, ten wapen voerende een schild van goud, beladen met een springend hert van sabel en reeds in de XIIde eeuw bekend, was hij eerst gehuwd met GEERTRUID VAN

KOUWENHOVEN, later met CORNELIA VAN TEJLINGEN, en vinden wij hem in 1572 vermeld als rentmeester der Abdij van Egmond, in welke betrekking hij zijnen behuudvader DIERICK VAN TEJLINGEN was opgevolgd. — Den 16den Februarij 1582 werd hij door de Staten van Holland en Westfriesland ontslagen en later, ter zake van achterstand in het uitbetalen der alimentatie aan de Conventualen van Egmond, in regten vervolgd, doch de executie en de gijsseling bij appointment van den Hove van Holland d. d. 1sten Maart 1585 geschorst. — In Februarij 1589 schijnt hij zich in armoedigen toestand te hebben bevonden en verzocht hij aan de gemelde Staten om »in aansieninge van syn uijterste miserie” met eene jaarlijksche toelage van tweehonderd ponden uit de inkomsten der Abdij van Egmond of met een tractement in de Compagnie van zijnen zwager, den Kapitein WILLEM VAN ZUHLEN VAN NIJVELT, te worden begunstigd, tot dat hij met eenig ambt zoude bekleed zijn; ten gevolge van welk verzoek hij als Adelborst bij die Compagnie werd aangesteld, op een maandelijksch tractement van achttien Gulden, welke som later tot veertig gulden is verhoogd, toen hem zijn verzoek om als »Gecommitteerde tot opsicht van de Wildernisse” op het huis van Sevenbergen of Arentsbergen te mogen wonen, werd afgeslagen. — Omstreeks het jaar 1591 schijnt hij zijn verblijf te Weesp gehouden te hebben, zonder dat evenwel blijkt, dat hij aldaar eenig ambt bekleedde.

In 1594 werd hij aangesteld tot Luitenant Houtvester in het Noorder-kwartier van Holland, zonder dat de dagteekening zijner aanstelling is gebleken; doch in zekere acte, gepasseerd te Camp, den 23sten Augustus van dat jaar, komt hij voor onder den titel van Luitenant Houtvester en was zijne woonplaats toen te Alkmaar gevestigd, alwaar hij omstreeks het begin der XVIde eeuw schijnt te zijn overleden, althans

wij vinden, onder stukken van het jaar 1600, een verzoekschrift van zekeren SPLINTER VAN MANEN, kastelein van het huis te Heemskerk, aan Prins MAURITS, strekkende om in plaats van den overledenen BOOT als Luitenant Houtvester te worden aangesteld.

Na deze korte schets, willen wij trachten, GERARDT BOOT in zijne betrekking van Luitenant-Houtvester te doen kennen, althans voor zoo ver zulks de voorhanden bouwstoffen mogelijk maken, en waarbij ons zijne eigenhandige aantekeningen hoofdzakelijk ten leiddraad zullen strekken.

Het zal wel geen betoog behoeven, dat door de inlegering van krijgsvolk, in de streken langs den duinkant, gedurende den Spaanschen oorlog, vooral tijdens het beleg van Alkmaar en de verwoesting der Abdij van Egmond, het grof wild in Noord-Holland, zoo niet bijna uitgeroeid, althans zeer sterk moet zijn verminderd geworden, en dat het herstel van den wildstand, waarvan wij nader zullen gewagen, wel grootendeels aan den onbezweken ijver en het gestadig toezigt van Boor zal zijn toe te schrijven, en wij meenen dan ook te mogen opmaken, dat de vroegere commissie, hem in het opzigt over de Wildernissen opgedragen, door hare gunstige uitkomsten, niet weinig tot zijne latere aanstelling als Luitenant Houtvester heeft toegebracht.

De van hem, in deze betrekking, overgeblevene eigenhandige aantekeningen, welke van den 4den Augustus 1594 tot den 11den Maart 1596 loopen, getuigen zoo zeer van 's mans onvermoeiden dienstijver, dat men zich dikwerf moet verwonderen, hoe door een enkel persoon, zooveel heeft kunnen verrigt worden. — In stede van het toezigt aan de toenmalige Dienaars der Wildernissen en Duinmeijers over te laten, vinden wij hem, bijna dagelijks, des morgens vroeg uitrijdende, te paard de duinen en bosschen doorkruisende, soms ook des nachts daar vertoevende; dan eens

tegen het rooven van helm en vernielen van houtgewas , dan weder tegen strooperijen en voor het behoud van het grof wild wakende. Dikwerf ontmoeten wij hem blootgesteld aan beschimpingen en bedreigingen , soms aan handdadigheden , welke laatste zelfs eenmaal in zijn eigen huis tegen hem gepleegd werden. — Meestal des avonds laat van zijnen togt terugkeerende , vond hij nog den tijd om het gebeurde van den dag , in den geest van zijnen tijd vrij breedvoerig , ter neder te schrijven en , zoo noodig , zijn rapport aan den Houtvester van Holland en Westfriesland op te maken. — Onder zoodanig beheer kon het dan ook niet falen of de wildstand in het Noorder-kwartier moest spoedig in ruime mate toenemen en tot eene aanzienlijke hoogte stijgen , waarvan dan ook het bewijs genoegzaam in eene door hem , op den 27sten October 1596 , gehoudene inspectie van het grof wild voorhanden is.

Doch wij willen den Luitenant Houtvester liever zelve doen spreken en hier eenige uittreksels zijner aantekeningen laten volgen , daarbij aanvangende met eenen brief aan den Houtvester JOHAN VAN DUVENVOIRDEN , Heer van Warmond en Woude , waaruit onder anderen , van zijne zorg voor het grof wild kan blijken.

EDELE EERENTFESTE VROME ZEER WYSE EN
DISCRETE HIERE , MYN HEER.

U. E. missive in dato den XIIIJden decembris hebbe ick vuyter wildernisse comen op ten XVden daeraan volgende savons te vyff ure binnen Alcmaer ontfangen , het inhouden van dien houde ick U. E. indachtigh.

Voege voor antwoord dat ick op den XIJden decembris alhadde doen byten in alle die somer cuy-

len ofte waetercuylen in de Wildernisse leggen, Principalyck daer het groff wilt hem meest es onthouden, en werden alle daechs, die byten opgehouden die ick oick gevisiteert hebbe.

Ick hebbe mede op ten XVIden decembris goede order gestelt in de wildernisse tot twaelf plaetsen alwaer men het grof wilt spysen sal, daer hetselve wilt hem meest onthouden es, doch en hebbe alsnoch nyet doen spysen, alsoe het van sneeuwen ophyelt, en sall van als sorch draegen, off U. E selfs present waere.

Ick hebbe maer twee Ruyven by provisie doen maecken, om geen onnutte costen te maecken wandt het te sorgen es dat het jonck wilt dat omme de C in getaele es daer nyet aen soude durven comen.

Aengaende dat U. E. schryft dat ick goede register houden soude, van alle die geinsinueerde personen, etc. en dat ick met nyemandt conniveren soude, Anders doen, soude tselve tenderen tot lesie van my Eere naem en faeme.

Edele Heere ick seynde U. E. by de dienaers van wildernisse nyet alleen Register van geinsinueerde personen, maer oick alles daer inne gestelt, wes ick alhier in myn quartyer gebesogneert en op een goede voet gebracht hebbe, sulcx dat ick genoechaem geperficieert en volmaect hebbe, dat ick voor my genomen hadden tenderende tot een goede order en groot voordeel van wildernisse als een vroom dienaer schuldich es en behoordt te doenen.

Waer vuyt U. E. claerlycken bevinden sall, dat ick met nyemandt geconiveert en hebbe, en alsnoch

nyet coniveren sal, en indyen daer eenighe valsche delateurs by U. E. mochten comen, U. E. sall gelieven my die selve te laten gyselen, wandt ick myn Eedt (U. E. gedaen) betrachten sall,

Ende alsoe ick nu verhope een goede order gestelt te hebben in myn quartier, die U. E. wel behaegen sall, soe moet men die oick met vromicheyt onderhouden, daertoe ick my vuyterste diligen en devoir doen sall, doch (U. E. secretelijck geschreven) hebbe sorch, voor drie dienaers, versoecken aen U. E. die dienaers scherpelyck te willen belasten en bevelen, dat zyl. met nyemandt symuleren het zy we hy zy, maar dat zyl. die overtreders sullen ghselen en met nyemandt coposeren, op privatie van heurl. officie.

Edete Heere U. E. sall gelieven te behartygen by Zyner Excie (1) die saecken van wildernisse van het noorderquartier, dat U. E. daer mede comissie off mochte obtineren, wandt het schande es dat alle die boeren en schouten daer soe vyleynich jaegen zyn, daer es nyemandt gequalificeert dan alleen die Heeren van Schaegen, die ongequalificeerde van Alcmaer, die gebruyken daer mede haer personagie, en hebben dese voorleden somer daer geweldich geraecht meenen dese toecomen soomer, die meester daer te maecken, als vrye jacht daer hebben, Roepen, heeft die Heere van Warmond, het velt nu ons doen verbieden deur zyn Coddebeyer Boot, hy heeft geen macht

(1) PRINS MAURITS.

benoorden Alcaer, twelck ick verhope dat by Uwer E. beletten sall worden, om Zyne E. extie.

Edele Heere ick bidde myn lang schryven ten besten te willen nemen ick verhope van alles myn best gedaen te hebben, en noch voortaan te doene naer behoren, hiermee Godt U. E. met U. E. waerde huysvr. will verleenen een lang salich voorspoedich leven.

U Edede Heer onderdaenen dienaer.

GHERARDT BOOT.

Omtrent de mishandeling jegens hem, in 1595, ten zijnen huize gepleegd, vinden wij het volgende door hem opgeschreven.

Op ten XXVIIJsten july omtrent een Ure nae die middach gegyselt Pieter hendricxz Groll tot Alcaer van dat die zoon van Boot naer ryep op overstraet U vaeder es een schell en een coddebeyer, in presentie van Jan adriaensz. Smit en noch drie burgeren.

Op ten XXVIIJsten july die gyseling alsoe gedaen zynde es de voorsz Groll ten huysen van Boot gecomen seggen jegens Boot ghy schelm ghy coddebeyer ghy dyeff, hebt ghy my doen gyselen, daerop Boot zeyde jae by soe waer ghy u woorden staet myn zoon stracx op straet nae geroepen, daer op zeyde hy jae ick stae my woordt en segge noch dat ghy een schelm een dyeff en een coddebeyer en een stouwer bendt daerop hebbe ick hem weeder gegyselt, toe dreychde hy myn te slaen, en ick seyde staet ghy my in myn huys ick salt den schoudt clae-

gen, en het sall u wel swaeren costen, stract dronge hy die taeffel daer ick aen sadt en hy voorstondt op myn buyck meenen myn voor myn cop te slaen en ick myn hoofd wycken sloech myn aen myn rechter oor en op myn ruych en schoer, daer op ick seyde dat slaen sall boven de gyseling U qualyck becomen, en ick gyselde hem weeder, wandt ick sall u beclaegen an schottus van cracht en gewelt, dit es gescheyt yn myn huys ter presentie van my huysvr, myn drie keynderen en Pieter Ypges dienaer en myn meyt die liep om die buyren in te haelen en daer quam in huys jonge Symon paep waegenauer die hulp hem mede vuyten huys trecken.

Met de meeste naauwkeurigheid teekende hij ook alle andere voorvallen, tot zijn ambt betrekking hebbende, op en hield tevens aantekeningen van het geschoten grof wild, waarvan wij er eene, ten voorbeeld, hier overnemen.

Verclaeringhe van het Groff will 't welck geschooten es by Zynder Ex^{tie}, en andere Heeren beginnende van eersten july Ano XV^oXCIIIIJ en eyndende den XVIIJ july ano XCV, beginnende in myn quartier van Haerlem aff.

Eerst by Zyn Ex^{tie}, geschoten in persoon achter Baccum I Hardt
By den Hoochgeboren Heere den Heer van Brederode IIIJ Harten
By de prinsesse van Gavre Graeffinne van Egmondt IIIJ Harten
Jonkheer Aelbert van Egmondt voor die Heeren van Amsterdam I Hardt

<i>Den Houtvester Treslon, in Zyn leven</i>	<i>IIJ Harten</i>
<i>Den Heere van Warmond Houdtvester</i>	<i>IJ Harten</i>
<i>Die Schout van Sint Maerten een cleyne</i>	<i>I Hin</i>
<i>De H. van Assendelft</i>	<i>I Hardt</i>
<i>De H. van Schaegeen</i>	<i>I Hardt</i>

—
Soma XVIIJ Harten.

Ook in betrekking tot de geschiedenis van het jagtwezen zijn de aantekeningen van Boor belangrijk; althans zien wij er, onder anderen uit, dat in 1597 nog lontgeweren op de jagt gebruikt werden.

Op ten naestlaesten January ano XCVIJ naer den middach omtrent drie uren gegyselt Jan Symonsz Slot leepelmaker en burger binnen Alcmaer van dat hy met een lanck roer met een barnende londt liep schieten op Heyloorgeest nae duyven twelck die luytenant gesyen heeft.

Zoo vermeldt hij mede eene soort van houtsnippenvangst »kueckelen» (1) genaamd, welker aard wij niet hebben kunnen opsporen.

Op ten XIXden octobris ryden tusschen Lis en Sas aldaer gevonden een kueckelaer die een snip ghecueckelt hadde, en hem betaelt drie stuvers voor die snip, en hebbe hem gegyselt by naeme gerrit Cornelisz wonen by zyn vaeder.

(1) In andere stukken van dien tijd ook »keukelen» genoemd. — Welligt kan een der lezers van het tijdschrift hieromtrent eenige inlichting verschaffen.

De door hem gehouden opneming van den staat van het grof wild, waarvan wij hier boven melding maakten, is ook te belangrijk om dezelve niet in haar geheel over te nemen.

Op den XXVIJ Octobris (1596) gereden in de wildernisse van smorgens acht uren tot tsavons ten ses uren, alsoe het es int hartgen van dat het Groff wilt genereert en van baccum achter het vogelewaeter tot wyck op Zee toe geteld XXVIIIJ gecroode Harten behalven die opte geest mogten wesen, well gecroont en oude stucken met vyer vyff en ses tacken, item twee hondert XXXVIJ oude hinnen item XXVIIJ jonge hinnen die het jaer voorleden calven geweest zyn met ses jonge hartges item noch gevonden en gesyen en getelt in de voorsz wildernisse XLIIJ jonge calveren van dit jaer. Alles in duynen en die wildernisse voorsz, behalve die op te geest mochten en mogen geweest zyn, te saemen in geheel. IIJcXLIIJ.

Het laatste voorhanden stuk van Boot is eene memorie, bevattende eene opsomming der verschillende diensten, door hem in zijne betrekking, van 1594 tot 1599, bewezen, waaruit onder anderen blijkt, dat behalve de vermeerdering van het grofwild, ook de patrijzen en hazen in het Noorder-kwartier zoodanig waren toegenomen, *als bij menschen memorie oit gewcest ofte gesyen is en dit ter oorsaecke der goede ordre die over 't selve gestelt es.* — Voorts verklaart hij in hetzelfde, de voor dien tijd niet onaanzienlijke som van drie honderd gulden ten achteren te zijn aan kosten van het onderhoud zijner paarden. — Uit dit stuk willen wij, als een staaltje der overtuiging, waarmede hij in

ongekunstelden stijl van zijne eigene verdiensten spreekt , het volgende overnemen.

Edele Heere , nu gheeff ick U. E. in bedencken , ja referere myn an Zynder Extie , off an die Edele Heeren , myn Heeren , die Staeten van Hollandt en Westfrieslandt , off an die drie Edele Heeren , die drie Mr. knaepen , off soedaenyghe besogne metten gevolge van dyen , gheen besogne van een vroom Luytenandt en moge verstrecken ,

Er blijkt niet , dat hem , boven zijne gewone jaarwedde van een honderd vijftig gulden en zijn aandeel in de boeten , eenige bijzondere toelage is geworden , dan alleenlijk dat hem in 1596 door de »Luyden van de Reeckeninge van Hollandt» voor zijne buitengewone diensten in het toezigt op het grofwild , op aanbeveling van Prins MAURITS , eene som van 56 ponden is toegelegd , »zonder consequentie voor het vervolg.»

Al mogten wij hieruit kunnen opmaken , dat de ijverige Boor niet naar verdiensten beloond werd , kunnen wij ons troosten met het denkbeeld , dat zulks ten allen tijde het geval geweest is , en meestal zij , die in eenen beperkten kring , met inspanning van alle krachten werkzaam zijn , maar al te dikwerf in de overtuiging van hunnen ambtspligt getrouw vervuld te hebben , hunne belooning vinden moeten. — Intusschen kwam het ons gepast voor , de verdiensten van Mr. GERARDT BOOT , Luitenant Houtvester in het Noorder-kwartier van Holland , in een Nederlandsch jagt-tijdschrift te huldigen en in deszelfs bladzijden zijnen naam aan de vergetenheid te onttrekken.

Ten bewijze hoe spoedig de wildstand , na het overlijden van Boor en het ontbreken van diens ijverig toezigt , in

verval geraakte, kan het volgende, naar het oorspronkelijk afgeschreven, strekken.

Op ten XV Septemb. 1608, heeft Arie Cornelisz dienaer van den houtvester van Hollandt hem getransporteert en gevonden in de Graeffelykheyts Wildernisse beginnende van de jurisdictie van Bredode tot Egmond op Zee toe en aldaer met hen thien personen wel scherpelicken gesocht, en verclaert in als nyet meer gevonden te hebben dan ses en tsestich oude stucken Wilts en negen jonge calveren maecken tsamen vyff en tseventich stucken.

Moge het voorbeeld van Boor ten prikkel strekken aan allen, die met eenige ambtsbetrekking bij het jagthbestuur bekleed zijn, en de aangehaalde daadzaken de overtuiging levendig houden, dat evenzeer als een aanhoudend en ijverig toezigt den staat van een jagtveld spoedig kan verbeteren en in stand houden, het gemis daarvan het nog spoediger doet afnemen en te gronde gaan.

V. v. W.

Over de jagt in de Steppen van Rusland.

(Uit het Hoogduitsch overgezet.)

De reiziger, welke de Steppen van Rusland bezoekt, treft op alle stations, in Panski's gelegen (dat wil zeggen, in dorpen, die eenen heer toebehooren), eene menigte windhonden, *Barsi* genoemd, aan, welke door hunne grootte en schoonheid in het oog vallen.

Deze *Barsi* zijn de honden, welke men bijkans uitsluitend tot de jagt in de woestijn gebruikt. De jagt intusschen, die met behulp dezer honden wordt uitgeoefend, is een eigenaardig en woest vermaak, aangezien zij zich bepaalt tot het jagen van het wild, hetgeen zich voor hunne oogen op het veld vertoont. Het wild opzoeken, zoo als onze jagthonden doen, kunnen zij niet, omdat hun neus niet bijzonder scherp is. Hun gezigt is daarentegen buitengewoon scherp, en hunne snelheid in het loopen, waartoe hun de Steppen eene voortreffelijke oefenschool aanbieden, zeer groot. Men moet deze honden uit die reden als een ras beschouwen, hetgeen voor de Steppen meer dan eenig ander geschikt is. Zoo als reeds gezegd is, bepaalt zich deze jagt tot het vervolgen van het wild, hetwelk deze honden op de vlakke in het gezigt krijgen. Zoodra zij dit achterhaald hebben, pakken zij het, dooden het, en blijven zoolang daarbij de wacht houden, tot dat de jager, die hun

te paard tracht te volgen , genaderd is ; want zij vinden hunnen meester slechts terug , wanneer zij hem zien , en het gebeurt derhalve niet zelden , dat zij verdwalen .

De groote landeigenaars in de Steppen bezitten intusschen eene menigte andere rassen van jagthonden , welke zij uit andere landen laten komen . De meest grootsche jagen op wolven , vossen , hazen , trapganzen en andere wildsoorten worden gehouden door den rijken *Scarzynski* , die voor den grootsten grondbezitter in de , tusschen den Dniester en Dnieper gelegene Steppen gehouden wordt . Hij woont in de nabijheid van Wossnesenks op het kasteel Trikatri . Van hier trekt hij jaarlijks , in de maand October , met twintig en dertig zijner naburen en hunne onderhoorigen , welke hij tot dien grooten jagttogt uitnodigt , naar de Steppen .

De togt wordt , behalve deze personen , vergezeld door twee tot drie honderd andere jagers en boeren , door eene menigte honden van allerlei rassen , bestemd voor de jacht op de verschillende wildsoorten ; en er wordt zelfs een muzijkcorps medegenomen , bestaande uit de dertig man sterke muzijkbende des landheeren , onder directie van eenige muzijkmeesters uit Petersburg . De levensmiddelen , ketels , potten en pannen en diergelijken , de tenten enz . worden door vijf en twintig kameelen gedragen , welke dieren in het zuidelijke gedeelte der Steppen , op sommige hoeven gehouden worden . De togt wordt door de dienstboden , vergezeld van de lastdieren , geopend . Zij begeven zich regtstreeks naar eene vooraf bepaalde plaats , alwaar zij de tenten opslaan . De heeren jagen gedurende den geheelen dag , en vereenigen zich slechts des avonds in de tenten , waar , in het midden der Steppen , onder muzijk en zang , het diner plaats heeft , en de rest van den avond met kaartspel en het drinken van champagne-wijn doorgebracht wordt . Op deze wijze doortrekken zij , van de eene leer-

plaats tot de andere, al jagende en feest houdende, gelijk een volk van Nomaden, de Steppen, tot zij aan eene plaats, Beisbairak genoemd, en in de omstreken van Jelisawethgrad liggende, gekomen zijn. In de nabuurschap van deze plaats begint eene groote, boschachtige vlakte, welke noch door regenkloven, noch door eenig beekje of rivier doorsneden wordt, waar zich echter zeer veel wild ophoudt. Bijna gelijktijdig met dezen togt komen in die streek nog andere diergelijke groote jagtgezelschappen uit verschillende streken aan, die allen nu hunne legers vereenigen, ten einde gemeenschappelijk te jagen, feesten te houden, en de concerten aan te hooren, welke hunne vereenigde muzikbenden ten uitvoer brengen. Na eene week lang op deze wijze doorgebracht te hebben, wordt de laatste algemeene jagt met een algemeen groot jagersfeest besloten, en iedere partij trekt nu op dezelfde wijze, als zij gekomen was, huiswaarts.

De wolfsjagten, welke men in de Steppen houdt, bieden menigvuldige eigenaardigheden aan. Deze dieren houden zich over dag meestal in boschjes op, om welke men, wanneer er daarin bespeurd worden, netten opstelt. De jagers plaatsen zich, met geweren gewapend, langs den binnenkant der netten, en achter hen worden de boeren geposteerd, die met spiesen en houten vorken, gelijkende op hooivorken, voorzien zijn. Zoodra alles gereed is, begeven zich de drijvers in het bosch, en jagen de wolven door middel van een geheel eigenaardig geschreeuw naar de netten. De wolven, welke niet door het schietgeweer ter neder geveld worden, blijven in de netten verward, en worden door de boeren met spiesen afgemaakt, nadat zij ze met de hooivorken om den nek gevat, en als het ware, op den grond vastgehecht hebben. Men zegt, dat de boeren niet zelden de vrijlopende wolven met hunne hooivork-

ken vangen en levend naar huis brengen. De echte Kosakken der Steppen behoeven intusschen geen dier wapenen, en zelfs het geweer niet, om wolven te vangen. Zij vervolgen den wolf te paard, en dooden hem door herhaalde slagen met hunne voortreffelijk gevlochteue Nagaika (Kantschoe of Knoet).

De wolven zijn zeer graag op de veulens der halfwilde paarden, welke, in tamelijk groote troepen (*taboen* genoemd, door de rijke grondeigenaren, onder het toezigt van eigene, daartoe aangestelde lieden opgevoed worden. Beroemd zijn in dit opzigt de veelvuldige gevechten, welke in het voorjaar tusschen de wolven en paarden, in de Steppen, plaats hebben, waarbij de list en vraatzucht der eerstgenoemden evenzeer uitblinken als de moed en de vlugheid dier paarden.

De wolven, als de zwakkere, maar aanvallende partij, zoeken voornamelijk hun doel door allerlei listen en sluipwegen te bereiken; de paarden daarentegen, gedurig door eenen listigen vijand omringd, en de aangevallene partij uitmakende, vinden vooral hun heil in hunne voorzigtigheid en wederkeerig hulpbetoon. De zin voor het gemeenschappelijk behoud is derhalve bij hen even sterk ontwikkeld, als de zin van sluwheid bij den wolf. Er zijn geene voorbeelden, dat een of meer wolven over dag de troepen van paarden naderen, met het doel, om er een te vangen. Dit zoude inderdaad een waagstuk zijn, want zij zouden steeds door de paarden vertrapt worden. Daarentegen gebeurt het somtijds, bij nacht en onder bijzondere omstandigheden, b. v. wanneer de wolven zeer talrijk zijn, het aangevallene gedeelte des Taboens daarentegen zwak is, dat eene menigte wolven midden onder den geheelen troep paarden geraakt. In dit geval heeft het gevecht op de volgende wijze plaats. De in de eerste plaats aangevallene

paarden beginnen, zoodra zij de wolven speuren of hunne oogen op de Steppen zien blinken, te hinneken, te niezen, en stooten fluitende toonen door de neusgaten, welke men tot op groote afstanden hooren kan. Op het eerste teeken van alarm haasten zich oogenblikkelijk alle naburige paarden, zonder onderscheid van sekse, naar het slagveld, en storten regtstreeks op de wolven los. Deze deinzen bij den eersten woedenden aanval der paarden terug, en retireren zachtjes een weinig. De paarden intusschen gaan voort met leven te maken, en weldra is de geheele Taboen aan den vleugel, waar de aanval plaats had, vereenigd. Gedurende het loopen roepen de merriën hare jongen, terwijl deze, tusschen den digten hoop der jongen draven en op deze wijze veiligheid en bescherming zoeken. Wanneer de wolven zeer hongorig en talrijk zijn, dan wijken zij niet geheel en al. Zij zoeken integendeel den troep te naderen, waar zij kunnen, en het gelukt hun alsdan somtijds, een veulen te overmeesteren, hetgeen onbehouden en schreeuwende aan de zijde zijner moeder draaft, die misschien zelve nog niet goed weet, van welke zijde de aanval eigenlijk plaats heeft. Zoodra het veulen weggesleept wordt, stort de beangstigde moeder zonder aarzelen midden onder de wolven, om haar kind te redden. Maar dit is te vergeefs. Zij zelve wordt aangevallen en door herhaalde beeten in den hals ter nedergeveld. Zoodra zich de geheele Taboen vereenigd heeft, worden de veulens op eenen hoop geplaatst, die het centrum van het quarré uitmaakt, hetgeen door de merriën en ruinen gevormd wordt. De hengsten, als aanvoerders, blijven buiten om dit quarré, briezende, met golvende manen en opgeligten staart, galopperen, terwijl het quarré den aanval op de wolven doet. Zoodra de hengsten eenen enkelen wolf in het gras zien rondkruipen, storten zij op hem, vellen hem met de voor-

pooten ter neder (de achterpooten gebruiken zij slechts, wanneer zij zich verdedigen), pakken hem met de tanden bij den nek, en slingeren hem onder de merriën, welke hem weldra zoo vertrappen, dat er geen hairtje in zijne vacht overblijft. Intusschen is de wolf bij den aanval van den hengst zeer op zijne hoede, en scheurt hem gewoonlijk wanneer hij den eersten slag mist, den hals open. Niet-tegenstaande deze overwinning, heeft hij nu nog geen buit gemaakt; want de Taboen, zijne dooden willende wieden, laat niet na de wolven onophoudelijk te vervolgen, tot dat zij en de onaangename lucht, die hen vergezelt, geheel en al van de Steppen, van welke zij toch de eigenlijke bezitters zijn, zijn geweken. Gedurende de vlugt wordt noch wolf gedood of gewond, maar er keert daarentegen van die vervolging menig paard terug, hetgeen in de lenden of pooten gebeten zijnde, voor altijd kreupel is geworden.

Die groote batailles der wolven en paarden hebben intusschen slechts zeldzaam en waarschijnlijk steeds tegen den zin der wolven plaats. Hunne wijze van oorlogvoeren bestaat eigenlijk in eene soort van voorposten- of kosakken-gevechten. Het is nooit oorspronkelijk hun plan, om algemeen aanval te maken; zij trachten slechts den een of anderen geïsoleerden post van paarden door list te overmeesteren. Zij gaan daarbij niet minder sluw te werk dan de vos. De wolf, welke een veulen wil vangen, kruipt, tegen den wind, want hij weet zeer goed hoe onaangenaam zijne lucht aan de paarden is, langzaam en voorzigtig door het hooge gras, ten einde den Taboen in zijne positie te bespieden. Zoodra hij eene merrie gewaar wordt, welke met haar veulen eenigzins verwijderd van de overige paarden is, tracht hij haar onbemerkt en zachtjes te naderen. In stede van nu het dier plotseling te overvallen, blijft hij op den loer liggen, slaat alle bewegingen van kind en

moeder gade , en tracht zelfs zijn slagtofler na te bootsen. Wordt b. v. het veulen moede en gaat in het gras liggen , zoo doet hij hetzelfde , en stelt zich geheel onnoozel aan. De moeder intusschen wordt weldra gewaar , dat er onraad in de nabuurschap is ; zij schrikt en springt op. De wolf , in stede van te ontvlugten of eenen aanval te wagen , gaat als een hond , met den neus op de voorpooten rustende , leggen , zet geheel onschuldige oogen , en kwispelt met den staart. Nu nadert het beslissend oogenblik , welks afloop echter zeer verschillend is. Wanneer het gebeurt , dat de oude merrie weinig ondervinding heeft en onvoorzigtig den wolf nadert , zoo springt deze met onbegrijpelijke vlugheid op haar , bijt haar de strot stuk , pakt het veulen en loopt daarmede weg. Wanneer het oude paard daarentegen ondervinding heeft en even voorzigtig als moedig is , zoo maakt het dadelijk alarm , en jaagt den wolf , in gemeenschap met eenige andere , op dit teeken toeschietende paarden , op de vlugt. Het gebeurt ook niet zelden , dat het oude paard den wolf , die rustig en kwispelstaartende blijft liggen , voor een dier talrijke honden aanziet , welke in de Steppen rønddwalen , en veel uiterlijke overeenkomst met de wolven hebben. Het oude paard gaat in dit geval , met zijn veulen een weinig uit den weg , en de wolf beproeft nu eene andere wijze om zijn doel te bereiken. Indien de moeder nog eenige blijken van onrust geeft , kruipt de wolf een weinig achteruit en doet als had hij geene boodschap aan haar of haar veulen. Hij maakt nu eenige omwegen , wacht tot het veulen is gaan liggen slapen , tracht nu eene plaats te bereiken , van welke een direkte weg tot het veulen voert. Hier gaat hij nu op de loer liggen ; maar hij haast zich volstrekt niet , het slapende dier , hetgeen nu volmaakt in zijn bereik is , te bespringen , want hij wil het niet slechts hebben , hij wil het ook wegslepen en op zijn

gemak verteren , en om dit te kunnen volbrengen , hindert hem nog steeds de groote nabijheid der moeder. Het jong aanhoudend bespiedende , luistert hij tevens op de stappen der moeder , welke , geen gevaar meer duchtende en op haar gemak grazende , zich allengskens verwijdert en tusschen den hoogen plantengroei der Steppen voor hem onzichtbaar wordt. Dit gunstig oogenblik waarnemend , is hij met eenen sprong bij het veulen , hetwelk hij de keel afbijt en wegsleept , of , wanneer het door eenen oogeblikkelijken dood verhinderd wordt , eenig leven te maken , gedeeltelijk of geheel op de plaats zelve verteert. Gewoonlijk echter ontwaart de moeder wat er gebeurt , en hare alarmkretten verwittigen weldra den geheelen Taboen van het schelmstuk van den roover. Wanneer het gebeurt , dat de opzigter van den Taboen in de nabijheid is , zoo is de wolf gewoonlijk verloren. De opzigter namelijk springt oogenblikkelijk op zijn paard , hetgeen voor het beste engelsche renpaard niet onderdoet , en met zijne sabel en knots gewapend , haalt hij den wolf weldra in , en velt hem steeds op den eersten slag met den knots ter neder , want deze lieden schijnen nooit te missen. Indien de wolf aan de steile oevers eener regenkloof komt , zoo laat hij zich , den neus tusschen de voorpooten stekende en het ligchaam ineengekromd , naar beneden rollen. De opzigter kan hem natuurlijk hier niet volgen , en genaakt nu den wolf , die meestal door den hoogen val , den laatsten zucht geeft , langs omwegen , ten einde hem het vel af te trekken , voor hetwelk hij overal de som van tien roebels kan maken.

Morgan.

EENE WARE GEBEURTENIS.

(Vertaald uit het Hoogduitsch , Magazin in Gebiete der Jägerei 1841 , bldz. 406 en vervolg).

Het had den geheelen nacht door hevig gestortregend , en de hemel was nog met donkere wolken bedekt , toen , op den vroegen morgen van eenen zondag , de deur van een eenzaam liggend jagerhuis geopend werd , en zijn stevige inwoner , in een groenen jas gekleed en met eene groene pet op het hoofd , te voorschijn kwam , en zijne blikken vorschende naar den hemel wierp.

»Gij wilt dus gaan , Notte ,” klonk van binnen , op den toon eener vriendelijke berisping de zorgvolle stem der huisvrouw. »Gij doet niet wel daaraan. Geloof mij , lieve man , vertoef nog een weinig hier. Het is , behalve dat , niet geheel veilig , de bladeren der boomen zijn overal met waterdruppels bedekt , en , wanneer gij nu heengaat , zult gij voorzeker door en door nat te huis komen.”

»Al gebeurt dit ,” hervatte de jager , die voorzigtigheids-halve nog een blaauwen kiel aantrok ; »ik zou reeds lang onderweg hebben moeten zijn. Gij schijnt te vergeten , dat het heden zondag is , en dat derhalve de stroopers nog vroeger op de been zijn dan gewoonlijk. Uwe bezorgdheid en hersenschimmen zijn kinderachtig. Goeden dag , MARIE ,

goeden dag, LEENTJE; weest zoet, kindertjes; ik kom tegen half twaalf ure ten eten, en ik zal u eenen jongen haas medebrengen."

Terwijl hij dit zeide, opende hij de deur, van den, het huis omgevenden tuin, en sloeg den weg naar het dichtbij liggende woud in, zonder op de luidruchtige vriendschapsbevestigingen van zijnen hond te letten, die kwispelstaartende, tegen hem opsprong en, als het ware smeekte, hem mede te nemen.

»Uw heer wil u dus niet medenemen, arme MORGAN?" zeide dezelfde vrouwelijke stem, welke vroeger gesproken had. »Het gaat U, zoo als mij. Gij ziet het niet gaarne, dat hij alleen uitgaat, vooral zoo vroeg in den morgen, waar hem op zijne sluiptwegen zoo gemakkelijk een ongeluk kan overkomen.... Wees echter maar rustig, mijn brave hond, kruip in uw hok; want het is heden een weder, dat men niet eens eenen hond zou willen buitenlaten."

Deze opmerking was zeer juist; maar zij kwam in het geheel niet overeen met de wenschen van den hond. Behalve dat klonk ook het gezegde meer als een goede raad dan een bevel, en de hond, in stede van te gehoorzamen en rustig te zijn, werd nog ongeduldiger dan vroeger, juist als een bedroefd kind, hetgeen, wanneer men het zijn medelijden betoont, nog harder begint te schreijen. De gebaarden van het arme dier waren zelfs van buitengewonen aard. Het toonde zich als woedend, en deed een luid en klagend gehuil hooren, op hetwelk weldra meer dan vijftig stemmen uit den naburige hondenstal antwoordden.

»Dit is in der daad, eene vrij onaangename muziek voor de teedere ooren der meesteres van het huis," dacht een oude herder, die op dit oogenblik aan het hoofd zijner kudde merinos-schapen uit het park te voorschijn trad. »Ik raad u derhalve, mejufvrouw NOTTE," zeide hij tot de vrouw

van den jager, die aan het raam stond, »dat gij uwen hond minder streng behandelt. Wanneer een hond zoo op deze wijze zonder eenige oorzaak huilt, zoo is dit meestal een kwaad teeken. Dit weet gij even goed als ik. Zonder bijgeloovig te zijn, is zoo iets steeds het voorteeken van den dood van iemand uit de familie of hare vrienden.”

De oude herder, die het reeds sedert langen tijd op MORGAN gemunt had, omdat deze eens een haas in zijnen zak had gespeurd, verheugde zich, nu eene goede gelegenheid te vinden, zich op het trouwe dier te wreken. Hij nam derhalve zijnen stok op en verbrijzelde hem, met eenen slag, op den rug van dezen hond. Deze deed, bij den onverwachten aanval, eenen geduchten sprong achteruit, en verbrak den ring van zijnen halsband. De herder, dit ziende, en te regt vreezende, dat zijn bevrijde vijand hem nu op zijne beurt zou aanvallen, maakte zich gereed te ontvlugten. Tot zijne groote verwondering echter vond hij, dat zijne vrees ongegrond was. De hond ontwaarde, dat hij van zijne banden bevrijd was, vergat uit vreugde zijne pijn, sprong over het hek, hetgeen den tuin insloot, haastte zich, zijnen weg midden door eene kudde schapen nemende, die wild uiteenvlogen, in regte lijn in het vrije. »Waarheen loopt toch die hond zoo schielijk, als of de duivel achter hem was?” zeide de herder, nadat hij een weinig van zijnen schrik bekomen was. »Hij volgt het spoor van zijnen heer, waarover ik in het geheel niet boos ben,” zeide de vrouw van den jager. »Voor het overige moet ik u bekennen, dat gij een oude vlegel zijt, en dat ik u aanrade, u in de toekomst wel te wachten van den hond eenig leed toe te voegen.”

Er waren omstreeks twee uren na deze kleine gebeurtenis verloop en, en vrouw NOTTE was juist bezig, eene harer

koeijen te melken, terwijl MARIE, het jongste van hare kinderen, op den grond speelde, toen er plotseling een man aan het hek verscheen, en hevig aan de bel trok. »Binnen,» riep de vrouw, zonder zich om te keeren, »binnen, waarom maakt gij zoo veel complimenten, wanneer de deur geheel open staat.» De man trad binnen. Het was een armzalige boer, wiens kleeding uit een slechten linnen kiel, in een trijpen broek en versletene schoenen bestond. »Verontschuldigd mij, wanneer ik U store,» zeide hij met eene weifelende stem, terwijl hij, als in gedachte, zijne vroeger rood en blaauw gestreepte pet, door de vingers draaide. »Ach, gij zijt het, POLETTE,» hervatte de vrouw, over hare schouder ziende, om hem, die achter haar stond, naauwkeurig in oogenschouw te nemen. »Wat ziet gij er bleek uit,» voegde zij er bij, »zijt gij misschien ziek?» — »In het geheel niet,» antwoordde de boer, terwijl hij zijn best deed, om een' fermem toon aan te nemen, die echter met de verwarring, welke de uitdrukking van zijn gelaat te kennen gaf, in tegenstrijd was. »Met mijne gezondheid ging het, God dank, tot heden goed; maar in de beurs ziet het er slecht uit. Er valt, zoo als gij weet, van dit jaar weinig te verdienen, het brood is duur, en daar uw man den pachter den raad heeft gegeven, mij niet in zijne dienst te nemen, zoo is dit voor mij zeer noodlottig, en ik ben naauwelijks in staat, het noodige tot behoud van mijn ellendig leven bijeen te brengen.»

»Wie is dan daaraan schuld?» hervatte de vrouw, »toch niemand anders als gij zelve. Gij herinnert u immers, dat gij voorleden jaar, toen er in het park gras gemaaid werd, in stede van bij uw werk te blijven, u slechts bezig hield met het zoeken naar fazanten- en patrijzen-eijeren. Later, in de maand Augustus, hebt gij, toen het graan ingeogst

werd, met uwen waardigen makker BELTRAM, onze jonge kippen weggehaald, die alsdan door uwe vrouwen in de stad gebragt en verkocht werden. De eenigzins strenge maatregelen, die men ten uwen opzigte genomen heeft, zijn aan deze misdrijven toe te schrijven. Maar, zeg mij eens, wat wilt gij eigenlijk hier, POLETTE?" »Ik wenschte uwen man te spreken," hervatte hij. »Het is u bekend, dat ik voor het geregt moet staan, omdat men mij beschuldigt, gestroopt en op een jager des konings geschoten te hebben. Dit berust echter op eene dwaling, en nu morgen deze zaak voor de regtbank behandeld wordt, heb ik mij op de beenen gemaakt, en den verren weg tot u niet ontzien, ten einde uwen man te verzoeken, een goed woordje voor mij te doen, want, indien ik veroordeeld wordt, zijn mijne vrouw en vier kinderen voor altijd ongelukkig." — »Mijn man is niet te huis," zeide vrouw NOTTE, »en hij keert niet voor etenstijd terug. Dit zelfs is nog onzeker, want het is heden zondag, en dan kon hij onderweg den eenen of anderen goeden vriend ontmoeten, die hem wel eens kon ophouden." — »Niet te huis!" herhaalde de boer op eenen toon, die zoo natuurlijk zijne verwondering hierover uitdrukte, dat ook de sluwste regter geen wantrouwen bij dit gezegde zou opgevat hebben. »Het schijnt, dat al het mogelijke ongeluk op mij nederkomt," voegde hij er bij, »want ik kan niet op hem wachten, daar mijne vrouw te bed ligt en de kinderen niets te eten hebben."

Met tranen in de oogen op hare kleine MARIE ziende, beloofde vrouw NOTTE, bij haren man voorspraak voor hem te zullen doen, en gaf hem een klein geschenk aan geld. De wilddief stak zijne hand uit, om het aan te nemen. Toen ontwaarde de vrouw groote yersche bloedvlekken aan zijne hemdsmouw. »Al wederom een moord," zeide zij

glimlachende; „ik begrijp wel, waar deze vlekken van komen. Ga heen, alvorens mijn man naar huis komt; het konde u anders slecht bekomen. Gij zijt onverbeterlijk.”

Dit was voor geene doove ooren gezegd. De wilddief, die zijn bleek gelaat en zijne verwarring angstig trachtte te verbergen, haastte zich naar het hek, en wilde juist de deur openen, toen hij plotseling en met geweld op den grond werd geworpen. Het was MORGAN, de hond van den jager, die, hijgende en van woede schuimende, den boer aangevallen en zoo stevig bij de keel had gevat, dat hij hem stellig zou gewurgd hebben, had hem niet zijn dikke halsdoek hiervoor gevrijwaard. Op het luide gekerm van den boer kwamen verscheidene lieden aanzetten, maar de hond was noch door de stem zijner meesteres, noch door de bedreigingen der aanwezigen tot bedaren te brengen, en hij zou den boer stellig verscheurd hebben, indien het niet eenen der omstanders gelukt ware, hem den muil met een ijzeren staf open te breken.

POLETTE werd, van de aanvallen des honds bevrijd, in veiligheid gebragt; maar hij kon naauwelijks een woord uiten. De hond, ofschoon aan zijne keten gelegd, hield echter niet op met razen, tieren en huilen, zoodat de omstanders, vreezende, dat hij zijne keten zou verscheuren, om den boer, op wien hij het alleen scheen gemunt te hebben, op nieuw aan te vallen, dezen aanrieden, dadelijk heen te gaan, om den hond niet langer te tergen. Deze werd inderdaad ook, zoodra POLETTE zich verwijderd had, bedaarder.

De vrouw van den jager had intusschen eene zweep gehaald, om den hond te bestraffen. Een blik van haar was echter toereikende, om het arme dier gerust te stellen. Zoodra zij hem naderde, ging de hond op den grond liggen, gaf door kwispelstaarten zijne vreugde te kennen,

en toen zij dicht bij hem kwam, likte hij hare voeten, en liet een klagend stenen hooren. Dit waren echter niet de gewone toonen van den rouwigen hond, die om vergiffenis zijner begane fouten smeekt. Deze klagende stem scheen, als het ware, zuchten uit te stooten; de oogen, die kort te voren nog van woede gevonkeld hadden, schenen van smart vochtig te zijn, en het dier keek zijne meesteres met eenen zoo zonderlingen blik, eene zoo sprekende uitdrukking van wanhoop en tevens van teederheid aan, dat zij zich niet konde onthouden van hem te streelen en liefkoozen, in stede van hem te bestraffen, wat in het begin hare bedoeling was.

De hond kroop nu weder in zijn hok; toen hij echter bemerkte, dat zijne meesteres zich verwijderen wilde, kwam hij dadelijk weder te voorschijn, en vatte den zoom van haar kleed. Hij scheen haar te smeeken, hem niet te verlaten, en, zijne meesteres weemoedig aanzieende, scheen hem niets te ontbreken als de taal, om zijne gedachten uit te drukken. Eerst nadat alle pogingen om het dier gerust te stellen, te vergeefs waren, kreeg de jonge vrouw plotseling een voorgevoel, dat er een ongeluk kon gebeurd zijn. De vreeselijke droomen, die zij gehad heeft, en waar zij haren man vermoord en bloedende had gezien, kwamen haar weder voor den geest, . . . zij stiet een kreet van jammer uit, want nu had zij de overtuiging, dat er eene verschrikkelijke gebeurtenis plaats moest gehad hebben. Nu echter vatte zij plotseling moed, en zonder een oogenblik te verliezen, liet zij MORGAN los, die dadelijk vooruit sprong, gedurig van de tuindeur op den weg liep, en zijne meesteres scheen uit te noodigen, hem te volgen. De laatste twijfel verdween nu bij de ongelukkige vrouw.

Met tranen in de oogen volgde zij den trouwen hond, en weldra vereenigden zich met haar een twintigtal inwoners

van het naburige dorp, zoowel mannen als vrouwen. Zoo trokken zij allen, onder de leiding van ANTONIUS NOTTE, den broeder van haren man, naar het bosch. Men behoefde geen anderen gids als den hond, die, vol ongeduld, zich haastte, den weg, door zijnen heer genomen, te vervolgen.

Men had reeds een goed eind wegs geloopt, en kwam nu aan eene plaats, waar men vernam, dat NOTTE drie uren geleden, geweest was, ten einde den jongen haas, dien hij aan zijne kinderen beloofd had, te halen. Van daar leidde de weg in eene woeste, eenzame streek. In die wildernis aangekomen, deed de hond plotseling eenen geweldigen sprong, en zich van de lijn, die ANTONIUS in de hand had, losscheurende, verdween hij op een smal voetpad, hetgeen tot eenen diepen afgrond leidde. »Wacht allen hier, mijne vrienden,» riep ANTONIUS, »doet geene moeite om naar beneden te klimmen.» De vrouw des jagers echter had reeds, toen hij nog sprak, het steile en gevaarlijke pad betreden, en alvorens de overigen haar volgen konden, vernamen zij haren jammerkreet, die uit de diepte des afgronds in hunne ooren weërgalmdde.

NOTTE was gevonden, . . . maar in welken toestand! Een op den grond liggend lijk, drijvende in zijn bloed. Hij was gedood door twee kogels, van welke de eene door den regter schouder, de andere door het hart gegaan was. Zijn geweer was verdwenen, en de jonge haas, dien hij in zijne weitasch had gestoken, was er niet meer in.... Zijne vrouw werd bijkans voor dood weggedragen. MORGAN, over het lijk van zijnen meester liggende, wilde dit niet meer verlaten, en toen eenige uren later de regters op het toneel van den moord kwamen, vond men den hond nog op zijnen post, het bloed van de wonden zijns meesters likkende.

Het lijk werd met de gebruikelijke formaliteiten weggebragt, en de regterlijke onderzoeking dadelijk in het werk

gesteld. Er deed zich echter geene verdenking voor; men vond niets hetgeen dienen kon om den moordenaar op het spoor te komen. Het eenige voorwerp, hetgeen als bewijsstuk kon dienen, was een papieren prop, dien men bij het lijk had opgeraapt. Ofschoon half verbrand en zwart van het kruid, bleek dit stuk papier een blad van eenen zak-almanak te zijn, op hetwelk nog duidelijk de getallen van de bladzijden 143 en 144 te lezen waren.

De ontroostbare weduwe kon zich niet herinneren, dat haar man eenen vijand had gehad. Zij moest derhalve op de gedachte komen, dat die moord door den eenen of anderen wilddief gepleegd was. In gedachten al degenen, die haar als zulke bekend waren, monsterende, kwam haar voornamelijk POLETTE, wiens bezoek zij des morgens gehad had, als verdacht voor. Het was een mensch van slechten naam, die over dag in de kroegen te vinden was, en des nachts stroopen ging. Hij was op dit bedrijf herhaaldelijk betrapt geworden. Zijne verwarring, toen hij haar kwam opzoeken, het bloed aan zijn hemd, de woede, met welke hem de anders zoo zachtmoedige hond had aangevallen: dit alles bevestigde hare verdenking en zettede haar aan, die den volgenden dag aan den regter mede te deelen.

POLETTE werd nu gedagvaard voor het geregt te verschijnen en er werd bij hem huiszoeking gedaan, aan welke ook ANTONIUS NOTTE, de broeder van den vermoorde, deel nam. Toen men echter aan zijn huis kwam, was hij afwezig. Er werd nu alles ten zijnen huize zorgvuldig onderzocht, maar er werd niets gevonden, wat verdenking kon opwekken, en men was reeds op het punt van heen te gaan, toen MORGAN eensklaps eene ontdekking deed, welke, ofschoon in den beginne blijkbaar zonder beteekenis, later echter tot de ontdekking van den misdadiger leide. Terwijl men namelijk bezig was, alle hoeken van het huis te doorzoeken, en

de vrouw van den wilddief weenende en snikkende voor de onschuld van haren man pleitte , doorsnuffelde MORGAN, zoo als alle honden te doen plegen , op zijne wijze het geheele huis. Hij was daarmede nog bezig , toen de geregtsdienaar N., het huis het laatst willende verlaten , opmerkte , dat de hond met zijne pooten aan de deur van eenen kleinen kelder krabde , die zich onder den trap bevond. Dit ziende , keerde hij terug , om dit nog niet onderzochte hoekje te bezigtigen. Zoodra het deurtje geopend was , stak de hond er zijnen kop in , en haalde een versch hazenvel voor den dag. ANTONIUS NOTTE had dit vel naauwelijks gezien , of hij verhaalde tot verbazing van alle omstaanders , dat dit het vel was van den jongen haas , dien zijn broeder in de weitasch had medegenomen. Hij bevestigde deze uitspraak voornamelijk door de verzekering , dat hij zelf , toen het diertje gevangen werd , een stuk van zijn linker lepel had afgesneden , ten einde het te teekenen , in geval het mogt ontsnappen.

POLETTE werd nog dienzelfden avond , op grond van de bewijskracht der aangehaalde omstandigheid , in eenen kroeg gepakt en onder bewaring gebragt ; de huiszoeking werd herhaald , en men ontdekte weldra een ander , niet minder gewigtig bewijsstuk dan het eerstgenoemde. Er werd een almanak gevonden , uit welken verscheidene bladen gescheurd waren , en onder deze ook die bladzijde , welke gediend had tot den prop , dien men bij het lijk had opgeraapt. Bij het vertoonen dezer overtuigende bewijsstukken aarzelde de misdadiger niet langer , zijn afschuwelijk moordbedrijf te bekennen. Een punt echter bleef duister bij de zaak. Hij hield namelijk vol , dat hij slechts , om zich te verdedigen , en nadat NOTTE eerst op hem had vuur gegeven , dezen met zijne schoten ter neder geveld had. Om te beslissen , in hoe ver deze opgaaf juist of valsch was , was

het nu vooral noodig, het geweer des vermoorden terug te hebben, hetgeen, even als de haas uit zijnen jagtzak, verdwenen was. POLETTE maakte er geen geheim uit, dat hij het geweer onder struiken had verborgen, ten einde, zoo als hij geheel naïf er bijvoegde, het nog denzelfden avond of daags daarop te gebruiken om te jagen. Men begaf zich naar de plaats in het bosch, waar hij het volgens zijne opgaaft verborgen had, en het werd er in der daad ook gevonden. Beide loopen waren nog geladen. Toen men dit aan den beschuldigde mededeelde, scheen hij over deze omstandigheid volstrekt niet verlegen; hij antwoordde eenvoudig, dat hij het geweer, ten einde kruid en lood te sparen, dadelijk na het bedrijf met het kruid en lood des vermoorden had geladen. Hij werd toen gevraagd, den inhoud der lading naauwkeurig op te geven. Volgens zijn gezegde had hij hetzelfde met gewoon kruid, en den eenen loop met hagel no. 6, den anderen met no. 4 geladen; de proppen waren, volgens hem, van gewoon papier geweest, maar hij zeide zich niet te kunnen herinneren, of dit papier wit of grijs, of het beschreven of bedrukt was geweest. Nadat dit alles opgeschreven was, werden de schoten uit het geweer getrokken. Het bleek nu, dat de regter loop met twee kogels, de linker met vijf loopers en een stukje lood geladen was, en dat de proppen van kurk waren. Het kruid werd bevonden, reeds een weinig van den roest aangedaan te zijn; en dientengevolge beweerden de deskundigen, dat het geweer ten minste veertien dagen vroeger moest geladen geweest zijn.

Dit bewijs was te overtuigend, als dat de aangeklaagde nog langer bij zijne opgaaft had kunnen volharden. Hij herriep deze, en in de hoop van het medelijden der regters op te wekken, beloofde hij nu, naar waarheid te berigten, hoe zich het geheele voorval had toegedragen.

Hij verhaalde nu , dat hij op den zondag , toen de moord had plaats gehad , zich in eenen schuilhoek verborgen had , om op wild te loeren , en dat hij plotseling NOTTE op hem zag afkomen. Deze had den jagtzak in de hand , het geweer in den arm en werd van MORGAN vergezeld. Hij had intusschen zijn geweer opgenomen , en , toen NOTTE hem tot op tien passen afstand was genaderd , onwillekeurig op hem geschoten. Het schot had den schouder verbrijzeld , en NOTTE , buiten staat zich te verdedigen , had gesmeekt , hem het leven te laten ; maar uit vrees , dat hij zijne daad zou bekend maken , had hij hem met het tweede schot van het leven beroofd. Hij verhaalde nu verder , hoe hij van MORGAN met woede aangevallen , genoodzaakt was geweest , ten einde zijn leven te redden , op een eikenboom te klimmen , en hoe de hond , wankelende tusschen de vrees , zijnen heer te verlaten en tusschen den wensch , zich aan hem te wreken , onophoudelijk heen en weder was gelooopen , dan eens het lijk belikkende , dan weder aan den boom , waarop hij gezeten was , bijtende , — dat het hem eindelijk en wel met veel moeite was gelukt , zachtjes te ontsnappen , en zich alstoen dadelijk naar de woning van den vermoorde had begeven , ten einde zijn *Alibi* te kunnen bewijzen , in het geval , dat de verdenking op hem zou vallen.

De verdere Instructie was nu zeer gemakkelijk , en de misdadiger , schuldig aan den met voorbedacht gepleegden moord van eenen koninklijken ambtenaar , werd ter dood veroordeeld. De verstokte zondaar werd , zonder dat zijn geweten knaagde en zonder berouw over zijne misdaad te gevoelen , ter strafplaats geleid. Met de ongevoeligheid van eenen mensch zonder godsdienst , beklom hij het schavot , en zijne brandende pijp ontviel zijnen mond eerst , toen de bijl zijn hoofd van den romp gescheiden had.

Jagt-Herinneringen uit Rusland.

(Vertaald).

De eland (*Cervus alces*) is het hert van Europa's noord-oostelijk gedeelte. Aan deze zijde van de Niemen komt het nog slechts spaarzaam voor. Zijn' gang en gestalte zijn niet zoo sierlijk als die van het edelhert (*Cervus elaphus*), doch hij is veel grooter en sterker. — Zijn gewei is minder hoog en meer gebogen, doch het bedekt met zijne breede bladvormige enden, den sterken kop en reusachtigen hals, onder welken een vleeschachtig uitwas, in de gedaante van dat, welk men bij de geiten aantreft, hangt. — Het wildbraad is zeer smakelijk, wel niet zoo malsch als dat van het ree, doch fijner van smaak en van draden dan dat der herten. Het heeft veel overeenkomst met malsch ossenvleesch, behalve dat het eenen wildsmaak bezit. — De huid is zoo zacht en buigzaam als die der damherten, doch eenmaal dikker en sterker. Eene goed bereide elandshuid, verschaft, wanneer men ze op reis over het bed uitspreid, eene zindelijke en gemakkelijke ligging.

Men jaagt niet het geheele jaar op dit wild; vermits het zeldzaam in het regerings-district van St. Petersburg voorkomt, en derhalve ten dien einde verre reizen moeten ondernomen worden, wacht men den winter af, om hunne sporen behoorlijk te kunnen volgen en de troepen elanden

alzoo in te sluiten. In de te midden der uitgestrekte wouden gelegene dorpen vindt men onder de boeren steeds eenige jagers — welke evenwel geene stroopers zijn; want in Rusland is de jagt aan een ieder, zelfs aan de lijfeigenen, geoorloofd. Wanneer deze lieden de vaste standplaats van een beer of eland hebben opgespoord, begeven zij zich naar de hoofdstad om den jagtliefhebbers zulks te berigten; want dit geeft hun meer voordeel dan dat zij er zelve jagt op maken, daar men hen voor een beer 75 en voor eene eland 50 *roebels* betaalt, behalve de fooijen en kleine geschenken.

In het begin van December kwam een inwoner van het dorp Lipowski, DMITRI genaamd, den heer R. T., mijnen gewonen jagtmakker, het verblijf van twee troepen elanden aanduiden. Die heer is een der voornaamste, voorkomendste en vrijgevigste mannen, in een land waar tot verkwisting toe gedrevene vrijgevigheid een in het oog vallende nationale karaktertrek is, en hierdoor heeft hij zich de genegenheid van allen, die hem kennen, weten te verzekeren. — DMITRI was onder degenen, welke wild voor hem opspoorden, de voorzigtigste en meest vertrouwde. Derhalve aarzelde hij geen oogenblik zijne vrienden uit te noodigen en spoedig waren wij ten afreis gereed: acht jagers in vier sleden.

Het dorp Lipowski is omstreeks 112 *werst* van St. Petersburg verwijderd. — Desniettemin reisden wij eerst des avonds voor den bepaalden jagtdag, omstreeks tien uren, af. — Nadat wij eerst den spoorweg tot Tzarsko-selo (een keizerlijk lust-slot) en vervolgens den grooten weg naar Moskou gehouden hadden, bevonden wij ons, in minder dan 6 uren, voor het posthuis te Pomerange, 91 *werst* van St. Petersburg. Deze bijna ongeloofelijke snelheid is des te opmerkelijker, als men weet dat wij slechts eenmaal

van paarden hadden gewisseld. — Het eerste span had ons, zonder rusten tot Forná, 54 *werst*, gebragt — zóó vlug en volhoudend zijn de Russische paarden voor hunne ligte sleden, en het is gewis dat, na de spoorwegen, de sleden het snelste en zekerste vervoermiddel zijn. Diegene waarvan men zich tot reizen bedient, zijn niet ongelijk aan de voorste helft eener boot; twee lederen schooten, welke vleugelvormig gesneden zijn, beschutten de reizigers voor de sneeuw, welke door de hoeven der paarden wordt opgeworpen.

Terwijl onze voerman overeind stond en met uitgebreide armen zijne drie nevens elkander gespannen paarden (waarvan het middelste draaft, terwijl de andere galopperen) mende, rustten wij, in onze pelzen gewikkeld, meer liggend dan zittend, als op eene canapé en konden op ons gemak slapen. De sneeuw, welke elders alle gemeenschap moeilijk maakt, bevordert dezelve in Rusland, alwaar gedurende de vier maanden, welke den zomer en den herfst uitmaken, de gewone wegen bijna onbruikbaar zijn. Men verlangt aldaar eenen droogen, strengen en langen winter. Invallende dooi brengt vele bezwaren aan, niet alleen wijl er soms ziekten door ontstaan, maar omdat hij de hoofdstad met hongersnood bedreigt, vermits alle middelen van toevoer eensklaps worden afgesneden. In den winter wordt uit de afgelegenste provincien en zelfs van de uiterste grenzen des rijks, alle behoeften toegevoerd. Bij invallend dooiweder blijven de vrachten onder weg liggen en wat aan bederf onderhevig is, gaat verloren. Ook behalve deze voordeelen, levert het besneeuwde landschap, bij de verschillende afwisselingen van het licht, een onbeschrijfelijk schilderachtig tafereel op, waaraan zich het oog van den reiziger onophoudelijk kan verlustigen.

Het was vier uur des morgens, toen wij het post-

huis te Pomerange bereikten. — Het is een der ruimste en best ingerigte dergene, welke op alle de groote wegen van het rijk gebouwd zijn en tevens tot herberg en wisselplaats dienen. In ieder derzelve moet eene goed verwarmde zaal met bedden voor de reizigers voorhanden zijn, welke voor het logement niets te betalen hebben.

Nauwelijks had een bediende ons eenige koppen heerlijke karavanen-thee voorgezet, of wij moesten weder afreizen. Om de plaats, waar de jacht zoude aanvangen, te bereiken, hadden wij 12 *werst* dwars door velden en bosschen af te leggen en wij moesten daarom onze reis-sleden aan de herberg terug laten, om die tegen kleine dorpsleden te verwisselen, welke, met een paard bespannen, door een grijsaard of een' knaap bestuurd worden.

Met deze kleine sleden vaart men door heggen, over struiken, over vlieten en dikwerf nog grootere hindernissen. Hoe groot ook de beletselen van het terrein wezen mogen, toch komt men ze met deze sleden te boven. Wanneer men eenen blik op den weg voor zich en op den reeds afgelegden werpt, geraakt men in verzoeking van te gelooven, dat men door de hand eens tovenaars gevoerd wordt; evenwel mag ik niet verzwijgen, dat veelvuldige schokken en stooten, de gespannen verbeelding van het tegendeel overtuigen.

Even voor het aanbreken van den dag, ontmoetten wij een hoop van 150 drijvers, welke ons aan eenen kruisweg in het woud afwachtten. Het uiterlijke dezer lieden overtuigde mij dat wij de grenzen van Finland bereikt hadden. De vrouwen nemen hier deel aan alle bezigheden der mannen, zelfs de drijfjagt niet uitgezonderd, en een derde deel der drijvers bestond uit eerstgemelde. Zij dragen groote laarzen, even als de mannen, of sandalen van berken-schors, die met lederen riemen bevestigd worden; ook

laarzen van vilt, uit een enkel stuk zonder naad, welke tot over de knie reiken — de warmste voetbekleding tegen de sneeuw en waarin men tevens zeer gemakkelijk gaat.

Het was eerst ten negen uur dat de zon opkwam. Evenwel begon men de drijvers aan te stellen, welke het geheele bosch, met uitzondering der schutters-lijn bezetten. In het bosch had, volgens het zeggen van onzen aanvoerder, een troep elanden zijnen stand. — Bij het trekken voor de plaatsen was mij het lot niet gunstig: ik trok nummer-een. Op het gegeven teeken begon het drijven en duurde met een zoo vreeselijk geluid van schreeuwen, kloppen en trommelen voort, dat ik geene woorden vinden kan om het schrikkelijk geraas te beschrijven. Maar het was hier ook geene drijfjagt op hazen; want vermits er met kogels geladen was, konden de drijvers niet tot in de nabijheid der schutters doordringen en het wild moest ons dus door het maken van geraas toegedreven worden. Dan ook daardoor duurde het lang eer het ingesloten wild het besluit nam om naar de zijde der jagers uit te breken, en ik ontveins niet, dat het mij op mijnen post begon te vervelen en ik onverduuldig werd, tot dat ik eindelijk een schot hoorde; het werd van een tweede en derde gevolgd: het vuren was begonnen.

Ik telde tot twaalf schoten. — Vijf elanden waren op eene weide uitgekomen, hoogstens vijftien passen van een der schutters, welke alleen vier schoten had gedaan; zijne bureu deden de overige. De elanden waren door de lijn heen gegaan en slechts twee derzelve waren aangeschoten. Een boer, die belast werd het spoor, op het zweet te vervolgen, bragt er des avonds, juist toen wij wilden afreizen, een van mede, welke hij lang vervolgd en eindelijk doodgeschoten had.

De voormiddag-jagt was afgelopen. Wij keerden naar Lipowski terug, waar ons ten onthijt de nationale soep van

zuurkool wachtte. Men denke evenwel niet dat deze de hoofdschotel was. Eene Straatburgsche ganzenlever-pastei en een aantal flesschen champagne- en madera-wijn, vulden de ruimte van den disch aan, terwijl de kok van onzen gullen gastheer ons *cotelettes a la minute* gereed maakte. In Rusland is alles op eenen grootschen voet ingerigt. Men rekest eerst na als er niets meer te berekenen valt: »Als gij nog een copeke bezit,» zegt het spreekwoord, »tracht hem kwijt te worden.» De rijksten zelfs zitten in de schulden en worden dikwijls de prooi der woekeraars. — Gewoonlijk treedt de Kroon tusschenbeide, welke tegen hypothecair verband de groote heeren te hulp komt — in dedaard eene goede berekening, zoowel financieel als staatkundig. Doch stappen wij hiervan af.

Onze disch was in de boerenhut van DMITRI aangerigt. Wij zaten in eenen hoek van het pronk-vertrek, waar bestendig eene kleine lamp voor een heiligen-beeld der Oosersche kerk brandt. — Deze gewoonte is algemeen in Rusland. Men vindt zulks evenzeer in het keizerlijk paleis, waar in geene gang, in geene kamer dit godsdienstig vertoon ontbreekt, als in de hut van den geringsten lijfeigene. Ons vertrek bovenmate verwarmd, geleek meer eene badkamer; zoodanig dat wij onze bovenkleederen moesten afleggen.

Juist toen wij de laatste flesch champagnewijn wilden aanspreken, deed onze waard den voorslag om eenen wolf, welke eenige dagen vroeger in eenen wolfskuil gevangen en nu in eene dorschvloer opgesloten was, te dooden.

Eenigen van ons grepen dadelijk hunne geweren. Doch de wolf, welke buitengewoon groot was, had het touw, waarmede men hem had vastgebonden, verbroken en liep nu vrij op den dorschvloer rond. Een boer, die noch bij uitstek groot was, noch sterk scheen, ging moedig op den

wolf af, welke in eenen hoek gekropen was, sprong hem op den rug en vatte zijne beide ooren, waarop hij hem eene lijn door den muil trok en dezelve twee- of driemaal daarom wikkelde, zoodat de wolf letterlijk gemuilband was. — Toen nam hij hem op den schouder, gelijk men soms wel een lam draagt, en droeg hem tot op het vlakke veld bij het dorp, door ons allen gevolgd. Toen eenige van ons zich schietvaardig maakten, deed hij den muilband af, doch de wolf scheen afgemat of vreesachtig en bleef op de sneeuw zitten. De boer beproefde toen hem door stooten en slagen met de vuist aan het loopen te krijgen, doch de wolf, zich vrij gevoelende, hernam den moed en sprong met vlammeuden blik en opgesperden muil op hem aan, terwijl de boer zich van angst op den buik in de sneeuw wierp. — De heer S. en ik trokken onze Circassische dolken en spoedden ter hulp. Een stoot welke ik in den geopenden muil, en een welke mijn makker in de zijde aanbragt, maakten een einde aan het leven van den wolf.

Dit tusschenbedrijf evenwel, gaf aanleiding tot tijdverlies. De tweede door DMITRI aangekondigde troep elanden had zijnen stand 15 *werst* van het dorp en er bleven noch slechts drie uren van den dag over. Onze drijvers moesten nog met vijftig vermeerderd, en alle de sleden uit het dorp bij elkander gehaald worden. Intusschen schikte zich alles zoo goed mogelijk en 12 *werst* waren spoedig afgelegd; doch de grond werd nu zoo oneffen en zoo boschrijk, dat wij van de sleden moesten stappen en de rest van den afstand te voet afleggen. Vermits dit met den meesten spoed moest geschieden, zetten wij de drijvers aan en het vrouwelijk gedeelte daarvan was genoodzaakt zich de rokken, om spoedig voorttekomen, tot aan de knieën op te schorten. Doch het leven door dit alles, bij het naderen van een digt mastbosch, ver-

oorzaakt, maakte de elanden onrustig en wij zagen er een troep van veertien stuks hetzelfde verlaten, eer wij het omzet hadden. Intusschen was de aanwijzing van DMITRI geheel juist geweest, doch ons bleef nu het treurig vooruitzicht over, van zonder wild naar huis te keeren. — Wij gaven evenwel den moed niet verloren en bezetten het bosch zoo spoedig doenlijk. Nu viel mij het laatste nummer ten deel, zoodat ik aan den linkervleugel post vatte en onze vriendelijke gastheer de Heer R. T. was mijn nevenman.

Het teeken werd gegeven en onze drijvers deden hun best; inzonderheid lieten de vrouwen hunne stemmen hooren. Doch de eene minuut verliep na de andere en niets kwam uit het bosch te voorschijn. Het wachten werd mij zuur en met een treurig gevoel zag ik de zon aan de kim dalen. Daar ontstond op eenmaal bij den Heer R. T. het denkbeeld om, zijn vermaak aan het onze offerende, zich in de lijn der drijvers te begeven en deze zelf aan te voeren en tevens de herdershonden, welke wij aan lijnen medevoerden, in het drijven los te laten. Spoedig viel aan den regter vleugel een schot, 'twelk door vele anderen gevolgd werd. — Eensklaps zie ik een eland op 60 passen afstand naderen. Hij was buitengewoon groot en liep in gestrekten draf met de snelheid van een Engelsch paard. — Ik schoot en hij brak van voren te zamen, viel op de knieën in de sneeuw en bleef liggen. Op hetzelfde oogenblik kwam nog een tweede eland in dezelfde rigting, doch iets verder, voorbij en ook dezen velde mijn kogel op de plaats ter neder: de eerste was een weinig hoog, de tweede iets te kort, op het schouderblad getroffen. Toen ik deze twee reusachtige dieren beide voor mij in de sneeuw zag liggen, klopte mij het hart hoorbaar en ik werd door een onuitsprekelijk gevoel overmeesterd: ieder ware jager zal mij begrijpen. — Het was

mijne eerste jagt op elanden en ik was niet weinig te vreden over mijne nieuwe dubbele buks.

Op het vreugde gejuich mijner naburen kwamen de jagers spoedig bij ons. Ook de drijvers kwamen spoedig opdagen en hieuwen twee stangen af, aan welke de elanden met touwen vastgebonden en alzoo uit het bosch gesleept werden, waartoe voor elk omstreeks vijftien personen noodig waren. *DMITRI* ontweidde dezelve en schatte het gewigt van iedere eland op omstreeks 40 pnd.

Inmiddels was het donker geworden. — Wij haastten ons om de sleden te bereiken en spoedden naar *Pomerange*, waar ons het avondmaal wachtte. Het was ten vier uur des morgens eer wij *St. Petersburg* bereikten en in een warm bed van de vermoeijenissen der jagt konden uitrusten. — Zoo hadden wij in een tijdsbestek van dertig uren 260 *werst* afgelegd, twee drijfjagten gehouden, 80 paarden vermoeid, 250 menschen op de been gebragt en 1500 *roebels* verteerd. — Dat was eene Russische jagt.

Kinderlijke eenvoudigheid.

(Vertaald).

In eene Grond-heerlijkheid, waar het wild zorgvuldig gespaard werd en aan alle onderhoorigen het jagen ten strengsten verboden was, schonk de Heer, na den afloop eener drijfjagt, aan ieder derzelve eenig wild. — De tienjarige knaap van eenen boschwachter aanschouwde deze uitdeeling en werd van den Heer bemerkt: »kom hier, kleine,» zeide hij »neem dezen twee hazen voor uwe moeder mede.» — »Ik bedank U zeer,» antwoordde de knaap, »want daarmede zoude ik mijne moeder weinig genoeg doen, wij zijn de hazen lang tegen gegeten.» — »Ei, ei,» zeide de Heer, »maar schiet uw vader dan hazen?» — »Hij schiet die nooit, want dat hoort men te veel, zegt hij; maar hij vangt ze met strikken.»

Allerlei.

Het is bekend, dat Duitschland bij uitstek het land is, waar de jagt en al hetgeen daartoe behoort, op eenen wetenschappelijken voet en naar strenge, op de praktijk rustende beginselen, geregeld is. De voortreffelijke Deutsche Forst-Akademiën hebben dan ook sedert eene eeuw eene menigte der uitstekendste mannen voortgebracht, mannen, die met een wijs beraad de hun toevertrouwde jagt-districten bestuurden, en eenen onverbiddeijken oorlog voerden tegen wilddieven en roofdieren. Hunne bemoeijingen werden dan ook met dat gevolg bekroond, dat de grootere roofdieren, zoo als beeren, wolven, lynxen en wilde katten geheel of zoo goed als geheel uitgeroeid werden, en dat het getal der vossen, marters en ander schadelijk gedierde zoo veel als mogelijk verminderd werd. En dit bleef zelfs het geval in de laatste twintig of dertig jaren, niettegenstaande de houtvesters gedurende dien tijd, bijkans algemeen, in stede van het jantroer, den maatstok moesten hanteren, of in andere woorden, zich meer met de bosschen dan met het daarin levende wild moesten bemoeijen. Het jaar 1848 met zijne omwenteling verbrak, als met eenen tooverslag, in vele streken van Duitschland de gedurende eene eeuw met zoo veel moeite en inspanning verkregene orde van zaken. Daar in dezen tijd alles vrij moest zijn, werd ook het wild door de menigte als vrij, dat wil zeg-

gen, als vogelvrij, verklaard. De voortreffelijkste jagten werden in korten tijd letterlijk vernield, en de wildstand, wat de hooge jagt betreft, zoo achteruit gezet, dat de gelede verloren letterlijk onherstelbaar zijn. In dien tijd en nu nog beoefenen duizenden van menschen de jagt, die slechts met eene gedachte bezielde zijn, namelijk die: te hebben. Zonder te weten, wat er tot instandhouding eener jagt behoort, schijnen zij niet te begrijpen, dat op deze wijze den met zoo veel zorg daargestelden wildstand in weinige jaren moet vernield zijn, dat alsdan het jagen van zelfs ophoudt, en het schadelijk gedierte zich in korten tijd zoo zeer vermeederen zal, dat het, met zoo veel beleid, gedurende meer dan eene eeuw daargestelde werk, op nieuw moet worden begonnen.

Ter staving van het gezegde kan strekken de volgende aanhaling uit eenen brief van den prins MAXIMILIAAN VAN WIED, te Neuwied, den beroemden natuurkundige en reiziger en niet minder kundigen en geoefenden jager:

»In het begin van den afgelopen winter, werden in onze bosschen, toen de eerste sneeuw gevallen was, in de korte tijdruimte van veertien dagen, tien stuks wilde katten geschoten, onder welke er verscheidene van buitengewone grootte en zwaarte waren. Dit is een bewijs, hoe zeer zich de roofdieren in de laatste jaren vermeederd hebben. Pogingen om die vermeederding te beteugelen, zijn onvolgende, zoo lang niet iedereen, die de jagt uitoefent, bezielde is met de beginselen, welke den waren jager kenochetsen.»

Dat dit, helaas! in Duitschland het geval in het algemeen niet meer is, behoeft geene verder betoog.

DE REDACTEUR.

Boek-beschouwing.

Handleiding voor den jager, of jagt-cursus, inhoudende de wijzen om het wild overal op te sporen en te schieten, het dresseren der honden en alles wat verder op de jagt betrekking heeft; benevens de wet tot regeling der jagt en visscherij, door H. E. G. Smitshuyzen, 1sten Luit. der Infanterie. Gorinchem bij J. Noorduyt en Zoon, 1852. kl. 8vo, 86 bl.

Bij ieder, die waarlijk belang in de jagt-wetenschap stelt, behoort elke poging om onze oorspronkelijke litteratuur in dat vak uit te breiden, onverdeelden bijval te vinden, en het zal dus niemand bevreemden, dat wij het werkje van den Heer SMITSHUYZEN met belangstelling ter hand naman; doch wij moeten tot ons leedwezen bekennen, dat ons oordeel over hetzelfde, in het algemeen, niet zoo gunstig kan zijn, als wij wel zouden wenschen.

In den aanhef toch van het „voorwoord” stuiten wij al dadelijk op eene stelling, welke wij maar niet zoo gaaf kunnen toestemmen, als zij door den S. wordt vooruitgezet: „In geene der tot heden in onze taal uitgegeven werken over de jagt is” zegt hij „de wijze aangeduid, wat (sic) men eigenlijk doen moet om goed te leeren schieten,” en dit is de bijzondere reden, waarom de S. besloten heeft, dezen jagt-cursus uit te geven.

Bij iemand, die zoo *stellig* spreekt, mogen wij geene onbekendheid met onze Nederlandsche jagt-litteratuur veronderstellen, en wij moeten het er dus voor houden, dat de S. alles, wat over dit onderwerp geschreven is (1), geheel en al afkeurt niet alleen, maar ons iets beters en meer volkomen over hetzelfde zal leveren. — Het spreekt dus van zelve, dat wij onze beschouwing met dit punt aanvangen.

Wij vinden hetzelfde behandeld in het Vde hoofdstuk, alwaar alles, wat de oefening in het schieten, de lading en het schoonmaken van het geweer betreft, in drie bladzijden wordt afgehandeld. — Wij mogen niet ontveinzen, dat wij hier evenwel iets *oorspronkelijks* aantreffen; want wij herinneren ons niet in eenig jagtwerk iets gelezen te hebben over hetgeen de S. onder den naam van »*kamerjagt*” bedoelt. Het bestaat namelijk, in het bevestigen van twee papieren kapellen (?) op den wand eener kamer en het mikken op dezelve, achterevolgens met beide de loopen, daarbij telkens een slaghoedje afbrandende; later herhale men deze oefening in de opene lucht met los kruid. — Voorts geeft de S. den raad om zich in het schieten naar eenen opgehangen, in beweging gebragten, houten bal te oefenen, welke men later in verschillende rigtingen voorbij zich laat werpen. — Behalve de kapellen, hebben wij hier alzoo niets nieuws gevonden.

Behoudens beter oordeel, zijn wij van gevoelen, dat de kunst van schieten alléén door de practische oefening op het wild zelf kan verkregen worden. — De hoofd-oorzaak

(1) *Jagers-taal*. Arnhem bij J. G. MEIJER, 1833; bl. 91 en volg. *Jagt-handboekje voor Noord-Nederland*, door VERSTER VAN WULVERHORST, Leiden bij C. C. VAN DEN HOEK, 1833; bl. 7 en 8. *Proeve eener handleiding tot de jagten met den staanden hond enz.* door Mr. H. SASSEN. 's Hertogenbosch bij P. R. D. MULLER, 1843; bl. 84 en volg.

toch van het misschieten is meestal te zoeken in de *émotie*, welke het opvliegen of oploopen van het wild bij den jager te weeg brengt; alvorens deze overwonnen en door koelbloedige bedaardheid vervangen is, baten, naar ons inzien, alle theoretische oefeningen weinig.

Nog meenen wij de aanmerking niet te mogen terughouden, dat hij, die een goed, een kundig jager wil zijn, dat is, die zich van den gewonen hoop wil onderscheiden, ook noodwendig eenige algemeene zoölogische kennis behoort te bezitten en niet tegen alle vogelkunde mag zondigen, door (bl. 64) den lichaamsbouw van een plevier met dien der patrijs te vergelijken. — Wij zagen dit hier met te grootere verwondering, vermits de S. zich met ornithologische waarnemingen schijnt onledig te houden; immers, wij zien hem (bl. 48) de Europesche watersnippen met twee soorten, namelijk de *rietsnep* en de *befsneep*, vermeerderen, welke soorten tot nog toe aan de aandacht der Natuurkundigen schijnen ontsnapt te zijn, en de heer SMITSHUYZEN zal derhalve aan de wetenschap eene gewigtige dienst bewijzen door, in dit tijdschrift of elders, de kenteekenen dezer beide nieuwe soorten naauwkeurig mede te deelen.

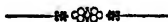
In het XVIIIde hoofdstuk, over de afrigting der honden handelende, zochten wij te vergeefs naar eenige handleiding voor de veld-dressuur, naar ons gevoelen de hoofdzaak om eenen goeden, ferm staanden hond te vormen.

Wat het XIXde hoofdstuk, de jagt-termen bevattende, betreft, hadden wij gaarne achter: »kijkers” gelezen: »*of spiegels*”, en achter »vlugt” de bijvoeging gewenscht: »*of klucht*”, terwijl de définitie beter uitgedrukt zoude zijn door: *een broedsel patrijzen.*” — De uitdrukking: »*komkommer*,” om patrijzen gewei aan te duiden, is ons nimmer voorgekomen; terwijl: »*blaf*” en »*blaffende*”, in plaats van; »*aanslaat*” en »*aanslaande*”, in jagers ooren vreemd klinkt.

Eindelijk schijnt de S. , bij de zamenstelling van zijn boekje , het geestig werk van E. BLAZE , *la chasse au chien d'arret* , voor den geest gehad te hebben ; men vergelijke , onder anderen , b. v. bl. 20 en 21 , met bl. 96 , 97 en 98 der Parijsche 2de uitgave van 1837 , in 8vo.

Deze aanmerkingen zullen genoegzaam ten bewijze strekken , dat wij het werkje van den heer SMITSHUYZEN met aandacht gelezen hebben. Wij leeren hem daaruit als eenen ijverigen jagtliefhebber kennen en mogen dus de hoop voeden , dat hij óf door het uitgeven van eenig ander oorspronkelijk geschrift over de jagtkunde , óf door het leveren van bijdragen tot dit tijdschrift , gaarne het zijne tot de aanvulling onzer jagt-litteratuur en de uitbreiding der Nederlandsche jagtkunde zal bijdragen.

Wij kunnen overigens dit werkje , waarin wij ook veel goeds en menigen nuttigen wenk aantreffen , den jagtliefhebbers aanbevelen ; terwijl voorts op de uitvoering en correctie weinig valt aan te merken. — Wij wenschen derhalve den uitgever een goed debiet.

De dieren in de Steppen van het Zuidelijke Rusland.

Door KOHL.

(Uit het Hoogduitsch vertaald).

Wanneer men de levende wezens in die streken der aarde gadeslaat, welke mindere of meerdere afwisseling van grond aanbieden, zoo ontwaart men weldra, dat in het algemeen bijkans iedere soort van boomen of planten, eigenaardige soorten van dieren voedt of haar tot verblijfplaats strekt; dat er in moerassen andere soorten leven dan in bosschen; dat weêr andere slechts in het gebergte voorkomen; in een woord, dat ook de levende wezens van zulke streken, even als die streken zelven, eene groote verscheidenheid aanbieden. Anders is het gelegen met de Steppen. De verbazend uitgebreide vlakten, welke in Rusland onder dien naam begrepen worden, worden voornamelijk gekenschetst door hare grootsche eentoonigheid. Boomen en heesters ontbreken hier bijkans ten eenemale. De grond wordt overal geheel eenvormig bedekt door eene vette zwarte aarde, die met gras begroeid is. Men ontwaart er nergens bronnen, meren of moerassen; nergens sporen van vulkanische werkingen. Alle gedeelten dier oneindig schijnende vlakten worden, wanneer er zware stormwinden waaijen, gelijkmatig door hunne woede geteisterd. In den zomer aanhoudende droogte, en ten gevolge daarvan gebrek

aan water , waardoor de levende wezens gevaar loopen , van dorst te verkwijnen. Reeds in den voorwinter is felle koude voor dieren en planten even nadeelig , als aanhoudende droogte. Nergens ontwaart men schuilplaatsen , waar de dieren in veiligheid kunnen zijn voor de woede der elementen ; nergens schijnt de Schepper gezorgd te hebben voor die verborgene bronnen , welke tot bewaring en voeding der teedere levenskiemen kunnen strekken. — Het zal toereikende zijn , deze groote trekken , welke de Steppen over het algemeen kenschetsen , in het oog te houden , ten einde tot het besluit te komen , dat de volmaakte eenvormigheid dier streken eene groote armoede aan planten , en deze wederom eene groote armoede aan dieren ten gevolge moet hebben. Het volgt tevens uit die omstandigheden , dat er geene andere diersoorten geschikt zijn , deze Steppen te bevolken , dan het kleine getal dergenen , welke onder die voorwaarden leven kunnen. De Fauna der Steppen is derhalve , in vergelijk met andere , meer bevoorregte streken van den aardbol , even arm aan geslachten en soorten , als de Flora van die vlakten.

Hoe klein ook het getal der geslachten en soorten van hoenderen , welke men in deze streken vindt , wizen moge , dat der individu's van iedere dier soorten is daarentegen te grooter ; en dit verschijnsel is even gemakkelijk te verklaren , als dat waarvan wij reeds gesproken hebben.

De Steppen zijn nog weinig met menschen bevolkt en het bebouwen van den grond staat de vermeerdering der dieren nog weinig in den weg , zoodat de geslachten , die in de Steppen te huis behooren en zich in dezelve vermenigvuldigd hebben , des te onbeprekter heerschappij uitoefenen. Het is dus alleen de natuuronderzoeker , die de Steppen arm aan dieren vindt , wanneer hij vergelijkenderwijze het aantal der ver-

schillende soorten optelt , terwijl de reiziger , die de Steppen bezoekt , door een van de meest met dieren bevolkte streken der aarde meent te trekken. Vooral in het voorjaar , wanneer alles groen wordt en begint te bloeijen en hier de inlandsche dieren zich vol leven en kracht bewegen , ginds vreemde pelgrims in de Steppen zich vertoonen , die zich naderhand , gedurende de zomerhitte in verwijderde landen verspreiden , dan ziet men vogels , die zich in Midden-Europa slechts in klein aantal vertoonen , als arenden , gieren en havikken , in bonte mengeling met groote vlugten trapganzen ; terwijl eenden , ganzen en pelikanen , de rietvelden in groote menigte bezoeken.

Overal in het gras spelen de aardhaasjes (*Cytillus vulgaris*) in het Russisch (*Soeslik*) en groote benden van wolven zwerven rond. Leeuwrikken , kieviten , duiven , lijsters en kerkkouwen vertoonen zich , door elkaar gemengd , en zelfs insekten ziet men in groote menigte.

Weinige van deze dieren zijn uitsluitend eigen aan de Steppen : de meesten vindt men ook in andere streken der aarde en de levenswijze van deze is derhalve genoeg bekend. Maar het leven van ieder dier komt onder iedere hemelstreek in andere betrekkingen en is aan andere voorwaarden onderworpen. De levensverrigtingen van het dier worden daardoor telkens gewijzigd , en hoewel de natuur der dieren zich niet zoo gemakkelijk als die van den mensch , aan alle veranderingen kan gewennen , en welke daardoor ook meer verscheidenheden aanbiedt , zoo verschilt evenwel de levenswijze van een en hetzelfde dier op bergen en in vlakten , evenzeer als in boschrijke en kale streken.

Wij zullen nu eenige onzer opmerkingen , over de levenswijze van de dieren in de Steppen mededeelen , belangrijk door het eigendommelijke van de Steppen zelven ; voorts hoe

die dieren hunne levenswijze in deze uitgestrekte grasvlakten inrigten, en wij hopen de liefhebbers van de jagt daarbij veel belangrijks aan te bieden.

ZOOGDIEREN.

Zoodra men den Dnieper bij de stad Krementchoug overgestoken en aan gene zijde door de granietblokken in de hoog liggende, kale en vlakke Steppen gekomen is, ziet men overal langs en zelfs op den weg een klein dier in het gras kruipen, door de Russen Soeslik, door de Duitse kolonisten aardhaasje, en door de natuurkundigen *Cytilus vulgaris* genoemd. Dit kleine, schoone en vlugge knaagdiertje schijnt bepaald aan deze streken eigen te zijn, want in de boschachtige grenslanden der Steppen ziet men het zeer zelden.

Door de droogheid en zachtheid van den grond der Steppen, en door de menigte tot de voeding van dit diertje geschikte holgewassen en grassoorten, vermenigvuldigt het hier zeer sterk. Het heeft in zijn voorkomen en zijne potsierlijke bewegingen zeer veel overeenkomst met de marmotten en eekhoorns, en staat in zeker opzigt tusschen beiden in.

Men zou de marmot aanmerkelijk kleiner en slanker moeten maken, en aan het eekhoortje den staart verkorten en zijne huid bespikkelen, om uit beiden een' Soeslik te vormen. De naam van »eekhoortje van den vlakken Steppengrond" zou vrij goed aan den Soeslik passen. Hij gelijkt ook veel op een jong haasje, wanneer men aan het laatste de lepels afsnijdt en in plaats van het pluimpje een langeren staart geeft.

De holen, die de Soeslik in den grond maakt, gaan eerst schuins naar beneden en dan weder naar boven, tot

in het nest; zij hebben twee uitgangen en, behalve het nest, is er nog eene voorraadkamer aanwezig. Men drijft de diertjes gemakkelijk uit die hollen, door het ingieten van water in dezelve, om ze op die wijze te vangen, want zij kunnen volstrekt niet tegen het water; zoodat zij in drooge jaren buitengemeen vermenigvuldigen en in vochtige jaren hun aantal sterk vermindert. Het liefst houden zij zich op aan de glooijing van een dal, waar het water bij regen snel wegloopt. Evenwel zijn zij ook in de vlakke gedeelten der Steppen nog zóó menigvuldig, dat, al reist men mijlen ver, zich ieder oogenblik een Soeslik in het gras vertoont; nu eens terwijl hij in zijn nest sluipt, dan terwijl hij voor zijn hol zit, nieuwsgierig rondziende, dan als hij zich gretig aan het gras te goed doet. In de diepe dalen echter, waar de padden in menigte rondkruipen, ziet men nooit een Soeslik.

De Soesliks schijnen dikwerf allerlei vrolijke luimen te hebben, die met hun vlug en aardig uiterlijk overeenstemmen. Zij schertsen en spelen met elkaar even als de marmotten; zij bijten en rennen door het gras gelijk de wezels. Zij zijn zeer nieuwsgierig. Wanneer een mensch of iets anders, dat hun vreemd is, hen nadert, rigten zij zich eerst een weinig in het gras op; komt men nu digter bij, dan heffen zij zich bij iedere schrede al meer en meer in de hoogte, tot dat zij eindelijk volkomen regt en ongeloofelijk lang uitgerekt in het gras staan, over alle halmen en bloemen heenziende en het kopje, even als een vogel, dan naar de eene, dan naar de andere zijde draaijende. Dit verheffen geschiedt langzamerhand en als het ware met rukken. Het is even als of het diertje van binnen, gelijk een verrekijker, uit in elkander geschovene deelen zamengesteld is, welke het een na het ander door sterke veeren worden uitgeschoven. Wanneer men nu nog

digter bij hen komt , verandert hunne nieuwsgierigheid spoedig in ongerustheid ; zij zakken op dezelfde wijze ineen , worden angstig , en springen tot aan den ingang van het hol , waar zij gaan zitten , rondzien en de grootte van het gevaar berekenen. Zoodra men zich verwijdert , toont hij zich weêr en komt op zijn gemak. Ingeval men hem nu nog meer nadert , overvallen hem schrik en angst , en hij verbergt zich ijlings in zijn nest. De Soesliks brengen een zeer treurig geluid voort. Men kan het vergelijken met het gezang der krekels , behalve dat het scherper en meer uitgerekt is , en op het einde een halve toon hooger wordt. Het is een klagend en aandoenlijk geluid , als van een' zieltogende , en levert daardoor een sterk contrast op met de levendigheid van het diertje. Hunne vreugde onder elkaar en hun lust tot gezelligheid duidt wel aan , dat er aan de Soesliks niets zwaarmoedigs is , dan alleen het geluid (even als alle geluiden in de Steppen).

Op de plaatsen , waar men Soesliks vindt , zijn ze altijd in groote troepen aanwezig ; er zijn zelfs enkele streken , waar de grond mijlen ver ondermijnd is , en waar , in alle rigtingen , het eene hol op het andere volgt.

Zij eten zoo wel het gras als de zilverzaadjes , bollen en wortels , waardoor zij ook schadelijk zijn voor de akkers , hoewel minder dan de muizen , omdat zij zich niet even als de laatstgenoemden , in den weeken akkergrond of op de zolders nestelen , maar liever vrij in de woeste Steppen wonen en de al te weke akkers alleen wegens het gemakkelijke indringen van den regen schuwen. Zij zijn evenwel voor eene soort van cultuur zeer schadelijk , namelijk , voor de meloenen en vruchttuinen in het zuidelijke Rusland. Zij beminnen de zoete pit van deze vruchten buitengemeen en krabben dezelve uit den grond op ; de bewoners van Klein-Rusland en de Bulgaren omringen

dan ook in den zaaitijd hunne tuinen met vallen, waarin menige gulzige Soeslik zijn dood vindt. Hunne huiden worden door hen, die ze in groote menigte vangen, bewaard, en de vrouwen gebruiken ze om er hare kleederen mede te boorden. Soms maakt men geheele pelzen en slaaprokken daarvan.

De Soeslik is de meest algemeen verspreide soort van zoogdieren van de Steppen. Hij kan dus aan de meeste andere dieren der Steppen tot voedsel verstrekken. De wolf, de vos, de arend, de havik, in een woord, allen, die meer kracht hebben dan de Soeslik, maken jacht op hem. Voornamelijk is dit het geval met eenige soorten van roofvogels: want men ziet deze gedurig boven de Steppen zweven en op de voor hunne hollen spelende aardhaasjes nederschieten. Het grootste gedeelte der honden, die in de Steppen leven, voeden zich alleen met den Soeslik.

Er zijn in de Steppen, behalve de Soeslik, nog andere dieren, die in hollen wonen, want daar moet alles, zelfs de mensch troglodyt worden. Onder alle die dieren is er geen, die met den mensch in nadere aanraking komt, dan de muis, die zich dikwijls in de koorntagazijnen der Steppen in ongeloofelijke menigte vermenigvuldigt. De sprookjes van rijstenbrijbergen hebben zich hier voor de jonge muisjes verwezenlijkt; want de wallen der groote koorthagopen (*Skirten*), waarin zij zich gangen en nesten maken, bestaan geheel uit koorntag, hetgeen voor hen de plaats van rijst en suiker vervult. In de oude koorthagopen, die somtijds jaren lang blijven staan, vermenigvuldigen zij zich natuurlijk op eene ongehoorde wijze, en laten dikwerf naauwelijks de helft van het graan over. De Scytische landman gaat daarom niet zelden tot den huishoudelijken maatregel over, om geheele koorntagazijnen in den brand te steken, ten einde alle de muizen mede te ver-

branden. Na vochtige jaren, meent men, dat zij zich altijd in grooter aantal vertoonen dan in drooge jaren; de oorzaak hiervan zal wel minder in den meer overvloedigen regen, dan in den meer gezegenden oogst der vochtige jaren gelegen zijn. Men beweert, dat de wolf, die in de Steppen leeft, minder hoog en daarbij langer is, dan de wolf, die de bosschen bewoont. Merkwaardig is het, dat ook hij in de Steppen een holbewoner geworden is. Ja zelfs, hij huist niet in door de natuur voorbereide hollen, gelijk elders mogelijk ware, maar even als de vos, graaft hij zich zelve groote gaten, niet slechts langs de ruwe kanten der door den regen ontstane valleijen en meeroevers, maar ook midden in de vlakke Steppen, wel eene roede diep in den grond.

Uit de omstreken van Odessa zijn de wolven, ter oorzaak van de meerdere bebouwing van den grond, aanmerkelijk teruggetrokken, en in het algemeen kan men aannemen, dat zij van het noordelijk Klein-Rusland af, tot aan de Zwarte Zee al minder en minder voorkomen. Want de dorre Steppen staan hun niet zoo aan, als de boschrijke velden van Ukraine en Klein-Rusland. Ik geloof, dat de wolf in geen deel van Rusland en ook van de geheele wereld zoo menigvuldig is, als in deze noordelijke grenslanden der Steppen. Daar is hun eigenlijk vaderland; want terwijl de veeteelt even menigvuldig is als in de Steppen, is het echter meer boschachtig; daarenboven hebben de bosschen minder hoog hout, maar meer struiken dan in Polen, hetgeen de wolf bijzonder bemint; en eindelijk is de nalatigheid en traagheid van de menschen ten opzichte van de uitroeiing der wolven grooter, dan overal elders. In Ukraine en Klein-Rusland is iedere woning en iedere werf tot eene vesting ingerigt voor de wolven; alles is daar met 12 tot 14 voeten hooge heiningen, uit doornen

gevlochten, omringd. Ik sprak eens met eenige vrouwen uit Oeman, een stadje van den graaf Porocki, in Kletoschen, over de menigte van wolven in haar land. »O ja,» antwoordden zij, »er zijn er zeer velen bij ons; zij komen in het dorp, loopen even als de honden rond, en halen de kinderen uit hunne wiegen weg.»

De hond is hun ergste vijand, en het groote aantal der wolven in de Steppen en in het bijzonder in de grenslanden der Steppen, beantwoordt aan de menigte van deze hunne voornaamste vervolgers, die de Schepper, te oordeelen naar de groote overeenkomst in hunne natuur, tot hunne broederen bestemde, maar die den mensch van hen verwijderde en tot hunne onverzoenlijkste vijanden maakte. — Op den geheelen aardbodem is, geloof ik, geen hondachtiger schepsel te vinden, dan de steppen hond der Kozakken en Tartaren. Veel is hiervan te zeggen, het land en de bewoners kenschetsend; ik geloof dus, dat het leven van den hond in het Zuidelijke Rusland eene bijzondere beschrijving waardig is, die zoo ver ik weet, nog door niemand is gegeven.

Het hondenras van de Steppen van het Zuidelijke Rusland is zeker het meest normale en deugdelijkste van alle hondenrassen op aarde. Men moet hierbij niet denken aan onze trouwe Phijlaxen, onze krachtige dubbelneuzige bloedhonden, onze levendige keezen en moppen. Deze geslachten zijn in de *Semlanken* en *Chaten* der Steppen niet aanwezig, en hunne goedige en beschaafde physionomiën, die een gevolg zijn van duizendjarige menschelijke verpleging en veredeling, zoekt men te vergeefs in de wilde ruigharige honden der Steppen. Door geheel Zuidelijk Rusland, van Ukraine tot aan de grenzen van Turkije, en nog tot in het binnenste van Bulgarije en Thracië, heeft de hond dat zelfde wilde uiterlijke. Het is overal een groot lang-

harig dier , met langen snuit , pooten en staart , dat onder zijne voorouders meer wolven dan honden schijnt te tellen , en met zoo weinig soortverscheidenheden , dat zelfs naauwelijks een verschil van kleur bij hen plaats vindt. De heerschende kleur is vuil grijsbruin. Zij kunnen in het Turksche rijk niet meer verwilderd en in grooter aantal zijn , dan in deze voormalige grensprovinciën van Turkije. Want ofschoon de bewoners van Klein-Rusland den hond niet liefhebben en hem geene aandacht waardig rekenen , hem zelfs overal uit hunne woning verdrijven en nooit met hunnen hond in dezelfde kamer zouden eten , niettegenstaande zij hunne katten en hanen altijd bij slecht weder zorgvuldig in hunne eigene kamer opnemen en hun de beste plaats aan den haard inruimen , zoo omringen zij zich echter altijd met eene menigte van deze wakers , gedeeltelijk tegen de wolven , gedeeltelijk door dat zij te achteloos zijn om de vermeerdering der honden tegen te gaan. Bij iedere *Chate* in de Steppen springen een half dozijn ruigharige blaffers de vreemden te gemoet. Men vindt zelfs niet zelden tien tot twaalf groote honden , niet op eene groote werf , in eene uitgebreide huishouding , maar bij de armzaligste aardenhut , waar men moeilijk iets te bewaken zou vinden. Zij voeden de honden niet ; deze moeten hun voedsel uit de Steppen gaan rooven ; zij leeren hen niets , zij geven hun geene andere namen dan scheldwoorden. Zij laten hen paren en voorttelen naar welgevallen , en nooit worden hunne talrijke jongen gedood.

In het voorjaar , wanneer alles , wat in de Steppen is , in eene soort van wildheid verkeert , en alles naar de vrije Steppen hunkert , de paarden in de *Taboenen* , de ossen in *Tscheredas* zelfs niet uitgesloten , worden ook de honden niet zelden wild. De teven gaan dan naar de hooggelegene Steppen , graven zich een hol , en werpen , even als de wol-

vinnen , ver van de menschelijke woningen. Deze in de Steppen geborene jonge honden zijn in den zomer volslagen wild , schuwen de menschen en laten zich niet vangen. In den winter echter , wanneer alles door de jagsneuw tam wordt en zelfs de wilde dieren door den honger en de koude mak zijn ; wanneer de wolven in de dorpen komen , — even als in het voorjaar met zijnen overvloed , zelfs de tamme dieren wild worden en de honden naar de wolven gaan , — in den kouden winter der Steppen , zeg ik , herinneren zich de wilde honden eerst weder hunne oude meesters en keeren tot hunne voormalige woningen terug. In den zomer maken zij jagt op de muizen , ratten en Soesliks , ledigen de eijeren uit de vogelnesten en leeren zelfs jonge vogels in den loop grijpen. Maar des winters komen zij in de dorpen , en daarop verder in de steden , waar men dan overal schuwe , uitgehongerde , aan niemand toebehoorende honden met hangenden staart ziet rondzwerven. Zij vullen dan voornamelijk die plaatsen buiten de steden , waarop de inwoners de uitwerpsels en vuilnis bijeenwerpen , en zij doorloopen de regenkloven , waarin men het gestorvene vee nederwerpt. Hier ziet men ze dikwijls met nog grooteren ijver dan de wormen , aan de bevrorene spieren van een kreng , bij dozijnen met knagen bezig. De policie over de honden is natuurlijk , even als vele andere zaken in de Steppen , nog in hare kindschheid. Er gaan , wel is waar , in eenige steden , zoo als in Odessa , beambten rond , die steeds een bloedbad aanrigten onder de honden , die geene meesters hebben. Dat helpt echter weinig , daar men de bron van het kwaad in de dorpen en in de Steppen niet kan aantasten. In een zeker opzigt oefenen echter de honden zelve eene soort van weldadige gezondheids policie uit , even als in Turkije. Want even als daar , verslinden zij alle doode en rottende dierlijke zelfstandigheden , die op

de straten geworpen worden , en veranderen daardoor het rotte in levend vleesch , waardoor de nadeelige uitwerkselen worden voorgekomen.

Men kan de honden in de Steppen , wegens hun groot aantal , eerder eene landplaag , dan eene weldaad noemen. Alle menschen zijn zij tot last , de tuinlieden niet uitgezonderd. Want zij zijn aarts liefhebbers van vruchten , en zwerven gedurig door de boomgaarden rond om druiven te eten. Zij beklimmen zelfs de boomen , even als de beeren , om pruimen en peeren te snoepen. Hoe meer vleesch zij gevreten hebben , des te meer vruchten eten zij naderhand ; volgens de inwoners dient dit tot vermindering van de door het gebruik van vleesch te weeg gebragte verhitting. Zeer gevaarlijk zijn ze ook bij vee-besmettingen , want eensdeels verspreiden zij de smetstof in de huizen en stallen ; anderdeels breekt meestal na eene groote sterfte van vee , de honds dolheid in den hevigsten graad uit.

Eenige jaren geleden was er aan den Dniester eene groote sterfte onder het vee , en in het volgende voorjaar vertoonde zich de watervrees onder de honden van die landstreek , in zulk eenen graad , dat de troepen paarden zich niet in de Steppen durfden wagen , en dat de postboden altijd met twee of drie gewapende mannen vergezeld waren , om zich des te beter tegen de vreeselijke aanvallen der honden te kunnen verdedigen.

De honden maken zich holen in de Steppen , gelijk de wolven ; deze holen zijn geene kleine en ondiepe gaten , maar wijde diepe ruimten , met eenen naauwen uitgang , waarin zij zich bij hitte verkoelen , en in de winterkoude verwarmen. De hond vermengt zich met den wolf ; in de halve wildheid van den eerstgenoemden zal wel de oorzaak daarvan gezocht moeten worden. Dat deze vermenging plaats grijpt , wordt in de Steppen en in Ukraine als eene uit-

gemaakte zaak beschouwd. Het volgende wordt daarvan verhaald :

De hond vermengt zich nooit zoodanig met den wolf, dat hij als het ware een burger onder hen wordt en met hen leeft ; dit verhindert de nog veel wilder aard der wolven. De wolven zijn zoo ijverzuchtig op de zuiverheid van hunne soort, dat eene wolvin hare jongen na de geboorte naar het water brengt, ze laat drinken, en diegenen op de plaats zelve verscheurt, welke op de wijze der honden het water met de tong naar boven slabben, in plaats van, even als de wolf, met den geheelen bek in het water te happen. Het wolvenras blijft dus in de Steppen en in de bosschen steeds zuiver.

Soms gebeurt het echter dat eene wolvin, welke of door de andere wolven verjaagd of door eene jagt van hen afgescheiden is, ver van haren geboortegrond verwijderd wordt, en zoo in streken van de Steppen komt, waar geene wolven zijn. Indien zij nu hier eenen of anderen eenlopenden hond aantreft, gebeurt het soms dat zij met elkaar paren, waaruit dan een hondachtig wolvengeslacht voortkomt. De Duitschers noemen de op deze wijze door de wolvin ter wereld gebragte jongen Wolfshonden. Die wolfshonden blijven nu wel is waar bij de moeder, zoolang zij met haren hondachtigen echtgenoot leeft ; maar wanneer zij dezen vreedzamen echtgenoot weder met eenen wolf verruilt, neemt zij de jongen niet met zich, en deze sluiten zich dan bij de honden aan.

Deze wolfshonden komen, wat hunnen dikken kop, puntige ooren, sterk gebit en haren betreft, grootelijks met den wolf overeen. Hunne huid wordt bijna tot denzelfden prijs betaald als die van eenen echten wolf. Hoewel zij niet zoo veel blaffen en minder bijten dan de honden, legt men ze toch aan de ketting, omdat menigmaal de bloedige nei-

gingen van hunne moeder weder boven komen. Sommige menschen geven voor, dat tot in het derde geslacht de sporen van de moeder-wolvin overblijven, en dat ze eerst geheel verdwijnen bij den achterkleinzoon, die dus weder een zuivere hond is. De wolfshond wordt beweerd de ergste vijand van den wolf te zijn en hem met nog grootere woede dan de hond te vervolgen; wegens deze hooggeschatte eigenschap wordt de wolfshond dan ook altijd opgevoed, en om het voordeel van zijne huid, niet dan voor dat hij oud geworden is, gedood.

V O G E L S.

Wanneer de reiziger voornamelijk in het voorjaar de Steppen bezoekt, zullen de vogels het meest zijne opmerkzaamheid trekken. De weinig talrijke land-zoogdieren zijn troglodyten, even als de Steppenbewoners, en komen op weinige uitzonderingen na, slechts zelden te voorschijn; wat de insekten en andere lagere dieren betreft, deze zijn te klein, om door den voorttrekkenden reiziger als stoffering van het landschap aangezien te kunnen worden, en de in het water levende dieren verbergen zich zoo goed, dat de reiziger deze nooit in het oog krijgt. Het zijn dus de vogels, die zich het meest vertoonen, en door hunnen vorm, kleur en grootte, overal de aandacht trekken. Soms is het een duivenpaartje, dat u de gedachte aan liefde en vriendschap te binnen brengt; dan is het een schoongevederde valk, die in sierlijke kringen boven het gras zweeft, en een onschuldig aardhaasje voor zijn leven doet vreezen. Hier zijn het troepen van kievitten, die spelende en schreeuwende door de lucht trekken; daar zijn het kraanvogels, die in geregelde phalanx reizende, aan verre landen doen denken. Elders is het een arend, die zijne jongen met

moederliefde verzorgende , buit meêsleep , terwijl de ongelukkige moeder van het weggevoerde lam te vergeefs blaaf. Vóór den wagen des reizigers uit loopt steeds de kleine witgevlakte Podrosnik , en achter hem vliegen steeds de spreuwen , in de mist der paarden hun voedsel zoekende. Het gebeurt ook wel , dat men eene vlugt groote trapganzen in het veld ziet weiden , en hier en daar voeren de bevalige Numidische Juffers op de grasvelden hare gezellige dansen uit. En hoog in de lucht , ver boven het getier en de beweging van al die vogels , zweeft onophoudelijk al zingende het leeuwrikje der Steppen , met zijnen zang , vreugde en dood , liefde en moord begeleidende. Men moet echter niet denken , dat wij hier in het kort , eene bonte schilderij ophingen , en in dat kort bestek terug gaven , wat zich daar aan ons in grootsche trekken vertoonde. Neen , bijna bij iedere schrede wisselen de voorstellingen af , en voortdurend betreden nieuwe vogel-acteurs in nieuwe toestanden en nieuwe groepen het tooneel. Maar bijzonder rijk aan vogels zijn de noordelijke Steppen ; voorts die plaatsen , waar de boschachtige Steppenlanden weinig bosch bezitten , en daar , waar in de volstrekt kale Steppen breede rietbosschen langs de rivieren zich uitstrekken. In genoemde boschjes hoort men steeds het kirren der duiven , het krassen der uilen , het tjilpen der muschachtige vogels en het fluiten van andere gevleugelde boschbewoners , welke hier , zelden door menschen verstoord wordende , nestelen , broeijen en vermenigvuldigen , naarmate het hunne eigene vriend- en vijandschappen toelaten. In genoemde rietbosschen wemelen en paren eenden , ganzen en pelikanen in ongeloofelijke groote menigte.

Wanneer wij nu , op goed geluk af , eene vogelsoort tot beschouwing uitkiezen , zoo is het al aanstonds de trapgans , een der door den jager meest gezochte Steppenvogels. De Rus-

sen noemen hem *Drachwa*. Het is een echte Steppenvogel, die zich niet in de riet- en doornbosschen verschuilt, maar slechts op de hooge en kale Steppen leeft en altijd op de dorste grasveldennestelt, alwaar hij overal voorkomt. Zijn vorm, grootte en voedsel is hier even als elders, doch hij schijnt meer gras in de Steppen dan elders te eten, daar men hem bestendig ziet weiden. De trapganzen zijn er in veel grooter aantal dan in Duitschland, en men maakt zelden eene wandeling hoe klein ook, zonder dat men eenige van hen te zien krijgt. In het zuiden zijn zij echter menigvuldiger dan in het noorden, en in Klein Rusland en Ukraine worden zij aanmerkelijk zeldzamer. Uit deze landstrecken trekken zij in den winter voor eenigen tijd weg, van half November tot Maart namelijk, maar aan den zuidelijken Dniester en Dnieper rondom Odessa, blijven zij den geheelen winter. Gewoonlijk ziet men ze in vlugten van twaalf tot twintig. In den winter echter, wanneer zij zich meer vereenigen, ziet men ook wel troepen van tachtig tot honderd bij elkaar, waarschijnlijk omdat dan hun voedsel slechts op enkele plaatsen te vinden is. Want hunne talrijke verzamelingen schijnen geene andere bijzondere oorzaak te hebben, dan alleen dat zij op ééne en dezelfde plaats hun gemeenschappelijk voedsel vinden. Wanneer men deze groote troepen van tachtig tot honderd stuks opjaagt, verdeelen zij zich spoedig in drie of vier kleine troepjes van twintig tot dertig, welke in verschillende rigtingen uiteenvliegen, en waarvan ieder troepje uit diegenen bestaat, welke ongeveer in dezelfde streek huizen. Zij wonen voor het overige slechts bij paren en zeer verstrooid. Indien men nu die kleine troep van twintig of dertig vogels vervolgt, ziet men ook deze niet bij elkander blijven, maar zich weldra in geheel op zich zelve staande familiën verdeelen.

Bij deze geringe neiging tot gezelligheid doen zij weinig

vijandelijke gevoelens blijken , en nooit ziet men ze gelijk de korhanen , ooijsvaarders en andere vogels onder elkaar vechten. De mannetjes zelfs strijden niet om de wijfjes , met welke zij altijd in strenge monogamie leven. Even als bij de menschen , nemen ook bij de trapganzen de mannetjes hoofdzakelijk de zorg voor de bescherming der jongen op zich. Wanneer men in Junij en Julij de ouden met hunne jongen ziet eten (want eerst in Augustus en September scheiden zij zich van elkaar af) ziet men den haan , terwijl zich zijn wijfje en kinderen zorgeloos voeden , gedurig in alle rigtingen opkijken en rondzien , en bij naderend gevaar het teeken tot den aftogt geven. Het is ongelooflijk moeijelijk hen nabij te komen , daar de haan met de grootste opmerkzaamheid de wacht houdt en zeer goed weet , hoe ver het jagtgeweer draagt , hetwelk hij altijd ter rechter tijd ontvliegt. Het gelukt evenwel den mensch toch op verschillende wijzen , om hen door list meester te worden. Gedeeltelijk bekruipen de steppenjagers , de kozakken , hen even als de slangen door het hooge gras , en zenden hun , die rustig bezig zijn met weiden , korrels toe , die zij nimmer kunnen verteren ; gedeeltelijk lokken zij het mannetje , door het geluid van het wijfje volmaakt gelijkend op een instrument na te bootsen , hetwelk uit de strot van een os gemaakt is. Soms naderen de jagers met een vreedzaam ossenspan , als of zij onschadelijke landlieden waren , geknield liggende op een met raderen voorzien voetstuk , dat zij benevens zich zelve met hooi bedekken , en schuiven dan dezen wandelenden hooiberg al digter en digter tot bij den niets kwaad vermoedenden vogel , die dan op eene vreeselijke wijze met kruid en lood begroet wordt.

De belangrijkste jagt op de trapganzen heeft in de zuidelijke Steppen in den winter plaats. Vele van deze vogels verschuilen zich dan in groote menigte in de *Burianvelden*

en in doornbosschen , waarin zij zich ten minste eenigzins tegen de ruwheid van het jaargetijde kunnen beschutten.

Hier overkomt hun soms iets zeer eigenaardigs , te weten : dat hunne vleugels bij felle vorst zoo zeer met ijzel bedekt worden , dat zij niet meer in staat zijn te vliegen. Het geschiedt op de volgende wijze : zoolang de vogel in het bosch zit , is hij tamelijk veilig , maar wanneer bij zeer felle vorst zijne vederen neêrgedrukt worden , door de zwaarte van de sneeuw , dan moeten de arme trapganzen opene plaatsen opzoeken , waar zij zich dapper tegen den nedervallenden ijzel in de weer stellen , en gedurig de vederen door hunnen bek halen. Gewoonlijk blijven zij dan vlug. Houdt echter de nevelachtige vorst een geheel dag of den daaropvolgenden nacht aan , dan worden zij afgemat , en het noodlottige kristal overdekt hunne vleugels en vervult de tusschenruimten van hunne veeren. In dezen toestand worden zij een gemakkelijke buit der vossen , wolven en menschen en van alles , wat jagt op hen maakt. De jagers wachten vooral zulke ongelukkige oogenblikken af. Op scherpbeslagene paarden rennen twee of drie kozakken naar de doornbosschen , over den met ijzel bedekten grond der Steppen , met eene lange zweep als éénig wapen. De schuchtere vogels , hunne vijanden reeds van verre ziende aankomen , loopen met lamme en laag neêrhangende vleugels in het rond , schreeuwende en te vergeefs beproevende om hunne vleugels , die hun geen dienst meer kunnen doen , op te ligten. De jagers verspreiden zich dan midden onder hen , slaan den een met éénen krachtigen slag tegen den grond , werpen een ander den noodlottigen slangachtigen lederen strik om den hals , en worgen hem , door hem in de snelste ren van het paard meê te slepen.

Wanneer de jagers hunnen tijd en de felle nachtvor-

sten goed weten te kiezen , dan levert deze jagt , door de groote menigte troepen , waarin de trapganzen bij elkander zitten , ongeloofelijk veel op. Er zijn lieden in de Steppen , die hunnen welstand aan een paar van die gunstige jagten op trapganzen te danken hebben. Ik heb een boer gekend , die in één' morgen met zijne zweep honderd vijftig trapganzen dood sloeg , waarvan hij in Odessa meer dan vijf honderd roebels maakte.

In Odessa is gewoonlijk een trapgan drie roebels waard. Men laat daar de in het laatst van den herfst geschotenen bevriezen en bewaart ze voor de hooge winterprijzen.

Het is opmerkenswaardig , dat bijna bij geen anderen vogel dit ijzelen der vleugels plaats vindt. Misschien is er de oorzaak van te zoeken bij dezen vogel , in het gemis van de door klieren afgescheidene olieachtige stof , die zich bij sommige watervogels over de vederen verspreidt. De eenden zijn de eenigen , waarbij iets dergelijks gevonden wordt. Wanneer zij namelijk door de vorst uit de laatste nog open zijnde waterplassen zijn verdreven , en op het ijs zelf gaan zitten , vriezen hunne pooten en buikvederen des nachts aan het ijs , waarop zij dan met stokken en zweepen , even als de trapganzen , doodgeslagen worden.

Opmerkelijk is het , dat het kor- of berkhoen in de Steppen voorkomt. Deze vogel , welke zich in het noorden alleen met de sierlijke berken voedt , en die van deze boomen zijnen naam ontleend heeft , welke nergens in de Steppen te vinden zijn , vertoont zich midden in de Steppen en voegt zich naar derzelve voortbrengselen. Deze opmerking is nog van verdere toepassing , en men kan in het algemeen aannemen , dat vele vogels de Steppen ontwijken , omdat de aard harer oppervlakte , hare vegetatie enz. hen niet aanstaat ; dat velen de Steppen bij voorkeur opzoeken , uithoofde dezelve hen bijzonder passen , dat daarentegen an-

deren de Steppen om zoo te zeggen voor lief nemen , hunne levenswijze naar derzelve natuur inrigten en daardoor hier eene geheele andere voeren , op eene andere wijze hunne nesten bouwen , zich anders voeden enz. , als wanneer zij in andere streken waren geplaatst , waar hun de keus van het voor hen passende gelaten is. Wanneer men slechts bedenkt , hoe zelden een vogel in de bronnenlooze Steppen drinken kan , aan hoeveel hitte en koude hij zich gewennen moet , hoe vele insekten en ander voedsel hem hier ontbreken , zoo blijkt reeds hieruit voldoende , hoezeer aard en levenswijze van alle vogels hier anders moeten zijn , als in andere landen , en wel in veel sterker verhouding als met de hier uit vreemde landen geacclimateerde menschen het geval is ; daar deze toch nog altijd door kunst het zoo ver weten te brengen , dat zij hunne oude gewoonten gedeeltelijk weder kunnen aannemen.

Arenden zijn in de Steppen ongetwijfeld in even groote hoeveelheid aanwezig , als op de Alpen. Zij zoeken ook hier de rotsen , die zij in de meeste dalen vinden , daar de rivieren gedeelten van het onderste kalksteen en granietlagen ontblooten en vaneen rijten. Op deze plaatsen nestelen zij en voeren heerschappij over de hooge Steppen , welke zij onder elkaar in even zoo vele distrikten verdeelen , als zij in de dalen nesten gemaakt hebben.

Ik geloof , dat er geen gedeelte in de Steppen te vinden is , dat niet tot het gebied van eenen of anderen arend behoort. Want men ziet ze bijna altijd en overal in alle streken rondzwerven , terwijl zij op hazen , lammeren , trapganzen en zelfs op vossen , jagt maken ; deze laatsten vallen zij evenwel nooit alleen aan. Zij dulden in het grondgebied , waar zij heer en meester zijn , geenen anderen arend ; valken , havikken , van krengelevende gieren en eene menigte andere kleine roofvogels , vinden echter in dat gebied

weêr hunne kleinere afdeelingen. Krengen zijn er overal in de Steppen. Op alle wegen blijven er lijken genoeg liggen, welke door de, jaar in jaar uit, rondzwerfende kudden achtergelaten worden. Overal is hier dus voor de gieren, hunne walgelijken disch aangeregt. Zij vertoonen zich voornamelijk in de Steppen van Bess-Arabie in groote vlugten. Hier vechten zij met de vossen, wolven en halfwilde honden, om het doode vee, dat hun bij vele gelegenheden op zulk eene ruime schaal en in zulk eene menigte aangeboden wordt, als zelden in andere landen plaats heeft; bijv. wanneer honderden paarden door stormen in de moerassen en rivieren gejaagd worden, of wanneer geheele schapen- of ossenkudden in regenkloven omkomen.

De groote veekudden lokken niet slechts door hare lijken eene menigte van zich met krenge voedende vogels, maar reeds bij haar leven voeden zij vele andere vogels met de larven en poppen der horzels, waarmede hare huid bedekt is, zonder welke omstandigheid zij zelven bijna het voedsel dezer dieren zouden worden. In het voorjaar worden hier de runderen vooral door de horzels zeer sterk gekweld, welke overal door hunne huid heenboren en hunne eijeren dan onder dezelve leggen. Wanneer het ei van den horzel uitgekomen is, en de larve grooter is geworden, begint de huid wel op honderd plaatsen op te zwellen; de larve doorboort eindelijk de huid, leeft als pop nog een tijd lang in de haren van het dier en vliegt daarna als volkomen insect weg. De huid van het vee der Steppen is ter oorzaak van deze talrijke gaatjes in het voorjaar niets waard. In den zomer groeijen zij allen toe, en in den herfst is de huid weêr in den besten staat.

Troepen van hopen, kerkkouwen en spreeuwen vervolgen en vliegen zonder ophouden boven de kudden vee; om deze larven en poppen magtig te worden, zetten zij zich op

hunnen rug neder en timmeren met hunnen bek op dezelve, even als de spechten op de boomstammen. De paarden zijn te ongeduldig, om deze weldadige vogels te verdragen; andere vogels, zooals de zwaluwen, volgen ook de *Taboenen* na, om op de muggen jagt te maken, waarvan geheele zwermen om het vee heen gonzen.

Er zijn verscheidene soorten van spreeuwen in de Steppen, die ten deele zeer schoon gevederd zijn en zich met allerlei voedsel generen; zoo heeft men er, de bontgekleurde spreeuw, de goudspreeuw, de rozenspreeuw. De laatstgenoemde wijdt zich voornamelijk aan de sprinkhanen toe, welke hij rusteloos vervolgt. Men kan begrijpen hoe hoog hij daarom geschat wordt door de inwoners van het land, en hoe dringend deze God bidden om zijne verschijning. Doch laten wij deze dieren daar en keeren wij ons liever tot de vlugge, slechts de fijnste tarwe pikkende Juffer van Numidië (*Grus Virgo*), welke het sieraad en de trots der Steppen is. Men ziet dit sierlijke dier dikwijls in de Steppen wandelen, met twee vederkuiven achter de ooren voorzien, zooals bij haar steeds eene overoude onveranderlijke mode is geweest, met fijne, liefelijk gekleurde en zacht geschaduwde vederen, met eenen slanken zwanenhals, terwijl zij met hooge en voorzichtige stappen voorttreden. Deze vogel is zeer geliefd bij de inwoners, en gewent zich gemakkelijk aan den mensch; men vindt hem dan ook dikwijls in gevangenschap, waar hij altijd vreedzaam met de tamme vogels van de werf leeft. De Juffer van Numidië is eene liefhebster van dansen, even als alle meisjes en denkt ook: de philosophie mag iets zijn, maar de dans gaat daar boven. Men zegt, dat zij in de Steppen in groote troepen te zamen komen en vrolijke dansen uitvoeren, vooral des nachts bij het heldere maanlicht. De muziek, die hare dansen begeleidt, zal helaas, zeer slecht zijn, indien zij geene andere als hare eigene

keel daartoe gebruiken, want haar geluid is evenzeer in strijd met haar uiterlijk, als de stem van den paauw met zijn veelkleurigen staart. Er zijn echter toch oogenblikken, waarin men aan de Numidische Juffer haar onaangenaam geluid gaarne vergeeft en het zelfs liefelijk vindt, en dat is, wanneer zij tot hare dierbare zusters roept, als zij, uit hare gevangenis, haar in de vrije lucht zwevende, ziet overtrekken.

Deze Numidische maagden dansen sedert onheuchelijke jaren in de Steppen, even als de gieren reeds het vee ver-slonden der Hunnen, Gothen, Mongolen, Petschenegers en Tartaren. De kievitten, valken, kerkkouwen en andere vogels zullen ook wel oude bewoners der Steppen zijn. Er zijn echter nu eene menigte vogels in de Steppen, die er zich eerst met den sedert vijftig jaren geleden ingevoerden tuinbosch- en akkerbouw zijn begonnen te verspreiden.

De spechten zijn ook eerst omstreeks vijftig jaren geleden in de omstreken van Odessa gekomen.

Alle zaadetende vogels, musschen enz. zijn na dien tijd zeer in aantal toegenomen of hebben er zich eerst gevestigd. Ook nu nog zijn echter de roofvogels de meest heerschenden. Men vindt van dezelve zeer schoone soorten, vooral de blaauwe kuikendief (*Circus cyaneus*), die een ware wolf in schaapskleëren is, want zijn uiterlijk gelijkt volkomen naar dat van het onschuldigste duifje, terwijl zijne inborst ten hoogste bloeddorstig is; verder den bruinen kuikendief (*Circus rufus*), die in Rusland alleen aan de Steppenlanden eigen is. Op zijne vederen ziet men alle kleurschakeringen van bruin en ros glinsteren, en hij vermaakt zich steeds om deze kleurenpracht voor den beschouwer ten toon te spreiden. Wanneer men bij geval in de nabijheid van zijn nest in het gras gaat zitten, begint hij een spel van Aëronauten-kunsten, dat deszelfs wederga niet heeft; verheft zich en daalt dan weder, schiet met een sierlijk ge-

kromden boog op den bezoeker neêr, als wilde hij hem verschrikken, werpt zich weder om en beschrijft kleine en groote cirkels, gelijk een meetkundige, stijgt loodregt in de hoogte, als wilde hij van de aarde vlieden, daalt kort daarop pijlsnel neêr, alsof hem plotseling groote angst voor zijne jongen becroop.

De valken en havikken nestelen voornamelijk in kleine gaten aan de rotsachtige kanten van de zeekust en in de regenkloven.

Bij deze roofvogels komen ook nog de uilen in aanmerking. Want zelfs het helle licht der Steppen heeft dezen vogel niet kunnen verhinderen, zich ook onder het vrolijke gezelschap der overige vogels te mengen. Zij moeten zich den korten nacht sneller ten nutte maken dan onze uilen, daar hen hier bij dag nergens de duisternis van het woud te hulp komt, en zij in het algemeen genomen in de heldere schaduwlooze Steppen meer lijden dan bij ons. De kleine bosschen van de noordelijk gelegene Steppen, lagchen hun des te meer toe. Er zijn daar dan ook allerlei uilensoorten in menigte, en zij bedienen zich hiervan als hun rustpunt, van waar zij hunne nachtelijke strooperijen in de vlakten beginnen. Men ziet geheele troepen krijschende uilen in de wouden; hun droefgeestig gezucht en dat van de padden zijn er des nachts de eenige heerschende toonen. — De Steppenwereld is overigens arm aan klanken. Want de eenige ware zangvogel, die hier voorkomt, is de leeuwerik (*Alauda calandra*), die overal zingt en kweelt, en wiens gezang in het voorjaar over de geheele groene Steppen tot in het rijk der Mongolen klinkt. Men zegt, dat in de rietbosschen aan den Dnieper sedert overoude tijden ook nachtegalen, doch door wolfs-ooren beluisterd, hebben gezongen. Nu pas beginnen zij zich ook in de tuinen van Odessa en in de omstreken der Duitsche koloniën te verspreiden. Van de zwanen

van de pelikanen , waarvan men er twee soorten vindt en van de lepelaars , die alle in de rietbosschen van den Dniester en Dnieper voorkomen , is niets anders der vermelding waardig , als dat de Pelikanen soms in troepen van twee tot drie honderd zich vertoonen , dat de noordsche zwaan daar te lande niet blijft , maar het in het voorjaar slechts bezoekt , in gezelschap van andere trekvogels , die alle over de onherbergzame Steppen , als over eene voortzetting van de zee trekkende , hunnen koers nemen naar de noordelijk gelegene wouden. De meeste van deze trekvogels reizen van Konstantinopel langs de kusten der Zwarte Zee. Midden over de Zwarte zee , waar deze het naauwste is , heeft een tweede groote trek plaats , tusschen de Krim en Klein-Azië.

Over het kunstmatig aanfokken van Visschen.

In eenige dagbladen en tijdschriften zijn , sedert eenige weken , min of meer uitgebreide mededeelingen omtrent dit onderwerp opgenomen ; derhalve zal het niet ongepast zijn , in een tijdschrift aan de belangen der Jagt en Visscherij gewijd , ook deze aangelegenheid ter sprake te brengen.

Ofschoon het denkbeeld om de kuit der visschen kunstmatig te bevruchten niet nieuw en reeds door eenige Natuuronderzoekers in de vorige eeuw met goed gevolg beproefd is , zijn wij evenwel het denkbeeld om deze handelwijze in het groot en ten algemeenen nutte toe te passen , aan twee eenvoudige Fransche visschers , *Geux* en *Remu* uit het departement der *Vogésen* , verschuldigd. — Door de Regering ondersteund , hebben zij hunne pogingen reeds met den besten uitslag bekroond gezien ; terwijl tevens ook in de nabijheid van *Huningen* , sedert het laatste gedeelte van het vorige jaar , eene inrigting op eene zeer uitgebreide schaal is daargesteld , van welke men op goede gronden den besten uitslag mag te gemoet zien.

Doch vermits de gemelde inrigtingen zich vooreerst tot de voortbrenging van zalm en forellen beperken , willen wij onze lezers daaromtrent liever aan het stukje van den Hoogleeraar *HARTING* , in den eersten jaargang van het *Album der Natuur* , verwijzen en ons hier bepalen tot de

wijze waarop, naar ons inzien, door grondeigenaars en liefhebbers der Visscherij, welke [vijvers bezitten, op de eenvoudigste wijze voorloopig eenige proeven zouden kunnen genomen worden, ten opzichte van eenige visch-soorten, die overal bij de hand zijn, in vijvers spoedig groeijen en een goed voedsel opleveren.

De snoek is, ons inziens, een der visschen, welke in deze het minste in aanmerking kan komen. Wat de vos voor het jagtveld is, is hij voor de vischwaten, en zijne verregaande roofzucht is genoegzaam bekend. — Zij, die evenwel ook het stelsel op deze soort zouden willen toepassen, dienen daartoe eenen afzonderlijken vijver te bestemmen; maar men behoort steeds in het oog te houden, dat men haar altijd ten kosten der, ten aanzien van andere soorten, verkregen uitkomsten zal moeten voeden.

Bijna hetzelfde geval bestaat ten opzichte van den baars, evenwel voedt zich deze ook met andere voorwerpen, als: wormen, insekten, maskers van waternymfen, waterslakken enz. en hij verslindt op verre na zooveel visch niet als de snoek. Maar vermits hij zich liefst met zeer kleine vischjes voedt, is hij het vischbroed hoogst schadelijk, en in alle geval zoude dus ook deze soort, in eenen afzonderlijken vijver behooren te worden aangekweekt.

Anders is het gesteld met die soorten van het groote *Cyprinus*-geslacht, welke wij het meest geschikt oordeelen om het onderwerp van aanvankelijke proeven uit te maken. Het zijn: de karper, de brasem, de steenkarper of steenkroes, de zeelt en de blanke voorn. Allen leven van dezelfde soorten van voedsel en groeijen en tieren zeer goed in afgeslotene waten op gemengden grond; terwijl de steenkarper de zeldzame eigenschap bezit van, zelfs op den modderachtigsten bodem, geen zoogenaamden grondigen smaak aan te nemen en zeer spoedig groeit.

Tot het nemen van proeven met de bedoelde soorten is, ons inziens, een vijver van eenen halven bunder oppervlakte ruim genoeg; mits men zich vooraf verzekere, dat er geen snoek of baars in voorhanden zij, en hoe meer men de aanwezige paling kan verminderen, des te beter. Men schaffe zich in de lente eenige kuiters en hommers, van de soorten, welke men wenscht voort te fokken, aan en plaatse die, liefst elke soort afzonderlijk, in vischhouders. Tegen den tijd dat men meent, dat de kuit en de hom tot rijpheid zijn gekomen, neme men eene wel gereinigde, diepe aarden schotel, met vlakken bodem, en doe daarin eene pint zuiver water uit den vijver. Een kuit uit den vischhouder genomen hebbende, aan de uitzetting van wiens onderlijf men vermoedt, dat de kuit rijp is, houdt men hem aan den kop en de borstvinnen in de linker hand, terwijl men met de regter, de duim rustende op de vlakke van den onderbuik en de overige vingers op de rugstreek, eene soort van ring vormt, waarmede men zachtjes van boven naar beneden strijkt, ten einde de eijeren naar den anus te doen afdalen. Wanneer de eijeren tot hunne rijpheid gekomen zijn, zullen zij op de minste drukking te voorschijn komen en in den schotel vallen; terwijl de visch geen het minste letsel door deze ontlasting zal ondergaan. Merkt men echter, dat de eijeren niet bij de eerste drukking uitvloeijen, dan zet men den visch weder in den houder en beproeft eenen anderen. Vermits er steeds eenig slijm, door de drukking der opperhuid van den visch, mede in het water valt, laat men hetzelfde weder van de eijeren afloopen en doet er versch water op. Nu neemt men een' hommer en behandelt hem op dezelfde wijze. — Wanneer de hom rijp is, zal hij in de gedaante van room in het water vloeijen en men ga voort tot dat het eene lichte melkkleur heeft aangenomen. Dan roere men het water met de hand of met den staart van den hommer,

zachtkens om, en na het water gedurende vijf minuten in rust gelaten te hebben, is de bevruchting geschied.

De hommers lijden evenmin als de kuiters door deze behandeling. Het is noodig hier nog op te merken, dat de kuiters somtijds zich niet ten bekwamen tijde van de kuit kunnen ontlasten en deze hierdoor in eenen toestand geraakt, welke haar ter bevruchting ongeschikt maakt, hetwelk zich door het gelijktijdig uitvloeijen eener etterachtige stof met de eijeren, welke het water troebel maakt en door het wit worden der eijeren, zoodra zij met het water in aanraking komen, kenmerkt. Zoodanige kuit behoort te worden weggeworpen. Indien men de hierboven bedoelde handelwijze bij groote visschen wil aanwenden, moet een persoon zijne vingers onder de kieuwdeksels steken en hem zoo, in eenen verticalen stand, boven het water houden, terwijl een ander, met zijne beide handen, de drukking naar beneden verrigt. Vooraf moet men in gereedheid hebben platte vierkante horden of bennen van dicht gevlochten mandewerk, ter grootte van ruim $\frac{1}{2}$ vierkante el met eenen opstaanden rand van $1\frac{1}{2}$ palm, en op den bodem van deze wordt de bevruchte kuit van elken visch nedergelegd. Daarna worden deze bennen aan de oevers van den vijver zoodanig bevestigd, dat het water met den bovenrand gelijk staat. Van tijd tot tijd behoort men de bennen na te zien en wanneer men bemerkt, dat zich eenige plantaardige stoffen op de eijeren hechten, moet men deze voorzigtig met een groot penseel wegnemen. Wanneer men ontwaart, dat al de eijeren zijn uitgekomen, en de jonge vischjes in de ben rondzwemmen, behoeft men deze slechts zoo diep onder water te doen zakken, dat zij over de randen heen in den vijver kunnen geraken.

Men meent het nemen dezer eenvoudige kostelooze proef aan alle eigenaars van visch-wateren te moeten aanbevelen.

Op deze wijze toch kan de eerste grondslag gelegd worden tot het daarstellen van eene rijke bron voor de voeding der mindere klasse niet alleen, maar tevens tot uitbreiding der nijverheid in ons Vaderland, waarvan de visscherij eenen niet onbelangrijken tak uitmaakt; terwijl het aanvankelijk slagen dezer proeven, ongetwijfeld den verderen grondslag leggen zal tot de uitbreiding der visch-fokkerij op eene ruime schaal, waardoor aan het sedert lang bespeurd verval der visscherijen krachtdadig zal kunnen worden te gemoet gekomen.

V. v. W.

Allelei.

Bij den doortrek in het voorjaar, die hier te lande gewoonlijk in het begin van Maart invalt, bezoeken slechts zeer enkele houtsnippen de streken langs den Hollandschen duinkant; zoodat het tot de zeldzaamheden behoort er aldaar, in dien tijd, eene te zien. Het was dus een vreemd verschijnsel, dat er tusschen den 22 en 25e Februarij in de bosschen van het landgoed Leeuwenhorst, tusschen Noordwijk en Noordwijkerhout gelegen, een aantal van dit trekwild voorhanden was, zoodanig dat er op een dezer dagen meer dan twaalf stuks gezien zijn. Het is waarschijnlijk, dat deze snippen, uithoofde van den zachten winter, den terugtogt eenige dagen vroeger dan gewoonlijk hebben aangenomen, en door de hevige storm- en sneeuwvlagen zijn verdwaald geraakt.

V. v. W.

De ridder, de dame en het hert.

EENE DUITSCHE VOLKS-SAGE.

(Vertaald).

De nacht werd allengs duisterder. Een dikke nevel, die uit den grond opsteeg, vormde in het verschiet de zonderlingste gestalten. Van zijne jagtmakkers afgedwaald, trachtte de ridder van KOCHERSTEIN den regten weg te vinden: het was hem ondoenlijk een pad op te sporen, dat hem uit het bosch voerde. Toen zette hij den jagthoorn aan den mond en stiet eenen langen, doordringenden toon uit. Wel hoorde hij de echo dien toon klagend herhalen, doch op het antwoord zijner makkers wachtte hij te vergeefs. »Zoo kom ik niet verder,» sprak hij en legde den teugel op den hals van zijn jagtros, de trouwe en vlugge Iréne; »ik wil beproeven of gij den weg beter kunt vinden dan uw meester.» Het dier scheen zijn heer te verstaan. Hinnekende strekte het den neus in de koele nachtlucht en spitste de ooren. Aan zich zelf overgelaten, sloeg het in gestrekten draf eenen weg in, die aanvankelijk wel gebaad scheen en door een bosch met hoog opgaande eiken heen liep, doch eensklaps in het midden van het bosch eindigde. »Ei, ei, Iréne» zeide de teleurgestelde ridder »dat ziet er nog slechter uit». Hij blikte naar den hemel, doch geene enkele ster vertoonde zich. — Verwonderd

van in een bekend woud zoo geheel te zijn verdwaald , reed hij rond zonder ergens eenen uitweg te vinden. Op eens meende hij door de boomen in de verte een licht te zien , hetwelk echter even spoedig weder verdwenen was. »Wacht , daar is het weder” en tevens liet hij den hoorn schallen ; doch te vergeefs , niemand antwoordde , en het licht bleef op zijne plaats. Hij diende een besluit te nemen : den nacht toch kon hij , hongerig en koud als hij was , niet in het bosch doorbrengen ; zoude hij Iréne hier vastbinden en zich , door de struiken heen , een’ weg naar het licht banen ? — Na eenig beraad nam hij zijn besluit , bevestigde den teugel aan eenen tak en drong door het digte bosch heen in de rigting van het licht. Dit gelukte niet zonder veel inspanning en moeite ; want hier zonk hij in den moerassigen bodem en daar verwarde hij zich in doornstruiken. Het was hem bijna onmogelijk voort te komen en het scheen , dat alles , in dezen duisteren nacht , tegen hem zamenspande. Het koude zweet parelde op zijn voorhoofd. Na lang pogen bereikte hij eene plaats , waar het bosch minder digt werd en eensklaps zag hij eene kleine heidevlakte voor hem. Nog weinige schreden , en daar zag hij op een’ kleinen afstand het huis , waaruit het licht straalde. Na eenige inspanning had hij de vlakte bereikt ; spoedig bevond hij zich aan het oude , kleine , steenen gebouw , waarvan de vensters te hoog geplaatst waren , om er te kunnen inzien. Hij klopte zachtjes aan , doch alles bleef stil. Nu begon hij sterker op de deur te slaan. Hij luisterde weder , doch er volgde geen antwoord. »Het is vreemd” zeide hij in zich zelve , »bewoond zal het toch wel zijn , want hoe zoude er anders licht branden ! Ik heb immers hard genoeg geklopt om zelfs een mormeldier te doen ontwaken. — Wij willen iets anders beproeven.” Dit zeggende nam hij den jagthoorn te baat en de klanken weêr-

galmden treurig in het bosch. — »God zij geloofd, daar hoor ik wat!"; doch hij bedroog zich, want een raaf, door den toon verschrikt, vloog krassend uit een' boom. Ongeduldig wordende, verlangde de ridder ingelaten te worden, en dreigde met geweld te zullen inbreken. Een luid gelach, als van eenige mannenstemmen, was het antwoord. Nu nam de ridder een' jongen eikenstam, die daar lag, en stootte, om aan zijne bedreiging klem te geven, met geweld tegen de deur. Toen hij gereed stond, eenen tweeden aanval te beproeven, riep men hem, naar het scheen, uit een der vensters toe: »Verwijder u, of ik zal den hond aanhitsen!" — »Ik steek den hond overhoop" riep de ridder verstoord uit, »en zijn meester zal ook met mijnen hertsvanger kennis maken. Is dit eene handelwijze jegens eenen verdwaalden jager? Doe open, en wel oogenblikkelijk!" — Het scheen nu, dat de bewoner zijne bedreiging stond te vervullen, want het brommend gehuil van een' grooten hond deed zich hooren. De ridder trok den hertsvanger en maakte zich gereed, het dier te ontvangen. — Er verliep een weinig tijds, doch alles bleef stil. Nu greep hij weder naar den boomstam. De deur kraakte en scheen te zullen wijken. — Toen liet zich de stem weder hooren: »Kom binnen, wanneer gij het dan volstrekt wilt. Dwaas! gij loopt het noodlot te gemoet!" — De grendels werden terug geschoven en de woorden: »doe de deur slechts open," klonken hem in de ooren. Zonder zich aan de geheimzinnige waarschuwing te storen, volgde hij de aanwijzing en trad binnen. Oogenblikkelijk bevond hij zich in een ruim vertrek, hetwelk het gansche gebouw scheen in te nemen. Naar alle kanten wierp de Ridder zijne blikken heen, om het vijandige wezen, dat hem bedreigd had, te ontdekken, en met de grootste verbazing bespeurde hij niets anders, dan eene

dame , van welke hij niet wist of de schoonheid , dan wel de rijke en glansrijke kleeding , de meeste bewondering verdiende. Een wit zijden gewaad omsloot hare ranke en sierlijke gestalte en was op de borst vastgehecht door een eigenaardig gevormd slot van schitterende diamanten , waarop een liggend hert was afgebeeld ; terwijl een dergelijk versiersel de lange hairvlechten zamenhield , waarvan het glanzend zwart , het blanke voorhoofd des te beter deed uitkomen. Zij zag er eenigzins bleek en zwaarmoedig uit , doch was van eene onuitsprekelijke schoonheid. Toen de ridder binnen trad , verhief zij zich van haren fluweelen zetel en wenkte hem , vriendelijk lagchend , aan den met spijzen voorzienen disch , nevens haar plaats te nemen. Hij begon met de oorzaak , die hem derwaarts gevoerd had , te verklaren , en zich deswege te verontschuldigen. »Gij zijt welkom!» was het eenige antwoord , en de dame wees andermaal op den ledigen zetel. Er was wel niets eenvoudiger dan dit gezegde , en toch drongen de woorden , door den toon , waarop zij uitgesproken werden , den ridder door merg en been. Zij ging zitten ; haar gast volgde haar voorbeeld , terwijl hij , rondziende , ontwaarde , dat zij geheel alleen waren. Hij was verbaasd. Van waar was dan de stem gekomen ? wie hadden zoo luid gelagchen ? waar was de hond , die zoo dreigend gebromd had ? Deze vragen verdrongen zich bij hem ; want het vertrek , waar hij zich bevond , besloeg het kleine gebouw. — Inmiddels was de ridder te veel jager , om zich verder in deze bespiegelingen te verdiepen en geen gebruik te maken van het heerlijk opgedischt maal , waartoe de dame hem uitnoodigde , zonder er evenwel zelve deel aan te nemen. Hij liet zich de spijs en den wijn goed smaken ; doch nu viel hem de arme IRENE in. »Gij moet er voor boeten , arm dier ,» dacht hij , »dat uw meester hier warm en wel ter neder zit ! — Een

warme stal en eene goede maat haver zouden u beter bevallen, dan met een ledigen buik, daar buiten in de koude te staan." Aan den haard flikkerde een knappend vuur en aan den zolder hing eene helder brandende lamp.

Toen de ridder verzadigd was, herleeftde zijne nieuwsgierigheid. Hij waagde het twee- of driemaal, zijne schoone gastvrouw in de zwarte oogen te zien; doch hoe schoon zij ook waren, deed hun glans hem telkens den blik neder slaan. Er lag iets verschrikkelijks in die schoone oogen, dat hem onverklaarbaar was. Hij vulde den beker en ledigde hem beleefdelyk op hare gezondheid. Zij bedankte hem met eenen hoofdknik en reikte hem eenen kleinen, gouden, rijk versierden beker toe, welken hij vulde en dien zij, hem bescheid doende, even met de lippen aanroerde; daarna rees zij op. »Dit vertrek," zeide zij, »moet u tot nachtverblijf verstrekken. Ik kan u geen ander aanwyzen. slaap wel!" — De ridder wilde spreken; zij viel hem in de rede: »Ik weet, wat gij zeggen wilt. Wij zullen elkander wederzien! Neem deze bloem." Zij nam eene der rozen die, schoon het herfst was, hare haren versierden. »Neem aan," vervolgde zij, »en den dag, waarop zij verwelkt, ziet gij mij weder!" In den wand opende zich eene deur, die de ridder niet bemerkte had, en vóór hij kon antwoorden was de dame verdwenen, en de deur sloot zich achter haar.

De ridder voelde nog geene neiging tot slapen. Hij wandelde, de gebeurtenissen van den avond overdenkende, het vertrek op en neder. De stilte van den nacht begunstigde deze overpeinzingen en door de dikte van het vloertapijt, kon hij zelfs zijne eigene voetstappen niet hooren. — Hij trachtte zijne gedachten af te leiden en begon het fraaije, ofschoon zeer oude huisraad in oogenschouw te nemen, toen eensklaps zijne opmerkzaamheid door de toonen eener harp

werd afgeleid. Na een paar accoorden, paaarde zich daarmede de zoetste en bevalligste stem, welke hij ooit hoorde. De woorden van het lied betroffen te zeer hemzelve, om aan zijne ooren te kunnen ontgaan:

»Wee! die den vermeetlen voet
 In mijn stil verblijf durft zetten!
 Wee hem, dat aan d'euvlen moed
 Niets den ingang kon beletten!
 Wee den stouten onverlaat,
 Die mij blikte in 't gelaat!
 Niets kan u genâ verwerven,
 Gij moet op de heide sterven!»

Het gezang en de harp verstomden gelijktijdig, en de ridder werd door ongewone vrees bevangen. Hij gevoelde eene koortsachtige rilling. — Eindelijk werd hij van vermoeidheid overwonnen en de natuur eischte hare regten. Hij sliep op den leuningstoel in. — Toen hij ontwaakte, scheen de morgenzon reeds door het venster. Met verbazing zag hij de deur, waardoor de dame verdwenen was, geopend. Hij stond op, ging heen en weder, hoestte een paar malen om zich te doen opmerken. Niets bewoog zich, en met zijne nieuwsgierigheid wies zijn moed; zoodat hij het waagde naar binnen te zien. Het kleine vertrek was ledig. — »Welaan» dacht de ridder »zij sprak toch van een spoedig wederzien! Wat zal ik dan langer blijven?» — Hij ging den hoofdingang uit, en, zie! daar vond hij zijne achtergelatene IRENE vastgebonden, en, naar allen schijn, uitmuntend verzorgd. »Dame of tooveres!» riep hij uit »ik ben u grooten dank schuldig, en nu, IRENE voorwaarts!» Hij sprong in den zadel en spoedig vond hij een pad, hetwelk hem naar zijn kasteel voerde.

Zijne eerste zorg was, de roos in helder water te zetten. Dagelijks beschouwde hij haar en hare schoonheid bleef on-

veranderd. Zoo waren drie maanden verlopen. Reeds begon hij haar met onverschilligheid te beschouwen en de herinnering aan de gebeurtenissen van dien geheimvollen nacht begon meer en meer op den achtergrond te treden. Hij verhaalde de geschiedenis der roos aan zijne vertrouwelingen en ook aan zijne eenige dochter, wier geboorte het leven aan hare moeder kostte. Het meisje telde negen jaren, en binnen weinige dagen zoude zij haren geboortedag vieren. Zij had hem zoo dikwerf om de roos gebeden, dat hij beloofde, ze op dien dag aan haar te zullen schenken. Het kind was hierover buitengemeen verheugd; want de altijd bloeiende roos was menigmaal het onderwerp der gesprekken van de slotbewoners. Eindelijk was de lang gewenschte dag daar, en — de roos verwelkte. De ridder, hoewel een moedig man van twee en dertig jaren, gevoelde eenen hevigen schrik en verbleekte. Zonder een woord te spreken, besteeg hij IRENE en rende het woud in. Waarom hij zulks deed en werwaarts hij heen wilde, was hem zelve niet duidelijk. Toen hij een half uur het bosch doorkruist had, ontwaarde hij een hert, het schoonste, dat hij immer zag. Het aasde in het woud en verhiel van tijd tot tijd het prachtige gewei, en zoodra het den ridder ontdekte, werd het vlugtig. Enkel om het angstig gevoel, dat hem bemeesterd had, te verzetten en zich te verstrooijen, joeg hij, zonder eenen hond bij zich te hebben, het hert in vollen renna. IRENE deed haren pligt en het ging over struiken en rotsklompen, over berg en dal. Eindelijk bleef het vermoede ros op eene kleine heidevlakte bij eenen helderen vijver staan, in welks midden eene bron hoog opborrelde. Ook het hert bleef staan en zag zijnen vervolger strak in de oogen. Nu spoorde de ridder IRENE en trok den hertsvanger, doch tegelijkertijd stortte het paard over eenen steen. In hetzelfde oogenblik sprong het hert toe en woelde,

met het spitse gewei, in de borst van den ridder. IRENE steigerde en nam de vlugt. Krampachtig omklemde de handen des ridders het gewei van het hert, doch te vergeefs. Spoedig ontving hij eenen doodelijken stoot, en met dezen scheen de woede van het hert verdwenen. Nog eenmaal zag het zijn slagtoffer met heldere groote oogen aan, sprong in den vijver en verdween. Hoe verzwakt ook door den bloedstroom, die uit zijne borst vloeide, rigtte de ridder zich toch eenigzins op, om naar den vijver te zien; want in de oogen van het hert lag iets, dat hem aan den geheimzinnigen nacht herinnerde. Terwijl hij bijna bewusteloos voor zich heen staarde, scheidde zich het water der bron en uit haar midden kwam eene vrouwelijke gedaante te voorschijn, die over den vijver naar den ridder zweefde, tot zij voor hem stond. Zij droeg een wit gewaad en een krans van verwelkte rozen omgaf hare lokken. Op haar voorhoofd lag een versche bloeddruppel. De ridder zeeg neder. Hij herkende haren blik en hare stem:

»Ja, ik hield getrouw mijn woord,
Ik verschijn weer aan dit oord;
Zie de roos is reeds verkwijnd,
En uw levenslicht verdwijnt.
Wijd aan 't noodlot uwe klagt,
Dat u in mijn' woning bragt,
Niets kan u genâ verwerven,
Gij moet op de heide sterven!»

Bij de laatste toonen borrelde het water hoog op. De dame zweefde over den vijver en verdween in de bron. Doch de ridder zag daarvan niets; met de laatste woorden van het gezang, had hij het leven uitgeademd.

Nog vele jaren daarna verhaalde men op het slot KOCHERSTEIN, van den ridder, de dame en het hert.

Eene Jagt bij Parijs.

(UIT HET DAGBOEK VAN EEN' DUITSCHER.)

Gewoonlijk wordt in Frankrijk de jagt op den eersten September geopend. Dan trekt alles, wat schietgeweer bezit te velde, vele met, vele zonder *port d'armes*; evenwel worden de laatste, vroeger of later, door *Gens-d'armes* of door veldwachters betrapt en voor de correctionele regtbanken getrokken. De eerste September is een vreugdendag voor alles, wat zich jager noemt, een voordeeligen voor de veldwachters en jagtopzieners; een treurigen voor het wild, allerlei vogels, de honden en dikwerf voor de schietlustigen zelve. Lang te voren worden de noodige toebereidselen gemaakt, *port-d'armes* genomen, geweren gekocht, geruild, geleend en schoon gemaakt, het jagttuig nagezien, honden gedresseerd en verhandeld; schoenen, slobkousen en mutsen aangeschaft, terwijl de hagel- en kruidwinkels, enz. druk bezocht worden. Naauwelijks is de eerste jagtdag aangebroken of de menigte stroomt naar buiten, overdekt veld, bosch, berg en dal, schiet, schreeuwt en tiert van alle kanten, loopt zich moede en verjaagt het weinige wild. Natuurlijk heerscht de grootste drukte in de nabijheid van Parijs. Hier toch is de hoofdzetel van alle kunsten, wetenschappen, uitspanningen en vermaken. — Zouden dáár de jagers ontbreken?

In vroegere jaren was de jagt mijne geliefkoosde uitspanning, en geen wonder, want vele mijner bloedverwanten

waren hartstogtelijke jagers. Alzoo werd ik ook spoedig door de jagtpassie bekropen, en deelde met genoeg de vrolijke jagtpartijen en de daaropvolgende dischvreugden; doch een goed schutter werd ik nimmer, en hieraan is het toe te schrijven, dat mijne passie met den tijd afkoelde.

Gedurende mijn verblijf in Parijs ontving ze nieuw voedsel door de gesprekken van mijnen vriend Abolea, welke zijn jagttuig medegevoerd en zich een *port d'armes* aangeschaft had, en met de Fransche hazen en patrijzen hoopte kennis te maken. Hij wakkerde mijne ingesluimerde liefhebberij weder aan en bepraatte mij om ook een *port- d'armes* te nemen, geweer en toebehooren te leenen en op den eersten September met hem ter jagt te gaan.

Een jong advocaat leende mij zijn *port- d'armes*, en een kantoorbediende zijn geweer, en mijn portier zijnen Azor; want ik diende toch een hond te hebben; de poedel kon immers appofteren en dat was voldoende?

Mijn vriend had zich, voor vijf franken daags, een hond, dien men voor *«un chien d'arrêt parfaitement bien dressé»* uitgaf, gehoord: want in Parijs kan men alles huren, maar het is dan ook meestal echt huurgoedje.

Behoorlijk gecostumeerd, met hooge slobkousen, en van dubbele geweren met het noodige toebehooren voorzien, stapten wij moedig, met den poedelhond achter ons, vroegtijdig naar een naburig wijnhuis, waarvan wij den waard kenden, die wijd en zijd als een aarts-jager beroemd was.

Wij troffen daar ongeveer een dozijn jagers aan, welke onder zijne leiding hunne heldendaden zouden verrigten, en die inderdaad een vreemd schouwspel opleverden. — De meesten hadden hunne schuttersgeweren medegebragt; broodzakken vervingen de weitassen, en allerlei rassen van

honden, staande uitgezonderd, waren aanwezig. Hoewel deze bonte, vreemdsoortig toegetakelde hoop onze lachspieren opwekte, kwam er tevens een gevoel van schaamte bij ons op, van aan zoodanig gezelschap deel te nemen; want behalve de waard en wij, was er geen enkele bij, die er slechts eenigzins jagerachtig uitzag; de overigen geleken meer naar eene bende vrijbuiters.

Terwijl onze aanvoerder met eene zekere soort van pedanten ernst, met de weitasch en het geweer omhangen, op en neder wandelde, bragten wij een goed uur door met eenige glazen op onze „goede jagt” te ledigen en stapten vervolgens, van onze blaffende honden omgeven, naar buiten. Eer wij nog het einde der voorstad bereikten, had zich ons getal bijna verdubbeld; want liefhebbers met en zonder geweren hadden zich van alle kanten aangesloten, om de heldedaden te deelen of te zien eener bende, die door eenen algemeen bekenden NIMROD werd aangevoerd. — Buiten de barrière gekomen, trok ons gezelschap langs den oever der Seine naar *Charenton*, alwaar de vlakte van *gibier* (zóó noemt de parijzenaar alles, wat loopt of vliegt) moest wemelen. Bij dit dorp vermeerderde zich ons gezelschap alweder met eenige liefhebbers, die er, zoo mogelijk, nog koddiger uitzagen.

Wij lieten het bekende gekkenhuis links liggen en gingen over de brug der Marne. Zoo kwamen wij tot *Alfort*, waar wij alweder eene versterking ontvingen. Achter *Alfort* zoude dan eindelijk de jagt beginnen; wij waren nu bijna tot de sterkte eener compagnie aangegroeid en van minstens vijftig honden voorzien. Nu trachtten wij eenige orde daar te stellen en de jagers op het terrein te verdeelen, doch daaraan was geen denken. Allen bleven op een' hoop, en wanneer een der jagers, die een dubbel geweer droeg en daardoor toch eenigzins eenen jager geleek, zich van den troep verwij-

derde, volgde hem de geheele hoop. De waard vloekte, mijn vriend en ik lachten. Intusschen vermaakte ik mij met den troep te monstereu, die door jagtlust en schietwoede als bezeten scheen. Hier waren allerlei soort van kleederdragen, van de hemdsmouwen en de slaapmuts af tot den langen jas en den ronden hoed toe, voorhanden; deze droeg een dubbel-, gene een soldatengeweer; de eene voerde eene karabijn, de andere een pistool. Die een percussie-geweer droeg, spotte met de vuursteensloten, terwijl de andere verzekerde alleen dáarmede zeker te schieten. — Inmiddels renden de honden naar alle zijden heen en weder; terwijl de spits muizen opzoekt, de bullenbijters vochten en de weinige jagthonden het veld afjoegen. — Een echte jager had zich wanhopend de haren uitgetrokken!

Ten laatste was het gelukt eenige orde daar te stellen en eene soort van linie te vormen; maar ook nu weder ging de eene in den stap en de andere liep. Nu en dan ging een geweer bij ongeluk af, en dan werd er hevig getierd en gevloekt. Op eenmaal ontstond het algemeen geroep: »*un lièvre, un lièvre!*»; vijftig geweren gaven vuur; de getroffene honden huilden erbarmelijk: een grijze kat was uit een stuk knollen geloopt en vlugte naar *Alfort*. Algemeen gelach en spotternij wisselden het gehuil der getroffene honden en het vloeken van een' liefhebber, die in zijne kuiten geschoten was, af.

Intusschen ging de massa voorwaarts. — Op eenmaal hoorde men: »*voilà la perdrix!*» en onder een soort van pellets vuur stortte eene tortelduif neder, welke een vijftig tal schutters zich wilden toeigenen. — Een, wiens geweer afgebrand had, maakte er even zeer aanspraak op als een ander, die ten minste op honderd passen afstand geschoten had, want zóó ver, zeide hij, droeg zijn geweer.

Mijn vriend wilde zich verwijderen, maar ik overreedde

hem om het einde der grap, die mij niet weinig vermaakte, af te wachten; misschien liep de troep van zelfs uit elkan- der en dan konden wij misschien nog wat jagen. — Doch er kwam niets van en de hoop bleef te zamen.

Eindelijk liep er een haas op, ditmaal een wezenlijke haas. De arme lepeldrager had, reeds van verre, het aan- rukken zijner vijanden van alle kanten vernomen. In doods- angst rent hij tusschen de jagers en honden door en ont- komt den dood, niettegenstaande een geweldig vuur, waar- bij eenige honden gedood of gekwetst en eenige der schut- ters proefondervindelijk van de werking des hagels overtuigd werden.

Volgens het gebluf der schutters, nam de haas ten minste eenige ponden lood mede. — Intusschen zagen wij hem vrolijk en heelhuids ontkomen. — Wij hadden nu ons genoeg van die jagtpartij, en ik verwijderde mij met mij- nen vriend, zeer te vreden, dat wij er ongedeerd afkwamen.

Bij eene aardige waardin te *Alfort*, die eene even aar- dige zuster had, herstelden wij ons, onder een goed ontbijt en eene flesch wijn, van de ergernis, die ons die fraaije jagtpartij veroorzaakt had. De waardin beklaagde ons, dat wij platzak huiswaarts keerden en wilde hier aan gaarne te gemoet komen, vermits haar man altijd wild, ten dienste der ongelukkige jagers, voorhanden had. Zij bragt ons in een schuur, waar eenige hazen in een hok treurig rondom een hoop koolbladeren zaten, en een dozijn hongerige pa- trijzen in eene kooi besloten waren. — Om haar niet af te wijzen kochten wij eenig wild en keerden naar Parijs te- rug, met het vaste voornemen om nimmer weder aan zoo- danige jagtpartijen deel te nemen.

De Buffel van Zuid-Afrika.

(Vertaald.)

Dit dier, hetwelk vroeger aan de Kaap de Goede Hoop in zulke menigte voorkwam, dat verschillende plaatsen, b. v. de Buffels-kloof, de Buffels-hoek, hunnen naam er aan ontleenen, is thans, ten minste in de nabijheid der kaap, meer zeldzaam geworden. De volgende bijzonderheden zijn door de bewoners van de binnenlanden medegedeeld.

De Buffel is een buitengewoon sterk en vreeselijk dier, welks voorhoofd, door de reusachtige wortelen zijne hoornen, als het ware met eenen helm bedekt en voor elken houw beschermd wordt.

Met geweren van gewoon kaliber is hij moeilijk te doden en men behoort de kogels met tin te vermengen, om er meerdere hardheid aan te geven en voor te komen, dat ze niet op de dikke en harde huid plat slaan. Zijn aard is, gelijk trouwens ook geheel het uiterlijk aanduidt, ontembaar, boosaardig en wild. Ook dan wanneer hij niet door verwonding of door najagen aangeprikkeld wordt, valt hij dikwerf zijnen gebaten vijand, den mensch, wanneer hij hem ontwaart, met woede aan. Bijzonder gevaarlijk is hij voor reizenden, door zijne gewoonte om zich, wanneer hij deze ziet naderen, in de ruigte als het ware in linderlaag te leggen en hen, als zij binnen zijn bereik zijn, onverhoeds aan te vallen.

Deze opgaven evenwel, gelijk eenige anderen wegens

zijne buitengewone wreedheid, mag men als eenigzins overdreven beschouwen, en de voorvallen, waarop zij gegrond zijn, behooren eerder als uitzonderingen, dan als gewone regel beschouwd te worden. Want ofschoon de buffel veel ontembaarder en krachtiger is dan de gewone stier, en tevens moeds genoeg bezit om zich onverschrokken tegen den leeuw te verdedigen, schijnt hij eene aangeboren vrees voor den mensch te koesteren en mag men aannemen dat, wanneer hij niet door de eene of andere oorzaak aangevuurd of gesard is, de buffel niet zóó gevaarlijk is, als men gewoonlijk voorgeeft. De daadzaken, welke men als bewijzen zijner verregaande boosaardigheid aanvoert, berusten op de volgende omstandigheden: De stieren van elke kudde plegen, in eenen zekeren tijd van het jaar, onderling om het bespringen der koeijen te kampen en de jongste of zwakste worden als dan, door de overwinnaars, voor eenen geruimen tijd verdreven. De verdrevene stieren zijn alsdan, even gelijk andere wilde dieren onder dezelfde omstandigheden, bijzonder woedend en gevaarlijk, en daar zij dan geheel alleen door de wildernissen omdwalen, plegen zij hunne woede aan elk levend voorwerp, dat zich vertoont, te koelen; en van daar die gevaarlijke en wreede inborst, welke men hun over het algemeen toeschrijft. Intusschen blijft het eene uitgemaakte zaak, dat de jagt op deze buffels steeds eene hoogst gevaarlijke is, want wanneer zij óf gewond óf in de engte gedreven worden, wenden zij zich eensklaps om en storten op hunnen vervolger, die dan zijn eenig heil in de snelheid van zijn paard moet zoeken. De hottentot echter die, snel en buigzaam in zijne bewegingen gelijk eene antilope, door de dikste struiken weet heen te dringen, vervolgt dit wild liefst te voet. Even gelijk alle lichaams oefeningen, waaraan gevaar of handigheid verbonden zijn, b. v. de stiergevechten in Spanje, den-

genen, die er zich aan overgeven, eene zekere hartstogtelijkheid inboezemen, zoo is dit ook bij de buffel-jagt het geval, die door hare liefhebbers, niettegenstaande het gevaagde en gevaarlijke, dat haar vergezelt, boven alle andere jagten verkozen wordt. Het gevolg daarvan is dan ook, dat de buffel in de gansche Kaap-kolonie bijna geheel is uitgeroeid, en nog alleen in de groote wouden en wildernissen der zuidelijke kust en de oostelijke distrikten voorkomt, waar hij vooreerst, nevens den olifant, eene veilige schuilplaats vinden kan.

Het volgende voorval, hetwelk bij eene buffel-jagt in de Kaap-kolonie plaats had, moge ten bewijze strekken, hoezeer de grootste onverschrokkenheid daarbij vereischt wordt :

Eene bende kaapsche boeren was te paard uitgetogen om jagt te maken op eene kudde buffels, welke op eenen met *mimosa*-struiken begroeiden moerasachtigen grond graasden. Vermits zij de kudde niet op behoorlijken afstand, om hunne schoten goed aan te brengen, konden naderen, zonder over een gedeelte van den moerasgrond te trekken, en zulks niet wel te paard konde geschieden, lieten zij hunne paarden onder het opzigt van eenige hottentotten achter en gingen voorwaarts in de meening, dat zij, wanneer een der buffels hun aantastte, gemakkelijk door het moeras ontwijken konden.

Zóó gezegd, zóó gedaan : zij bekropen, door de struiken gedekt, de kudde zoo nabij, dat op de eerste volle laag hunner geweren drie buffels nederstortten en de grootste stier der kudde zoodanig gewond werd, dat hij brullend op de knien in elkander zonk. Vermits zij hem voor doodelijk gewond hielden, waagde zich de voorste jager buiten de struikgewassen en ging, terwijl hij zijn geweer laadde, op den stier los, om hem het genade-schot te geven.

De van woede snuivende buffel zag evenwel zijnen vijand niet voor zich, of even spoedig sprong hij op en ging op hem los. De jager wierp zijn geweer weg en vlugtte in het moeras; de stier was hem evenwel zoo na op de hielen, dat hij de hoop van op deze wijze te ontkomen, moest opgeven, en daarom, ijlings om eenen struik wendende, eenen nabij staanden boom trachtte te beklimmen.

Het woedende dier was evenwel te dicht op hem en stortte, met een gebrul, volgens een der ooggetuigen het vervaarlijkste, dat men zich kan voorstellen, op den boomstam los, bereikte den jager, vóór hij hoog genoeg geklommen was, met zijne hoornen en slingerde hem met zulk eene kracht in de lucht, dat hij bijna geheel verbrijzeld naar beneden stortte en in de takken van den boom hangen bleef.

De stier ging eenige malen rond om den stam, om te zien, waar zijn slagtoffer gebleven was, tot hij eindelijk, ten gevolge zijner wonden, door bloedverlies uitgeput, weder op de knien nederzonk. De overige jagers, die intuschen van den schrik bekomen waren, traden nu voorwaarts en doodden hem; terwijl hun makker levenloos in de takken hing.

* * *

De Jagers-taal.

De kleinkinderen van eenen aarst-jager speelden in zijne kamer en braken, onder het stoeijen, de vermolmde voorpooten van den grootvaderlijken zetel. — Daar hebben die verduivelde jongens, »riep de naauwgezette jagt-terminoloog in zijne gramschap uit,» de voorloopers van mijnen stoel gebroken!»

De School-vos.

Een conrector, die ook eens wilde jagen, woonde eene vossenjagt bij en zag, dat een vos zijnen nevenman naderde, zonder dat deze het gewaar werd.

Wat nu gedaan? — Roept hij, dan hoort het de vos en maakt regts-om-keert. — Doch, daar valt hem in, dat zijn nevenman een regtsgeleerde is en dat Reintje, hoe slim ook, toch wel geen latijn zal verstaan; en hij roept derhalve zijnen makker toe »*vulpes adest*» (daar is de vos). — Tot zijne groote verwondering was de vos even snel verdwenen, en hij heeft na dien tijd steeds geloofd: dat de vossen latijn verstaan.

Eene bijdrage tot de kennis van het jagtveld en het vischwater in de Provincie Noord-Brabant.

Onaangezien vele andere hoedanigheden, roemt de provincie Noord-Brabant op haar uitnemend jagtveld. Te regt wordt zij de bakermat van den jager, de oefenschool van het jagtvermaak genoemd.

Er ligt niets overdrevens in deze woorden opgesloten. Hij, die hare onafzienbare weiden, polders, en slechts voor den jager toegankelijke moerassen, afgewisseld door hare met groene hagen omzoomde akkers, hare eeuwig donkergroene dennen- en statige eikenbosschen, welke ruwe, maar trotse en schoone gezigten aanbieden, heeft doorkruist, zal dit gereedelijk toestemmen. Zij biedt hem, die haar met den blik van den jagtliefhebber beschouwt, een jagtveld aan, waar al de onder ons klimaat bekend zijnde wildsoorten, het korhoen uitgezonderd, uitmuntende in hoedanigheid van wildbraad, in menigte leven en tieren. De vlugge gespierde heidehaas, het onrustige konijn, de gezellige patrijs, de smakelijke houtsnip, de vrolijke lijster, de leeuwrik, de lieflijke zanger ook van de eenzame heide, de vink, zonder te spreken van de tallooze menigte waterwild, schitterend door de bonte kleuren van zijnen vederendos, okken den jager, tuk op jagtgenot, onweêrstaanbaar uit.

Het is dan ook niet te verwonderen, dat deze Provincie, wier krachtige bevolking met hartelust aan het jagtvermaak is geboeid, kundige jagers, maar vooral vaardige schutters voortbrengt.

Het kan mede ook niet ontkend worden, dat de bekwaamheid des Noord-Brabantschen jagers, de vrucht van vele en vermoeijende togten, beproefd op een terrein, waar de hinderpalen dikwerf even talrijk zijn als het wild, haren alouden roem waardig heeft gehandhaafd. Verhard tegen de vermoeijenis, afkeerig van al die *petits soins*, die sommigen in hooge mate belagchelijk maken, doorkruist hij even vaardig de voor anderen ontoegankelijke moerassen, als den mullen zandgrond en de ruwste heide. Met dezelfde vaste hand velt hij den haas en de watersnip, den patrijs en de houtsnip.

Intusschen lokt dit wildrijk jagtveld in vele oorden het landvolk tot verschillende strooperijen uit. Tuk op jagtgenot, is het stroopen eene aangename verpoozing van den harden, noesten arbeid, die een ondankbare grond hen oplegt. Bewust van de overtreding der wet, bespied en achtervolgd, vol vertrouwen op zijn niet te herkennen spoor in een houtrijk terrein of op de vlakke, waar hij elken beambte, vlugtig opgemerkt, gereedelijk ontvliedt, ontwijkt de strooper veelal eene welverdiende straf.

List aan bekwaamheid parende, is de strooper hier, hoe slecht ook toegerust, een vaste schutter, die het jagtveld veel nadeel toebrengt; daargelaten de velerlei andere middelen, welke hij naar tijd en gelegenheid aanwendt.

Om zich een altijd oppervlakkig denkbeeld te vormen van den aard van het jagtveld in dit gewest, kan hetzelfde gevoeglijk in vier deelen gesplitst worden.

Het noordelijk gedeelte, door de rivier de Maas en de Merwede bespoeld, is de lange smalle uitgestrektheid gronds, welke is gelegen ten noorden van Ravenstein, Oss, 's Hertogenbosch en Geertruidenberg. Door jaarlijksche overstroming, welke op de hoogte van 's Hertogenbosch verre landwaarts indringt, geteisterd, is deze streek rijk aan waterwild;

terwijl daardoor de voortteling van ander wild belet, de jagt op klein wild van gering belang is.

De bonte menigte eendvogels, van velerlei soorten, die als donkere wolken in het luchtruim opstijgen; de gans, opmerkenswaardig door hare geordende vlugt en behoudsmiddelen in haar nachtleger; daarbij gevoegd de schoone en vredelievende zwaan, die dit tafereel verrassend afwisselt, en in hare vlugt eene opmerkelijke, witte glanzige streep tegen den donkergrijzen hemel afteekent, boeijen de aandacht des jagers en wekken de verwondering op van hem, die, aan dit gejoel en gewoel gewoon, niet ongevoelig, niet onverschillig is voor een schouwspel, waar zich de geheime krachten van het instinct, het schepsel ingestort, nadrukkelijk openbaren en aanschouwelijk maken. Het gedruisch, aan den wind gelijk, van de zich afwisselende vliegende drommen, vereenigt zich met het rauwe en schorre geluid der ganzen en de zachte en welluidende galmen der zwanen.

De in dit gedeelte aangewende jagtbedrijven zijn: het vangen van eenden, door middel van eendenkooijen, welke in groot getal over de uitgestrekte polders verspreid, zich op het eerste gezigt, door een groep houtgewas in de onmetelijke vlakke, doen kennen. Het schieten van waterwild des daags, en des nachts op den *trek*. Het vangen van waterwild met slagnetten, welk hier hoofdzakelijk worden gebezigd op zootgenaamde duikers, door geene andere middelen te bemagtigen. Onder deze bedrijven bekleedt het schieten van watersnippen met den staanden hond de eerste plaats. Dit bedrijf, altijd op moerassigen grond uitgeoefend, vordert buitengewone inspanning, buitengewone vaardigheid, en een vlug en scherp oog. Het is de oefenschool van den jager, het vormt den hond, dien deze jagt bijzonder boeit.

Het tweede gedeelte, ten oosten door de rivier de Maas, ten westen door de woeste uitgebreide Peel begrensd, het

land van Kuik van oudsher genaamd, is, hoe klein in omvang, eene der schoonste en vruchtbaarste landstreken dezer Provincie, en beroemd door eene uitnemende patrijzenjagt.

Moeijelijk kan men zich een terrein afschilderen, waar de patrijs een veiliger en aangenamer verblijf vindt. Doorsneden met eindelooze korenakkers, aardappelen, onder de schaduw van welker loof hij rustig leeft en tiert, levert daar de broeitijd, in den regel, gewenschte uitkomsten op.

Het terrein zelf vereenigt in zich de twee eigenschappen, die het jagtgenot verhoogen, zonder het ligchaam te vermoeijen. Een ver, ruim gezigt, hetgeen het vervolgen der patrijzen vergemakkelijkt, paart zich aan eenen gelijkvormigen grond, die noch hinderpalen oplevert, noch met grachten of slooten doorsneden is.

Het overrige gedeelte van het arrondissement 's Hertogenbosch en Eindhoven omvat onze derde verdeeling, waar de haas, onder het klein wild, de voornaamste plaats bekleedt. Dit gedeelte van het arrondissement 's Hertogenbosch, hetgeen zich door eene groote mate van landontginning kenmerkt, is doorsneden en met bosschen overdekt, waar de houtsnip ook eene veilige aangename schuilplaats vindt. Het arrondissement Eindhoven daarentegen is, hoewel hier en daar rijk aan dennenbosschen, gelijk aan eene uitgestrekte heide, met vruchtbare steppen, bezaaid met zoovele dorpen, welke met een hoogen, statigen, als uit de naakte vlakke oprijzenden toren, als gedenkteenen van den godsdienstzin onzer voorvaderen, prijken.

In deze uitgestrekte en afwisselende landstreek, waar alle jagtbedrijven in hunnen verschillenden vorm toepasselijk zijn, kan de jagtliefhebber in de ruimste mate zijnen jagtlust bot vieren. De jagt wisselt zich hier, naar den aard van het jaargetijde, aangenaam af. Naar willekeur geniet de jager

alleen, de vrij ademende natuur, of het gezellig verkeer van den jagtvriend, die zich door jok en luim en puntige gezegden kenmerkt. Het laatste valt echter, in het algemeen, meer in den smaak van den Noord-Brabantschen jager.

In laatstgenoemd arrondissement ligt Valkenswaard, beroemd door zijne valkeniers. Valkenswaard heeft de moeilijke kunst van het afrigten der jagtvalken, toen zij der vergetelheid scheen prijs gegeven te zijn, ongeschonden bewaard.

Aan die schijnbare vergetelheid ontrukkt, treedt de valkerij door Z. M. den Koning ondersteund, weder in haren vorigenbloei en luister te voorschijn. Het nederige Valkenswaard bewaarde de kunst, welke koningen en vorsten beoefenen.

In het voorbijgaan zij opgemerkt, dat de valk, sedert lang, hoofdzakelijk op den reiger wordt afgerigt.

Het arrondissement Breda, hoezeer ten zuiden voor een klein gedeelte gelijk aan het vorige, omvat het laatste en vierde gedeelte, en biedt overigens eenen vruchtbaren, heerlijken landzoom aan, doorsneden met uitmuntende wegen, bekroond met prachtige steden en dorpen. Het mag met regt de tuin van Noord-Brabant genoemd worden; terwijl het als jagtveld uitmunt en beroemd is door zijne houtsnippenjagt.

In weêrwil dat in dit gewest een veertigtal uitgestrekte gemeenten, als heerlijke jagten, en in dit laatste gedeelte de uitgestrekte domeinen van Prins Frederik van het gewone jagtveld afgezonderd, aan velen de gelegenheid van het uitoefenen der jagt ontnemt, telt DIANA niettemin hier een overgroot getal hartstogtelijke vereerders.

(wordt vervolgd.)

Beschouwingen over het teekenen van groot en klein hairwild, im het bijzonder van het hert.

(In het Hoogd. medegedeeld door L. VOIGT.)

1. Gaat de kogel bij het dwarsstaande hert door een der hartkamers, of wordt de groote hartader verscheurd, dan rigt het zich bliksemsnel in de hoogte, stort of oogeblikkelijk daarna op de plaats neder, of gaat hoogstens nog 100 schreden weg, valt dan dood neder.

2. Gaat de kogel boven het blad, alzoo ook over het hart heen, dan vindt hij zijnen weg door de milt. Het hert buigt zich even als wilde het knielen, gaat niet ver voort, maar behoudt nog lang het leven. Uit den hals komt een zwartachtig zweet te voorschijn, dat eene weiwonds reuk afgeeft.

3. Schiet men vlak achter het blad, dan gaat de kogel juist door de long; het wild roghelt een schuimend zweet uit, rigt zich met kracht in de hoogte, rent over alles heen en eindigt spoedig zijn leven.

4. Schiet men het hert als het in eene schuine rigting staat, van voren achter het blad, van onder naar boven, dan springt het hoog op, rent overal over heen, maar voelt zich spoedig afgemat en wordt zeer ziek. — Het wordt dan dadelijk afgevangen. Bij dit schot gaat de kogel door de long, raakt de hartkamers en neemt de rigting opwaarts door het lijf.

5. Staat het hert schuins, en schiet men twee handen breed achter het blad, dan vindt men op het spoor een sterk witachtig zweet. Het wild gaat niet verder dan 100 schreden van de plaats weg. — De kogel doorboort de long en het bovenste van het hart en komt aan den voorlooper weder uit.

6. Wordt het hert echter iets hooger achter het blad getroffen, dan neemt de kogel zijn loop door de milt en buik en beschadigt de kleine.

Op dit schot gaat het wild terug. Op het spoor vindt men zeer weinig zweet; maar desniettemin wordt het wild al spoedig zeer ziek.

7. Treft men het hert onder de lenden, dan raakt de kogel geen ingewanden, maar gaat bloot door het holle lichaam. Door dit holschot stort het hert neder; is men er dan niet vlug bij, om het af te maken, dan springt het weêr op en vlugt verre weg. — Deze wonde geneest zeer spoedig.

8. Bij het weiwondschot van een hert heeft de kogel de buiks ingewanden doorboord. Het weinige zweet, dat men op het spoor ontdekt, is vermengd met half verteerd voedsel. Dikwijls gebeurt het ook, dat het wild in het geheel geen zweet geeft. Het hert gaat vlugtig door, echter als het niet achtervolgd wordt, met een te samengetrokken rug van tijd tot tijd langzamer, en valt in eenig verborgen dicht struikgewas ziekelijk neder.

9. Wordt het hert een voorlooper verbrijzeld, dan stort het oogenblikkelijk voorover, herstel zich echter weêr en vlugt hinkend voort. Bij een achterlooper is het even zoo, met dit onderscheid, dat het natuurlijk van achteren ter neêr slaat.

Na alle deze schoten moet men het wild, eer men het met

den zweethond nazet, 2 tot 3 uren tijd laten, ten einde het zich kunne nederzetten en ziek worde. — Want wil men het wild oogenblikkelijk na het schot vervolgen, dan vlugt het zoo lang en zoo ver mogelijk, tot dat alle krachten zijn uitgeput, en zoo gaat dan menig stuk verloren. Wordt echter het aangeschotene wild eerst regt ziek, dan behoeft de jager hetzelfde niet zoo ver na te speuren en de honden kunnen het gemakkelijk overmeesteren.

Alle hairwild, hetwelk met het schot weglloopt, ligt, wanneer men het eenige rust vergunt, altijd op die zijde, wáár het doodelijk schot is aangekomen. Dit kan men als zeker aannemen en bij alle wild opmerken, wat met de buks geschoten is, maar niet zoo stellig bij het met hagel geschotene, gewone klein wild.

Iets over de punt-kogels.

Omdat hier te lande de vraag omtrent de voorkeur van den puntigen of ronden vorm der bukskogels nog niet be-
slist, ten minste niet algemeen aangenomen is, meenen we
onzen lezers geene ondiens te doen, met een uit de Times
van 1850 geplaatst artikel letterlijk over te nemen, hetwelk
op grond van door deskundigen gedane proefnemingen, aan
den puntkogel den voorrang doet toekennen.

Ieder jagtliefhebber heeft bijna zijn lievelings-geweer- of
buksenfabriek; er zijn er dan ook onderscheidene, die in dit
vak uitmunten; zoo kunnen wij thans daarvoor ook de fa-
briek van Mr. LANCASTER aanbevelen.

Het artikel luidt als volgt:

Eene menigte bekende en door den ouderdom hinner
namen beroemde edellieden, met Z. K. H. Prins ALBERT
aan het hoofd, waren op het exercitie-plein te Woolwich
verzameld tot bijwoning van proeven, die met $1\frac{3}{4}$ oncen
zware bukskogels, in den vorm van een suikerbrood, zou-
den genomen worden, en welke naar berekening van 300
tot 600 ruime schreden afstands nog zooveel kracht zouden
behouden, om een plank van eenige duimen dikte te door-
boren; onderscheidene dier kogels werden zelfs meerdere
duimen diep uit den grond opgegraven, nadat zij de plank
reeds doorboord hadden.

Mr. LANCASTER en diens zoon hadden bij vele proefgemin-

gen de ontdekking gemaakt , dat een bukskogel in een' puntigen vorm meer kracht uitoefende , dan volmaakt rond gevormden , die een groot gedeelte hunner kracht moeten verliezen , door het draaijen om hunne eigene as, bij het doorlieven der lucht. Deze bevinding van Mr. LANCASTER is , door de proeven op het exercitie-plein te Woolwich genomen , volkomen bevestigd en bewezen. Op eenen afstand van 300 tot 600 schreden dreef hij den puntkogel , die viermaal kleiner is dan een gewone musketkogel , door eene 2 duims dikke plank , waarna dezelve nog diep den aardwal indrong , zonder iets van zijnen vorm te verliezen.

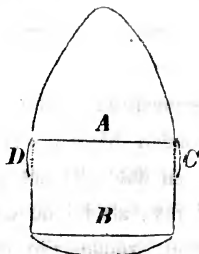
Bijzonder opmerkelijk was nog de omstandigheid , dat de weêrsgesteldheid op den dag der proefneming zeer ongunstig was , want het is bekend , dat een kogel , die een grooten afstand zal doorloopen , altijd eenige drukking van den wind ontmoet.

De uitkomsten bekroonden echter de stoutste verwachtingen en dwongen hen , die er tot hiertoe geene voorstanders van waren , de praktische waarde van den puntkogel te erkennen.

Bij de zoo even vermelde proeven was de afstand van het mikpunt 300 tot 600 schreden ; maar nu willen we verder zien , welke uitkomsten Mr. LANCASTER op 900 schreden verkreeg. In een brief van Mr. LANCASTER zelve schrijft hij : » Bij eene weddingschap , welke ik met Mr. GRAHAM aanging , trof ik van de 9 schoten 6 maal de schijf , die 8 duim in doorsnede was , op 900 schreden afstands ; ik heb alzoo met mijne puntkogels eene betere uitkomst verkregen , dan met een ronden kogel op 600 schreden kan verkregen worden. »

» Hierbij gaat eene ruwe schets van den vorm , eens puntkogels in doorsnede. Van A tot B is de kogel cilindervormig rond ; het benedeneinde van den kogel is een weinig rond afgesneden , met weinig verheven ring C D , voor

» twee gleuven ingerigt, en op deze wijze voor elke buks,
» die twee of meer gleuven heeft.»

De buksloopen van Mr. LANCASTER zijn van 3 voet lengte,
't welk ons herinnert aan den langen Indiaanschen Karabijn
van COOPER.

Iets over het staan der jagthonden.

De tot nu toe algemeen aangenomene onderstelling, dat het staan der jagthonden blootelijk een gevolg zoude zijn van het dresseeren, en dat zelfs het staan van den jongen jagthond uit een goed ras, als hij de eerste maal voor wild komt, mede het gevolg zoude zijn van de sedert eeuwen voortgezette dressuur, behoort bij mij tot die zaken, die niet grondig genoeg zijn onderzocht, waaromtrent de eene schrijver den anderen naschrijft, en daardoor terstond 25 autoriteiten kan aanhalen; of, ook dat de meeste schrijvers niet tegen dit algemeen aangenomen gevoelen durven opkomen, uit vreeze dat men dadelijk »het steenigt hem” over hun gevoelen en geschrift zoude uitroepen. Ik mag dus niet denken, dat mijn geschrift veel zal toebrengen tot verandering van het bestaande gevoelen, doch als het slechts dient om de jagtliefhebbers, die kunnen en willen opmerken, hierop aandachtig te maken, zal er geen langen tijd verloopen, of eene grootere autoriteit dan de mijne zal de quæstie stellen en later oplossen, en dan zal men als uit eenen mond zeggen: »wat heeft men toch vroeger eene eenvoudige en zoo natuurlijke reden over het hoofd gezien en allerlei spitsvondigheden gezocht, om iets te verklaren, dat zeer natuurlijk is”.

Doch zoo gaat het dikwerf in de wereld; waarheden, groote waarheden en hare oorzaken worden door het groter menschen over het hoofd gezien, juist alleen omdat de solutie zoo uiterst eenvoudig is.

¶ Het tegenwoordig menschedom schijnt mij toe hiertoe gelijk

te zijn aan sommige filosofien uit den ouden tijd, die bijster veel redeneerden over oorzaken, die zij niet begrepen; die niet onderzochten of de stelling, waarvan zij uitgingen, *waar* en *juist* was, doch de stelling aangenomen hebbende, slechts redeneerden over de sequelæ en onderstelling op onderstelling hoopten.

Het resultaat, dat ik verkregen heb, gedurende eene twintigjarige opmerking, bij vier staande jagthonden, ieder van versehillend ras, is, dat *het staan van de jagthonden een hun ingeschapen instinkt is, als eene poging of middel, om het wild te grijpen, en dus (in den natuurstaat) voedsel te erlangen.* Alleen heeft de dressuur de neiging om het gevangen wild tot voedsel te gebruiken, in den gedresseerden en goed doorvoeden hond, veranderd in de vreugde en voldoening om zijnen meester een stuk wild te apporteerden, en zodoende door hem geprezen en gestreeld te worden. Laat eens een jongen ongedresseerden jagthond van best ras begaan; laat hem losloopen in een wildrijk veld. In den beginne zal hij staan, later zal hij alles door zijne drift opjagen, doch toevallig voor een aangeschoten of zieken haas of hoen staande en dat besprongen hebbende, zal hij er eerst mede spelen, en honger krijgende hen opvreten; later zal zijn verstand (want ook honden hebben verstand) hem zeggen, dat hij, het wild opjagende, nimmer iets bekomt, en dan zal hij weldra bedaarder en voorzigtiger worden, en trachten het wild, dat hij door den reuk bemerkt, te bespringen. De in het wild loopende honden zouden er erg aan toe zijn, als zij geen ander voedsel konden magtig worden, dan hetgeen zij of door snelleren loop inhalen, of door langdurige vervolging, van vermoeidheid uitgeput, eindelijk meester worden; maar deze trachten ook gewis hunne prooi te bespringen.

En welk middel is hun door den alwijzen Schepper daartoe anders aangeboden geworden, dan hunne fijne lucht,

Het tegenwoordig menschedom schijnt mij toe hierin gelijk en het staan voor wild, en dus het bespieden van hunne prooi.

Zeker meer dan honderd malen heb ik mijne staande jagthonden een stuk wild zien bespringen en het mij onbeschadigd apporteerden (volgens de meeste liefhebbers der jagt heb ik mijne honden daardoor bedorven), doch het resultaat is echter geweest, dat mijne honden, als zij zich zeer dicht bij het wild bevinden, veel langer en vaster staan dan andere honden, en met zeer weinige uitzonderingen het wild steeds levend, geheel ongeschonden en niet eens gedrukt apporteerden.

Van de honderd zoo even genoemde malen waren zeker 50 malen én de hond én het wild, waarvoor hij stond, geen drie passen van mij af, en konde ik alles even goed opmerken, als men iets kan zien, dat op de tafel voor ons ligt. Wat deden nu alle vier de honden, die ik zoo bezig gezien heb, natuurlijk de eene op slimmere wijze dan de andere.

Als in eenige ruigte, b. v. graspollen, greppen, helm op het duin, de ruige slootkanten, zich een haas, konijn, fazant, patrijs of eend bevond, en de hond hem door de lucht gewaar werd, zoo trok hij aan, ging langzaam voort en stond er eindelijk voor; dikwerf sprong het wild op en keek mijn hond zeer verbaasd, of apporteerde als ik hetzelfde schoot; soms lag het wild *zeer vast* (iets, dat ieder jager wel zal ondervonden hebben) en dan de hond aangetrokken hebbende, bleef hij eindelijk vlak voor het wild staan. Dan bleef die hond gedurende 5, 10 ja 15 minuten staan, zijne oogen onbewegelijk gerigt houdende op een punt vóór hem, waar hij volgens den reuk onderstelde — dat het wild lag. Dikwerf maakte het wild dan na eenige minuten tijds verloop eenige beweging, het zij uit angst als ineenkrimpende om zich beter te verbergen, hetzij om een'

sprong te doen, weg te kruipen of te vliegen. Zoodra nu slechts de minste beweging merkbaar werd, sprong de hond toe, en hap! Van de 10 keer had hij zeker 6 maa het wild beet en apporteerde mij zulks. Ik ben overtuigd, dat ieder mijner jagthonden zich voedsel genoeg tot zijn onderhoud zoude hebben kunnen verschaffen, door het dagelijks op zoodanige wijze bespringen van wild. Hoe ouder mijne honden werden, des te vaster werden zij op het bespringen.

Het was aardig om hen soms te zien worstelen met groote, oude volwassene hazen, die zij steeds levend bij mij bragten. Volgens mijne notitien hebben mijne honden mij reeds 47 hazen, 18 jonge patrijzen, 7 oude en jonge fazanten, 16 konijnen en ontelbare eenden, in 20 jaar tijds, op die wijze besprongen en geapporteerd.

Hoeveel grooter zou dat getal niet geweest zijn, als ik de honden steeds had laten begaan en nimmer het wild voor hunnen neus door den polsdrager had laten uitslaan, of het zelf door mijne komst bij den hond opgejaagd had; op hazen gelukt het bespringen het beste. De konijnen foppen de honden meestal doordien zij, gelijk ik dikwijls gezien heb, uit hun ruig leger zeer zachtjes en zich plat makende, voetje voor voetje aan den overkant, waar de hond staat, heel langzaam en stil uitkruipen. De gegrepene patrijzen waren alle jongen of bijna geheel volwassen, en steeds van klugten, die uiteengeslagen waren.

De fazanten waren allen ook reeds meermalen opgedaan en dus bijzonder vast liggende.

Belangrijk ware het, te kunnen opmerken, hoe de wilde hond in den natuurstaat zijne prooi magtig wordt; de reizigers en natuuronderzoekers hebben hen steeds in troepen bijeen gezien en gezamentlijk jagt zien maken op wild, dat zij door snelheid, doch meestal door aanhoudend drijven,

afmatteden ; doch is het daarom bewezen , dat de hond niet dikwerf alléén jaagt en op de lucht staande , niet zijnen buit zoude bespringen , even als de katten , en hetgeen ook door mij is gezien van wezels. Waarschijnlijk vereenigen zich de wilde honden eerst dan (even gelijk de wolven) , als door bijzondere omstandigheden, na buitengewone droogte of koude , het klein wild en ongedierte niet meer in genoegzamen voorraad voor hun onderhoud voorhanden is. —

Mr. V. E. O.

Beschrijving van den Hoogland- of Schotschen herten- hond en van eene hitsjagt

(Vertaald.)

Hoogst opmerkelijk is het, dat juist dat jagthondenras, hetwelk in Schotland het langst is in gebruik geweest, het minste van allen bij de natuurkundigen en jagers schijnt bekend te zijn. Hoe rijk ook aan afbeeldingen en beschrijvingen van alle hondensoorten, van den bullenbijter tot den mopshond toe, vinden wij bij geen onzer hedendaagsche schrijvers gewag gemaakt van de eigenschappen, de kleur en vormen dier honden, welke eens zoo hoog aangeschreven stonden bij de jagtliefhebbers, en voor geruimen tijd in Schotland bij alle jagen voor onontbeerlijk werden gehouden.

Men zou toch veronderstellen, dat de reusachtige, sterk gespierde en schilderachtige vormen, even als de groote geschiktheid en duurzaamheid dezer honden, wel waardig waren om door beschrijvingen en afbeeldingen voor ons bewaard te blijven; intusschen vindt men er slechts bij oude dichters hier en daar gewag van gemaakt, en onze tegenwoordige natuurkundigen stellen zich tevreden met te zeggen, dat dit reusachtige en merkwaardige hondenras is uitgestorven. In sommige Hooglandsche Sagen leven zij nog onder de benaming van Iersche wolfshond, Schotsche windbond en Hooglandsche hertenhond,

Eene hondensoort, welke met de tegenwoordige windhonden het meeste schijnt overeen te komen, vindt men beschreven door sommige Romeinsche schrijvers uit de IIIe eeuw, en wel door NEMESIANUS en GRATIUS.

In zijn Cynegeticon spreekt GRATIUS van twee soorten Engelsche honden, waarvan hij den eenen *molossus*, de tegenwoordige bullenbijters, en den anderen *vertraha* noemt, welke men voor den windhond kan houden, zooals hij thans nog bestaat.

Van NEMESIANUS vernemen wij, dat de engelsche bullenbijters zeer hoog bij de Romeinsche Keizers in aanzien waren en dikwijls bij de kampspeelen gebruikt werden. SUMMACHUS zegt later: dat men in de IVe eeuw eene menigte honden, in ijzeren kooijen opgesloten, van Ierland naar Rome had overgebracht, om ze daar tot dat doel te gebruiken.

De natuurkundigen zijn het niet eens, waarvan de benaming *greijhound* afstamt. Eenigen leiden greij af van GRACUS, anderen van het woord *great* (groot); maar waarschijnlijker is het, dat de benaming aan de graauwe kleur, aan dat ras eigen, ontleend is. Maar wat ook hier van de benaming kan betwist worden, dit is zeker, dat de *greijhounds* met de tegenwoordige windhonden zeer veel overeenkomst hebben gehad, al waren ze dan ook grooter, edeler en moediger.

Op het kerkhof van een dorp in Pertshire, namelijk van Meigle, bevinden zich onderscheidene grafzerken, waarop in verheven beeldwerk eenige hondentrassen zijn uitgebeiteld. Oudheidkundigen beweren, dat deze werken reeds van de VIIIe eeuw dagteekenen.

Bij de Angelsaksers, die het meeste jagt maakten op beeren, wolven en zwijnen, was geen hond zoo geacht als het oorspronkelijke ras des *greijhounds*. Een edelman was op reis altoos van dezen hond vergezeld; op zijne vuist een valk en twee zulke honden voor hem loopende, waren de kenmerken van zijnen rang. In de XIIIe eeuw waren

deze honden zelfs in zoodanig aanzien , dat het slechts aan adellijken van zekeren rang veroorloofd werd , een dezer honden te bezitten.

In het genoemde tijdvak en tot de invallen en de veroveringen der Noormannen kende men slechts zulke jagen , die te voet gemaakt werden. Zij voerden het eerst de jagen te paard in.

Het is gemakkelijk te begrijpen , dat in den toenmaligen woesten toestand des lands , toen men evenzeer wolven , vossen en beeren joeg , als edelwild , de voor die jagen in gebruik zijnde honden veel krachtiger en grooter moeten geweest zijn dan thans ; naarmate de landbouw vorderingen maakte en daardoor de jagen eene geheel andere gedaante kregen , verdween ook van tijd tot tijd het reuzengeslacht der *greijhounds*. In Engeland gebeurde dit veel spoediger dan in de zuster-koningrijken , waar de woeste en wilde dieren zich veel langer in de hooge gebergten konden ophouden , weshalve ook daar dit hondenras het laatste verdween.

GESNER geeft in zijne beschrijving van viervoetige dieren , die in 1560 het licht zag , afbeeldingen van drie Schotsche honden. Die afbeeldingen komen overeen met dezelfde rassen , welke Boëtius in zijne geschiedenis van Schotland in 1526 verschenen , beschreven heeft.

Vergelijkt men nu de beschrijving van NEMESIANUS van den *Vertraha* , met die van andere schrijvers over den Engelschen *greijhound* der XVe eeuw , den Ierschen wolfhond en van den Hooglandschen hertenhond , dan zal men bij allen eene zonderlinge overeenstemming ontwaren : en nu aannemende , dat de jagen , waar ze voor gebruikt werden , geheel overeenkomen , dan is het niet twijfelachtig , dat ze allen tot een en hetzelfde ras behoorden.

Door vele natuurkundigen , en daaronder BUFFON , wordt aangenomen , dat de bedoelde honden allen van eenen , en

wel van Britschen oorsprong zijn. Voor die bewering voert hij nu aan: »De Iersche windhonden zijn van een zeer oud ras; zij bestaan nog, hoewel in geringen getale, in Schotland. Bij de oude volken waren ze bekend als afkomstig van Epirus en Albanien. PLINIUS verhaalt op eene zeer be- langwekkende wijze iets over het gevecht van zulk een hond, eerst met eenen leeuw en daarna met eenen olifant; maar hij beschrijft den hond als veel grooter dan de doggen.»

Vervolgens zegt hij nog: »In Frankrijk is dit hondenras zoo zeldzaam, dat ik op onderscheidene mijner reizen slechts een enkelen gezien heb, die zittende 5 voet hoog was; hoewel hij meest op den Deenschen hond geleek, overtrof hij hem verre in grootte. Deze merkwaardige hond had eene schitterend witte kleur en was van eene zachtaardige natuur.»

Aan BUFFON's meening, dat de honden, bij de oude volken als van Epirus en Albanie afkomstig bekend, dezelfde zouden zijn als de Hooglandsche hertenhond, kan men nog toevoegen, dat de honden, die thans nog in de Macedonische gebergten voor het edelwild gebruikt worden, in kleur, vorm, eigenschappen en aard van 't hair geheel overeenkomen met de tegenwoordige Hooglandsche. Ze zijn daar nog slechts in 't bezit van zeer aanzienlijke personen en uiterst zeldzaam.

In GOLDSCHMID's berigten over de onderscheidene hondenrassen, te zijnen tijde in Ierland onder den naam van Iersche wolfshond bekend, beschrijft hij dezelve, alsof ze meer tot weelde, dan wel voor de jagt gehouden werden. Men vond er namelijk in dien tijd geene wilde dieren meer, die een' zoo vreeselijken tegenstander vorderden.

Zou men echter oordeelen naar de afbeeldingen, welke LAMBERT ons van de beroemde honden van den Graaf ALTAMOUNTS heeft nagelaten, dan zou men moeten besluiten,

dat deze wolfshonden, zooals hij ze onder de afbeelding noemt, geene gelijkenis hebben met den Ierschen windhond, daar deze laatste door Mr HOLINSHED worden beschreven met breede afhangende ooren, hangende lippen, ingevallen rug, zwaar en plomp ligchaam, glad hair, krachtige gewrichten en donkere kleur. Ongetwijfeld zijn deze laatsten overblijfsels van het nageslacht der oude Iersche bloedhonden, waarvan men zich bijzonder voor wolvenjagten bediende.

In Ierland vindt men thans niet één nakomeling meer van dit beroemde ras. In Engeland merkt men hetzelfde op. In Wallis kunnen er nog weinigen van deze soort bestaan, maar met zekerheid kan men het niet zeggen. In Schotland zijn er echter nog eenige, die er als een wonder bewaard bleven; hun getal zal zich echter tot hoogstens een dozijn bepalen.

Niettegenstaande het vervallen van het genoemde ras, zijn de nakomelingen toch van eene edele natuur; immers, bij welke andere hondenrassen vindt men zulke eigenschappen als van den Hooglandschen hertenhond? — Hij bezit kracht en vaardigheid, hij is even moedig als slim, hij is vlug, voorzigtig, bekwaam, trouw, leerzaam en kan het lang uithouden, zoodat hij onbetaalbaar is voor de jacht.

Alle pogingen om dit ras met een ander te vermengen om daardoor nog edeler ras te bekomen, zijn tot hiertoe mislukt. Men heeft beproefd hem met de bullenbijters, met de bloedhonden en den wolfshond der Pyreneën te kruisen, maar altoos is er een bastaard geslacht ontstaan. Bij het vermengen met den bullenbijter behielden de nakomelingen wel den moed; maar vlugheid, kracht en sterke voetzolen, die vooral bij de moeilijke jagten in de rotsen der Hooglanden zoo noodig zijn, gingen verloren. Bij het kruisen met den bloedhond bleef alleen de scherpe neus over, terwijl alle andere voortreffelijke eigenschappen gemist wer-

den; en bij de vermenging met den Pyreneeschen wolfshond waren moed en duurzaamheid geheel verdwenen.

De beste en echte Schotsche hertenhonden waren voor eenige jaren in 't bezit van zekeren Kapitein M. NEIL den jongen te Colonsaj. Twee daarvan, Buskar en Bran, waren uitnuntende honden, waarvoor hij tevens twee even uitnemende teeven had, Runa en Cavack, die hoewel aan elkander verwant, geheel verschillend in kleur waren; namelijk twee waren helder geel, de beide anderen grijs-rosachtig, terwijl de oorspitsen, oogen en snoeten van allen git-zwart waren; het overige van hun ligchaam werd door geen enkel vlakje ontsierd, 't welk tevens het zekerste kenmerk hunner zuivere afkomst is.

In hunnen loop en snelheid staan de herten en echte windhonden gelijk. Het grootste onderscheid in beider lichaamsbouw is, dat de eersten breeder nek en sterker beenen hebben, terwijl ook hun snoet en kop grooter zijn. Daarbij zijn ze meer trouw en gehecht, en eindelijk meer speelachtig dan de windhonden.

Nog is het zeer opmerkelijk, dat bij geen andere honderrassen zooveel onderscheid is tusschen den rekel en de teef als bij de hertenhonden.

Gedurende vele jaren was de hitsjagt op herten het aanzienlijkste en edelste vermaak in westelijk en oostelijk Schotland; in de laatste jaren is dezelve echter eenigzins in verval geraakt en wordt nog slechts in weinige streken beoefend. Het volgende verhaal is eene beschrijving van de wijze, waarop de Hooglandsche jagt thans nog bedreven wordt; wij zijn het naauwkeurig berigt verschuldigd aan een' ooggetuige, die voor eenige jaren in de gelegenheid gesteld werd, aan dit edel jagtvermaak te kunnen deelnemen.

Het was in den avond van 11 Augustus 1835, toen een

gezelschap, uit zes jagers, zeven matrozen, een doedelzak-speeler, een bekrupper, en twee hertenhonden bestaande, zich in een bootje zette, te Colensaj van wal stak en in een der noordelijk gelegene bogten aan den stijlen wilden oever van het eiland Jura landde. Nadat ze eene ver in zee vooruitstekende rotspunt beklouterd hadden, opende zich de toegang tot een schilderachtig gelegen hol, hetwelk hen tot hiertoe onbekend was gebleven. Hunne eerste zorg was een goed vuur aan te leggen en dan den maaltijd gereed te maken.

Een der matrozen die de koks-functien zoude waarnemen, scheen evenwel niet zeer bedreven in de gastronomische kunst; intusschen bezette hij den disch onzer avonturiers met spijzen, die zelfs een' meester in de kunst tot eere zouden verstrekt hebben. De maaltijd werd behoorlijk gekruid met eene goede flesch whiskij, en daarna verlangden allen naar rust, om met het kriecken van den volgenden dag gereed te zijn. Kort bij het vuur was een leger gemaakt van heide en andere kruiden, zoo week en mollig, als eens de schoone ELLEN voor koning JACOB had toeberaid; en hoewel onze jagers nu juist niet zoo jong waren, evenmin als zij tot het schoone geslacht behoorden, zoo hadden zij toch dit voorrecht boven den koninklijken gast, voorzien te zijn van warme wollen dekens, die hem ontbroken hadden. Iets verder van het vuur werden de zeildoeken uitgespreid voor de matrozen, en in een hoek van 't hol waren de honden vastgelegd, waar zij op varen en mos zoo rustig insliepen, als eens FINGALS edele doggen daar konden insluimeren.

De onderscheidene schilderachtige groepen, door het knappend en glimmend vuur mat verlicht, zouden een heerlijk voorwerp geweest zijn voor het penseel van eenen REMBRAND. Het wild-romantische werd nog buitengemeen verhoogd door het doffe ruischen der zeegolven, die bruisend aan den voet der rots uit een spatelden.

Spoedig lag het geheele gezelschap in een diepen slaap verzonken, en eerst toen de huilende wind des anderen morgens om de helen suisde, ontwaakte de een na den anderen en spoedig waren nu de uitrustingen tot den voorgenomen togt verordend. — Intusschen vergat men de toebereidselen voor een goed ontbijt niet.

Zoodra men geheel reisvaardig was, begaf het gezelschap zich vol verwachting op marsch, waarbij Buskar en Bran hun vurig verlangen door vrolijke sprongen te kennen gaven; ja, zoo vol ijver waren zij, dat hoewel sedert den middag van den vorigen dag niets te eten gehad hebbende, zij toch de hun aangeboden portie weigerden. — Toen men Buskar evenwel tot eten wilde dwingen, nam hij hetgeen hem werd aangeboden tusschen de tanden en slingerde het verre van zich.

Uit het rotshol komende, deed zich een even grootsch als uitgebreid en schilderachtig gezicht voor onze oogen op. Ter regterzijde bruiste aan onze voeten de zee, uit wier diepte de zon zich schitterend boven den horizont verhief; voor ons breidde zich eene betrekkelijk groote uitgestrektheid heidevlakte uit, waarvan de morgennevel kronkelend tot in de wolken omhoog steeg, terwijl hij de spitsen der bergen nog aan onze blikken onttrok.

Links opende zich eene heerlijke vlakte, waardoor eene vrolijke beek murmelde, totdat het vocht zijn graf vond in de zee. Boven onze hoofden hing dreigend een rotsblok, hetwelk zeer ver vooroverhing, alsof het ieder oogenblik in de zee zou neêrploffen. Alles om ons heen was in de diepste rust en zwijgend; geen spoor van menschelijke woningen was er te zien; geen geluid van eenig levend wezen te hooren, behalve het krassend geschreeuw van eenige vogels, die van de eene rots naar de andere vlogen. Alvorens de jagers het hoogste punt, vanwaar zij het geheele terrein konden

overzien , verlieten , bespieden zij met hunne verrekijkers zeer naauwkeurig de menigte met varen-kruid begroeide laagten , die menigvuldig in de voor hen liggende vlakten voorkwamen , en waarin de herten een rijkelijk voedsel vindende , zich bij het aanbreken van den dag het liefste ophielden. Dewijl dit varen-kruid hier eene aanmerkelijke hoogte bereikt , was er van de herten niets anders dan de spitsen van hun gewei waar te nemen , waarbij dan nog een goed gezigt en goede glazen vereischt werden , om ze te kunnen ontdekken. Nadat men zich overtuigd had , dat er geen enkel hert te zien was , werd het terrein naauwkeurig opgenomen , even als de gesteldheid van den grond en de ligging dier streken , welke men wilde doorzoeken.

FINLAW , de bekwaamste bekruijer die ooit het heideveld betreden had , was aanvoerder van het gezelschap en bevond zich 50 *yards* vooruit , met de kijker gewapend , terwijl de overigen langzaam en zwijgend met de honden aan den lijn volgden ; men was in eene rotsachtige laagte aangekomen en daarin reeds vele engelsche mijlen voortgekropen , toen de aanvoerder met zijnen kijker , op bijna eene mijl afstands , een hert in het oog kreeg. Oogenblikkelijk wierp hij zich plat ter aarde , waarin het gezelschap dadelijk zijn voorbeeld volgen moest ; want zelfs op zulk een grooten afstand weet het hert zijne vijanden te ontdekken. FINLAW kroop even als eene slang terug naar het gezelschap , met aanbeveling van een geheel eind wegs derwijze te retireren , tot dat men uit het gezigt van het hert zou zijn. Hoewel hij de plaats , waar het hert stond naauwkeurig had aangewezen , was er niemand van het gezelschap in staat , het dier met het bloote oog te kunnen waarnemen ; maar Buskar , die tot hiertoe stil en rustig gevolgd was , hief een zacht brommend geluid aan , en tuurde met opgesperde oogen naar de plaats , waar het

hert stond. Dewijl het hert eene meer verhevene standplaats had ingenomen, vanwaar het de geheele vlakte kon overzien, zoo moesten de jagers trachten nog verder terug te komen, tot aan de bedding van een droog beekje, welks kronkelingen hen aan het vorschend oog van het dier konden onttrekken. Nadat men een tijd lang gebukt voorwaarts gekomen was, bemerkte FINLAIJ dat men spoedig het hert weder in 't gezicht zou krijgen, en moest men dus, om niet bemerkt te worden, andermaal op den buik voortkruipen. In deze houding kwam men allengs verder, terwijl zij naauwkeurig acht gaven op elke beweging van hunnen aanvoerder.

Zoo had het gezelschap weder eenige honderden *yards* afgelegd, eer men, door eene hoogte gedekt, regtopgaande mogt avanceren. FINLAIJ onderzocht nu of er ook soms een ander dier in de nabijheid konde zijn, hetwelk door de nadering der jagers verschrikt ook, het hert zou kunnen verjagen. Zich overtuigd hebbende, dat er niets te vreezen was, bragt hij het gezelschap op een wonderbaar slingerpad, hetwelk hen dikwijls weder terugvoerde, wanneer men meende voorwaarts te gaan; maar eindelijk toch bereikte men eene kleine hoogte, aan welker tegenovergestelde zijde het hert stond, waarvan men, naar FINLAIJ's verzekering, thans nog ongeveer 100 *yards* zoude verwijderd wezen. Niemand echter kon zulks gelooven; want naar de berekening der overige personen moest het hert ten minste eene halve mijl meer regts staan. Buskar scheen integendeel meer met FINLAIJ's gevoelens overeen te stemmen, want zijne onrust nam van sekonde tot sekonde toe. Met den neus omhoog, maakte hij zulke geweldige sprongen voorwaarts, dat men hem met moeite aan de lijn kon houden.

„Geen oogenblik te verliezen” fluisterde FINLAIJ; spoedig klouterde men nog een twintig *yards* tegen de hoogte op,

en nu stond plotseling het fiere edelhert zeer nabij voor onze oogen. Verontrust door het ritselen onzer schreden, sprong het op en ontwaarde het gezelschap op ongeveer 60 yards van zich verwijderd.

De honden werden nu losgelaten, en luide juichtoonen galmden door de stille natuur; het hert wendde zich in een kring om, en daar snelde het heen, door Buskar en Bran achtervolgd.

De ranke donkerbruine leden van het hert, met zijnen in den nek gelegden kop, waarvan het gewei den rug aanraakte, en daarachter in snelle vlugt de lichtkleurige honden, — verbeeld u hoe dit een' zoo onbeschrijflijken aanblik voor onze jagers opleverde, dat zij als in verrukking staan bleven en zich eenige oogenblikken aan het genot van dit schouwspel overgaven.

Aanvankelijk trachtte het hert eene links van ons gelegene hoogte te bereiken; maar door de honden zoo snel achtervolgd, wist het, dat zijn eenige redmiddel in de overijlendste vlugt gelegen was. Bij het meer en meer opkomend gevaar der naderende honden, keerde het zich plotseling om en vervolgde een veel stijler pad. De honden bleven hem zeer kort op de hielen, toen zich het hert eensklaps aan den rand eens afgronds bevond, welks diepte ongeveer 14 voet bedroeg en waarin eene opeengehoopte massa steenen als het ware eene rots gevormd had. Een oogenblik scheen het zich te bedenken, als of het bevreesd was den gevaarlijken sprong te wagen; maar de honden zoo nabij zijnde, bleef er geen tijd tot de keuze meer over.

Op dit oogenblik waren de jagers ongeveer 150 yards van de plaats verwijderd en wachtten zij met angstige bezorgdheid de uitkomst af, bevreesd als zij zich maakten, dat het hert den sprong op het oneffen terrein niet zou overleven. Spoedig echter werd hun hart van deze zorg bevrijd,

want het het sprong zoo juist, koen en onverschrokken, dat zelfs zijne achterloopers het eerst den steenhoop aarraakten. De honden lieten zich echter geen oogenblik wachten om het na te zetten. Buskar sprong het eerste en Bran volgde op hetzelfde oogenblik, zoodat de jagt op nieuw weder een aanvang nam.

Het hert zette zijnen loop in eene onregelmatige rigting op het meest rotsachtige en gevaarlijkste terrein voort, en niets verraadde, dat zijne krachten begonnen te verminderen. Integendeel scheen zijn loop steeds koener en gemakkelijker, en scheen het in zijne bewegingen als de Gems, die met vasten voet springend, zich over en op de hoogste rotsgevaarten waagt.

Van de hoogte, waar de jagers stonden, konden zij de jagt langer dan een half uur naoogen; maar nu klommen zij iets hooger en zagen, dat de bodem, welke de vervolgde en de jagenden genaderd waren, meer effen en eenigzins weeker was. Bran was nu het digtste bij het hert gekomen en pakte het met zulk eene krachtvolle drift in zijne achterloopers, dat de vlugt van het hert daardoor werd gebroken. Buskar sprong nu over Bran heen en pakte het hert zoo krachtig in den nek vast, dat het naauwelijks aan het gewigt der beide honden kon weêrstaan. — Het hert sleepte hen toch nog een eind wegs met zich voort, zijne krachtigste pogingen inspannende, om hen van zich af te schudden. — Maar te vergeefs, telkens pakten zij het op nieuw weêr aan, en eindelijk zonk het edele dier geheel afgemat en ademloos in een, om nooit meer op zijne loopers tot staan te komen; nog eenige keeren beproefde het, weêr op te staan om te ontvlugten, maar toen de jagers op de plaats aankwamen had het edele dier reeds geëindigd. Zijne keel was verscheurd en de borst en lendenen erg verwond.

Buskar lag geheel afgemat en bevende over al zijne lede-

maten aan deszelfs zijde. Bij het naderen der jagers stond hij echter op, en liep trots en knorrend, als of hij niemand bij hem wilde toelaten, om den gevallen vijand rond. Buskar had echter geen enkele wonde noch schramp bekomen, maar Bran bloedde uit onderscheidene ligte kneuzingen. Beide honden hadden zich gedurende de geheele jagt moedig onderscheiden en uitmuntend gedragen, en bijzonder was Buskar bij het vellen van het hert onovertrefbaar.

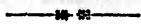
Nadat het hert aan den bergstroom was afgewasschen, werd het langs den kortsten weg naar het rotshol gebragt, waar het geheele gezelschap nu weër het bootje besteeg en binnen weinige uren, verheugd over eene hunner schoonste jagten, het kasteel Colensaj bereikte.

Over de jagt in Afrika.

DOOR DEN GENERAAL E. DAUMAS.

(Uit het fransch vertaald).

Sedert lang ben ik overtuigd van eene waarheid, die thans vele menschen met mij beginnen te deelen, namelijk, dat Algerië bestemd is om iederen dag eene meer belangrijke plaats in ons land in te nemen.

Deze landstreek, die aan ons door heldhaftige wapenfeiten onderworpen is geworden, scheen in het begin alleen voor den krijgsman veel te beloven. Meer dan één staatsman beschouwde het als een soort van reusachtig afgesloten veld, waar de moed van ons leger zich oefende; vervolgens heeft men gezien, dat deze grond niet alleen geschikt was om ons roem te verschaffen, dat terwijl hij den krijgsman aantrok, hij echter ook den landbouwer en den koopman tot zich riep, en even belangrijk voor de nijverheid was. Nieuwe banden zijn daarna aangeknoopt geworden tusschen Frankrijk en het door haar veroverd land. Nadat Algerië de gewaarwordingen van den krijgsman en onze nationale fierheid opgewekt had, heeft het zich in naauwe betrekking gesteld met onze ernstige, meer praktische en stellige belangen. Eindelijk, nadat er vele jaren verlopen waren, ben ik er toe kunnen geraken, om door eenige letterkundige geschriften, te midden van een werkzaam leven ontstaan, de algemeene aandacht op een werelddeel te vestigen, dat voor den dichter en den kunstenaar onuitputtelijke

rijkdommen oplevert, daarna, zeg ik, heb ik met groote vreugde gezien, dat Algerië, na zich eerst roem, vervolgens belangstelling verworven te hebben, nu ook op de verbeelding begon te werken; want ik weet dat er in ons land zekere krachten zijn, waaronder de verbeeldingskracht behoort, welke mededinging door geenen anderen arbeid moet veracht worden. De schilderachtige bijzonderheden, die ik heb kunnen vereenigen in de groote woestijn, hebben bij sommige lieden indrukken achter gelaten, die naar ik hoop, niet onvruchtbaar zullen zijn. Onlangs heb ik nieuwe verzameld, en die mij van eenige waarde toeschenen, over een leven, waarin alles om zoo te zeggen gekenmerkt is door eene uitstekende oorspronkelijkheid. Onder alle personen, die ik ontmoet heb in deze loopbaan, die mij met zeer verschillende plaatsen en karakters in aanraking gebragt heeft, was er een man, die, naar mijn inzien, eene diepe kennis, een juist en grondig begrip van het Arabische volk had. Tot dezen man heb ik mij gewend: ik heb aan den Emir Abd-el-Kader, eenige maanden voor de genadevolle daad, die hem in vrijheid gesteld heeft, opmerkingen gevraagd over de paarden van de Sahara, en te gelijker tijd nieuwe bijzonderheden over eenige gedeelten van het Afrikaansche leven. Hetgeen men hier zal lezen, is bijna geheel uit eenen langen door hem zelve geschrevenen brief overgenomen. Ik heb arabische spreekwijzen, oostersche wendingen, volks bijgeloovigheden in Afrika, in één woord alles, wat mij toescheen den franschen geest te kunnen verleiden, in het onderwerp behouden, waarop ik de aandacht gevestigd wilde hebben; dit onderwerp, is de jagt, die volgens de Arabieren, de beste oefenschool voor den krijgsman is. Ik zal even als Abd-el-Kader met eene legende beginnen, die zich in de hoogste mate door bevaligheid en levendigheid kenmerkt.

Er wordt dan verteld, dat een arabische cheikh in het midden van eene talrijke groep menschen gezeten was, toen een man, die zijn ezel verloren had, zich tot hem wendde en hem vroeg, of ook iemand van hen het afgedwaalde dier gezien had. De cheikh keerde zich oogenblikkelijk tot degenen, die hem omringden en sprak de volgende woorden :

» Is er een onder ulieden aan wie de genoegens der jagt » onbekend zijn? Wie heeft nooit het wild nagejaagd op ge- » vaar van zich te dooden of te wonden door van het paard » te vallen? wie heeft nooit, zonder vrees van zijne kleede- » ren te verscheuren of zich zelve zijnen huid open te halen » om de wilde dieren te treffen, zich in struiken vol van » doornen geworpen? Is er een onder u alleu, die nimmer » het geluk heeft gesmaakt, eene teeder beminde vrouw we- » der te zien, of de wanhoop heeft gevoeld haar te verlaten? » Een van de toehoorders antwoordde: Ik, ik heb nooit iets » gedaan noch ondervonden van hetgeen gij daar gezegd hebt.» Daarop zag de cheikh den meester van den ezel aan, en zeide tegen hem, » ziehier het dier, dat gij zoekt, neem het met U.»

Inderdaad de Arabieren spreken aldus: » hij, die nooit heeft gejaagd, of bemind, of getrild op het geluid der muziek, of de geuren der bloemen opgezocht, zoo iemand is geen mensch, maar hij is een ezel. Bij een volk, waar de oorlog boven alles een wedstrijd tusschen behendigheid en list is, bij hen is de jagt het voornaamste tijdverdrijf. De jagt op de wilde dieren leert hun het vervolgen van den mensch. Zie hier een zeer juisten lof van deze kunst, waar noch goeden zin noch dichterlijkheid aan ontbreekt, twee zaken die zich overigens meer vereenigen, dan men zou denken: » De jagt verbant de zorgen, waarmede des » geest gekweld is; zij brengt veel toe tot de helderheid » van het verstand; zij vermeedert de vreugde, verzet het

»verdriet en maakt de kunst van den geneeskundige nut-
 »teloos, door het ligchaam voortdurend in eenen gezonden
 »staat te behouden. — Zij vormt goede ruiters, want zij
 »leert vlug op- en even snel afstijgen; zij leert een paard
 »langs afgronden en rotsen in ren voortjagen, over stee-
 »nen en struiken in galop heenspringen, eindelijk voort
 »te rijden zonder stil te houden, zelfs wanneer een gedeel-
 »te van het tuig verloren ging of in stukken scheurde. —
 »Hij, die zich aan de jacht overgeeft, krijgt dagelijks meer
 »moed en leert de onheilen verachten. Om zich aan zijn
 »meest geliefd vermaak over te geven, verwijderd hij zich
 »van het slecht gezelschap; hij brengt leugen en laster van
 »het pad af en ontsnapt aan het door de ondeugd veroor-
 »zaakte zedenbederf; hij ontwijkt daardoor die jammerlijke
 »invloeden, die onze baarden grijs doen worden en ons
 »lang voor den tijd oud en afgeleefd maken. De dagen van
 »de jacht tellen niet meê onder die van het leven."

In Sahara is de jacht de eenige bezigheid der opperhoof-
 den en rijken. Wanneer de regentijd begint, dan ver-
 plaatsen zich de bewoners van deze landstreek keer op keer
 naar de oevers der kleine meren, die gevormd worden
 door het water des hemels. Zoodra het wild hun ergens
 begint te ontbreken, kiezen zij een ander middelpunt,
 vanwaar zij hun zwervend leven aanvangen. Eene geschie-
 denis, waarin men, even als in vele Arabische kronijken,
 de legenden van de middeleeuwen terugvindt, bewijst
 met welke kracht de hartstogt voor de jacht den Afri-
 kaan kan aangrijpen. — Een man van groote tent had
 op eene gazel geschoten en ongelukkig gemist. In het
 oogenblik zijner drift, bezwoer hij geene spijs aan zijnen
 mond te brengen, voordat hij de lever van dit dier ge-
 proefd had. Nog tweemaal daarna geeft hij vuur op de ga-
 zel, doch schiet mis; hij staakt evenwel gedurende den ge-

heelen dag de vervolging niet. Toen de nacht aankwam, begonnen zijne krachten hem te begeven; maar, getrouw aan zijnen eed, gebruikt hij volstrekt geen voedsel. Zijne dienstbaren vervolgden toen de jacht, welke nog drie dagen duurde. De gazel wordt eindelijk gedood; en men brengt hare lever aan den stervenden Arabier, die een stukje van dat vleesch aan zijne lippen brengt, en vervolgens den laatsten snik geeft. — Is hierin niet de gelofte onzer voormalige ridders in al hare naauwgezette gestrengheid, in excentrieke wending en avontuurlijke ontkenning te herkennen? —

De Arabieren jagen te paard en te voet. Een ruiter, die een haas wil vervolgen, moet een hazenwindhond medeneemen. Deze honden heeten *slougui*; zij ontleenen hunnen naam van *Slouquia*, hunne geboorteplaatsen, en waar zij, naar men verzekert, uit de vermenging van de wolven met de honden ontstaan. Deze vermenging is niet onmogelijk. *BUFFON*, na het eerst ontkend te hebben, staaft dit later, op ontegenzeggelijke hechte gronden. Het mannetje der *slougui* leeft twintig jaren, en het wijfje twaalf jaren. De *Slougui's*, die eene gazel in vollen loop kunnen inhalen, zijn zeer zeldzaam; de meesten van hen jagen noch den haas noch de gazel, zelfs dan wanneer deze dieren dicht langs hen heen komen. De *bekeur-el-ouhach* is het dier, dat het meeste door hen vervolgd wordt, en dat zij gewoonlijk aan de knie beet pakken en ter neder werpen. Men beweert, dat dit dier, terwijl hij tracht op te staan, op zijnen kop valt en zich dood. Soms grijpt de *slougui* den *bekeur-el-ouhach* aan den hals en houdt hem vast tot dat de jager komt.

Eene groote menigte Arabieren vervolgen den *bekeur-el-ouhach* te paard en treffen hem van achteren met eene lans. Gewoonlijk jagen zij de gazel ook te paard, maar men be-

dient zich bij dit dier van het geweer. De gazellen vertoonen zich in troepen; men mikt te midden van al hare makkers op het dier, dat men treffen wil, en schiet het neêr, zonder een enkel oogenblik het paard in te houden, dat in vollen ren gebleven is. Het arabisch spreekwoord zegt: „meer vergeetachtig dan de gazel.” Inderdaad, dit bevallige dier heeft niet alleen diên zachten en geheimzinnigen blik der vrouw, maar schijnt ook hare zorgeloosheid te bezitten. De gazel loopt, wanneer men haar gemist heeft, een weinig verder en staat vervolgens stil, onbezorgd voor het lood, dat haar na weinige oogenblikken op nieuw komt treffen. Sommige Arabieren jagen de gazellen met valken, die zij afrigten om haar de oogen uit te pikken. Deze jagt is vooral in zwang bij de Arabieren van Eschoul. ABD-EL-KADER heeft daar eenen kleinen stam ontmoet, den stam der *Es-lib* genaamd, die alleen van de opbrengst der jagt leefde. De tenten waren met gazellen- en bekeur- el- ouhach- vellen overtrokken; de kleêren bestonden grootendeels uit wilde dierenhuiden. Een der leden van dezen jagersvolksstam verhaalde aan den Emir, dat hij meestal uitging met een' ezel beladen met zout, om telkenmale, wanneer hij eene gazel doodde, ea haar te hebben geopend, hiermede de ingewanden in te smeren en vervolgens tusschen de struiken te laten opdroogen; daarna keerde hij langs denzelfden weg terug en bragt de aldus toebereide lijken aan zijue huisgenooten; want er bestaat in dit land geen dier, dat het wild door roof aan den jager betwist. De *Es-lib*'s zijn zoo gewend om zich met vleesch te voeden, dat hunne kinderen de beschuiten, die ABD-EL-KADER hun had gegeven, wegwierpen, niet wetende, dat dezelve eetbaar waren.

Het gebeurt dikwijls, dat men voor deze jagten zelfs van een kanon gebruik maakt, namelijk, als de meren in de woestijn door de hitte zijn opgedroogd, dan graaft men een

gat nabij de bronnen, waar deze dieren komen drinken, die op het oogenblik, dat zij hunnen dorst lesschen, daar hunnen dood vinden.

De soort van jagt, die de meeste onversaagdheid vereischt, is die van de *lerouy*, welke zeer op de gazel gelijkt, maar in grootte haar overtreft, en kleiner is dan de bekeur-el-ouhach.

De *lerouy*, welke men ook *tis-el-djebel* (bergbok) noemt, houdt zich te midden van rotsen en afgronden op, waar men hem onder duizend gevaren moet vervolgen. Dit dier zeer slecht ter been zijnde, wordt gemakkelijk door eenen gewonen hond achterhaald, zoodra het in de vlakke neêrdaalt; naar men zegt, hebben deze dieren het bijzondere voorregt, als zij door een jager of een *lerouy* vervolgd worden, dat zij zich in eenen afgrond van somwijlen honderd ellen op den kop ter neder kunnen storten zonder zich te bezeren. Hun ouderdom wordt gerekend, naar het getal kringen om hunne horens, die zich per jaar met één vermeerderen.

Indien de jagt op de *lerouy* eene zegepraal voor den mensch te voet is, zoo is de jagt op den struisvogel eene zegepraal voor den ruiter.

In die dagen als de sirocco heerscht, wanneer eene soort van brandende slaap de geheele natuur schijnt om te keeren, en men zou meenen, dat ieder bezielde wezen genoodzaakt wordt rust te nemen, stijgen onversaagde jagers te paard. Men weet, dat de struisvogel, die van alle dieren de minst listige is, nooit eenen omweg zoekt; alleen op zijne vlugheid vertrouwend, ontsnapt hij in eene regte lijn, als de pijl uit een' boog. Vijf ruiters begeven zich op eene mijl afstands uit elkaar, in de rigting van den weg, welken hij doorloopen moet. De een wisselt den anderen af; wanneer de een stilstaat, dan rent de volgende het dier onmiddellijk

weer achterna, zoodat de struisvogel geen enkel oogenblik ter verademing heeft en steeds met frissche paarden kampen moet. De laatste jager is dus bijgevolg overwinnaar. Deze overwinning gaat echter nog met gevaren gepaard, doordien de struisvogel, wanneer hij valt, door het klapwieken met zijne vleugelen, het paard eene vrees aanjaagt, welke dikwijls de noodlottigste gevolgen voor den jager oplevert. De hiertoe bestemde paarden worden met een heel ligt dekkleedje en zadel overdekt, terwijl sommige ruiters zelfs niets anders dan houten stijgbeugels en een zeer ligt gebit gebruiken, waaraan een heel dunne draad bevestigd is. De jager draagt slechts eenen lederen zak met water bij zich, om hiermede van tijd tot tijd het gebit aan den bek des paards te verfrisschen.

Deze wijze van jagen met vijf ruiters is echter niet de eenige op struisvogels. Soms gaat een Arabier, die met de gewoonten dezer dieren bekend is, alleen ter jacht; hij begeeft zich alsdan naar de plaats, waar de struisvogels gewoonlijk passeren, stelt zich daar op post, en wacht tot dat zich er een voordoet. Ziet hij er een, dan rent hij hem met bliksemsnelheid achterna. Zulke jagten gelukken echter zeer zeldzaam, omdat er weinige paarden gevonden worden, die een struisvogel kunnen inhalen.

ABD-EL-KADER herinnerde zich steeds eene zwarte merrie, die in deze jacht bijzonder uitmuntte. Hoewel het paard gewoonlijk tot de struisvogeljagt gebezigd wordt, is het niettemin eenen onmisbaren medgezel voor den jager. In den broeitijd bedient men zich van listen, om den struisvogel te bevechten. De jager b. v. graaft gaten nabij de nesten, verbergt er zich in, en doodt de moeder op het oogenblik, dat zij hare eijeren bezoekt. Eindelijk nemen zij nog hunne toevlugt tot vermommingen, die ons doen denken aan de vermommingen der wilden, die COOPER zoo dich-

terlijk beschreven heeft. Sommigen verkleeden zich met eene struisvogel huid en naderen op deze wijze het dier, dat zij willen dooden. Men verzekert, dat dergelijke vermomde jagers meermalen door hunne medgezellen zijn getroffen geworden.

De Arabieren zeggen: »wanneer een struisvogel door een gewerschot een poot gebroken heeft, kan hij niet, even als andere tweevoetige dieren, op eenen poot springen, omdat zij geen merg in hunne beenderen hebben, en beenderen zonder merg, gebroken zijnde, niet genezen.” Ook zeggen zij: »dat deze vogelen doof zijn, en dat bij hen de reuk het gehoor vervangt.”

Gaan wij nu over tot eene andere jacht, die in staat is om het verstand te prikkelen en eene krijgshafte ziel in vuur te doen ontvlammen. De Arabische jager voert ook strijd tegen den leeuw. Er is in deze stoute onderneming zoo veel te grooter verdienste, omdat in Afrika de leeuw een vreeselijk dier is, waarover een aantal geheimzinnige legenden verspreid zijn, en wiens ontzettende majesteit beschermd wordt door eene bijgeloovige vrees.

Met dien geest van waarneming, die eene kenschetsende trek is van alle volken, welker leven onophoudelijk vermengd is met de verschijnselen der natuur, hebben de Arabieren over den leeuw eene reeks van opmerkingen gemaakt, die waardig zijn bijeenverzameld en bewaard te worden.

De leeuw tracht zelden den mensch aan te vallen; gewoonlijk zelfs, wanneer een reiziger hem voorbij gaat, draait hij den kop om en houdt zich alsof hij den voorbijganger niet zag. Indien evenwel een onvoorzigtige, digt langs heestergewas gaande, plotseling roept: *Rahena* (daar is hij), dan werpt de leeuw zich op hem, die zijne rust verstoord heeft. Tegen den nacht verandert de luim van den leeuw geheel en al. Het is gevaarlijk om zich na zons-ondergang

in boschrijke , heuvelachtige , woeste streken te wagen ; hier legt de leeuw zich in hinderlaag en men ontmoet hem op de wegen , welke hij verspert , door midden op dezelve te gaan staan. Zie hier , volgens de Arabieren , eene schets van die nachtelijke tooneelen , die dikwijls een treurig uiteinde hebben. De renbode , de reiziger , de brievenbezorger of een mensch , die alleen den leeuw tegenkomt , maar een moedig hart bezit , gaat regt op het dier af , terwijl hij zijn degen of geweer in de rondte zwaait , zich echter wel wachtende te schieten of toe te slaan. Hij volstaat met te roepen : » O gij dief , gij versperder der wegen , zoon van dengeen , die nooit neen gezegd heeft ! denkt gij mij te verschrikken ! Gij weet niet , dat ik die en die ben , de zoon van dien en dien ! Sta op en laat mij mijn weg vervolgen. De leeuw wacht nu tot dat de mensch dicht in zijne nabijheid gekomen is , staat vervolgens op en legt zich een duizend passen verder weder neêr. De reiziger wordt genoodzaakt , eene aaneenschakeling van schrikverwekkende beproevingen door te staan. Iedere keer als hij van den weg is afgegaan , verdwijnt de leeuw voor een enkel oogenblik , maar weldra keert hij terug , en alle zijne bewegingen gaan vergezeld van een verschrikkelijk geweld. Met zijnen staart breekt hij ontelbare takken in het bosch af , en onder een vreeselijk gehuil , gebrom en gebrul geeft hij zijne woede lucht en speelt hij met het steeds tusschen hoop en vrees geslingerde voorwerp van zijne veelvuldige en vreemdsoortige aanvallen , even als de kat met de muis. Indien de mensch in dezen strijd den moed niet laat zakken , en zoo ver kan komen , volgens de Arabische uitdrukking , dat zijne ziel sterk blijve , dan verlaat de leeuw hem weldra en ziet elders te regt te komen. Bemerkt integendeel de leeuw , dat hij met iemand te doen heeft , wiens houding schrik en angst aanduidt ,

wiens stem heeft en die geene bedreiging durft uiten, dan verdubbelt hij dat misbaar, om hem nog meer te verschrikken. Hij nadert zijn slagtofler, stoot hem van den weg af, welken hij ieder oogenblik verspert, en vermaakt zich met hem op alle mogelijke wijze, tot dat hij eindelijk den ongelukkige, die half in slaauwte ligt, verscheurt. Dit verschijnsel wordt door alle Arabieren bevestigd en is volstrekt niet ongeloofelijk. De invloed van den moed op de dieren is eene onbetwistbare waarheid. De temmers van wilde dieren doen ons iederen dag in onze steden de tooneelen bijwonen, die in de bosschen en op de bergen van Afrika in eenen diepen nacht gehuld zijn.

Sommige van die dieven van beroep, die des nachts van top tot teen gewapend loopen, roepen den leeuw toe, wanneer zij hem ontmoeten, in plaats van vrees voor hem te gevoelen: Ik heb met u niet te maken; ik ben even als gij een dief; gaat uwen weg, of, indien gij wilt, laten wij te zamen gaan stelen." Men voegt er bij, dat de leeuw hen somtijds volgt en een aanval waagt op de *douar*, waarheen zij hunne schreden rigten. Men geeft voor, dat die goede verstandhouding tusschen den leeuw en de dieven zich soms op eene treffende wijze kenmerkt. Men zou gezien hebben, dat de dieven, terwijl zij zaten te eten, den leeuw als een hond behandelden, door aan hem op eenen zekeren afstand de pooten en de ingewanden van de dieren, waarmede zij bezig waren zich te voeden, toe te werpen. Arabische vrouwen zouden ook met goeden uitslag hare koenheid tegen den leeuw aangewend hebben; men zegt, dat zij hem op het oogenblik, dat hij schapen weghaalde, vervolgden, en hem zijne prooideden loslaten, door hem de volgende woorden, vergezeld van stokslagen, toe te voegen: »Dief, zoon van een dief." De Arabieren zeggen, dat de schaamte zich dan van hem meester maakt, en hij zich zoo spoedig mogelijk verwijdert. Dit

bewijst ons intusschen, dat de leeuw voor de volksstammen van de woestijn een bijzonder wezen is, dat tusschen den mensch en het dier in staat; een wezen, dat hun toeschijnt, in weerwil van zijne kracht, nog met een bijzonder verstand begaafd te zijn. Eene legende verklaart ons, waarom de leeuw eerder het schaap dan elke andere prooi loslaat. »De leeuw, eens nagaande, wat zijne krachten hem wel zouden veroorloven uit te voeren, zeide — *An cha allah*, indien het Gode behaagt, zal ik, zonder dat het mij eenigzins hindert, een paard weghalen. — *An cha allah*, ik zal de vaars medenemen, indien ik het wil, en derzelve zwaarte zal mij in het loopen niet hinderen. — Toen hij tot aan het schaap kwam, achtte hij het zoo ver beneden zich, dat hij deze godsdienstige formulier: *Indien het Gode behaagt!* achterwege liet, en werd daarom tot straf door God veroordeeld, hetzelfde altijd te moeten slepen. —

Er bestaan verschillende wijzen om den leeuw te jagen. Wanneer een leeuw een volksstam komt bezoeken, verkondigen allerhaude teekenen zijne tegenwoordigheid. Eerst is het een gebrul, waarvan de grond zelf schijnt te dreunen; vervolgens voortdurende verwoestingen, onophoudelijk onheilen. Eene vaars, een veulen zijn weggchaald, een mensch zelfs is verdwenen; ontsteltenis verspreidt zich in alle tenten; de vrouwen beven voor hare goederen en voor hare kinderen; overal hoort men niets dan klagen. De jagers roepen dan het doodvonnis over dezen lastigen nabuur uit, en er wordt aangekondigd op de markten, dat op dien dag, op dat uur, ruiters en soldaten, alle, die in staat zijn te kunnen jagen, zich gewapend zullen verenigen. Men weet bereids in welke ruigte zich het dier bevindt, men begeeft zich op weg, de soldaten gaan vooruit; de plaats tot op vijftig schreden genaderd zijnde, blij-

ven zij staan en plaatsen zich in drie rijen zoodanig, dat de tweede rij, de opene plaatsen der eerste rij kan aanvullen; de derde, goed geslotene rij, bestaande uit uitmuntende schutters, vormt eene onoverwinnelijke reserve. Dan begint er een vreemd schouwspel; de eerste rij gaat den leeuw uitschelden en zendt hem zelfs eenige kogels in zijne schuilplaats toe, om hem te noodzaken te voorschijn te komen. »Dat is hij nu, die denkt zoo moedig te zijn; hij heeft »zich voor de menschen niet durven vertoonen; hij is het »niet, het is de leeuw niet, het is maar een gemeene dief, »dat God hem vervloeke!» Terwijl men op deze wijze te werk gaat, krijgt men den leeuw soms te zien, die rustig naar alle kanten kijkt, gaapt, zich uitrekt en ongevoelig schijnt voor alles, wat om hem heen gebeurt, niettegenstaande hij door enkele kogels getroffen wordt; eindelijk komt hij te voorschijn, ontzagwekkend door zijne vermetelheid en door zijnen moed, en blijft hij voor aan het kreupelbosch staan; een ieder houdt zich dood stil; de leeuw brult, zijne oogen rollen vurig heen en weer, hij gaat achteruit, legt zich neder, rigt zich weder op en doet alle takken, die in zijne nabijheid zijn, breken door bemiddeling van zijn ligchaam en zijnen staart. Hierop geeft het eerste gelid vuur; de leeuw springt toe en wordt als het ware door het tweede gelid, dat de plaats des eersten heeft ingenomen, met kogels bezaaid; dit oogenblik is gevaarlijk, want de leeuw eindigt zijnen strijd niet voor en al eer een kogel zijnen kop of hart heeft doorboord. Het gebeurt niet zelden, dat men hem zijn strijd ziet voortzetten, getroffen door tien tot twaalf kogels, dat wil zeggen, dat de soldaten hem nooit dooden, voor dat er van hunne manschappen gedood of gekwetst zijn.

De ruiters, die dit voetvolk vergezellen, hebben niets te doen, zoo lang hun vijand in de heuvelachtige streken blijft; hunne beurt komt dan aan, wanneer zoo als soms plaats

vindt , in ecne onverwachte uitkomst van het gevecht , het voetvolk den leeuw terug moet drijven op hoogten of in de vlakte. Alsdan ontstaat er een geheel ander gevecht , dat even belangwekkend als eigenaardig is ; iedere ruiter vliegt in vollen ren vooruit , en naar mate zijner vlugheid en stoutmoedigheid schiet hij op den leeuw op korten afstand , wendt zijn paard oogenblikkelijk na het schot , en laadt een eind verder zijn geweer weder , om dadelijk op nieuw weêr te beginnen. De leeuw van alle kanten aangevallen en gewond , biedt overal het hoofd ; hij snelt vooruit , vlugt , keert terug en bezwijkt eindelijk na eenen moedigen strijd , die echter altijd zijne nederlaag moet ten gevolge hebben , want tegen Arabische ruiters en paarden is geen goede uitslag voor hem mogelijk. Zijne eerste drie sprongen waren vreeselijk , maar daarna is zijn loop niet snel meer , en een gewoon paard kan hem dan spoedig achterhalen. Men moet dergelijke gevechten gezien hebben , om er zich een denkbeeld van te kunnen maken. Elke ruiter roept hem met zijne verwenschingen na en overal hoort men schreeuwen ; terwijl de burnous vrolijk in de hoogte waaijen , donderen de schoten door de lucht ; men dringt zich opeen , men verwijt elkaar , terwijl de leeuw brult en de kogels fluiten ; het is in waarheid een ontzettend schouwspel. Niettegenstaande al dit geweld , gebeuren er zeer zeldzaam ongelukken. De jagers hebben alleen eenen val van het paard te vreezen , die hen onder de klauwen des vijands zou doen komen ; maar nog een ander ongeval heeft meer plaats , namelijk : dat zij getroffen worden door eenen kogel van een' onvoorzichtigen medgezel.

Men is nu bekend geworden met de meest schilderachtige en krijgshafte wijze om den leeuw te jagen ; hij wordt echter ook op andere wijze gejaagd , die misschien nog zekerder en krachtiger zijn. De Arabieren hebben opgemerkt ,

dat daags nadat de leeuw vee weggehaald en bijgevolg gegeten heeft, hij onder den invloed van eene langzame vertering van hetzelfde, vermoeid in zijne schuilplaats blijft, en ingeslapen zijnde, niet in staat is om zich te bewegen. Wanneer het op eene plaats, waar gewoonlijk de lucht van het gebrul der leeuwen weergalmt, een' geheelen avond alles rustig blijft, dan kan men het er voor houden, dat de vreeselijke gast dezer plaats, zich in dien staat van verdooving bevindt; een moedig en vastberaden jager kan, het spoor volgende, tot aan het digte bosch komen, waar zich het ondier ophoudt, en hem op de plaats zelve met eenen kogel juist tusschen de oogen den kop doorboren. Van Kadour-ben-Mohamed, van den stam der Oulad-Messelem, afdeeling Oumougha, wordt verhaald, dat hij op deze wijze verscheidene leeuwen gedood heeft.

Men legt hem ook verschillende soorten van hinderlagen; zoo maken b. v. de Arabische Bedouinen op den weg naar zijn leger een diep gat, dat zij met eene zeer dunne laag aarde bedekken. Het dier breekt door zijne zwaarte de ligte bedekking door, en wordt zoo gevangen, even als de wolf in de valstrikken, die hem door onze boeren worden gelegd. Soms graaft men nabij een lijk een gat, dat men met sterke planken overdekt, waarin slechts eene opening wordt gemaakt, groot genoeg om den loop van een geweer door te laten. De jager kruipt in dit gat, melobda genaamd, en op het oogenblik, dat de leeuw nahij het lijk komt, mikt en schiet hij met juistheid; dikwijls gebeurt het, dat de leeuw niet getroffen zijnde, zich op de melobda werpt, de planken met zijne klauwen verbrijzelt en den jager achter zijn vernietigd bolwerk verscheurt.

Sommige menschen eindelijk maken op den leeuw op eene gewaagde en heldhaftige wijze jagt, die aan de heldendaden der ridders doet herinueren. Zie hier de wijze, waarop Si-

MOHAMED-ESMOUSI, een man van erkende geloofwaardigheid, die de Djebel-Gueroul nabij Tiaret bewoonde, volgens zijne eigene woorden te werk ging: »ik besteeg een goed paard (het is MAHOMED zelf, die door den mond van ABD-EL KADER spreekt) en ik begaf mij naar het bosch in eenen nacht dat de maan scheen; ik was destijds een goed schutter, mijn kogel viel nooit ter aarde; ik begon herhaaldelijk te roepen: Atahia! — De leeuw kwam te voorschijn en begaf zich naar de plaats, vanwaar het geschreeuw kwam, en ik schoot oogenblikkelijk op hem; dikwijls waren er in een boschje verscheidene leeuwen, die zich dan te gelijk vertoonden; indien nu een dezer dieren mij van achteren naderde, draaide ik mijn hoofd om en ik mikte langs het achterdeel van mijn baard, vervolgens rende ik weg, uit vrees van gemist te hebben; indien ik van voren werd aangevallen, wendde ik mijn paard en maakte ik dezelfde manoeuvre.

De bewoners van dit land verzekeren, dat het getal der door MAHOMED-BEN-ESNOUSI gedooide leeuwen wel honderd bedroeg; hij leefde nog in het jaar 1253, (1836 v. J. Ch.)

»Toen ik hem zag», zegt ABD-EL-KADER »was hij blind; »dat God hem genadig zij!»

De jagt op jonge leeuwen is nog veel gevaarlijker dan die op de ouden; men vindt echter lieden, die steeds deze gevaarlijke onderneming durven wagen. Dagelijks tegen drie en vier uur in den middag, komen de leeuw en de leeuwin uit hun hol, om in den omtrek een herkenningstogt te doen, waarvan ongetwijfeld het doel is, om voedsel aan hunne jongen te bezorgen. Men ziet hen van eene hoogte af de douars, naar den rook die er van opstijgt, de ligging van het vee onderzoeken; zij vertrekken na een vreeselijk gebrul, dat eene kostbare waarschuwing is voor de bevolking in den omtrek. Het is gedurende deze afwezig-

heid, dat men zich behendig moet trachten van deze jongen meester te maken; echter zorg dragende voor eene goede inpakking, zoodat de ouden het geschreeuw hunner jongen niet kunnen hooren, daar zij anders gewis oogenbikkelijk zouden terugkeeren, en dezen aanslag niet zouden vergeven. Na eene dergelijke poging moet men in den geheelen omtrek dubbel waakzaam zijn; want men ziet hen alsdan wel zeven tot acht dagen zonder ophouden in wanhoop rondloopen, vergezeld door een ontzettend gebrul; de leeuw is dan verschrikkelijk woedend geworden, „het oog zou dan het oog niet moeten ontmoeten”, zoo als de Arabieren zeggen.

Het vleesch van den leeuw, hoewel het somtijds gegeten wordt, is niet smakelijk, maar zijne huid is een kostbaar geschenk: men geeft dezelve alleen aan de sultans, aan de voorname opperhoofden of ook wel aan de priesters en aan de zaoyas. De Arabieren gelooven, dat het zeer goed is om op eene leeuwenhuid te slapen; men verjaagt hierdoor de booze geesten, men bezweert het ongeluk en men behoedt zich voor zekere ziekten.

De nagels van den leeuw worden in zilver gezet en zijn dan versierselen voor de vrouwen. De huid van zijn voorhoofd is een talisman, die sommigen op hun hoofd plaatsen om de vermetelheid en de geestkracht in hunne hersens te behouden. Kortom de jagt op den leeuw is in groot aanzien in het land der Arabieren. Ieder gevecht tegen den leeuw heeft tot zinspreuk de woorden van *Don Diego* te *Rodriguez*: „Sterf of dood uwen vijand” Het spreekwoord zegt: „Hij, die doodt, eet den gedoodde, en hij, die niet doodt, wordt gegeten;” ook geeft men aan iemand, die een leeuw gedood heeft, den laconieken en mannelijken lof, te weten: dit is hij: — *hadakhona*.

Een volksbijgeloof toont aan, welke groote rol de leeuw

in het leven en de verbeelding der Arabieren speelt. Wanneer de leeuw brult, dan meent het volk de volgende woorden duidelijk te kunnen verstaan: »*Abna ou ben el mera*», (ik en de zoon van de vrouw) wordt het *ben el mera* tweemaal herhaald en *Abna* slechts eenmaal, zoo besluit men daaruit, dat hij alleen de zoon van de vrouw, als onder hem staande, erkent.

Deze weinige schetsen zullen voldoende zijn, om aan te toonen, dat het leven van den jager het bestaan uitmaakt van de bewoners van Afrika. Het is een leven vol gevaar, vol avonturen, steeds gepaard met vermoeijende togten in de woestijn, van even vermetele togten over bergen en door bosschen. De Afrikaansche grond is de laatste schuilplaats, waar de persoonlijke heldenmoed, die elken dag in Europa onnutter wordt, deszelfs roemrijke handelingen blijft vervolgen.

IETS UIT DE WEITASCH.

Een misverstand.

FREDERIK AUGUST III van Saksen deed bij het aanvaarden zijner regering eene rondreis in zijnen staat, bij welke gelegenheid hij met eene menigte verzoekschriften van boeren bestormd werd, waarin meestendeels zeer uitvoerig werd aangetoond, hoe schadelijk het wild voor den landbouw was. Op eene jacht in de nabijheid van . . . naderde ook een boer, die hem een verzoekschrift overhandigde. De Keurvorst meenende dat het hier weder eene klagte goldt over geledene wildschade, wierp eenen vlugtigen blik op de met groote letters geschrevene aanspraak en antwoordde zeer kort: Het is wel, alles zal doodgeschoten worden. — Op deze woorden valt de boer doodsbleek met den uitroep: Jesus, Maria! neder. Een der aanwezige kamerheeren verzoekt den vorst in 't fransch, dat hij zich verwaardige, het adres nog eens te lezen, omdat hier welligt een misverstand zou plaats grijpen. En nu bemerkt men, dat de boer den Keurvorst smeekte, het peeterschap van een pas geboren tweelingpaar te willen aannemen.

Lagchend herstelde FREDERIK zijne vergissing, en liet den verbaasden boer heengaan, met een zeer rijk peet-geschenk.

Schetsen uit Amerika.

(Overgenomen uit de reisbeschrijving van ALEIDE D'ORBIGNY.)

Men kan gemakkelijk begrijpen, dat een werelddeel als Amerika, waarin men koude en heete streken, hoog- en laaggelegene landden, vlakten en bergen, moerassige en drooge gronden, volkomen vlakke en met onmetelijke bosschen bedekte streken vindt, ongemeen rijk aan allerhande soorten van dieren moet zijn; Amerika is dan ook werkelijk buitengewoon rijk aan diersoorten, die alleen aan dat land eigen zijn. Wanneer men hen vergelijkt met de dieren, die op dezelfde breedte in Afrika en Azië leven, dan zal men zien, dat onder dezelfde levensvoorwaarden somtijds schepselen voortgebracht worden, die met elkaar in vorm overeenkomen en tot dezelfde geslachten behooren; maar, even als Amerika oorspronkelijke bewoners bezit, zoo vindt men er ook dieren, die alleen aan dit werelddeel eigen zijn. De heete en boschrijke zone van Amerika is met talrijke apensoorten voorzien, die andere geslachten vormen als de Afrikaansche soorten, en kleiner en minder schrander zijn. Ééne beersoort leeft in de hellingen van het Andes-gebergte, en eene tweede soort in de Vereenigde Staten. De listige waschbeer (*Procyon lotor*), de bonte Coati (*Nama rufa*) de slaperige kinkjouw (*Cerculeptes caudivolvulus*) en de veelvraat (*Gulo arcticus*), wiens levenswijze reeds door zijnen naam aangeduid wordt, vervangen daar onzen das. De sluwe stinkdieren (*Mephitis*) zijn ook aan de Nieuwe Wereld eigen, terwijl dezelve, met de andere werelddeelen, de visch-

otter , den hond , dien trouwen medgezel van den mensch , den vos en den aan hem verwantten wolf gemeen heeft ; zij zijn evenwel alle andere soorten. Langs de oevers der rivieren weërgalmt vaak het gebrul van den bloeddorstigen jaguar (*Felis onça*) , die in Amerika den tijger van de Oude Wereld vervangt , hoewel hij echter veel minder wild is. De conguar (*Felis concolor*) die , wat zijne grootte betreft , te vreezen zou zijn , valt den mensch evenwel nooit aan. De zuidelijke kusten der Nieuwe Wereld wemelen van duizende zeehonden , terwijl men in hare bosschen en vlakten die opmerkenswaardige buideldieren vindt , welke de jongen , tot dat deze bijna volwassen zijn , in eenen grooten zak , waarin ook de tepels zijn , dragen. Hoewel onder de roofdieren de jaguar veel kleiner is dan de Afrikaansche tijger , is dit echter bij de knaagdieren niet het geval ; want Amerika bezit de grootste soorten. De cabiai (*Hydrochoerus capijbara*) is de reus van deze orde ; voor het overige vindt men er de speelzieke eekhorens , de alles verwoestende ratten , de stekelvarkens , de aan onze marmotten verwante viscacha (*Lagidium cuvieri*) , de luijaarden (*Bradypus*) , de geharnaste schubdieren (*Dasybus*) , de zeldzame Amerikaansche miereneter (*Myrmecophaga jubata*) ; terwijl de peccari's , die ongemeen groote dikhuidige dieren der Oude Wereld , en de tapirs in de Nieuwe Wereld , de rivierpaarden , olifanten en neushoorns (*Dicotyles*) aldaar vervangen. De zachtvaardige lama van het Andes-gebergte , het eenige lastdier der Amerikanen , vervult de plaats van den Aziatischen kameel. Talrijke kudden van verschillende hertensoorten doorkruissen onophoudelijk de vlakten der warme en gematigde streken , en zelfs tot op den top van het Andes-gebergte ; de ossen van Amerika , de buffels en de Muskusos (*Bos moschatus*) , zijn beperkt tot het noordelijke gedeelte van Noord-Amerika. Ons tam rundvee en onze paarden hebben er zich , sedert de

verovering in de Amerikaansche vlakten, zoo buitengewoon sterk vermenigvuldigd, dat men ze als oorspronkelijke bewoners zoude beschouwen, ware niet in de geschiedenis, het bewijs van het tegendeel voorhanden.

Amerika is bijzonder rijk aan schoongekleurde vogels. In de koude streken op de hooge bergen vindt men soorten, die op de onzen gelijken, maar in de warme streken is de grootst mogelijke pracht en rijkdom in kleuren, aan de gevederde schepselen ten toon gespreid. De kolibri's vonkelen even als edelgesteenten in de zonnestralen, terwijl de tangara's ons door hunne vurige kleuren verblinden, en de schoone groene kleur der papegaaijen met het groen der wouden ineensmelt, waar zij zich steeds ophouden, na eerst al de landbouwers angst aangejaagd te hebben, door hunnen oogst te vernielen. De condor met zijne witte kraag, zweeft vol majesteit boven de hoogste bergtoppen en schijnt de koning van alle, overal in groote menigte voorhanden roofvogels te zijn. De warme en gematigde wouden en vlakten bezitten duiven, tortelduiven, schreeuwende paauwiezen, wilde kalkoenen en tinamoe-patrijzen. In de zuidelijke vlakten vindt men struisvogels of nandou's. De ooijevaar, de rozenroode lepelaar, de ibis en de snippen vervangen overeenkomstige soorten van de Oude Wereld, terwijl de chirurgijns of jacana's (Parra), en de kamichi's (Palamedea) alleen in de Nieuwe Wereld te huis behooren. Zwanen, eenden, pelikanen enz. bewonen ook Amerika; in het kort, dezelfde vogels zijn, uitgezonderd eenige eigenaardige soorten, over de beide vastelanden verspreid.

In de heete vlakten en op de bergen vindt men hagedissen, eene menigte van slangen; in de moerassen en langs de oevers der rivieren bloeddorstige krokodillen en trage schildpadden. Ontelbare verschillende soorten van schoongekleurde visschen, ziet men in de rivieren en langs den

oever der zee. Land- en rivier-schelpdieren zijn van het eene einde van Amerika tot het andere verspreid, terwijl het strand bedekt is met de daarvan zoo verschillende zee-schelpdieren. De bosschen en vlakten wemelen in den zomer van millioenen insekten, schitterend van kleur, die alle door de natuuronderzoekers met belangstelling gadegeslagen worden, doch waarvan velen schadelijk en hinderlijk voor de reizigers zijn, terwijl dikwijls in de warme streken de vlinders in pracht van kleuren met de schoonste bloemen wedijveren. De koude en noordelijk liggende landen maken een verwonderingwekkend contrast met de genoemde uit.

Die heerlijke plantengroei, waarin zich geheel Amerika verblijdt, dat eeuwigdurende frissche groen, deze schilderachtige verscheidenheid van planten, dat reusachtige riet, die lange en sierlijke palmboomen, die zich door elkaar heenstrengelende lianen, dit alles te zamen genomen, voor den reiziger zoo aangenaam, is alleen aan de aequatoriaalstreken geschonken, want de natuur der noordelijke landen is veel minder grootsch; de boomen zijn daar wel majestueus, doch zij missen die schoonheid en bevalligheid. Het zijn daar fiere dennen, van buitengewone hoogte, platanen, tulpboomen van onmetelijke dikte. Begeeft men zich naar de zuidelijk gelegene vlakten, de Pampas, dan vertoont zich tot aan den horizon geen enkele hooge plant; alleen groen gras in den regentijd en eene dorre woestijn in het drooge jaargetijde. Beklimt men eindelijk de hooge bergvlakten, dan vindt men noch dien schilderachtigen plantengroei der aequatoriaalstreken, noch dat majestueuze der noordelijke landen, noch zelfs de eentonigheid van de Pampas, maar een gemengd natuurtooneel; geene boomen, alleen enkele boschjes, dwergachtige planten, een' steenachtigen grond, bedekt met gekristaliseerd zout, echter niet de ijsbergen, zoo als die in Zwitserland te zien zijn, gelegen tusschen de schoon-

ste dennenbosschen. De toppen van het Andes-gebergte, die zich tot aan de wolken verheffen, zijn met eeuwigdurende sneeuw bedekt; de natuur is daar wel grootsch, maar niet bekoorlijk. De reiziger herinnert zich, tusschen deze reusachtige Amerikaansche hoogten, de schoone en schilderachtige gezigten van onze bergen, en onwillekeurig ontstaat een verlangen om naar Europa terug te keeren.

DE JAGUARS EN DE KROKODILLEN.

De jaguars en de krokodillen zijn de dwingelanden van de aequatoriaal-streken. Gelukkig is het, dat de natuur niet gewild heeft, dat zij zich sterk zouden vermenigvuldigen; zij zijn elkaar vijandelijk gezind, en vechten zeer dikwijls. Op het land valt de jaguar den krokodil aan; in het water wordt hij door laatstgenoemde aangevallen. Wordt een krokodil, die op een zandplaat in de zon ligt te slapen, door eenen jaguar overvallen, dan bijt hij hem onder den staart, die week en vetachtig is. De krokodil geeft zich in dit geval bijna altijd zonder weêrstand te bieden over; gelukt het hem echter, zijnen vijand in het water te slepen, zoo bestaat de kans, dat de jaguar overwonnen, verdrongen en verslonden wordt. De jaguar weet zoo goed hoe onmagtig hij te water is, dat hij, wanneer hij eene rivier over wil trekken, geruimen tijd aan den oever brult, om de krokodillen schrik aan te jagen, die hem den overtocht zouden willen betwisten.

Hoewel de krokodil gewoonlijk van visch leeft, is het echter volstrekt niet zeldzaam, dat hij den mensch aanvalt.

De Indianen beweren, dat hij, wanneer hij eens vleesch geproefd heeft, er op verlekkerd wordt, zoodat het dan ook dikwijls gebeurt, dat badende weggesleept worden.

De krokodillen zijn zoo schuw en zoo slim, dat het maar

zelden gelukt hen te dooden; de kogel glijdt langs hunne huid; men treft alleen doodelijk, wanneer men hen in de keel of onder de okselholte raakt. De Indianen vallen hen met lanssen aan of vangen hen even als de haaijen, met haken, waaraan een stuk spek is gestoken. De bewoners der tamelijk steile oevers van de Rio Magdalena, bestuderen van hunne vroegste jeugd af de gewoonten van den krokodil, en kunnen bijkans hunnen aanval vooruit berekenen. De Bogas, schippers, weten vooral deze aanvallen te raden en te verijdelen. Iedereen schijnt daar groot gebragt te zijn in vreeze voor gevaarlijke dieren. Voor de inboorlingen is aan elke plaats een avontuur verbonden, welke zij aan den reiziger verhalen. Op de eene plaats heeft een slang een mau met zijn' muilezel omgebragt; op deze plaats heeft een krokodil een meisje weggesleept; elders heeft een jaguar een kind in zijnen muil weggevoerd enz.

De jaguar, door de Spanjaarden tijger genoemd, komt in uiterlijke gedaante vrij goed met den Afrikaanschen panter overeen, tenminste wat de kleur en den vorm zijner vlekken betreft. Men verzekert, dat hij ontembaar en woester is dan de leeuw uit Afrika of den cougar; hij is ook veel sterker dan deze laatste, want hij sleept tot aan zijn nest een' geheelen stier of een geheel paard, en kan zelfs met dezen buit eene rivier overtrekken; want hij is een uitmuntende zwemmer. Hij voedt zich, als hij niets beters kan krijgen, met visschen, die hij des nachts vangt, door middel van zijn speeksel, in het water te laten vallen, dat voor lokaas dient, en werpt ze daarna met zijne pooten achter zich op den oever. Vrees kent hij niet, zoo als beweerd wordt. Wanneer hij woedend is, of de honger hem kwelt, dan zal het groote aantal van zijne vijanden hem nooit verschrikken, ten hoogste verontrusten; zoodra echter zijn honger gestild is, valt hij geen enkel dier, het zij groot of

klein, meer aan. Het wordt als waar verhaald, dat hij soms den grootsten moed aan den dag heeft gelegd, door des nachts op het dek van de schepen der groote rivieren te klimmen.

De bevelhebber van Yaguaretecoral wist te veel anekdoten hierover te vertellen, dan dat hij er spoedig over zwijgen kon; doch hier bleef het zelfs niet bij, en nadat hij ons de heldendaden van de Portugezen van Parana verhaald had, en alle jaguars, die op de wereld zijn, met zijn mes in de rechterhand en zijne schaapsvacht om den linker arm gewikkeld, durfde afwachten, stelde hij ons voor, om stelselmatig jacht op den jaguar te maken, waarvoor hij geheel en al toegegerust was, daar hij verscheidene van de beste *tigreros* (Tijger-jagthonden) mede gebragt had. Verscheidene aanwezigen besloten van de partij te zijn.

Reeds des anderen daags vroeg in den morgen gingen wij op de jacht; hij zelf, de *capataz* of gezagvoerder over de kudden, mijn eigen persoon en verscheidene *peones* of bedienden, allen van goede paarden voorzien en tot over de ooren gewapend. Wij begaven ons, in de rigting van het zuiden, naar een van de meest woeste en ondoordringbare gedeelten van het bosch. Wij hadden nauwelijks een kwartier nours gereden, of onze paarden wilden niet meer voort, staken hunne ooren op en wilden omkeeren, hetgeen alles een zeker bewijs was, dat wij in de nabijheid van eenen jaguar kwamen. Weldra zag men dan ook uit het hooge gras, op niet zeer grooten afstand van den voorsten van ons, een wijfje met vier jongen, aan wie zij een vrije aftogt scheen te willen bezorgen, te voorschijn komen. De moedige bevelhebber gaf zijn paard de sporen, bereikte niettegenstaande dat zijn paard geweldig tegenstand bood, den jaguar, wierp om zijnen kop de lasso (slinger), vervolgens ook om den hals van een van de jonge jaguars, en trok haar

daarna van laatstgenoemde terug, terwijl de oude reeds door de honden omsingeld was en hierdoor in toom werd gehouden. Het dier, dat nog woedender was geworden door het wegnemen van het jong, brulde vreeselijk. Twee van de jongste jagthonden hadden reeds onder de klaauwen van het monster hunne ligtzinnigheid, van den kring, (die door meer ervarene honden nooit overschreden wordt) niet te hebben geteld, met hun leven betaald, en het bloedige tooneel kreeg ieder oogenblik een treuriger aanzien.

Een van onze beste ruiters was door zijn steigerend paard een eind ver op den grond geworpen, en lag daar gekwetst, waarna de jaguar zich op het paard wierp, een zijner klaauwen op de manen zette, met den anderen op de neusgaten aanviel, hetzelfde in den hals beet, waarop het levenloos ter aarde viel, hetgeen den jaguar nog moediger maakte. Er was geen minuut te verliezen. Men verwijderde in groote haast de ongelukkige, die alleen met den schrik vrij kwam. Men naderde het dier hoe langer hoe meer, vuurde eenige keeren op kleinen afstand op hem, tot dat een schot hem eindelijk doodelijk trof, en deed neêrvallen. Hoewel hij dood was, scheen hij nog ons te dreigen. Het was een schoon doch vreeselijk schouwspel, en ik kon duidelijk bespeuren, dat zelfs de onverschrokkenste jagers dezen ontzettenden vijand niet zonder eene zeer gegronde vrees aanvallen. Ik meette dezen jaguar en bevond dat hij, op zijn minst genomen, over de vier voet lang was, de staart niet mede gerekend, die alleen 2 voet lengte had.

ALLIGATOR'S.

De alligators (kaaimannen), die tien of twaalf in getal bij elkaar, onbewegelijk op den oever liggen, schijnen zich noch om hunne naburen, noch om de voorbijvarende schepen

te bekommeren. Zij zijn bijna altijd onschadelijk, ten minste altijd meer afzigtelijk dan gevaarlijk. Niets kan inderdaad terugstootender zijn dan hunne oogen, die geheel boven op hunnen kop liggen, hunne met vreeselijke tanden voorziene kaken, en hunne schubbigc vuile huid. Meestal houden zij zich rustig en zijn onverschillig; rukt hij zich echter uit dien toestand los, dan heeft zijn gang iets schrikkelijks. Men hoort bij het gaan een klapperend geluid, dat door de wrijving der huidschubben ontstaat; hij beweegt zich bijna altijd in eene regte lijn, hoewel hij zich ook kan omdraaijen. Wanneer zij niet door den honger geplaagd worden, dan kruipen zij langzaam en log voort; werpen zij zich echter op hunne prooi, zoo vinden zij de kracht tot verrassende en snelle bewegingen; zij buigen den rug en het schijnt alsof zij veel hooger op de pooten staan. Voortreffelijke zwemmers zijnde, worden zij gemakkelijk den sterksten stroom meester.

Het voornaamste voedsel van de alligators bestaat uit cabiai's-dieren, tot de orde der knaagdieren behoorende, welke in troepen van 50 à 60 stuks aan de oevers der rivieren leven. Zij zijn van de grootte van onze zwijnen en leven op het land en in het water. Deze arme dieren hebben evenwel geen oogenblik rust in het water, noch op het land; zij worden of door de kaaimannen of door de jaguars opgegeten. Niettegenstaande de verwoestingen, welke twee zulke magtige vijanden aanrigten; vermenigvuldigen zij zich echter onbegrijpelijk sterk. Meer dan eens is het gebeurd, dat onze schuit onder het varen plotseling door talrijke troepen van cabiai's omringd was, die met hunnen kop boven water zwommen. Op het land zag men hen even als konijntjes op de achterpooten zitten en even als deze de bovenlippen gedurig bewegen.

De cabiai is het grootste knaagdier; zijn vleesch, dat

eene muskusreuk verspreidt, wordt ingezout en gerookt. Verscheidene malen moesten wij ons leger op den oever opslaan, daar de muskieten ons van de rivier verdreven. Wij legden dan groote vuren aan, om ons tegen de jaguars te beschermen; een onfeilbaar middel volgens de Indianen, waarvan de onvoldoendheid echter door eene menigte treurige gebeurtenissen aangetoond wordt. Een andere keer hingen wij onze hangmatten onder de boomen langs den oever op. Zoodra het nacht was geworden, werd deze natuur, waar alleen de wilde dieren heerschen, als het ware met eene woeste en donkere tint overgoten. Door onze vuren aangelokt, vertoonden zich de Alligators tot 10 of 12 in getal op den oever, beschouwden met een zeker genoegen deze vlammen en vestigden eene lange rij glinsterende oogen op ons. Somtijds slopen jaguars om ons leger en schenen meer verwonderd dan verontrust te zijn door het vreemde tooneel. Overal heerschte echter tot aan middernacht, eene stilte als van het graf; maar naauwelijks was dezelve daar, of er verhief zich uit alle plaatsen van het woud een verward geschreeuw en gehuil, als of alle dieren elkander op het oogenblik een teeken hadden gegeven tot een helsch geraas. Het gebrul van den jaguar en den cougar, het geschreeuw van de apen, van de pecari's, van de stiukdieren, van de pauwiezen en eenige andere hoenderachtige vogels, vormde een onbeschrijfelijk concert in deze woestijn. Van alle kanten en in alle toonen hoorde men geluiden; soms bemerkten wij zelfs jaguars op de boomen, waaronder wij sliepen, terwijl de brul-apen, vluchtende voor deze vreeselijke vijanden, scherpe angstkreten deden hooren.

In ieder woud vindt men klagende bewoners, woede en schrik, en ieder woud brengt tooneelen van liefde en toorn voort. In de eerste nachten hield deze verzameling van geluiden ons uit den slaap, doch eindelijk zegevierde de

natuur en wij sliepen rustig te midden van al dat geraas. De eenige lastige vijand, waaraan wij ons niet konden gewennen, was eene afschuwelijke vleermuis, die des avonds rondom onze hangmatten vloog en ons somtijds met zijne vleugelen aanraakte of met zijne scherpe tanden wondde. Deze vledermuis, die een' langen staart en een met wratten bedekte tong heeft, is eene aan de vampir verwante soort.

Onze Indianen waren zeer ijverig om voor ons voedsel te zorgen. Zij vingden iederen morgen verschillende soorten van visschen, onder anderen *cariben*, die zeer begeerig naar bloed zijn en de zwemmers aanvallen. Deze dieren zijn niet gevaarlijk door hunne grootte, maar door hunnen moed. Ze zijn naauwelijks 4 à 5 duim lang, vallen echter den mensch aan en bijten hem met hunne scherpe tanden in de kuiten, dijen of andere vleezige gedeelten van het lichaam. Ééne wond lokt dadelijk twintig anderen; naauwelijks hebben zij in den modderigen grond, waarin zij verscholen zijn, bloeddroppels bespeurd, of zij komen bij duizenden naar de plaats aangezwoomen, waar zij een' buit denken te vinden. Derhalve waagt men het nooit, zich te baden, dáár waar zij in menigte voorkomen; men vreest den kaaiman minder.

Verder op en in de nabijheid van Cano de Manati, werd door onze Indianen eene zeekoe (*manatus*) gevangen; een grasetend walvischachtig dier, dat 12 voet lang was en bij de 800 ponden woog. In deze rivieren leven genoemde dieren in troepen; hun vleesch is zeer smakelijk, heeft echter meer van zwijnen- dan van rundvleesch. De Guamo's en de Otomaco's, die zeer begeerig naar dit voedsel zijn, houden zich vooral met deze jacht bezig, en het vleesch, dat niet dadelijk door hen gebruikt wordt, zouten zij in. De zeekoe is een zeer taai dier; nadat men ze met vele harpoenen getroffen heeft, bindt men ze aan de sloep en doodt ze

daarna. Men verkrijgt uit hen eene soort van vet, dat Manteca del Manati heet, en tot bereiding der spijzen en tot verlichting der kerken aangewend wordt. Van de in stukken gesneden huid worden strikken gemaakt, die overal in de grasvlakten (Llanos) gebruikt worden; men maakt er ook zweepen van, om de ruggen der arme negers vaneen te rijten.

SCHILDPADDEN-EIJEREN.

Van Encamarada gingen wij naar het eiland Boca de la Tortuga, dat befaamd is door de menigte van schildpadden-eijeren. — Een verward geluid van stemmen van een aantal inboorlingen deed ze ons spoedig erkennen. In dezen tijd wordt deze anders meestal eënzame plaats door eene menigte der in dien omtrek wonende inboorlingen, en door eenen zwerm van kleine Kreoolsche kooplieden of *pulperos* bezocht, die wegens dezen handel van Angostura hier heen komen. Er was op den oever een drukte en beweging als op eene Europesche markt. Er hadden zich Guamo's, Otomaco's, Guahibo's en andere inboorlingen neêrgezet, die zich door de wijze van beschildering van hunne huid van elkaar onderscheidden. Men vindt in de Orinoco twee soorten van schildpadden. De eene is de *Arrau-schildpad*, een schuw en wantrouwend dier, dat niet aan gene zijde van de waterval voorkomt; zij leeft altijd in het zoete water, heeft zwemvliezen tusschen de teenen; het rugschild is donker grijs, het buikschild geel van kleur en weegt soms 50 ponden; hare eijeren zijn grooter dan duiven-eijeren. De tweede soort is de *Terakay-schildpad*; ze is kleiner dan de eerste, olijsachtig groen van kleur; zij vereenigen zich niet in troepen in den legtijd, maar leggen ieder afzonderlijk hare eijeren. Het eijerleggen heeft plaats in het laatst van Maart, bij laag water. De arrau-schildpad-

den vereenigen zich hier reeds in het begin van deze maand in groote troepen, en zwemmen gezamenlijk naar de vier of vijf eilanden, aan welke zij de voorkeur geven om hare eijeren te gaan leggen, en steken van tijd tot tijd hare koppen uit het water, om te zien of zij ook iets van de menschen te vreezen hebben. Men stoort ze echter volstrekt niet, maar beschermt ze integendeel; men spant eene soort touw, tegenover den oever der eilanden, waar het eijerleggen plaats heeft; de jaguars worden verjaagd en met sloepen belet om te dicht bij de eilanden te komen. De eijeren worden des nachts zonder de minste orde en in groote overijling gelegd. De schildpadden begeven zich in de grootste haast op den oever, alsof zij zich zoo spoedig mogelijk van hare eijeren ontdoen wilden, leggen deze op hoopen en bedekken ze met zand. Eene menigte eijeren worden te midden van al dat geweld gebroken. Zoodra het eijerleggen gestaakt wordt, begint de inzameling van dezelve. Dit geschiedt nu onder opzigt van eenen afgezant van het hoofd der zending, die met een buis in den grond steekt, om te onderzoeken hoe diep de eijerlaag ligt. Deze laag ligt soms 3 voet diep in den grond en loopt dikwijls 400 voeten kustwaarts in. De grond, waarop de inzameling moet plaats hebben, wordt in kubieke voeten afgedeeld. Zijn nu de verdeelingen gemaakt, dan graven Indianen de eijeren met hunne handen op, leggen ze in kleine mandjes, *mapiri* genaamd, en brengen ze dan op de algemeene plaats van bijeenkomst. Hier staan bakken met water, waarin men al de eijeren werpt, die dan gebroken en door elkaar geroerd worden, waarna al de olieachtige deelen boven komen drijven. Deze stof *manteca de tortugas* genaamd, wordt boven een heet vuur gekookt; het is in dit land van zeer groot nut, daar de Kreolen hieraan boven de beste boomolie de voorkeur geven.

De oever van de Goajaratura is befaamd door de vangst der schildpaddeneijeren; juist toen ik daar was, hielden zij zich daarmede bezig. Er waren langs den oever hutten van palmbleden opgeslagen, waarin de uit de omstreken bijeengekomene Indianen en de kooplieden van Para woonden. Alles was vol leven en iedereen werkzaam. Aan eenen hoek van het eiland zag men hoopen van pas uitgegravene eijeren; weldra vulde men er de sloepen mede of men wierp ze bij duizenden in eenen buitengewoon grooten ketel, om het vet af te scheiden, dat men daar in plaats van boter gebruikt. Meer dan 150 menschen, Indianen, Negers, Mullatten en blanken hielden zich met dit werk bezig.

In de maanden October en November, als het water zeer hoog gewassen is, verlaten de groote schildpadden hetzelve, om hare eijeren op zekere banken te gaan leggen. Tegen dezen tijd worden door de regering soldaten afgezonden, die de toegangen tot deze, door de schildpadden bij voorkeur gekozene eilanden, bewaken, opdat deze dieren door niets in het eijerleggen gestoord zouden worden, dat de grootste rijkdom van het land uitmaakt. Deze soldaten verhinderen ook, dat de Indianen, en vooral de Mivra's, zich van deze eijeren meester maken. Is de legtijd over, zoo wordt dit aan den Gouverneur der provincie berigt, en dan komen daar menschen uit de meest afgelegene streken, om de eijeren op te zoeken. De opziener bij dezen oogst is een *capitao de praya* (kustkapitein), die zorg draagt, dat de wet nagekomen wordt, den grond, waar men graven moet, uitmeet, verdeelt en de tienden heft. Nadat deze eerste formaliteiten hebben plaats gehad, graaft ieder het hem toegewezene deel op, tot dat de eijeren te voorschijn komen, welke in een of in twee lagen liggen. Dit werk moet met spoed gebeuren, want acht dagen oud zijnde, beginnen zij reeds te bederven. Men schikt ze op hoopen, die 15

tot 20 voet in doorsnede en eene daaraan geëvenredigde hoogte hebben. Dan vult men goed dicht gekalfaterde sloepen tot op de helft met die eijeren, slaat ze met een drietandigen honten gaffel in stukken, trapt ze vervolgens met de voeten geheel fijn. Daar deze eijeren zeer weinig wit hebben, verkrijgt men eene gele brei, waarop de basten drijven. Vervolgens giet men er water op en stelt dit mengsel aan de warmte der tropische zon bloot. Binnen drie à vier uren is het vet, het lichtste gedeelte zijnde, door de hitte boven komen drijven; men schept het dan af en verzamelt het in aarden potten. In iedere sloep herhaalt men deze werking driemaal, waarna bijna al het vet er afgeschept is. Deze stof heeft volkomen het aanzien van geklopt geel van eijeren. Ze wordt op een zacht vuur in groote ijzeren of koperen ketels gedurende verscheidene uren gekookt, vervolgens omgeroerd en afgeschuimd en op deze wijze helder gemaakt.

De vlocibare bovenopdrijvende deelen worden dan op nieuw weggenomen; men kookt het dan nog eens, boven een nog zachter vuur, tot dat er geen enkel blaasje meer zichtbaar is. Wanneer het nu koud is geworden, heeft dit vet de dikte en de kleur van zwijvenvet; men giet het in groote, van boven opene vaten van aardewerk, die ieder ongeveer 60 pond kunnen inhouden. Deze vaten worden bedekt met bladen en schors van palmboomen, die in den handel verkocht worden onder den naam van *manteiga de tartaruga*. Naarmate de eijeren meer of minder versch zijn, en het vet korten of langen tijd na de inzameling der eijeren uitgetrokken is geworden, naar die mate is het vet smakelijker en zuiverder. Heeft het lang genoeg gestaan, dan verliest het die sterke schildpadden lucht geheel en al, ofschoon er altijd een eigenaardige smaak aan overblijft, waaraan zich alleen de Indianen kunnen gewennen. De minder goede soort wordt als boomolie gebruikt.

AMERIKAANSCHIE STRUISVOGELS.

De Pampas-Indianen dragen op de jacht, even als in den oorlog, geene andere wapenen dan *bola's*, messen, sabels zonder scheeden, die zij zich door ruilhandel verschaffen, lausen van 10 à 12 voet lengte, waarvan het lemmet van riet is, aan het uiteinde met een bos struisveeren versierd en met eene ijzeren punt voorzien, onder welker zwaarte het riet buigt. Zij zijn beroemd door hunne handigheid in het werpen van de *bola*, en het wordt in hunne handen een vreeselijk wapen, waarvan ik zelf in de gelegenheid ben geweest, mij te overtuigen.

Toen ik op zekeren dag het doel mijner reis, namelijk zeker fort . . . bereikt had, had er op eens eene hevige opschudding in onze troep plaats, en onze Pampa's en Gaucho's renden in galop weg, de Lasso's over hunne hoofden zwaaijende. Zij hadden struisvogels gezien, en een Pampa of Gaucho kan nooit ergens een dier in de vlakte zien, of een onwederstaanbare lust bekruipt hem om het dier te vervolgen. Ik was dikwijls getuige geweest van de onovertreffbare behendigheid der Gaucho's, in het jagen der struisvogels, doch ditmaal bezigden de Indiaansche jagers hunne *bola's* met zooveel juistheid, dat bijna op hetzelfde oogenblik drie of vier van deze vogels gevangen en van hunne huid en vederen beroofd werden. Zij maken van de huid eene soort van zak en van hunne vederen stoffers en versierselen voor de *picanillas* der wagens en voor de Indiaansche lanssen. Men eet alleen het vleesch van de borst der struisvogels, dat zacht (*rhea americana*) en zeer vet is, en vrij aangenaam rickt. De Amerikaansche struis of *nandee*, door de Portugezen ter onregte *emeu* genoemd, zoo als alleen de casuwaris heet, is de helft kleiner dan de Afrikaansche. Hij kenmerkt zich door dicht in de veeren te zijn en door drie

met nagels voorziene teenen; op den rug is hij grijs en bruin. Hij is zeer algemeen langs de oevers der rivier La Plata, in de vlakten van Montevideo en in de Pampas van Buenos-Ayres. De nandu's begeven zich nooit in de bosschen, maar houden zich liever op in moerassige streken en aan de oevers der beken, die in groote stroomen uitloopen, alwaar men hen bij paren of in troepen van dertig of meer stuks ontmoet. In die streken, waar men geene jagt op hen maakt, komen zij in de nabijheid der landgoederen, en zij verschrikken niet op het zien van de Lasso's; in die streken daarentegen, waar men hen vervolgt, zijn zij buitengewoon schuw. Zij loopen met zulk eene snelheid, dat zij alleen door de beste paarden en de uitmuntendste ruiters kunnen ingehaald worden. In gevangen toestand durft men ze niet dan met omzigtigheid naderen, want, ofschoon zij met hunnen bek niet hakken kunnen, bijten zij echter daarmede met zulk eene hevigheid, dat zij een' steen verpletteren. Zij kunnen niet vliegen; in de vlugt houden zij hunne vleugels achterwaarts, maar wanneer zij keeren of een feinte maken willen, spreiden zij een van dezelve tegen den wind uit, om hun voortrennen nog te versnellen.

De jonge struizen zijn zeer gemakkelijk te temmen; zij loopen door de kamers, over de straten en dwalen soms een uur ver af, doch keeren altijd weder naar hunne verblijfplaats terug. Zij zijn zeer nieuwsgierig, blijven voor de vensters en bij de huizen staan om te zien, wat er gebeurt. Men geeft ze gras en vleesch te eten; in den natuurstaat voeden zij zich echter hoofdzakelijk met planten. Zij verslinden ook geldstukken, metalen en kleine steenen. Men geloofst, dat zij nooit drinken; zij zwemmen echter zeer goed en komen met gemak over rivieren en moerassen, wanneer zij vervolgd worden. Het aantal dezer vogels neemt af in verhouding dat de bevolking toeneemt, niettegenstaande ze

zoo moeilijk te schieten zijn, en men ze daarom te paard moet vervolgen, welke vermindering zelfs dan nog plaats zou hebben, wanneer het onmogelijk was ze met strikken te vangen, omdat iedereen hunne eijeren zoekt meester te worden en hunne jongen uit te roeijen. In de maand Julij, den tijd der bevruchting, heft het mannetje een gebrul aan, dat vrij veel overeenkomt met het loeijen eener koe. De eerste eijeren vindt men in het einde van Augustus, en de eerste jongen in November. De schaal is niet zoo dik als die van den Afrikaanschen struis, en heeft eene geelachtig-witte kleur. Het ei is aan beide einden bijna even dik, en is in de grootste doorsnede $5\frac{3}{4}$ duim. De landbewoners vergaren er zoo vele zij er slechts kunnen vinden, gedeeltelijk om ze te eten, gedeeltelijk om ze te verkoopen; zij leveren eene uitmuntende spijs op. Men weet niet met zekerheid, hoe veel eijeren een wijfje in iederen legtijd legt. AZARA beweert gezien te hebben, dat een wijfje zonder dat er een mannetje bij was, in drie dagen zeventien eijeren gelegd en op verschillende plaatsen verstrooid had. Men zegt gewooulijk, dat twee wijfjes van ééne streek hare eijeren in één nest bij elkaar leggen, en dat een mannetje ze dan uitbroeit. AZARA verzekert, volgens zijne eigene waarnemingen, dat één vogel de eijeren uitbroeit en de jongen opvoedt, zonder door eenen anderen struisvogel geholpen te worden. Men gelooft ook nog, dat, wanneer iemand dezelve aanraakt, het wijfje er een afkeer van krijgt, en dat wanneer men haar begluurt, wanneer zij bezig is met broeijen, zij de eijeren met hare pooten vertrapt. Algemeen wordt ook als waarheid aangenomen, dat het mannetje een zeker getal eijeren ter zijde legt en stuk breekt, wanneer de jongen op het punt zijn van uit te komen, opdat deze dan zoodra zij uit den dop kruipen, zich kunnen voeden met de vliegen, die in menigte op die gebrokene eijeren afkomen.

ZEE-OLIFANTEN.

Het mannetje van den zee-olifant (*Phoca leonina*. Linn.) bereikt de lengte van 15 à 20 voet, het wijfje 8 à 10 voet. Men heeft ten onregte beweerd, dat hij naarmate van zijnen leeftijd, eerst eene graauwachtige, dan eene blaauwachtige en vervolgens eene zwart-bruine kleur aanneemt; de kleur verandert integendeel van het bruine in het blaauw. Zij hebben geene ooren, met uitzondering van ééne soort; zij hebben lange baardharen en uitpuilende zeer groote oogen; hunne voorpooten of vinnen bezitten eene aanmerkelijke kracht en de snoet van het mannetje eindigt in eenen rimpeligen snuit van bijna een voet lang, die in toorn opzwellt; hieraan is de naam van zee-olifant ontleend, die hun door den natuuronderzoeker PERON en door de Engelschen gegeven is. Men zegt, dat de jongen in de eerste acht dagen na de geboorte 4 voet groeijen; zij wegen dan reeds ongeveer 100 pond, en na eenige jaren hebben zij hunnen vollen wasdom bereikt. Zij worden gewoonlijk niet ouder dan 25 — 30 jaar, houden zich gaarne op eenzame, woeste eilanden op, blijven gedurende acht maanden op het land en leven alleen op de zandige vlakten. Zij zijn zeer schrandder, laten zich gemakkelijk temmen en vatten genegenheid voor hunnen meester op. In den paartijd vechten de mannetjes bloedig met elkaar om de wijfjes, die gewoonlijk één jong, zelden twee tegelijk, ter wereld brengen.

Lang voor dat wij de baai San Blos bereikten, waar de vangst of liever de jagt op de zee-olifanten bij voorkeur plaats heeft, hoorden wij een verschrikkelijk geschreeuw, gelijk aan het gebrul van woedende dieren, waaruit wij begrepen, dat de jagt begonnen was, want het was het geschreeuw, dat de zee-olifanten doen hooren, wanneer zij aangevallen worden. Toen ik op de plaats kwam, zag ik

een onaangenaam en , in zekere mate , verschrikkelijk schouwspel.

Een aantal van deze reusachtige dieren was door een gelijk getal Europeërs aangevallen , die hun lange spiesen in het lijf wierpen , terwijl de Indianen aan anderen brandende stukken hout tusschen de kaken staken en ze op deze wijze gemakkelijk doodden , want niettegenstaande hunne schrikverwekkende gedaante en ontzettende grootte , zijn zij over het algemeen vreedzaam en zacht , en maken meer geweld , dan zij kwaad doen.

Hun vleesch is laf , tranig , onverteerbaar en zwart ; alleen hunne tong kan gegeten worden ; ik heb daarvan geproefd zonder dat het mij tegestond . Zij leveren dikwijls tien tot twaalf duim vet op , en met dit vet , dat gesmolten zijnde , olie of traan geeft , wordt veel handel gedreven ; men stelt deze traan boven de eigenlijke vischtraan , en verkrijgt ze ook gemakkelijker , vooral na dat deze dieren de bank van Brogilie verlaten hebben , om of naar de Malouinen-eilanden of naar het zuiden te vlugten , waar zij elk jaar maar eens gejaagd worden.

De Engelschen en Amerikanen hebben , zoolang het hun mogelijk geweest is , den alleenhandel in dit product van hooge waarde , aan zich behouden , terwijl zij de opbrengst daarvan voor Europa geheim hielden ; in 1820 evenwel maakte CONST. GAUTHIER van St. Malo haar aan Frankrijk bekend , door eene gelukkige expeditie , en men behoeft nu alleen daarvoor bevreesd te zijn , dat het geslacht der zee-olifanten , hoe talrijk het ook zijn moge , eindelijk geheel en al uitgeroeid zal worden . In de omstreken van Rio Negro en aan alle kusten van Patagonië wemelt het van twee andere soorten van zeehonden , te weten : den zeeleeuw (*Phoca jubata*), van welken het mannetje digter en krullender hair aan den hals heeft , dan op het overige gedeelte van het lig-

chaam. Men doodt ze met kogels, en niet met lanssteken, daar men hen niet zoo dicht op het lijf kan komen als de zee-olifanten; maar men maakt ook niet regtstreeks jagt op hen, daar zij geen vet bezitten en hun vel tot niets deugt. De andere soort, de zee-wolf (*Phoca ursina*), onderscheidt men in één- en twee- kleurigen: de één-kleurigen zijn helder grijs; zij zijn bedekt met een zacht vilt, dat aan hunne huid veel waarde geeft; zij komen in levenswijze overeen met de zee-leeuwen, en men slaat ze dood met stokken. De twee-kleurigen zijn algemeen en hun vel heeft geene waarde.

Dit zijn de denkbeelden, die tot heden in den handel verspreid zijn; nieuwere waarnemingen zullen echter doen zien, dat men door eene dwaling, die misschien te veronschuldigen is, van schepsels, die alleen door de kunne verschillen, afzonderlijke soorten gemaakt heeft.

DE CONDOR.

Des anderen daags, in de morgenschemering, toen men op het punt stond het anker te ligten, verhief zich plotseling een kreet onder ons gering aantal manschappen. Aller oogen vestigden zich eensklaps naar een van de hoogste punten van den oever; eene zwarte massa steeg, groote kringen in de lucht beschrijvende, hoog in de lucht boven de rotsen. Het was een condor, een vogel, die zeer zeldzaam is, zelfs op die plaatsen, welke hij gewoonlijk bewoont, en die ik hoogstens twee of drie keeren op mijne omzwervingen door het Andes-gebergte en aan de kusten van Patagonië gezien had, hoewel hij evenzeer de hoogste toppen als de laagstgelegene vlakten bewoont; de condor, dien ik nog in Peru en in Bolivië zoude terugvinden, doch die de westelijke helling van het Andes-gebergte nooit overschrijdt,

hoewel hij hare hoogste toppen bezoekt. Het is bekend, tot hoe vele dwaze sprookjes deze beruchte vogel aanleiding heeft gegeven; er ontbrak maar weinig aan, of men had hem even als den feniks, voor een fabuleus dier gehouden, als of de zuivere waarheid van de schoone werken der natuur niet veel grootscher waren, dan alles, wat door de opgewondene verbeelding van onwetenden of van met vooroordeelen be- deelde reizigers, verzonnen kan worden. Tegenwoordig is de condor (*Sarcoramphus grijphus*. Linn.) naauwkeurig bekend; er is niemand meer, die geloofst, dat hij schapen, koeijen, ossen, herten en kinderen in zijne klauwen mede sleept, maar het is wel waar, dat hij aan de kudden groote schade toebrengt. Men weet, dat de grootste condor niet grooter is dan de lanmergier der Alpen. De condor geeft volstrekt niet de voorkeur aan de bergen, zoo als men meent, want men vindt hem evenzeer in vlakten als op bergen; hij kiest zijn verblijf naar gelang van de streek, waar hij zich bevindt, liefst eene dorre en woeste plaats, als hij er slechts lama's of alpaca's, zeehonden enz., die deszelfs gewoon voedsel uitmaken, vindt. De condor leeft over het algemeen alleen, en niet in talrijke troepen, zoo als vele andere roofvogels. Zijne kracht is hoofdzakelijk in zijnen bek gelegen, waarmede hij zijne prooi aangrijpt en verscheurt, en niet in zijne klauwen, die lang en niet zeer sterk zijn. Men weet niet met zekerheid hoe oud de condor wordt; de Indianen beweerden, één en dezelfde gedurende vijftig jaren te hebben gezien, dat intusschen nog bevestiging behoeft. Zeker is het, dat het wijfje niet meer dan twee eijeren legt, hetgeen, in aanmerking der gestadige jacht, die de landlieden op dezelve maken, ons verklaart, waarom zij zoo zeldzaam zijn.

Deze vogel is niet alleen merkwaardig voor de dierkunde, maar ook in een oudheidkundig opzigt; want hij schijnt in

langverledene eeuwen , waarvan de geschiedenis niet meer gewaagt, een voorwerp van vereering voor de bewoners van Peru geweest te zijn , en wel als het zinnebeeld van den roem. Toen ik hem nu zag wegvliegen van den oever, welken ik ging verlaten, en zich naar de gebergten van Peru heenwendde , scheen het mij toe als of hij mij vooruitsnelde naar dat oude rijk der Inca's , dat ik wilde bezoeken , en waar oude gedenkteekenen mij zijn beeld zouden vertoonen. Het was wel mogelijk , dat wij elkaar weldra op dien klassieken grond vol ernstige herinneringen, zouden wederzien, en terwijl de trotsche vertegenwoordiger van den zoon der zon op zijne stoute wieken de wolken doorkliefde, scheepste ik mij naar Cobija in, om langs eenen anderen weg, tot hetzelfde doel te geraken.

DE TAPIR.

In de wouden aan de rivier de Tele, treft men den tapir (*Tapirus americanus*) aan, waarvan er twee soorten schijnen te bestaan. De grootste, die witte punten aan de ooren heeft, bereikt de grootte van eenen stier, ofschoon hij laag op de pooten is. Hij heeft vier teenen aan de voor- en drie aan de achterpooten; jong is hij naakt en gevlekt, even als een damhert; grooter wordende verdwijnen die vlekken en langzamerhand wordt hij geheel donkerbruin. De kop is lang, smal met een bol voorhoofd en kleine blauwe oogen; zijne ooren gelijken het meeste op die van eenen stier, ofschoon zij korter en breeder zijn. De tapir heeft een soort van snuit, die vier duimen lang is. Hij voedt zich met gras en boomtakken, duikt soms in het water, en woont voornamelijk langs de rivieren. Hij is zeer sterk, doet echter aan niemand kwaad; hij vecht alleen wanneer men hem aanvalt.

De jaguar valt hem niet van voren aan, maar tracht hem altijd van achteren aan te grijpen. Hoewel de tapir een plomp en hulpeloos uiterlijk heeft, legt hij evenwel in tijd

van nood eene groote vlugheid in het loopen aan den dag.

Aan de oevers van de Amazonen- en van de Tefe-rivier vindt men buitendien nog soorten van alligators, die in groot aantal op de plaatsen, waar geen snelle stroom is, voorkomen. De jaguars of *onça's* zijn over de gansche uitgestrektheid der bosschen verspreid; er zijn echter verscheidene soorten van verschillende grootte. Men verhaalt, dat in het drooge jaargetijde deze wilde dieren, door den honger uit hunne bosschen gedreven, aan de oevers der rivieren komen, om op schildpadden jagt te maken, even als de Indianen. Uit instinkt of door naäping weten zij deze dieren op hunnen rug om te keeren, om ze dan op hun gemak te verscheuren. Wat nog sterker is, zij laten, wanneer zij verzadigd zijn, de andere schildpadden eveneens ondersteboven gekeerd liggen, opdat zij niet zouden kunnen vlugten.

De verschillende soorten van slangen, die deze bosschen ook onveilig maken, zijn het onderwerp van verwonderlijke overleveringen. De Indianen verhaalden mij, dat er in sommige meren waterslangen zijn, die geene andere in hunne nabijheid dulden; zij alleen vullen de meren, waaria zij leven, met hun ligchaam. Deze wateren zijn volstrekt ontoegankelijk, zelfs voor de sloepen der reizigers. Voor dat de roeijers zich op zulk een meir waagden, waar men meende een dergelijk vreeselijk dier te kunnen vinden, blaasden zij op een' hoorn, of maakten een ontzettend geraas, om te weten of de slang ook in den modder verscholen lag. Om hun vertelsel nog geloofwaardiger te maken, beriepen zij zich op de geestelijken; deze hadden bij gelegenheid, dat zij in het gebergte gingen prediken, in de bosschen de sporen van eene slang gevonden, die een omvang had van een lineschip. — Dit zijn verhalen van de Indianen, de ligtgeloovigste menschen der wereld.

St. Hubert.

Gelegen in Belgisch Luxemburg, zoo als een ieder bekend is, is het Mekka (*) voor de liefhebbers van jagen. Van den tijd, dat mijn geheugen reikt, werd bij mij, door verhalen van verschillenden aard, de lust opgewekt, deze plaats te bezoeken, zoo om mij te vergewissen, wat er van het vermogen om menschen en dieren tegen de uitwerking van den dollehondsbeet te beveiligen zij, alsmede of het eene waarheid is, dat op St. Hubertusdag, vóór de mis, niet alleen de honden van verschillenden aard tot de jagt aangewend, in de kerk worden gebragt, maar ook na de dienst de zegen over het netwerk en verscheidenheid van lokvogels wordt uitgesproken, — die bij dit zonderling

(*) De uitdrukking het „*Mekka*” moge hier sommigen liinderen: men houde in 't oog, dat het hier *Jagerstaal* is, bij welke geene mathematische juistheid, noch schalksche diplomatische fijnheid mag verondersteld worden. Het is blijkbaar de bedoeling niet des verhalers, in 't laatste ressort uitspraak te doen over een verschijnsel, 't welk tot nu toe op geene wetenschappelijke wijze is opgelost. Het vertrouwen van geheele gewesten, berustend op duidende feiten, is te algemeen, te voortdurend, dan dat het met eene pennestreek kan weggenomen worden. De Eerw. Pater LÉ BRUN heeft eenige bijgeloovige practijken in dit opzigt zoeken aan te wijzen, terwijl de geleerde ROBERTI derzelve verdediging op zich nam. De Heeren MAUTRENNE en DURAND hebben ook in hunne „*Voyage littéraire*” deze geregvaardigd. — Overigens zijn door reglementen van den jare 1775 onderscheidene voorschriften, die nutteloos of verdacht schenen, geschrapt.

Aanmerking van een' derde.

schouwspel of uit verveling of wegens hunne zucht om altijd luid te zijn, een zonderling concert daarstellen. En wanneer ik in goeden ernst hoorde verhalen, dat iemand, die met de bepaalde gedachte om anderen daarmede van nut te zijn, zijne devotie te St. Hubert had verrigt, ook het vermogen zou bezitten aan anderen de gaaf mede te deelen, om het verschrikkelijke van den dollehondsbeet zonder uitwerking te doen blijven, dan boog ik mij. —

Aan hen, dien ik onderweg mijn voornemen te kennen gaf, om naar St. Hubert te reizen, bespeurde ik eene onrustwekkende nieuwsgierigheid, en men vroeg mij of ik soms gebeten was; terwijl dit, men kon het immers nooit weten, mij ruime plaats verschaft.

De legende letterlijk afgeschreven luidt: dat de Heilige St. Hubert was van adellijk bloed, hetwelk vele Heiligen had opgeleverd; dat de Heere hem verscheen op een' dag, terwijl hij zich met jagen vermaakte, onder de gedaante van een edelhert, hetwelk een kruis tusschen de horens had, zeggende tot hem: »tot wanneer zult gij uwen tijd onnoodig met jagen in ijdelheid verspelen?» Hij antwoordde, wat beveelt gij, o Heer! »Gaat bij miju' dienaar Lambert te Luik, die zal het U zeggen.» Hij ging er heen en werd naderhand Bisschop, waarop zijne vrouw stierf, na Floriban het leven te hebben gegeven. De Heilige Maagd van Tongeren bragt hem de stoel tot verbandlinnen, met het vermogen van te kunnen genezen: de door den duivel bezetenen, de twistzieken, gemelijken, kwaadaardigen (acariates), alsmede de gebetenen door razende dieren.

RECEPT.

1. Neuvaine (negendaagsche oefening, biechten en communiceren).

2. Alleen- slapen tusschen schoone lakens of wel geheel gekleed.
3. Uit een eigen glas , zonder het hoofd voor over te buigen , zuiver bron- of rivierwater te drinken.
4. Wijn met water te mengen.
5. Men mag eten wit brood , van mannekes varkens , één of meer jaren oud , kapoenen en kippen , schelpvisschen , haring , bokking , karpers , harde eijeren , mits alles koud.
6. In 40 dagen zijn hair niet kammen.
7. Den 10den dag moet men den band door een' priester , doen afnemen , verbranden , en de asche in de piscine doen werpen.
8. Alle jaren het feest van St. Hubert op den 3den November vieren.

Van de plaats zelve valt niet veel te verhalen ; zij is op hoogen rotsgrond gelegen. Voor den toren der trotsche kerk is eene fraaije fontein , waar alles water haalt en waar ook de honden , kippen , varkens , paarden en koeijen bij het huiswaarts keeren , komen drinken , om vervolgens bij gebrek van eene andere , door de huisdeur in te gaan. In de fraaije kerk is eene zeldzaam schoone graftombe , ter gedachtenis van St. Hubert , van wit marmer , op last van den koning der Belgen door Geefs gebeiteld. Volgens onderscheidene alhier aanwezige schilderijen , alleen de daden des Heiligen voorstellende , is St. Hubert een schoon man geweest , gezeten op een vos- bles- paard , met vier witte pooten , lange manen en staart , zijnde van echt Beuzekoms ras. De ruiter steunt de hand op de dij , heeft een kale kruin , iets goedaardigs in het oog en een Moezel-kleurtje over het gelaat.

Voor 3 franken vertoont men des Bisschops staf , den sleutel , waarop de letter H , waarmede de honden als voorzogs-

maatregel voor het hoofd worden gebrand, en ook het linnen van de stoel tot verband.

Mijne vraag: hoe gehandeld wordt met een' in religieuzen andersdenkende, die gebeten is? werd aldus beantwoord: „men dōmpelt hem driemaal te water, en daarmee uit.” Zoo sterk is de werking van het geloof — . . . daar ik zoo ver om kwam !!!

Verder vernam ik van een voornaam geestelijke, dat ofschoon de legende er niet van sprak, zijn bijzonder gevoelen was, dat St. Hubert nu en dan een' halven dag had gejaagd na de waarschuwing, zoo als men het nog door oude jagers ziet doen, die door redenen belet worden ter jacht te gaan; en op mijne vraag: of het, in den tegenwoordigen tijd, geen zaak ware het recept aannemelijker te maken, antwoordde hij ontkennend, als wordende juist daardoor de hooge oudheid bewezen. Door een bezoek ter plaatse bij den garde-forestier du Roi afgelegd, werd ik gewaar, dat Z. M. de koning LEOPOLD geen echt liefhebber der jacht is; dat hij eenige hazen, een vos, ree of zwijn, zelden een wolf schiet, al pratende, gezeten op een daartoe ingerigten boom, waar langs het wild gedreven wordt; dat sedert de jacht vorstelijk bewaakt wordt, er minder wild is, daardoor dat de wolf den baas speelt, terwijl deze worden gevoerd, opdat de reeën door hen zouden worden gespaard. Er zijn voorbeelden, dat een jager, in één jachtjaar, 40 stuks reeën schoot: twee gebroeders 70 zwijnen en een jagtoppasser 6 wolven; allen de fijnste kenners!

Mr. de Hoogvorst heeft er eene equipage van 60 honden op 1400 bunders houtgewas, slechts eene rente gevende van 2 pct., omdat de bosschen allengs verminderen. Dan is er nog een bosch van 12000 bunders, gedeeltelijk domein, gemeente-gronden of die aan bijzondere personen toebehooren, waarin plaatsen, alwaar het blad en vermolnd

hout 2 ellen hoog ligt, tot vermaak der houtsnippen, en waarvan turf wordt gemaakt.

Mijn berigtgever heeft een vertrouwenwekkend voorkomen, is beschaafd, geen grootspreker noch verkleiner: hij beweert, dat er geen zeker middel tegen de razernij bestaat, en het best van allen nog is, zoo als dan ook algemeen geschiedt, om de versche wond uit te branden; en hij zegt, dat het andere sprookje, dat de honden, lokvogels en netwerk in of voor de kerk komen op St. Huberts-dag, gelijk staat met een misschot. Het was wel eens gebeurd, dat er eene door een jagtgezelschap betaalde dienst was gehouden, waarbij op den hoorn werd geblazen. enz.

Op 20 minuten van de plaats zou ik des avonds de wolven kunnen hooren huilen, die gemeenschappelijk jagen, waarbij twee à drie post nemen en een hummer drijft, hetwelk om beurten geschiedt. Als ze een enkel ree voor hebben, is dit in 10 minuten gevangen; ook de hazen weten zij af te matten en met krachtige sprongen meester te worden.

In tegenstelling van den vos, die loopt slingeren met den kop, als hij gedreven wordt, ziet de wolf steeds regt voor zich uit en bemerkt de geringste beweging op 300 à 400 passen. Men schiet hem met vossen-, soms met gewonen hagel, mits op korten afstand, in 't algemeen gemakkelijker, dan een haas in het najaar.

Het kasteel les Ardennes, niet ver van St. Hubert, waar koning LEOPOLD zich met jagen van de staatszaken, volgens de couranten, verpoost, levert voor den jager niets bezienswaardigs op, dat aan een jagtverblijf doet denken: een oud, sterk ingezadeld jagtpaard, een terre neuf en twee zonder-zorg gehoudene jagthonden — ziedaar mijne bevinding.

Over den oorsprong van het vogelschieten.

Wel weinige onzer lezers hebben niet reeds aan het vogelschieten deel genomen, aan deze elders meest door optogten gevierde feesten, en nogtans is de vrolijke oorsprong van eenen verhevener aard, en mogen wij dien niet als zoo geheel bespottelijk beschouwen; want konden dit onze voorouders opmerken, zij, zouden vertoornd over onze ontaarding, zich verontwaardigd van ons afkeeren. — Doch verhalen wij, hoe het vogelschieten ontstond; welligt verkrijgt menigeen daardoor andere beschouwingen over soortgelijke volksfeesten.

Toen het Duitsch-Romeinsche rijk ruim 400 jaren bestaan had, stierf de laatste deutsche koning, die van KAREL DEN GROOTE afstamde, zonder erfgenamen, die, uit achting voor dien grooten man, niet eerst tot koningen behoefden verkooren te worden; terwijl de kroon van den vader op den zoon bij erfenis overging. De deutsche vorsten kwamen nu weder overeen en maakten van hun oud regt gebruik, zich zelve hun opperhoofd te kiezen. Hunne keuze viel eerst op keizer KOENRAAD, na hem op keizer HENDRIK DEN VOGELAAR.

De laatste verhiel de magt der Duitschers zeer en bragt het rijk wederom in grooter aanzien.

Onder hem kwamen echter de oorlogzuchtige Hongaren weder in het land, verwoestten het overal en trokken tot over den Rijn en naar Bremen. De Duitschers konden niets tegen hen uitvoeren, want het waren buitengewoon

vlugge ruiters , die aan hunne slechts te voet vechtende troepen eene nederlaag toebagten , vóór dat men het voorzien kon.

In weérwil hiervan viel echter menig ridder , door de hand van bekwame armborstschutters , in zijn ijzeren pantser.

Als nu de burgers zich in het schieten behoorlijk geoefend hadden , stelden zij het hoofd- of proefschiet en in , waartoe vrouwen , kinderen en vrienden werden uitgenoodigd , die zich op eene andere wijze vermaakten. Alzoo namen de schuttersfeesten hunnen aanvang en stellen thans , bij de herinnering daaraan , voor , hoe de burgergilden ontstaan en weerbaar geworden zijn.

Keizer HENDRIK maakte eerst daardoor aan de vijandelijkheden een einde , dat hij een hongarschen prins gevangen nam , dien hij niet losliet , dan na een negenjarigen wapenstilstand tot stand gebragt te hebben. Van dezen tijd maakte de keizer wijselijk gebruik , door den Hongaren eenen magtigen dam in den weg te plaatsen. Hij bepaalde , dat niet slechts de leenslieden , maar ook alle vrije grondeigenaars te velde moesten trekken , indien hij daartoe eene oproeping deed uitgaan ; voorts lettete hij op eene betere oefening der ruitery in den wapenhandel , versterkte alle groote steden met muren , wallen en grachten , en noemde dezelve burgen , in welke steeds de negende man uit de leenslieden , met eene geëvenredigde bezetting moest wonen , dien men dan „burger” heette.

Deze konden nu den vijand niet anders dan door schieten van achter de muren , terughouden ; van daar , dat zij zich voortdurend in het schijfschieten oefenden ; ofschoon de armborst of de handboog de hoofdwapens waren.

Wie alzoo slechts eene klucht in de schuttersfeesten ziet , handelt verkeerd ; want hij bespot daardoor den oorsprong en de pligten van de kern des ouden stand.

Wij leven wel is waar, in eenen tijd, waarin niet slechts de menschen, maar ook de oppervlakte der aarde eene andere gedaante en andere gezindheden hebben aangenomen; evenwel blijven de pligten van den burgerstand zich steeds gelijk en zullen zich altijd gelijk blijven.

De helse jacht in den Advents-tijd.

(Legende, overgenomen uit het Journal des Chasseurs 1857.)

medegedeeld door C. LEDHUI.

Voorzien van den uitnoodigingsbrief van mijnen vriend RUDOLPH VAN MALTINGEN, maakte ik mij gereed om naar het kasteel van diens oom te gaan, volgens zijn zeggen, op vijf mijlen afstands van Munchen gelegen. Vijf duitsche mijlen, dacht ik, zijn toch niet meer dan vijf uren gaans; alzoo, tegen den middag uitgaande, zal ik ongeveer tegen het diner bij den graaf van MALTINGEN aankomen.

Tot meerdere zekerheid nam ik een' gids mede, een vrolijken duitscher, die de boodschappen deed voor de menschen waar ik inwoonde, en terwijl ik hem 3 florijnen bood, beloofde hij mij behoorlijk tot Maltingen te zullen geleiden.

Dit gebeurde in December des vorigen jaars, in den Advents-tijd; de wegen begonnen reeds kaal en moeilijk te worden, hetgeen mij verscheidene malen noopte, daarover aanmerkingen te maken; maar de ijver om tot het doel mijner reis te geraken, deed mij de koude, moeite en waterplassen vergeten. Wij gingen alzoo voort tot zonsondergang, dat is te zeggen, tot omstreeks half vijf ure, tegen welken tijd wij aan een klein dorp genaderd waren, gelegen aan den zoom van een bosch, welks uitgestrektheid mijne verwondering trok, en, ik moet het bekennen, ook een zeker angstig gevoel bij mij te weeg bragt.

— Indien uwe Hoogheid mij wil gelooven, zeide mijn gids, moesten wij hier een oogenblik uitrusten, voor dat wij het bosch ingaan.

— En waarom, met uw believen? hernam ik eenigzins opgeruimd; wij hebben immers niet meer dan nog eene halve mijl af te leggen.

— Met al den eerbied, dien ik u verschuldigd ben, Mijnheer, moet ik u evenwel zeggen, dat wij hoogstens op de helft zijn van MALTINGEN.

— Hoe, nog maar ter halverwege! viel ik hem eenigzins verstoord in de rede. — RUDOLPH heeft mij gezegd, en gij zelve, eerlooze gids, hebt gij mij niet toegestemd, dat het niet meer dan vijf mijlen afstands was, van München naar Maltingen?

— Zekerlijk, uwe Hoogheid heeft gelijk, antwoordde RUDNER (dit was de naam van mijn snuggere gids); het zijn inderdaad niet meer dan vijf mijlen; maar wij hebben er nog maar omstreeks twee en een halve van afgelegd; want de vijf mijlen, waarvan mijnheer RUDOLPH u gesproken heeft, zijn lands mijlen....

— Ellendeling! viel ik hem driftig in de rede; landsmijlen zijn dus meer dan het dubbele der postmijlen?

— Het is waar, antwoordde RUDNER met wanhopige gelaatstrekken. Daarom juist verzocht ik uwe Hoogheid eerst wat uit te rusten; wij zullen niet voor elf ure kunnen aankomen."

Wat zou ik antwoorden? ik was het offer van eene aardigheid van RUDOLPH, en het beste, wat ik doen kon, was, mijns ondanks, geduld te oefenen, op het gevaar af, van anders mijne waardigheid tegenover mijn gids te verliezen.

Ik toog dan met hem in eene herberg, waarvan hij den waard zeer goed kende, liet mij een' hertenbout voordienen, benevens een' ketel warmen wijn, waarvan een gedeelte voor RUDNER bestemd werd. Te half zes ure stond ik op en zag naar buiten; het weêr was niets aangenamer geworden, en konde ik naauwelijks aan den horizon het hooge geboomte van het bosch onderscheiden, waarin ik mij zoo aan-

stonds zou begeven. Die duisternis deed mij huiveren; maar eindelijk overwon de vrees, van door RUDNER en RUDOLPH uitgelagchen te worden, elk ander denkbeeld.

— Zijt gij zeker, den weg door dit digte bosch in het duistere te vinden? vroeg ik aan mijnen gids.

— Even zoo zeker als ik weet, dat ik de zoon mijns vaders ben. Uwe Hoogheid heeft niets te vreezen.

— Ik ben nergens bang voor, zeide ik overluid. Een jager durft op elk uur en op alle wegen uitgaan. Allons! voorwaards."

Na deze woordenwisseling wikkelde ik mij dieper in mijnen mantel, trok de pet tot over de ooren, en, de hand in den zak stekende, verzekerde ik mij, dat mijn geladen pistool er in was, stak eene sigaar aan en verliet de herberg, door RUDNER gevolgd.

Wij gingen een uur zwijgend voort, en konden elkander nauwelijks zien, want de dikke duisternis scheen elk oog en blik nog toe te nemen, en het schijnsel van mijne sigaar, die ik reeds tweemaal door eene nieuwe had vervangen, was niet genoegzaam, om als eene lantaarn te kunnen dienen. Terwijl wij allengs gemeenzamer werden en voortgingen op het bijna ondoordringbaar pad, bleef RUDNER eensklaps een oogenblik staan, tikte mij op den schouder en fluisterde:

— Hoort gij wel?

— Wat? hernam ik een weinig onthutst. Ik hoor niets dan den wind, die door de takken ruischt en het geluid onzer voetstappen op de verdorde bladeren.

— Ja, ik geloof ook, dat het niets dan de wind was.

— Wat meendet gij dan te hooren? vroeg ik hem op meer zachten toon.

— Niets, antwoordde hij zeer lakonisch; laat ons voortgaan.

Omstreeks half negen had ik vijf sigaren gerookt; dank aan den invloed harer rookwolken, had ik bijna opgehouden mij

te beklagen over het gemis van mijnen parijschen vuurhaard, warme pantoffels en dagelijkschen kop thee; het was mij zelfs gelukt, die terugwerkende vrees uit mijne ziel te verbannen, welke men in mijnen ongewonen toestand in een vreemd land, allèèn in een bosch, waarvan men duizende zulke tragische voorvallen verhaalde, en met een' man, dien ik niet kende, mij onwillekeurig had bevangen. Mijne schreden werden minder haastig; ik droomde over het voorwerp mijner reis, namelijk eene hertenjagt, toen de zwijgende RUDNER op nieuw eensklaps bleef stilstaan en met eene bevende stem uitriep:

— „Ditmaal heb ik mij niet bedrogen, ik heb ha ar werkelijk gehoord.”

— Wie! vroeg ik, terwijl mijn hart sneller en onrustig klopte, welke zij?

— Hoor... Hoort uwe Hoogheid het niet even als ik?”

Ik spitste het oor en vernam evenwel niets dan de wilde harmonie der ontketende winden; maar langzamerhand kon ik andere toonen duidelijk onderscheiden; weldra schenen zij tot ons te komen, en eindelijk herkende ik meer en meer dezelfde opvolgende schelle toonen van den jagthoorn, het galopperen van een aantal paarden, het blaffen van eenen troep honden, die zeer talrijk moest zijn. . . in een woord, het eigenaardige voor mijn oor lieflijk gerucht van eene geanimeerde parforcejagt; maar dit gerucht was voorbijgaande en verloor zich spoedig in de verte.

— Wie duivel mag op zulk een uur gaan jagen? vroeg ik aan RUDNER, en welk wild kan men hier vervolgen, als het geen lantaarn tusschen zijne hoornen draagt?

— Hebt gij het dan gehoord? zeide de gids. Dat de hemel ons genadig zij! en meer nog de gravin van Maltingen, want, op dat uwe Hoogheid het wete, het wild, dat zij vervolgt is geen ander, dan den oom van Mijnheer RUDOLPH.

— Ziedaar een arme duivel, die gek wordt, zeide ik bij mij zelve. RUDNER, ging ik wat harder voort, wat wilt gij mij daar wijs maken? Gij slaapt zekerlijk of loopt gevaar van uw verstand te verliezen. — Uwe Hoogheid mag gelooven, wat hij wil; maar het is niettemin waar, dat de Graaf van Maltingen door haar vervolgd wordt.

— Haar — altijd zij; nog eens, van wie wilt gij spreken? Zeg het of laat ons voortgaan, want met al die praatjes komen wij niets verder.

— Gij verwondert u, mijnheer, gij Franschen, hebt en kent niets van dien aard, dat met deze jagt overeen komt. (*) Men hoorde er sedert lang niets meer van; maar nu zal het niet lang meer duren, of zij zal op nieuw het oude bosch weêr komen verontrusten. Zij moet het driemaal doorloopen hebben, tot het oogenblik dat MALTINGEN, dien zij vervolgt, onder hare slagen zal gevallen zijn. Deze jagt Mijnheer is de *helsche jagt*. Laat ons voortgaan, als uwe Hoogheid het goedvindt.

Op deze woorden van RUDNER, welke hij zacht en op een vreesachtigen toon uitsprak, werd ik toch huiveriger; ik had reeds zooveel hooren vertellen, zoowel in Frankrijk als in Duitschland, van de verschillende legenden dezer merkwaardige jagt, en hoewel mijn geloof aan bovennatuurlijke verschijnselen niet zoo ligt is, was het ongeloof daaraan, ik ontken het niet, niet zoo volkomen, dat deze zonderlinge historie niet eenigen indruk op mij zou gemaakt hebben. Ik houd het daarvoor, dat het . . . — Kom aan, RUDNER! zeide ik op een meer lossen toon, gij zijt veel te verstandig om aan zulke dwaze fabelen geloof te hechten. Het

(*) Onze vriend RUDNER bedriegt zich; er bestaan in Frankrijk onderscheidene overleveringen, die overeenkomen met de volks-sage der duitse *wilde jagt*. Het verhaal van den *Grand veneur* van het bosch van Fontaineblau is vooral wel bekend.

is zeker de een of ander rijke jager uit den omtrek, die vrolijk huiswaarts keert met een rijken buit van herten en reeën. God geve, dat mij morgen hetzelfde geluk te beurt valle!

— ARME VAN MALTINGEN, hier woont niemand in geen drie uren in den omtrek, hernam de gids. Uwe Hoogheid kan mij gerust gelooven, deze jagers zijn geene gewone jagers, van vleesch en beenderen, zoo als Mijnheer en ik. Men heeft ze dikwijls gehoord, maar nooit zijn ze door iemand gezien. Het is overigens nog een heele geschiedenis."

Op het woord geschiedenis leende ik gewilliger het oor, en het vreemde der zaak, daar zij met de jacht in verband stond, prikkelde mijne nieuwsgierigheid.

— Als gij de geschiedenis kent, vroeg ik wat levendiger aan RUDNER, dan moest gij ze eens gaandeweg verhalen; dit zal ons den tijd korten en den verren afstand en de koude doen vergeten, die mij geheel bedrogen en bevangen heeft.

— Ik ken ze, hernam RUDNER, want ik ben op de gronden van den Graaf van MALTINGEN geboren, en geen zijner vasallen, die ze zal ontkennen.

Ik zal hier het lange en zonderling opgesmukte verhaal niet woordelijk herhalen, 't welk de ruimte van dit artikel ook niet toelaat; maar ik zal slechts een uittreksel geven van die weinige feiten, die ons in nieuwe vormen tot den oorsprong terugvoeren van het volksgeloof in deze historie.

Het schijnt, dat omstreeks het midden der XVe eeuw, de Graaf van MALTINGEN, een rijk en magtig heer van dien omtrek, en berucht wegens zijne verwaandheid en pronkzucht, zijne verkwistingen en losbandigheid, de held was van eene geheel wonderbare gebeurtenis. Onder de schoone dames van het land was er eene op het kasteel van Stolberg, die buitengewoon met ligchamelijke schoonheid bedeeld, tevens alle goede hoedanigheden en deugden in zich vereenigde, en door den glans der meeste natuurlijke voordeelen boven al-

len uitmuntte. Zij heette GHIZLA en was de eenige dochter van een edelen baron. Geen wonder, dat de jeugdige ridders uit den omtrek het hart der schoone dochter als 't ware bestormden, maar de *parel*, zooals men haar gewoonlijk noemde, wees al hare aanbidders koelbloedig van de hand, tot elk van hen zeggende:

— »Doe iets, wat de andere mannen niet kunnen doen; verhef u zelfs boven de vorsten van ons land, dan alleen zal ik uwe aanzoeken gehoor geven,» en dan keerde zij hen haren rug toe.

Afgewezen gelijk al de anderen en ontmoedigd, zag de jonge v. MALTINGEN zich geheel en al in zijne hoop teleurgesteld, die hem reeds zoo dierbaar was geworden. Gedurende eenigen tijd durfde hij niet meer op Stolberg terugkeeren; maar weldra verdrong zijne liefde elk ander gevoel met zooveel kracht, dat hij besloot nogmaals eene poging bij zijne aangebedene te wagen. Hij keerde echter nog meer bedroefd terug, want GHIZLA had met dezelfde koelheid, op zijn aanhouden gezegd:

— »Doe wat geen man ter wereld heeft kunnen doen,» dit bleef haar eenig antwoord.

Deze woorden deden v. MALTINGEN ernstig nadenken en bragten hem tot een wanhopig besluit. In de XVe eeuw, even als in de voorgaande, toen FAUST in zijne buitengewone avonturen leefde, geloofde men bijna algemeen aan de mogelijkheid om met den boozen geest, in levenden lijve, in onderhandeling te treden. v. MALTINGEN besloot den vorst der duisternissen aan te roepen, van hem hulp te vragen, en hem aan te bieden het eeuwig heil zijner ziel te willen opofferen, om hier beneden het bezit van GHIZLA te verkrijgen.

Op zekeren nacht begaf hij zich dan naar eenen kruisweg in het bosch, dat zijn kasteel omringde, tegenover eene abdij, die sedert lang door hare religieuzen verlaten, thans als

eene weduwe alleen staat ; en een formulier van aanroeping prevelende , hetwelk hij in een oud toorverboek teruggevonden had , riep hij tot driemaal : » Mephistopheles ! » Volgens de legende , waarvan RUDNER de getrouwe verhalen is , liet de duivel zich niet wachten. MALTINGEN stelde hem zonder omwegen en stoutmoedig zijne plannen voor , en de vorst der duisternis stemde er in toe hem te helpen , terwijl hij hem intusschen harde wetten voorschreef.

Ziehier het verslag hunner overeenkomst :

Satan gaf aan v. MALTINGEN de magt om voor den tijd van drie jaren over alle krachten der hel te beschikken , en verzekerde hem , dat hij gedurende dit tijdperk de onmiddellijke uitvoering van al zijne verlangens en wenschen zoude verkrijgen. Van zijne zijde onderwierp zich de graaf , om met het einde dezer drie jaren niet meer tot het getal der levenden te behooren , en de straf der eeuwige verdoemenis te ondergaan. Bovendien moest hij in voorraad reeds het kroost , dat hem uit zijn huwelijk met GHIZLA mogt geboren worden afstaan , onder deze voorwaarden , voor hen zoowel als voor hem , dat satan hen driemaal te voren tegen het noodlottige oogenblik zoude waarschuwen. De onzinnige v. MALTINGEN stemde in alles toe ; de koop werd in dien zin gesloten , geschreven op een trommelsvel en ondertekend met de woorden : *doe het dubbele , om met goed geloof te kunnen volbrengen ;* terwijl v. MALTINGEN het daarna met zijn bloed teekende , griffelde satan iets daaronder en verdween. De graaf , van den uitslag zijner aardsche wenschen tevreden en wel verzekerd , begaf zich reeds den volgende dag naar het kasteel Stolberg met een overwinnenden blik , die een lachje deed zweven om de lippen van GHIZLA. » Hé , Messire , zeide zij , hebt gij dan het geheim reeds gevonden om u boven alle andere mannen te verheffen , en datgene uit te voeren , waarop hun geest niet eens

kon bedacht worden? — Juist, mijn waarde GHIZLA, hernam v. MALTINGEN, terwijl hij met zijne oogen eene geheimzinnige kracht op haar scheen uit te oefenen.

GHIZLA tot in het binnenste harer ziel getroffen, gevoelde zich reeds half overwonnen, en v. MALTINGEN behaalde de overwinning geheel, door een dicht bewassen heuvel, welke het kasteel Stolberg maskeerde, in een meertje te veranderen.

„Ik behoer aan u,” zeide toen het jonge meisje, terwijl zij zich in de armen van v. MALTINGEN wierp.

Het huwelijk werd derhalve al spoedig gesloten, en gedurende drie jaren genoten de beide echtelingen het gelukkigste leven. Bedwelmd door het onwaardebaar geluk, bemind te worden, zwoer de graaf, geen ander gebruik meer van zijne magt te zullen maken, dan die welke hij slechts tot dit doel begeerd had, en daar hij standvastiglijk woord hield, meende hij den helschen koop te doen verjaren, terwijl hij dien langzamerhand vergat. Maar zijn onmeêdogende schuldeischer was geen duivel om van zijne regten geen gebruik te maken, en de ongelukkige graaf zou dit weldra ondervinden.

v. MALTINGEN en GHIZLA waren hartstogtelijke liefhebbers van de jagt en maakten er dikwijls gebruik van.

Een hunner grootste genoegens was bovenal de hertenjagt in het bosch van MALTINGEN, welke jagt hen meermalen zeer ver van het kasteel voerde en hen soms laat deed terugkeeren. Eens op een December-avond, waren zij gedurende geruimen tijd verdwaald en vonden met moeite hun weg naar het kasteel, toen de graaf zijn paard staande hield en het oor leende aan een nog ver verwijderd gerucht.

— „Hoort gij, GHIZLA? vroeg hij aan de gravin. — Ja, hernam zij; maar van waar kan dat geluid komen?”

Voor dat v. MALTINGEN den tijd had te antwoorden, liet zich

een concert van fanfares, gemengd met het blaffen der honden, getrappel van paarden en een verward en vreemd geschreeuw hooren, en klonk hem reeds op kleinen afstand tegemoet.

— Ziet gij, GHIZLA? vroeg nogmaals de graaf, terwijl hij zijne haren van schrik voelde te bergen rijzen.

— Ik hoor een zonderling geluid, hernam GHIZLA; maar ik zie niets.

MALTINGEN zag maar al te wel hem! Hij herkende hem te midden van een vreemden stoet duivels te paard, vreemdsoortig gekleed als jagers; de eersten voerden een troep zwarte honden mede, gekoppeld in 't geleide van een twaalf-tal geesten (men zegt niet van welke gedaante), die angstig voortvlugteden: de anderen bliezen op eene geweldige wijze den jagthoorn, maakten allerlei vreemde sprongen, en haalden met hunne kromme nagels diepe voren over het aangezigt van v. MALTINGEN. Weldra was er een cirkel gevormd, en een jager, grooter dan al de anderen, naderde den graaf.

— v. MALTINGEN, zeide hij tot hem, herkent gij mij? ik ben MEPHISTOPHELES! Het oogenblik is gekomen, dat gij mij uwe schuld moet afbetalen. Volgens onze overeenkomst, moet ik u driemaal te voren waarschuwen, voor dat gij uwe ziel overgeeft. Derhalve zult gij mij nog tweemaal terug zien.

Geheel de helsche stoet passeerde daarop eene revue voor v. MALTINGEN, met de snelheid van eenen stormwind, daarna verviel alles weêr tot de vorige stilte en duisternis.

— Wat overkomt u dan, MALTINGEN? zeide GHIZLA met een angstig hart, toen zij haren man bewusteloos op den hals van het paard zag neêrzinken.

— Oh! — GHIZLA, morde de ongelukkige, ik ben verloren."

De Gravin hoorde vervolgens met smart en óntzetting de

verschrikkelijke woorden, die van tijd tot tijd aan de lippen van v. MALTINCEN ontsnapten; zij blies den hoorn, en beval eenige harer knechten, die met toortsen waren toegesneld, haar te helpen om den in bezwijming zijnden Graaf naar het kasteel te vervoeren. Gedurende den heelen nacht had men te vergeefs allerlei pogingen aangewend om hem zijne zinnen weêr te doen krijgen; want het was reeds dag toen hij zijne oogen opende. Zijne eerste beweging was alsof hij uit een' verschrikkelijken droom ontwaakte; maar spoedig gevoelde hij de verschrikkelijke waarheid, dat hij niets meer was, en wanhopig wierp hij zich toen in de armen van GHIZLA. Daar; onder heete tranen, die zijne stem versmoorden, verhaalde hij haar, wat hij gezien had. Men kan zich een denkbeeld vormen van de smarten, welke GHIZLA gevoelde, toen zij hoorde, dat om haar hart te verwerven, de ongelukkige v. MALTINCEN zijne ziel verkocht had. Maar wat konden hare tranen en klagten helpen; het noodlot van haren man werd desnietteenstaande beheerscht door eene magt, die God alleen zou kunnen vernietigen. Maar, tot het helsche verbond zijne toevlugt genomen hebbende, had v. MALTINCEN zich elken weg tot Gods barmhartigheid afgesloten; alle hoop was verloren, en het gebeurde was er een bewijs van. De twee opvolgende dagen hoorde v. MALTINCEN al het gespuis der helsche jagt, en zag telkens zijn' onverbiddelijken schuldeischer; eindelijk, den derden dag, gaf de ongelukkige den geest in de armen zijner weenende GHIZLA.

Dit is, volgens de geloofwaardige getuigenis van RUDNER, de waarachtige geschiedenis dezer merkwaardige jagt; maar hetgeen hij er betrekkelijk het nageslacht der MALTINCEN's bijvoegde, zal ik, dank der nadere inlichtingen, daar ik die van één persoon niet genoeg vertrouwde, hier in weinige woorden nog kunnen bijvoegen.

Tot in het tweede of derde nageslacht, stierven de MALTINGEN's onder dezelfde omstandigheden als hun grootvader; maar eindelijk, en ook RUDNER heeft dit zóó bevestigd gezien, scheen de vloek over deze familie opgeheven te zijn, door een' man, die zoo godsdienstig en deugzaam was, dat hij de krachten der hel had kunnen overwinnen. Sedert dit tijdstip, hoewel de MALTINGEN's altijd nog omtrent den Advent eene helsche jagt als waarschuwing voor hunnen dood hoorden, hebben zij zich eer over die bovennatuurlijke voorteekenen mogen verheugen; want zij werden daardoor telkens herinnerd om hunne aardsche belangen behoorlijk en tijdig te ordenen en zich tot eenen christelijken dood voor te bereiden, en alzoo hunne ziel te betwisten aan den helschen jager, die niet ophield zich op hunnen hemelweg altijd in hinderlaag te stellen.

Het verhaal van RUDNER had ten volle het doel bereikt, wat ik er mij van voorstelde. Het had mij, bijna zonder het gewaar te worden, eenen weg doen afleggen, die bij eene andere gelegenheid mij zoude vermoeid en afgemat hebben.

Naarmate wij langer geloopen hadden, begon het wat lichter te worden en de maan zelfs kwam ons vriendelijk van achter de wolken heen hare groete brengen, toen wij voor de poort des kasteels aankwamen. RUDNER had juist het verhaal geëindigd en elf slagen lieten zich van het uurwerk des kasteels hooren. Eer wij aan de poort klopten, beschouwde ik een oogenblik dit ouderwetsche gebouw.

Hooge muren omringden het overoude kasteel en vier schoone torentjes verhieven zich op de hoeken, die, bij het schijnsel van het licht der maan, zich als reusachtige spoken uit de duistere middeleeuwen vertoonden; men zal nu gemakkelijk den zonderlingen indruk beseffen, die mij vervulde op een oogenblik, dat mijn geest nog vol was van het we-

zen der geheimzinnige spookhistorie. Ik ontwaarde, dat eene zenuwachtige aandoening mij had aangegrepen en vermoeide, en was mij gevoelig aan het minste geluid of geritsel. RUDNER stond naast mij en wachtte mijn bevel om toegang tot het kasteel te vragen, toen onze blikken onwillekeurig elkaâr ontmoeteden en wij elkander met een angstig gevoel aanstaarden. Het was geene verbeelding, het was wel degelijk de toon van een jagthoorn, en het waren al de overige kenmerken der helsche jagt, welke wij aan de andere zijde van het kasteel thans vernamen; ik meende mij te midden in eenen cirkel van bovenaardsche wezens ingesloten te zien, en dit werkte zoo levendig op mijne verbeelding, dat ik gedurende eenige sekonden niet bij magte was mij te bewegen, noch een enkel woord uit te brengen. Op hetzelfde oogenblik verborg zich de maan achter de wolken, en wij konden van het kasteel slechts een flauw en onzeker lichtje bemerken, dat door een der vensters tot ons oog kon doordringen. Het zonderling geluid werd langzamerhand al sterker; eene buitengewone beweging greep er plaats in het binnenste van het Gothieke kasteel, en het kleine lichtje verdween.

— Wat zegt Uwe Hoogheid nu? vroeg mijn gids met half gesmoorde stem.

— Laat ons aankloppen, hernam ik met drift; ik begriep niets van dit alles.

— Wij hebben den Advents-tijd, en ik zou wel durven veronderstellen, dat mijne voorgevoelens niet verkeerd waren.

Wij klopten meermalen, zonder dat men ons open deed; terwijl wij ongeduldig wachteden, hoorden wij eindelijk het geluid van voetstappen bij het klinkdeurtje, en eene heesche stem vroeg ons, wie wij waren en wat wij begeerden.

— Maak open, oude GOTLIEB! zeide RUDNER — het is een vriend van Mijnheer RUDOLPH, die ik u breng.

— De hemel beware u! hernam dezelfde stem. Hoe komt gij op zulk een uur!”

De deur ging bij deze woorden open, en ik ontwaarde bij het slagdeurtje het eerbiedwaardig gezigt van een ouden knecht, die mij zeer droefgeestig scheen. RUDNER, die ongetwijfeld dezelfde opmerking had gemaakt, rigtte eenen vragenden blik tot mij.

— Kan ik de eer hebben, Mijnheer den graaf v. MALTINGEN te zien? vroeg ik aan GOTLIER, een treurig antwoord verwachtende.

— Ach Mijnheer! er is een groot ongeluk gebeurd, klaagde de grijsaard mij voorkomende. Verbrand! . . . de reebout! . . . en geen hulpmiddelen meer. . .

— RUDNER! zeide ik zachtjes tot mijn gids, gevoelende dat ik verbleekte, hoort gij wat hij zegt? Zou de geheele historie dan eene waarheid zijn?

— Ik heb het u wel gezegd, hernam RUDNER, dat den ouden Heer v. MALTINGEN een ongeluk moest overkomen. Hij is zonder twijfel ook het ongelukkig offer geworden van een afgrijsselijk noodlot! *Pater noster!* voegde hij er bij, zich als een goed katholiek tevens kruisende.

Ik geloof, God vergeve het mij, dat ik hem dadelijk met een *Ave Maria* beantwoordde, terwijl wij inmiddels tot aan de deur der vestibule genaderd waren.

— Hé, kom dan toch! riep, met eene zware stentorstem, een groot man, die met vlugge schreden de trappen afkwam. Mag men zich ooit zoo lang laten wachten! Bij den heiligen HUBERTUS! gij zijt een zonderling jager, en zal men niet beter op uwe promptheid kunnen rekenen. Desniettemin wees mij welkom op Maltingen.

Hij, die mij op deze wijze aansprak, was een grijsaard van een levendig gestel en van een meer dan alledaagsch voorkomen; hij was als een volkomen uitgerust jager gekleed,

en zijn open gelaat was voorkomend als van den jager, die bij eene gelukkige tehuiskomst van het paard stijgt.

— »Mijnheer de graaf v. MALTINGEN!» prevelde RUDNER.

— RUDNER! riep de jager driftig. Zijt gij het, ellendeling?

Hoe kondet gij een jong mensch op dit uur, bijna te middernacht hier heen geleiden? door welke onveilige wegen hebt gij hem geleid en u zelve aan het gevaar blootgesteld? Ik weet niet wat mij zou beletten, u als een onzinnige buiten de deur te werpen! Verbeeld u eens, Mijnheer! dat ik u om vijf ure uiterlijk verwachtte; ziende, dat gij er om zes ure nog niet waart, werd ik bevreesd, dat gij in 't bosch alleen kondet verdwaald zijn, en beval diensvolgens eene klop-jagt in de omstreken; ten acht ure dezelfde onzekerheid, en op nieuw klop-jagt; te elf ure eindelijk ben ik zelf van het gezelschap geweest, en alles nutteloos. . . . Ik had juist besloten mijn souper alleen te gebruiken van het diner, 't welk ik voor u had doen gereed maken; en ziedaar, zijt gij er eindelijk! Nogmaals, wees mij hartelijk welkom! maar, dank aan de zothed van RUDNER, die u te laat heeft doen vertrekken, zult ge slechts wat opgewarmd eten treffen. Gelukkig dat het ree. . . .

Het ree, dat aan 't braadspit steekt, is bijna geheel verbrand, zeide toen GOTTLIEB.

— Duizend duivels uit de hel! RUDNER, maak u weg uit mijne oogen! hernam de jager, met nieuw opgewekte drift: gij zijt er de schuld van."

Na deze zamenspraak, die het geheele geestengebouw, in mijne verbeelding, door het verhaal van RUDNER opgerigt, van steen tot steen omverhaalde, had ik den tijd mij weér te herstellen en mijne krachtige houding te hernemen. Ik maakte den Graaf v. MALTINGEN de gewone complimenten en verzocht hem, mij niet geheel het diner te onthouden, want mijn eetlust, die sedert geruimen tijd op de proef gesteld

ons, zoude mij gereed doen vinden. Bovendien moest ik mijn gids wat verontschuldigen en de schuld op RUDOLPH terug werpen, die den draak met mij had gestoken.

— »Die gekheid! zeide de graaf, zal ik hem betaald zetten.»

Wij lieten geen tijd verloren gaan, maar begaven ons dadelijk naar de eetzaal. Onder het souper, waaraan ik de meeste eer bewees, kon ik mij niet bedwingen, op de gedachten aan het verhaal van mijnen gids, in een luid lagchen los te barsten, en ik deelde daarop in weinige woorden aan den ouden Graaf de oorzaak dezer uitgelatenheid mede.

— Deze RUDNER, begon ik op vrolijken toon, die mijn medgezel was, indien hij hier tegenwoordig ware, zou hij zich niet onbevreesd voor spotternij, in het hoofd halen, dat eene helsche jacht het bosesh doorkruiste, telkenmale als de klank des jagthoorns tot ons doordrong; hij heeft mij wel doen lagchen! »Gij zult het zien, zeide hij, dat Mijnheer de Graaf dood en door den duivel gehaald is!»

— De duivel moge hem zelve halen, zeide de Graaf lagchende, om hem van zijne drie waarschuwingen te ontslaan. Ik heb een ijzeren maag, een onvermoeid ligchaamsgestel en de haan is altijd gespannen; in spijt van al deze sprookjes, sterf ik, als God het wil, zoo als mijn vader stierf, eer bij de honderd jaren, dan onder de tachtig. Op Uwe gezondheid!

Des anderendaags, voor het' uitrukken ter jacht, bemerkte ik RUDNER en lachte hem uit over zijne bijgeloovigheid. Al wat ik van mijn gids ten antwoord kreeg, was:

— »Gij ziet er wat bleek uit! Mijnheer.»

Ik was er een weinig over verstoord, want deze duivelsche kerel had mij den geheelen nacht een akeligen droom veroorzaakt; ik droomde slechts van *de helsche jacht in den Advents-tijd*.

Eene Buffel-jagt op Java.

De eenige wilde buffelsoort, welke op Java voorkomt, is de *Bos sondaicus*, in 1818 aldaar door den Hoogl. REINWARDT ontdekt. — De stier, door de inlanders *Banting* genaamd, is zwart-bruin, met uitzondering van het achterste gedeelte van den broek, den snuit en het onderste gedeelte der pooten, welke wit zijn; gewoonlijk bereikt hij, op de schoft gemeten, eene hoogte van 4,75. — De koe, die *Papi leweng* genoemd wordt, is kleiner; hare kleur is licht bruin en de witte gedeelten minder scherp geteekend. — De huid van beiden is met kort hair bezet en glanzend. — Zij bewonen zoowel de vlakke wildernissen der kusten als de hoog gelegene bergbosschen, en leven meestal in kudden van 4 tot 6 koeijen, welke door eenen stier geleid worden. — Bij het vernemen van gevaar tracht hij snel te ontvlugten; doch achterhaald, van nabij bedreigd of gewond wordende, keert hij zich woedend om en gaat zijnen vijand met zijne scherpgepunte hoornen te lijf; de oude stieren en de koeijen, welke kalveren bij zich hebben, zijn het gevaarlijkste.

Wat de jagt op deze dieren betreft, zal het verhaal van eene derzelve, overgenomen uit een' brief van mijnen vriend Jhr. Mr. D. A. G. te Tjikadjang, daarvan een duidelijk

denkbeeld kunnen geven en ongetwijfeld ieder jagtliefhebber welkom zijn.

»In de laatste maanden van 1853 heb ik veel gejaagd. — Van eene mijner laatste jagten, die waarlijk intéressant was, wil ik U eene beschrijving geven. — Het was namelijk, eene jagt op wilde stieren, »Bantings” genaamd, uithoofde der woede dezer dieren en hunne ongelooftelijke vlugheid, voor eene der gevaarlijkste der Javasche jagten gehouden wordende. — Op den 3den Nov., het feest van St. HUBERT, toog ik met een mijner vrienden, een ouden koelbloedigen Amerikaan, die tevens goed schutter is, en een alom als dapper bekend inlandsch Hoofd, met onze jongens en gevolg uit. — Gewoonlijk drijft men de bantings uit het hooge gras, waarin zij weiden, naar eenen boschkant, ten einde ze daar aan te tasten, om in het geboomte eene schuilplaats tegen hunne woede te kunnen vinden; maar wij hadden besloten tot eenen aanval in het open veld, vermits wij dikwerf ondervonden, dat zij in het bosch terug trokken en alsdan de jagt mislukte.”

»Spoediger dan wij verwacht hadden, vonden wij de bantings — drie stieren en twee koeijen — die wij zochten, en wij maakten ons gereed om hen op de vlakte aan te vallen, niettegenstaande het inlandsche Hoofd ons smeekte, van het gevaarlijke plan af te zien. — De Amerikaan reed links en ik regts in galop op de stieren in; terwijl ons gevolg, ongelukken voorziende, bleef staan of vlugtte. — Ik bereed een buitengewoon zwaar, door mij zelven gedresseerd paard, aan het schieten gewoon en ofschoon buitengewoon vurig, gehoorzaam en snel in zijne wendingen. — Ik reed op een’ enormen stier aan, alleen gevolgd door een kleinen jagt-jongen, die mij nooit verlaat en mijne tweede buks droeg. — Toen de stier mij zag naderen, bleef hij staan,

begon te loeijen en zag mij dreigende aan. — Ik hitste twee kleine honden, die ik bij mij had, op hem aan, in het denkbeeld, dat hij zich met hen bezig houdende, de gelegenheid zoude aanbieden, hem een schot op het schouderblad toe te brengen; doch ik bedroog mij. — Hij scheen het op mij en mijnen moedigen hengst gemunt te hebben; althans hij schoot eensklaps, met den kop omhoog, op mij af. — Ik liet hem tot op twintig passen naderen, wendde toen mijn paard regts, legde aan en schoot hem, toen hij op tien passen genaderd was, eenen kogel — van tien in het pond — midden in het voorhoofd. — Hij stortte met een vreeslijk geweld neder en met zoodanig eene vaart, tegen het achterdeel van mijn paard aan, dat hij hetzelfde met mij deed vallen. — Ik sprong dadelijk op, greep de buks van den jongen en maakte hem verder af. — Toen ik, neven mijn braaf jagtpaard, bij het reusachtige dier stond, ging mij eene rilling van diep jagers-gevoel door de leden en ik dacht aan U, mijnen ouden vriend. — De stier was omstreeks twee ellen hoog.” —

Intusschen had de Amerikaan een' dergelijken stier — doch eerst na zeven schoten — gedood. — Nadat de fijne huiden waren afgenomen en de beste stukken uitgesneden, maakten wij een wel verdiend ontbijt gereed, en verfrischten ons met warme thee en het aantrekken van droog linnen. — Nu maakten wij plan om den overigen stier op te zoeken, maar dit mislukte; doch wij stootten op eene fraaije koe, die de vlugt nam, alvorens wij op den afstand van een schot genaderd waren. — Nu begon eene vermoeiende *Steeple-chace* met den buks op den schouder, dwars door en over alles heen, die ons een heel eind heen voerde. — Eindelijk kreeg ik, bijna gelijktijdig met den Amerikaan, het dier binnen schot; zij viel na drie schoten, haar in den galop toegebracht. — Ten negen uur, des

avonds, kwamen wij aan ons kampement terug, ik met een gezwollen linkeroog, door den slag van eenen tak, en eene groote wond aan de rechterhand; maar mijn buks was onbeschadigd en mijn paard rad gebleven. — Onze jagt bedroeg dien dag: drie bantings en zeven herten. — Eere zij **ST. HUBERT!**”

V. v. W.

Eene bijdrage tot de kennis van het Jagtveld en het Vischwater in de Provincie Noord-Brabant.

(*Vervolg, zie pag. 401.*)

Zoo deze Provincie al niet kan bogen op een even uitmuntend vischwater, is zij echter, voor een gedeelte althans, in dat opzigt even merkwaardig.

Ten noorden en ten westen door breede rivieren en stroommen bespoeld, door menigvuldige riviertjes, beeken en wateringen doorsneden, en door de jaarlijksche overstromingen, welke de visscherij echter bevorderen, biedt zij, in dit gedeelte, in ruime mate vele vischsoorten aan, in ons vaderland bekend. Men behoeft slechts een blik op de kaart te slaan, om zich te overtuigen, dat de aard van hare visch-

wateren twee eigenaardige kenmerken heeft, noodzakelijke gevolgen van des bodems gesteldheid.

De bovenaangeduide gedeelten, welke zich noordwaarts uitstrekken van de gemeente Rosmalen, de vesting 's Hertogenbosch en hare omstreken, Heusden, Oosterhout, Steenberg en westwaarts van Bergen op Zoom, met inbegrip van de Maas en Merwede, het Biesbosch en de overige stroomen, wedijveren in mindere of meerdere mate met het rijke hollandsche vischwater; terwijl het overige gedeelte in zijn vischwater eene groote gelijkvormigheid, en gebrek en schaarschte aanbiedt, gelijk wij later met een enkel woord zullen aanstippen.

De visscherijen, welke in boven omschrevene gedeelten, in toepassing zijn gebragt, omvatten alle, in ons land bekende wijzen van binnenlandsche vischvangst.

De aard van dit water doet zich kennen uit de groote rivieren, stroomen, ingedijkte polders, die jaarlijks veelal overstroomd, in hunne veelvuldige wateringden den tol van velerlei vischsoorten ontvangen. Vergeten wij de menigvuldige kommen (wielen), treurige gedenkteekenen van grootere of kleinere waterrampen niet, die over deze landstreek in menigte verspreid, en jaarlijks door het opperwater veelal gedrenkt, om ons zoo uit te drukken, uitmuntende snoek, baars en rietvoorens opleveren.

Onder deze vischwaters munten de Maas en Merwede en het Biesbosch boven allen uit. Wij wagen het niet, eene beschrijving te geven van vele in deze wateren toegepaste visscherijen. De menigvuldige onderwerpen en de practicale kennis gaan onze krachten te ver te boven, dan dat wij ze naar waarheid zouden kunnen schetsen. Gelijk toch in het jagtveld de ondervinding den jager, vormt zij ook hier den visscher.

Wij gaan derhalve de vele visscherijen voorbij, op den

elft, paling, spiering, prik of grundel, den voorn, de blei, de houting, de springers, meeuwen, winders en snepers, welke even talrijk in verscheidenheid van kleur, gewoonte, zeden, als geroemd in hoedanigheid van voedsel zijn, aan welke de gastronomoos zijnen hartelust den vollen teugel bot viert, en evenzeer der mindere klasse eene versnapering aanbiedt, welke eenigzins het gebrek aan dierlijk voedsel vergoedt. Wij spreken evenmin van den stekeligen baars en den ranken snoek, den schrik der overige vischen, maar de edelen onder hen, die het sieraad van het vischmaal uitmaken.

Wij willen echter bij een' visch stilstaan, die allen in hoedanigheid als voedsel, kleur van zijn vleesch en eigenaardige zeden alle anderen verre overtreft, den zalm namelijk. De zalm, dat woord brengt den lekkerbek in verrukking, en is een liefelijke klank voor het gehoor van de keukenmeid. De zalm is de phoenix onder de vischen, de luister van het vischmaal, de trots van den gastheer.

Het is zeker te bejammeren, dat deze visch op onze markt zeldzamer wordt, ten gevolge van de kwijning dezer visscherij en den uitvoer naar het buitenland, waardoor de prijs tot eene buitengewone hoogte is gestegen.

De zalm kenmerkt zich door bijzondere eigenschappen, zeden en gewoonten. Beurtelings bewoont hij de zeeën, de stroomen en rivieren. Hij verlaat de zee, om in het zoete water de voortteling van zijn geslacht te bevorderen. Daar ontkiemt de jonge zalm, en snelt, gelijk de ouden, hoeverre ook rivieropwaarts geteeld, spoedig weder zeewaarts. Hij ondergaat op dezen togt rivieropwaarts, op gezette tijden ondernomen, eene merkwaardige verandering. Krachtig en vol leven verliet hij de zee, terwijl hij in zijne terugreis, magteloos, vermagerd, die schoone en schitte-

rende roode kleur van het vleesch heeft verloren. Met deze verliest hij ook den naam van zalm, en erlangt bij dien van *hengst*. De zee, welke hij in dien toestand bereikt, hernieuwt weldra zijne krachten, en herstelt hem in zijnen vorigen staat. Uit de gewoonte, om in eene diepe zee te leven, kan men afleiden, dat hij alleen, bij het verlaten van deze, diepe breede stroomen en rivieren aandoet. De hoedanigheid van het water is hem onverschillig. Hetzij de bedding der rivier steenachtig, zandig of modderig zij, waaruit de hoedanigheid van het water kan worden afgeleid, mits hare wateren zich slechts door diepte en ook wel snelheid in stroom kenmerken, is zijne keus niet twijfelachtig. Wij stellen dit vooruit, omdat men wel eens den zalm een kieschen smaak in de keuze van het water heeft toegeschreven. Men vergeet, dat de zalm de monding van al de groote rivieren in Europa aandoet, waaronder vele van modder zwanger gaan, anderen door veelvuldig schraalheidewater gedeeltelijk worden gevoed. Dit is een genoegzaam bewijs, dat zuiver helder water niet uitsluitend in zijn smaak valt.

De zalm wordt door drie verschillende vischtuigen gevangen, de zegen, de steek en het drijfnet. De zegen, die in groote breede rivieren aangewend, noodwendig eene groote afmeting heeft, en eene uitgave van ruim drie honderd gulden vordert, behalve veel ander hierbij benoodigd materieel, wordt gewoonlijk, na te water te zijn gelaten, door paardenkracht gehanteerd. De steek gebruikelijk in het Biesbosch, is eigenlijk eene afsluiting van den stroom, door middel van rijshout, hetgeen de scheepvaart niet hindert, gelijk men wel eens beweert. De buigzame eigenschap van dit hout, wijkt genoegzaam voor de kracht der schepen. De afsluiting is van opene vakken voorzien, in welke uitsluitend fuiken worden gespannen. De zalm, hoewel door

dezen hinderpaal in zijnen togt gestuit, keert echter niet terug, maar tracht, de afsluiting volgende, een doortogt te vinden, tot dat hij, het naaste opene vak opmerkende, dit involgt, waar hij zich weldra door het bedriegelijke net ingesloten ziet. Het woord zeef kenmerkt genoegzaam den aard van het drijfnet.

Het drijfnet, gelijk aan eenen grooten schakel, wordt uitgespreid, dwars in de rivier gelaten en door den stroom op zekeren afstand medegevoerd, waar het geligt wordt. Des nachts wordt het van eene drijvende en lichtende lantaarn voorzien, om de rigting en afstand te kunnen gade slaan.

Hoezeer onze flauwe schets zeker slechts een oppervlakkig denkbeeld van deze visscherij vormt, hebben wij echter gemeend, ons hierbij te moeten bepalen, omdat eene breedere ontwikkeling van dit onderwerp, ons tot eene lange, maar welligt even vervelende beschrijving van al de voorwerpen, regels, welke met hetzelfde in onmiddellijk of middellijk verband staan, zouden nopen, en ook tevens met den aard en strekking van dit tijdschrift welligt niet strookt; wij vermeenen echter eene nuttige taak te vervullen, met een blik te werpen op de oorzaken van de zichtbare kwijning van dezen belangrijken tak van nijverheid, en een middel van verademing op te sporen.

Het is eene geschiedkundige waarheid, dat even gelijk eertijds Geertruidenberg beroemd was door zijne zalmmarkt, evenzeer het Biesbosch, de Maas, de Merwede onuitputtelijk in rijkdom van zalm schenen. Men kan dit hieruit afleiden, dat de domeinvisscherij in het Biesbosch, zestig tot zeventig jaren geleden, 30 tot 40,000 gulden afwierp, hetwelk thans tot op 16,000 gulden is gedaald. De herinnering is niet geheel verloren, dat de dienstboden in die streken, als voorwaarde bij hunnen verhuur in dienst bedongen, dat hun slechts tweemaal in de week zalm zoude

worden opgedischt; wat hiervan zijn moge, ongetwijfeld bevestigt dit verhaal of sprookje de overvloedige vangst van dezen kostbaren visch.

Bij het onderzoek der oorzaken van dit verval, heeft men zich te veel vastgehouden aan oogenschijnlijke oorzaken, en de onzichtbare, langzame, maar krachtige werking der elementen buiten rekening gelaten. Men vergat, wat de tijd door een krachtig, altijd werkzaam element, het water, vermag. Vandaar dat de klagten niet nieuw zijn, maar sedert lang zijn aangeheven. En, hoezeer het toen reeds zichtbaar was, dat het water in het Biesboch, door zijne eigene werking teruggedrongen, den eenmaal zoo vruchtbaren bodem van lieverlede ontlastte, schijnt men ook toen deze eenvoudige waarheid, als eene voorname oorzaak te hebben beschouwd. Het is derhalve zeker, dat de aanspoelingen en schorren, den zalm, even als het water terugdringen; de zalm, zoo als wij reeds aanmerkten, is liefst op groote breedte rivieren en schuwt ondiepten. Voegt men daarbij de in de laatste jaren tot dat doel opgeworpene rivierwerken, het dempen van stroomen, dan zal men beseffen, waarom dit vooral is toegenomen.

Deze oorzaak is echter niet alleen in het Biesbosch op te merken, dat in vergelijking met oude en nieuwe geografische kaarten, eene opmerkingswaardige gedaanteverwisseling heeft ondergaan; ook vele onzer rivieren zijn door deze, voor haar schadelijke oorzaak, aangetast. Allen zijn in hare natuurlijke eigendommelijke waterbaan gekrenkt, vooral ook door kunstmatige afleiding, overlaten ter bescherming van dijken, enz., waardoor de schuring van hare wateren, dien krachtigen invloed op de bedding hebben verloren, welke de natuurlijke baan van hinderpaleu zuivert; wat hare kracht in vroegere eeuwen wrocht, trachtte men thans door krib- en ander werk te bereiken. Dit alles

heeft ongetwijfeld op alle visscherijen nadeelig gewerkt. Gelijk toch de modderbanken in de monding van de Maas hare wateren van visch ontvolkten, evenzoo deden de zandplaten ondiepten ontstaan, die denzelfden invloed uitoefenen. Men beweert, b. v. niet ten onregte, dat de zandplaat tegenover Woudrichem, die jaarlijks toeneemt, vooral op de zalmvangst nadeelig werkt. Hier heeft men de ware oorzaak gevat, omdat hare werking zich snel, zigbaar als 't ware, ten toon spreidt.

Behalve deze eenvoudige natuurlijke oorzaak, miskennen wij de uitvloeisels van de concurrentie niet, die zich ook hier, gelijk in elken tak van nijverheid, doet gelden. De vischvangst nam toe, en niet alleen, dat dit noodwendig den zalm moet verminderen, maar men wil, niet ten onregte, dat andere visscherijen, b. v. op den spiering met het onderkuil, voor den jongen zalm vernielend zijn.

Met miskenning intusschen van deze eenvoudige natuurlijke oorzaken, zoekt men deze in de verschillende middelen, die men tot deze visscherij aanwendt. De vischer met de steek werpt de schuld op hem, die met de zegen vischt en omgekeerd. Beide beweren hetzelfde, dat namelijk, de steek zoowel als de zegen het water afstuit en den doortogt aan den zalm belet. De ongerijmdheid van deze klagten komt te meer uit, wanneer men bedenkt, dat deze middelen sedert onheugelijke tijden op dezelfde wijze zijn toegepast, ook toen deze visscherij den hoogsten top van bloei bereikt had. De najver uit het eigenbelang voortgesproten, verblindt en maakt het ware spoor bijster.

Laat ons intusschen billijk zijn en als keerzijde van dit donker tafereel opmerken, dat het verval van de zalmvangst nog al vergoed wordt door den buitengewoon hoogen prijs, dien de zalm oplevert. Onlangs, — berigten de nieuwsbla-

den — bragt een buitengewoon groote zalm, ter zwaarte van 55 oude ponden, de aanzienlijke som van 80 gulden op.

De reeks van schijnbare oorzaken van dit verval is hiermede echter niet gesloten. Naauwelijks toch had men de verbazende kracht van het stoomschip bewonderd, de geweldige slagen der raderen, welke het water bruisende doen opsplatten, aanschouwt, of de stoomvaart kreeg ook haar aandeel in de oorzaken.

Zij, beweert men, beroert het vischwater en verwekt een gedruisch, hetgeen de visch ontvlieft en hem verdrijft. Deze bewering is echter overdreven. Wij ontkennen niet, dat de stoomvaart op het ondiepe water te veel ingrijpt, maar in diepe rivieren, waar de zalm zich ophoudt, is deze invloed niet merkbaar. In de eerste plaats behoeft naauwelijks te worden opgemerkt, dat het gedruisch, door de raderen verwekt, zich in de vloeibare massa niet voortplant; ten andere, kunnen de raderen, in diep water, en de doorklievende kracht van het vaartuig, hetwelk slechts een betrekkelijk gering gedeelte van de diepte ingrijpt, slechts ook een gelijk gedeelte ontroeren.

Trouwens de ondervinding zelve weerspreekt deze bewering. Immers, het zal wel niet ontkend worden, dat dezelfde oorzaak ook denzelfden invloed op andere vischsoorten, b.v. den steur, den elst, houting moest uitoefenen. En toch heeft de visserij, vooral op den elst, in den zomer van 1852, vele en rijke vruchten gedragen, in weérwil dat de stoomvaart merkkelijk is toegenomen.

Wij zeggen derhalve; het is de kracht van de elementen, de strijd tussehen het water en het land; het zijn de aanspoelingen, de schorren, werken van den tijd. Daarbij voegen zich welligt ons onbekende oorzaken, die invloed op de voortteling uitoefenen. De natuur schijnt ons dikwerf

grillig, onbestendig in hare werken, omdat de oorzaken ons ontsnappen.

Als zoo vele gewrochten der natuur en gevolgen van omstandigheden, door verloop van tijd ontstaan, kan aan deze oorzaken geene grenzen gesteld worden. Maar van eene andere zijde sluit dit nochtans de middelen niet uit, die beproefd kunnen worden, om met inachtneming van de eigendommelijke gewoonten en zeden van den zalm, deze visscherij, zoo al niet in haren vorigen luister te herstellen, ten minste eenige verademing te schenken.

Wanneer men in het oog houdt, dat de zalm op gezette tijden de zee verlaat, om in het zoete water voort te telen, en hij meerendeels op deze togten wordt gevangen, alvorens zijn doel te bereiken, schijnt het ons doelmatig toe, om gedurende het tijdstip, als deze togten gewoonlijk opgemerkt worden, de zalmvangst te verbieden. Deze maatregel zoude gelijktijdig over het geheele land moeten genomen worden, en zelfs zouden de andere rijken, waar onze rivieren doorstroomen, tot op eene zekere hoogte stroomopwaarts, in dien zelfden maatregel behooren te deelen.

Het gewone tijdstip, waarop de zalm de zee verlaat, mag men in de maand Junij stellen.

Terwijl nu, gelijk wij reeds aanmerkten, de ankerkuil-of spiering-visscherij vele jonge zalmen vernietigt, zoude ook deze van dit tijdstip tot October moeten worden verboden.

Wij ontveinzen de moeilijkheid van dezen maatregel niet, terwijl wij, met het oog op het onzekere tijdstip, waarop de voortteling van den visch in het algemeen plaats heeft, omdat hier de aard van het weder beslist, evenmin stellige waarborgen voor dezen maatregel kunnen geven. Vol vertrouwen echter op eene uitkomst, meenen wij, dat die ook het eenigste te beproeven middel blijft.

Het overige gedeelte van dit gewest, zuidwaarts gelegen,

levert, omtrent het vischwater, niets vermeldenswaardigs op. Het kenmerkt zich door gelijkvormigheid. Het vischwater is beperkt, terwijl de visch, dat het oplevert, in alle opzigten voor den echten riviervisch onderdoet, dewijl de riviertjes, beeken en rennen veelal des zomers droog, noodwendig visch voeden, die in geur en smaak veelal door de zelfstandigheid van een moerassigen bodem besmet is.

De voornaamste steden en dorpen in dit gedeelte worden, indien het weder den vervoer van visch toelaat, voorzien van visch, in de omstreken van 's Hertogenbosch gevangen, die in allen opzichte met den riviervisch kan wedijveren.

Eenige opmerkingen over het Veldhoen of Patrijs, als mede omtrent de behandeling van eene patrijzenjagt.

Dit algemeen bekende en over bijna geheel Europa verspreide vederwild, komt ook in sommige gedeelten van ons vaderland in vrij groote menigte voor. — Het behoeft wel nauwelijks gezegd te worden, dat het onder het kleine wild, na de houtsnip, voor den echten jager met den staanden hond, de eerste plaats inneemt en 't liefst door hem wordt opgezocht en geschoten.

De patrijzen paren gewoonlijk in het begin van Maart, somtijds later of vroeger, naarmate de weersgesteldheid in het voorjaar. Elke haan kiest zich eene hen, aan welke hij onveranderlijk getrouw blijft en gedurende het broeden en opbrengen der jongen de teederste hulp verleent.

Het verliefde echtpaar bouwt zich een kunsteloos nest op den grond, in ruige weiden, geestgronden of digt bewassen hout, hetwelk op eene onbegrijpelijke wijze voor het oog van zijne talrijke vijanden verborgen is. Hier legt de hen gewoonlijk in de maand April of bij koud weêr, in het begin van mei, van 6 tot 18, ja zelfs 20 eijeren, welke na verloop van drie weken uitkomen. Terwijl de hen zit te broeijen, bevindt de haan zich gewoonlijk in de nabijheid van het nest, als wachter, ten einde zoo veel mogelijk te beletten, dat hetzelfde door roofdieren als ander-

zins verstoord worde. Zoodra de jongen uitgebroeid zijn, voeren de ouden hen rond in het veld om te azen, en de trouw van dezen voor hunne jongen is waarlijk bewonderingswaardig. Welke jager of natuurvriend heeft zich niet dikwijls hiervan kunnen overtuigen, wanneer zijn hond onverwachts een' koppel nog heel jonge hoentjes op het lijf kwam, hoe dan de beangste moeder zich hield als of zij gekwetst ware, en voor den hond uitfladderende, dezen van hare jongen zocht af te leiden.

Het schijnt, dat de patrijzen overal de kultuur volgen, daar de meeste steeds gevonden worden in bebouwde streken, zoodat eene goede patrijzenjagt, naar mijn oordeel, moet bestaan uit veel bouwland, maar ook gedeeltelijk uit enkele sterke bosschen, om hen in den winter, wanneer de velden kaal zijn, tot schuilplaats tegen roofvogels en stroopers te dienen; vervolgens moet men voornamelijk zorgen, hunne zoo talrijke vijanden zoo veel mogelijk uit te roeijen, of te verdrijven. In de eerste plaats mag ik gerust den wildstrooper noemen, die met zijn moordend tiras (door de Franschen niet oneigenaardig «drap mortuaire» genaamd), onze velden ontvolkt, ten minste indien het terrein er voor geschikt is, zoo als weiland, vlakke heide enz. Het beste middel om het tirasseren te doen mislukken is, volgens de meeste deskundige jagers, om name-lijk, een paar avonden na elkander boven de in de roest liggende hoenders te doen schieten, daar het proefondervindelijk bewezen is, dat men hierna den koppel gedurende den nacht onmogelijk weder dicht genoeg kan naderen, om hen met het net te kunnen bedekken; — door het schieten onrustig geworden, vliegen zij reeds bij het minste gedruisch onmiddellijk op. — Vele andere middelen, welke door sommige jagers aangeprezen worden, zoo als: het kort voor den jagttijd opvangen en op zolders bewaren

der kluchten, het omsteken van de roesten met scherpe houten pinnen of doornen takken, schijnen allen meer omslagtig en daardoor minder doelmatig te zijn. —

Ten tweede, komt onder de veelvuldige roofdieren, welke de patrijzen en het kleine wild in het algemeen zoo veel afbreuk doen, de kat (*Eelis catus domest.*) eene eerste plaats toe, ten minste in die Provinciën van ons land, welke niet door den nog gevaarlijker en sluwere roover, den vos namelijk, bezocht worden. Deze echter is algemeen bekend en overal en door een ieder vogelvrij verklaard, terwijl helaas, te weinig jagers het zachte of liefkozende poesje verdenken, dat daar zoo lief spinnend, zich tegen uw been aanwrijft of knipoogende bij de vrouw des huizes aan den haard zit. En toch, wie zegt u, dat deze tartuffe onder de dieren, op datzelfde oogenblik niet een uwer oude patrijzen-hennen nog onverteerd in de maag heeft, kort te voren door haar op het nest besprongen! Ik zelf ben ten minste ooggetuige geweest, dat eene kat een fasant, die zich reeds onder het nog opstaande vangnetje bevond, onverwachts op het lijf sprong; de roover en zijn buit werden nu te gelijk gevangen, en eerstgenoemde, zoo als van zelve spreekt, het handwerk voor altijd afgeleerd. Ook heb ik verscheidene katten gevangen op sprenkels, bij welke ik een door haar half opgevreten volwassen haas gelegd had.

Probatum est! Dit alles haal ik hier slechts aan om aan te toonen, dat zoo men zijne patrijzen lief heeft, men zoo veel mogelijk alle roofdieren, maar ook voornamelijk de in het wild en om de boerenwoningen rondsluipende katten moet trachten uit te roeijen. Men doet zeker het beste, wanneer men zich des morgens met het aanbreken van den dag, of des avonds bij het ondergaan der zon, aan de randen van bosschen op de loer stelt, vooral van die, welke

in de nabuurschap van dorpen of boerenplaatsen liggen, op de loer stelt, alswanneer de katten meestal uit het hout komen sluipen. Ook zorge men vooral, kort nadat er regen gevallen is, de jagt rond te gaan, dan zal men dikwijls het genoeg hebben de kat te ontmoeten, welke het natte hout niet aangenaam vindt, en zich liever op de opene wegen of paden vertoont. Het 's morgens en 's avonds op de loer gaan, is ook zeer aan te bevelen, indien men andere soorten van roofdieren of roofvogels wil schieten, of eens regt naauwkeurig met den wildstand bekend wil worden. —

Ten derde, is de Busing (*Must. putorius*) ook zeer schadelijk voor patrijzenjagten en moet hij des winters, vooral bij versch gevallene sneeuw, ijverig nagespeurd en gedood of gevangen worden.

Ten vierde, zijn de groote en kleine Wezel (*Must. herminea* en *Must. vulgaris*) beide, vooral de laatstgenoemde, zeer gevaarlijke en bloeddorstige roovers, en moeten dus onvermoeid vervolgd en uitgeroeid worden.

Zelfs de egel (*Erinaceus Europaeus*) is bij ondervinding gebleken gevaarlijk te zijn, daar hij de eijeren uitzuipt en zelfs jong wild opvreet.

Wat aangaat de roofvogels, moet de jagtvalk (*Falco Peregrinus*) het eerst genoemd worden. Deze edele vogel rigt ongeloofelijke verwoestingen onder het vederwild aan, en het is slechts bij toeval mogelijk, hem te schieten, daar zijn scherp oog alle aanadering geheel ondoenlijk maakt; alleen dan, wanneer men hem onverwacht over eene hoogte komende overvalt, zoude men er schot op kunnen krijgen.

De wijze, waarop de valkeniers hem vangen, is de eenige, welke met goed gevolg kan aangewend worden.

De aschgrauwe kuikendief (*C. Cineraceus*), de sperwer (*A. Nisus*) en de boomvalk (*F. Subbuteo*) zijn ook als scha-

delijk voor de patrijzen aan te merken, maar minder nog dan de raaf, (*Corvus corax*), de zwarte kraai, (*Corvus corone*), en de ekster, (*Corvus pica*). Vooral laatstgenoemde is onvermoed in het uitplunderen van alle mogelijke nesten met eijeren. Wanneer zij een patrijzennest ontdekt hebben, komen zij in groot aantal aangevlogen, en plagen de op het nest broedende hen zoo lang, tot dat zij het eindelijk verlaat, om een der lastige aanranders te vervolgen, wanneer de anderen in triomf de eijeren stuk hakken en wegvoeren. Men kan de kraaijen en eksters met goed gevolg vangen op sprenkels, waarop men een eenden- of kippenei heeft vastgebonden. Ook verzuime men niet in den winter, bij felle koude en sneeuw, hen op een paardenrif of wat afval van geslacht vee te lokken, hetwelk men in een streep over de sneeuw uitspreidt; ten einde het schot meer werking doe, schiete men er alsdan met een handvol fijne patrijzen-hagel onder, die, ofschoon niet zoo dadelijk doodende als grovere hagel, echter beter dekt, en de schijnbaar ongekwetsten, naderhand toch aan de bekomene wonden doet bezwijken. — Het spreekt van zelf, dat men reeds van te voren, zoo er geen schuur, schutting of iets dergelijks in de nabijheid is, het een of ander moet daarstellen, waarachter men zich verbergen kan.

Eene zeer werkdadige en tevens aangename wijze om dit rooftuig afbreuk te doen is, om in het voorjaar de nesten op te zoeken en naauwkeurig op te letten, wanneer de vogel zit te broeijen. Zoodra zij regt vast zit, hetgeen zoo wat tegen het uitkomen der eijeren plaats vindt, begeeft men zich naar den boom, waarop zich het nest bevindt, plaatst zich zoo voordeelig mogelijk aan de tegenovergestelde zijde, waar men den staart ontwaart, omdat zij gewoonlijk naar die zijde heen vliegt, en late door een tweeden persoon met een stokje aan den stam van den boom kloppen, terwijl

men schiet, zoodra zij opvliegt; zelfs regt goede schutters zullen dikwijls bij deze gelegenheid het genoegen kunnen hebben, zeer moeilijke, ware *kunstschoten*, te doen. — Wanneer men den regten broeitijd waarneemt, dan zit de vogel zoo vast, dat men des noods verscheidene malen mis kan schieten, en haar eenige uren later weêr op het nest aantreft. Ik zelf schoot eens in eenen ochtend tweemaal mis op eene op eijeren broeiende boomvalk, tot dat ik des middags het geluk had, haar met het derde schot te dooden; men schiet zoo doende meest altijd de wijfjes, hetwelk bij alle roofgedierte van geen gering belang is.

Na deze korte aanmerkingen over de instandhouding eener patrijzen-jagt, laten wij er eenige volgen omtrent de jagt zelve.

Om deze behoorlijk en waarlijk jagtmatig uit te oefenen, behoort men in de eerste plaats een' goeden staanden hond te bezitten en de noodige kennis om hem doelmatig te behandelen. — Velen zijn van oordeel, dat het genoeg is om tegen dat de jagt open gaat *f* 100, en mogelijk nog meer, voor een goeden hond te betalen, en dat men niets meer te doen zou hebben dan, in het veld gekomen, hem te volgen en de patrijzen dood te schieten, waarvoor hij staat. Dit zoude zeker zeer gemakkelijk zijn en zij, die veel geld hadden, waren dan ook zeker allen voortreffelijke jagers. Ik voor mij heb echter nog nimmer een' hond gezien, al was hij ook nog zoo best en nog zoo duur, die *dadelijk* voor zijn' nieuwen meester al datgene verrigtte, wat hij voor den ouden deed, en zoodanig joeg, dat er niets op te zeggen viel. Neen, integendeel, moeten de meesten, gedurende de eerste dagen, geheel overgedresseerd en zoodanig oplettend gadege-
slagen en bejaagd worden, als of zij nog nimmer in het veld geweest waren, hetgeen dunkt mij zeer natuurlijk is, daar om kort te gaan, men van geen dier, hoe verstandig en slim ook,

adadelijk menschenverstand kan verwachten en men dus geduld moet hebben. — Is men echter (op welke wijze dan ook) in het waarlijk zeldzame bezit van eenen goeden hond, die met een' hoogen neus vlug zoekt, vast staat, niet achter de hazen loopt of drijft, dan alléén op bevel van zijnen meester, die alles vlug en zacht apporteert en niet op het schot loopt van andere jagers, of van andere honden het wild afneemt, welk een genoeg is het dan niet, de patrijzen te vervolgen! Hoe ril ze dan ook zijn, met zulk een hond, waarbij men niet behoeft te roepen en te schreeuwen, kan men er den geheelen jagtijd door schieten; natuurlijk in de laatste maanden niet zooveel en met meer moeite, als in het begin van den tijd; maar dan keert men ook met des te meer zelfvoldoening naar huis, wanneer in plaats van een of twee dozijn September-hoentjes, 5 of 6 van die groote vlugge, in vollen vederdos prijkende hoenders, daar *„geen mensch meer aan kan komen”*, in het late najaar, het loon zijn voor de deugden van den hond en de behendigheid en volharding van den jager. —

Een goed geweer is ook een der eerste vereischten; het moet boven alles van eene bekende goede fabriek zijn en eenvoudig doch solide bewerkt. Wat het verre dragen van het schot aangaat, geloof ik, dat tegenwoordig alle geweren zoo wat even goed schieten, ten minste, indien men den behoorlijken afstand om op wild te schieten, van 40 of 45 passen hoogstens, niet overschrijdt. Alle verdere schoten op patrijzen zijn den echten jager onwaardig, daar het edele wild zodoende dikwijls aangeschoten wordende, ellendig verkwijnt en verloren gaat. — Wat de kunst van schieten aangaat, is deze over het algemeen op eenen vrij voldoende trap van volmaaktheid gekomen, en ik zoude haast durven beweren, dat er meer jagtliefhebbers gevonden worden, die de kunst verstaan om een jagtveld binnen korten

tijd te ontvolken, als om hetzelfde, eenmaal ontvolkt zijnde, weder in goeden staat te brengen.

Op de jacht moet men niet ophouden een aangeschoten stuk wild te vervolgen en op te zoeken, al moge dit ook wat lang duren en veel kostbaren tijd vereischen (is de tijd wel ooit kostbaarder dan op de jacht, vooral voor hen, die door andere bezigheden belet worden *dikwijls* te jagen?) want het genoeg van den echten jager is veel grooter, wanneer hij eindelijk het aangeschoten hoen, door kunstmatige en op ondervinding steunende middelen en vooral ook door zijnen goed gedresseerden hond heeft bemagigd, dan wanneer hij nog een half dozijn andere hoenders op de gewone wijze geschoten had. — De voornaamste kenteekenen van verwonding van hoenders zijn de volgende.

Het doodelijk getroffene drukt dadelijk onder het vallen de vleugels dicht tegen het ligchaam, trekt, op den grond op de rug liggende, gewoonlijk met de pooten, of slaat, op den buik liggende, met de vleugels, terwijl het den kop heen en weder beweegt, tot dat het sterft.

Wanneer het hoen tegen den grond is gevallen en met alle moeite herhaalde malen lijnregt in de hoogte vliegt, zonder van de plaats te kunnen komen, is dit een teeken van doodelijke verwonding in den kop. —

Het in de ingewanden getroffene, krimpt in de lucht hevig in elkander, vliegt of met hangende pooten regt door en valt dan neder, of wel stijgt al hooger en hooger, tot dat het nog in de vlugt zijnde, sterft en nederstort.

Het vleugellamme-hoen valt gewoonlijk op de plaats zelve neder of, wanneer het vleugelbeen niet geheel verbrijzeld is, na eerst eenige oogenblikken schuins weg plotselings zich ter zijde gewend te hebben, onder zichtbare pogingen van verder door te willen vliegen, doch loopt, zoodra het den grond raakt, oogenblikkelijk en snel zoo verre het maar komen kan.

Een patrijs , die op het schot in de lucht ineen krimpt , ook wel meer of minder vederen verliest , doch gewoonlijk verder doervliegt en alleen of met andere weder gaat zitten , heeft gewoonlijk een schampschot ontvangen of is maar zeer ligt aangeschoten. Wanneer een of twee poten afhangen en onder het vliegen heen en weder slingeren , is dit een teeken van plaatselijke verwonding. — Deze ook nog door een der beste duitsche jagers en schrijvers opgegevene teekenen , zijn volkomen juist en kunnen in het terugvinden van verloren geschoten patrijzen zeer te pas komen. Vele aanmerkingen zouden er nog omtrent dit onderwerp te maken zijn , doch er is door jagers reeds zooveel over geschreven en nog veel meer over gesproken , dat men in de noodzakelijkheid zoude zijn , niets dan oude kost op te dischen , ofschoon jagers over het algemeen niet bang zijn om in herhalingen te vallen. Er zijn zoo enkele dingen , waarover men niet te dikwijls en te veel spreken en schrijven kan !

En hiermede eindig ik , er den wensch bijvoegende , dat het ons allen , broederen in DIANA , dit jaar weder niet aan tijd en gelegenheid moge ontbreken , om de edelste van alle genoegens en uitspanningen op nieuw volop te kunnen genieten en nog vele jagttijden na dezen. —

Dit zij zoo !

De Gemzen-Jagt.

Toen ik, Schafhausen naderend, het donderend gedruisch van den grootschen waterval hoorde, gevoelde ik geene vermoeidheid meer, ofschoon ik dien dag verscheidene uren te voet had afgelegd, in tegenstelling van een gezelschap, dat, in een rijtuig gezeten, zoo door de hette der zon en het opstuivende stof, als door verveling zeer vermoeid scheen. Dit gezelschap had mij aan elke pleisterplaats ingehaald en was mij telkens voorbij gereden. Men was dus zeer verwonderd, mij reeds zoo spoedig weêr in de schaduw van een' boom gezeten, te zien teekenen. Het gezelschap kwam, even als ik, het grootsche natuur-tooneel bewonderen.

Van de twee voornaamste oogmerken mijner reis moest ik nu nog de Gemzen leeren kennen en in de lucht jagen. Het is een grootsch denkbeeld, op de toppen der eeuwige sneeuwbergen, die zich aan den gezigteinder als verguld porcelein voordoen en zich in de wolken verliezen, dus boven de wolken te kunnen jagen, terwijl men het onder zich ziet regenen, en zich herinnert, hoe dikwerf men daardoor druijpnat is geworden.

Ik rekende op een' inwoner, dien ik vroeger als jagtliefhebber kende. Hij had mij echter verklaard, nooit hooger te zijn geklommen, dan waar de gemzen hun voedsel zoeken, te weten, ter hoogte, waar wel gras groeit, maar waar het geene andere diersoort veroorloofd is toegang te vinden.

Ik zal de lezers van dit verhaal met iemand in kennis brengen, die zich nooit anders dan met de Gemzen-jagt heeft bezig gehouden; die, wel is waar, door zware vermoëjnissen, een versleten man kan heeten, maar beter dan iemand anders in staat was, de verlangde inlichtingen te kunnen geven. Bij het gaan naar zijne woning, kwamen wij hem reeds wandelende tegen. Zijne door veel klouteren afgesleten beenen, maakten hem het wandelen moeijelijk, maar zijne stem was nog bijzonder geschikt om tot en over de bergen te spreken.

Na mijn verlangen te hebben aangehoord, sprak hij, de linkerhand onder de kin houdende, mij aldus toe: »sedert de Zwitsersche omwenteling zijn er bijna geene gemzen meer. Eenige kantons houden de jagt twee jaren gesloten, om, zodoende weër wat wild aan te fokken. Het is zeer twijfelachtig of de maatregel nog kan baten, om op het schieten van den steenbok, groote boeten met strenge strafbepalingen vast te stellen. Weldra zal er alle spoor van verdwijnen, en men zal zijne horens niet meer zien dan voor de apothekers-winkels in Holland. Het zal u hier zeer veel moeite kosten, een gems te zien te krijgen, en, doordien het u onverschillig is of gij regts of links reist, ga dan naar Tyrol, dáár zijn er nog en is het zoeken ook niet zoo vermoeijend.»

Hij wees mij links van den zonnestand, en ofschoon ik den afstand bij dagmarschen niet kon berekenen, besloot ik de aangewezene rigting te volgen. Zoo groot is de invloed van een ouden jager op den jongeren, die geen oogenblik twijfelt, of het moet zoo zijn; dit zal, na ons, zoo blijven voortduren, hetgeen mij gerust stelt. Zijn naam door zekeren vorstelijken logementhouder uitgesproken, moest mij de deur openen tot den rentmeester van het kasteel, en deze zou mij vermoedelijk bevredigen.

Maar er zijn dagen, dat men maar volstrekt niet kan vinden, wat men zoekt, en één dier dagen viel mij nu te beurt. De kastelein was en kwam niet te huis. Zijne vrouw beduidde mij den weg naar het slot, dat bijna loodregt boven haar huis lag. Ik begreep, dat ik drie kwart uurs op mijnen marsch terug moest; en, dewijl ieder jager liever vijf uren vooruit, dan vijf minuten terug aflegt, vraagde ik haar, of er geen kortere weg of voetpad bestond, om er te komen? »O ja — zeide zij, — voor iemand, die uit »Zwitserland komt. Dan behoeft gij mij slechts naar den »zolder te volgen;” daar opende zij een dakvenster en ik sprong er uit, zonder veel moeite, onder het uiten eener dankbetuiging.

Het spoor werd ik echter bijster, om de eenvoudige reden, dat er geen gebaad pad bestond, en de ééne hindernis na de andere te overwinnen viel. Ik nam in ernstige overweging of de zwarigheden, die men zou moeten te boven komen, om een' gems te schieten, niet genoegzaam waren, om de onderneming hierbij te laten berusten? Mij aan een' boomtak vastbindende, zag ik naar beneden, maar dorst aan geen terugkeeren te denken. Zwarte vogels, met gele bekken, grooter dan onze lijsters, vlogen, kringsgewijze om mij heen.

Na van mijne vermoeijenis uitgerust te hebben, had ik weder kracht en moeds genoeg om nog iets te wagen. Eindelijk bereikte ik den duizendjarigen steenklomp, het Slot. De rentmeester was uit. Zijne vrouw, die anders zelden uitging, had van de gelegenheid gebruik gemaakt, dat de Oostenrijksche armee met vier en vijftig man moest versterkt worden, om mede te gaan. Van den vier en vijftigsten rekrut hadden ze echter het spoor niet kunnen vinden. Het slot was ledig, verlaten en open. In den tuin wandelde een zeer schoon jong meisje, bij welke ik mijne

opwachting trachtte te verontschuldigen. Ik sprak van mijn vaderland, van mijne verre reis, en schreef mijn beven en gebroken stem toe aan het klimmen, en het genoeg, haar te ontmoeten; en eindigde met hare voorspraak te verzoeken, om het geluk te hebben een gems te zien.

Mogelijk dat zij aan *Ulysses* dacht, of dat bij haar de gems geene waarde had boven eene geit, hetzij zij andere bedoelingen vermoedde, of veronderstelde dat ik door koorts of hersenongesteldheid overvallen konde zijn: door haar harteteljk lachen bleek het mij voldoende, dat zij zich niet langer kon bedwingen, maar het uitschaterde.

Tot mijn geluk bragt zij mij, langs zware wilde kastanjeboomen, wier koele schaduw mij goed deed, naar het huis van den jager. Dáár aangekomen, boog zij zich beleefd, en zei mij, volgens landsgebruik: „Vaarwel! vaar altijd wel, en maak verder eene goede reis!” De boomen stonden vijf en twintig passen van elkander. Ik telde er twintig, alvorens zij omzag en in de donkere poort verdween. De vrouw van den jager, die mij aan de deur zag staan, kwam mij vragen, wat ik begeerde. Ik verhaalde haar mijne historie, waarvan ze, zeker om redenen, liefst niets wilde hooren, zeggende, dat haar man niet te huis, en daarna, dat hij ziek was, en ofschoon ik haar verzocht mij eenige jagers-versterking toe te dienen, mijn verzoek was vruchteloos. Een mooie brak, die jongen had, kwam mijne hand beruiken. Ik haalde haar, volgens jagers-gebruik aan, omdat het te pas kon komen. Bovendien had de jager eene mooie kinderfokkerij. — Eerst niet te huis en vervolgens ziek, dat kwam mij verdacht voor. Ik ondervroeg een' kleinen jongen, of hij niet wist, waar zijn vader was, en eer ik mijne geldbeurs in de hand had, was hij reeds in beweging. Hij bragt mij bij een' grasmaaijer, die mij, door zijnen zoon ziende geleiden, met een bleek gelaat en lang-

zaam te gemoet kwam. Ik begon hem van mijne zucht naar de gemzen-jagt te spreken. Hij antwoordde mij, dat ze meest alle waren gestruikeld; dat hij medicincerde, en niet sterk genoeg was om den berg op te klimmen. Ik maakte hem op den aard van zijn arbeid opmerkzaam; maar het baatte mij niets. Toen ik den kleine geld wilde geven, zeide hij mij, dat hij een geschikt persoon moest trachten te vinden, om een gems te kunnen zien, en dat hij er eenigen wilde opteekenen. Ik nam vervolgens den knaap met de brak mede, die, een uur lang, vlijtig langs den weg zocht, zonder echter iets te vinden. Eindelijk liep zij, of door den overlast harer melk bezwaard, of door moederlijk verlangen, naar hare jongen terug.

De eerste persoon, dien de jager mij had opgegeven, bewoonde een net, van wit hout vervaardigd huisje, maar hij was niet te huis. Ik vond er een meisje van 16 à 17 jaar, dat een knaapje aan de borst drukte, hetgeen mij toescheen een paar jaren oud te zijn.

Was het bestek, mij in dit tijdschrift, ter opname van mijn reisverhaal verleend, niet te beperkt, hoe veel zou ik mijnen lezers hebben mede te deelen over de zeden en gewoonten der Zwitsersche bergbewoners en over de stroopers. Uithoofde dier beperking kan ik hier slechts aanstippen, dat het grofste, ongebleekte linnen, waarvan men zakken maakt, hier beter voldoet, dan het in Zwitserland zoo algemeen gedragen wordende fijn gebleekt linnen over eene taankleurige menschenhuid, of liever over een geel kippen-vel.

De jonge vrouw bragt mij, zonder de minste zwaarigheid te opperen, één en een half uur ver, aan het huis n°. 2, over eenen vijf en dertig graden klimmenden of dalenden klipgrond, waar veel gelegenheid was tot verdwalen, en niemand ons ontmoette. Zij was eerder op eene hoogte

dan ik, en reikte mij lagchend de hand toe, waarvan de arm tot boven aan geheel ontbloot was. De korte rokjes, die zij aan had, stonden haar niet kwaad. Dáár aangekomen, was mijne eerste vraag:

Is JOSEPH VERBURG te huis?

Neen.

Waar is hij dan?

Op de tweede rij Alpen.

Wat moet hij dáár doen?

Gras maaijen.

Ik zag rond, tot in den schoorsteen toe, en vraagde:

Waar is de Stutzer? (korte buks.)

Die heeft hij meé.

Zoo, zoo! en ik was gered.

Na een kort oponthoud zette ik mijnen togt verder voort. Afstand, weg en grond waren als voren. Plotseling kwam ik aan eene vlakke, waar een twintigtal van den-
nen-boomstammen vervaardigde hutten stonden, met eene kapel, waarbij ik een groot kruis ontwaarde. Dáár wordt het hoornvee bijeen vergaderd en gezegend, vóór dat het wordt losgelaten. Dewijl dit hoornvee de gewoonte kent, naar het gebruik van voedsel verlangt, en klokjes om den hals heeft, om, bij verdwalen terug gevonden te kunnen worden, moet dat geluid der hals-klokjes nog al weérklank veroorzaken!

Er zijn drie rijen Alpen, waar het vee graast, dan voorwaarts dan rugwaarts keerend, naar mate de sneeuw smelt, of de op nieuw gevallen ontdooit. Maar aan de boven beschreven zomerverblijven is noch spijker noch glas-ruit te vinden. De verdeeling der inwendige verhouding is zeer beperkt. Het melkgereedschap, uit het hout van den Ahornboom vervaardigd, heeft het aanzien van gepolijst palmhout, dat zeer zuiver gehouden wordt.

Ik stelde aan JOSEPH, onder zijn werk-verrigten, mijne bekende reisgeschiedenis voor, vergeleek zijn onkruid tegen ons gras, waaronder blaauwe klokjes en de roode leliën uitblinken, die ook in onze tuinen gevonden worden. Ik vertelde hem, dat bij ons te lande de koeijen, meestal zwart of zwart-bont zijn, en witte melk geven; (de hunne zijn rood of grijs-vaal). Dit alles boezemde hem belangstelling in, vooral toen ik hem van Hollands rijkdom sprak, waarover hij dikwijls had hooren spreken, enz, enz.

Hij bragt mij in zijne hut, reikte mij de hand toe, heette mij welkom, en zeide: »Rust hier een weinig uit.» ik had nog geen honger genoeg om van het brood te eten, hetwelk uit Turksche tarwe en andere bestanddeelen zamengesteld is. De kaas had het voorkomen van koude stokverw. Welstaanshalve beproefde ik te eten, maar het was mij niet mogelijk.

»Gij zult — zoo ging de hut-bewoner voort — niet alleen een gems zien, maar ook schieten.» De zoon, minder verstandig dan de vader, beweerde, dat er geen kruid meer was, omdat hij, hoogst waarschijnlijk, liever bij zijne beminde ging zitten praten, dan het gemaaide gras om te schudden. Hij bleef twee uren langer uit, dan zijn vader hem had toegestaan. Om dien tijd niet werkeloos door te brengen, trok ik den rok uit, en schudde het gemaaide gras uit een. Dit scheen JOSEPH te bevallen. — Nu kwam de zoon, juichende en joelende weder, langs een pad, zooals het natuur-tooneel daar oplevert; maar werd met eene beverige tijroler-toespraak ontvangen, welke ik uit de daarbij gebezigd wordende gebaren genoegzaam begreep.

Verduld! — de oude jager vraagde mij of ik den gems op honderd passen, het gewone vrij- of schijf-schot, dan wel korter bij verlangde te schieten, uithoofde der snelle beweging dezer dieren, en het onzekere, om voorwerpen, die zich

zoo snel in beweging stellen , met den kogel te treffen. Bovendien vernam ik , dat de gemzen op elkander gedrongen kunnen worden aangetroffen , en dat zij , op een smal voetpad , niet verlegen zijn om den jager over het hoofd of omver te springen. Ik bedong dus het laatst gedane voorstel.

Nadat de buks was geladen , kapte ik een tweeden kogel door , om op korten afstand te treffen. Dit baarde wel eenige bevreemding , maar werd toch niet afgekeurd.

De vader beval mij , om mij op zeker punt in de nabijheid , met den rug tegen eene steile rots te plaatsen , en riep mij toe : » tot morgen ! » Ik had een veel belovend standpunt , om op tien passen te kunnen schieten. De zoon dreef en maakte een geluid , zooals dit in het Alpische gebergte gewoonlijk gaat , wanneer steenen en dennen-gewas zich los maken en naar beneden storten ; de zoon dreef langs eene rots en langs dennen-gewas op mij toe , zoodat andere stukken steen in beweging kwamen , die met veel geraas nederstortten.

Ik hoorde vervolgens iets naderen , en hield mij zoo stil mogelijk , met het geweer naar dien kant gekeerd , vanwaar het gedruisch kwam. Mijn hart klopte met verdubbelde slagen. Het waren sierlijke geiten , die mij vriendelijk kwamen aanstaren , achtervolgd door mijnen gids. De avond was intusschen te ver gevorderd , om eene tweede onderneming te beproeven.

Gelijk het nieuwe hooi op den zolder eene geur van zich geeft , als versche Deventer-kock : zoo is het ook met het hooi der Alpen , omdat het dáár des nachts vriest. Dewijl ik dun gekleed was , kroop ik onder het hooi , zonder echter te kunnen inslapen. Bij het schemeren van den dageraad , riep ik mijnen buurman , die een bijslaap had gekregen , misschien , omdat hij zich des nachts niet alleen met

een vreemdeling vertrouwde. Wij sloegen bij de kapel een voetpad in, en bereikten eene vallei, waar een herder ons beduidde, dat hij den vorigen dag nog gemzen had gezien.

Het duurde niet lang, of de jongen riep: *bück!* Ook zag ik hem op de knieën vallen, met den buks op den schouder. Ik ontwaarde, dat ik ze niet met eenigen kans van treffen kon bereiken, dat er acht stuks bijeen waren, die de koppen naar ons gerigt hielden, en na ons waargenomen te hebben, al grazende en spelende afhielden. De vlugste zette zich met eenige sprongen voorwaarts, keek en rook, tot veiligheid der bende, in het rond, sloot zich dan weder bij de overige aan, hetgeen zich herhaalde, tot dat allen verdwenen tegen rotsen, die loodregt vóór mij lagen. Een, die minder dartel was, kwam trekbeenend telkens nader, met een uiterlijk voorkomen als van de lieve jeugd, waarschuwend tegen de gevaren der wereld.

Ze waren in goeden staat, van kleur donker grijs of rossig, bij zwart af, met langen witten neus en witte ooren; het schild of de witte vlek onder en om den staart was zeer duidelijk geteekend; zij hadden eenen ronden rug en waren grooter van gestalte dan onze geiten. De beweging der pooten was niet zoo stootend en met lange stappen. Mijn geleider wees mij een punt, waar ik ze vermoedelijk zou terug zien. Ik nam de buks en volgde hen. Ik hoorde een dof schot, en later een tweede korter bij vallen. Twee jonge gemzen trokken mij op vijftien passen voorbij; zij waren ligter van kleur, bij geel af; het haar wollig.

Na eenige oogenblikken wachtens kwam de gids verstoord terug. Onder het volgen plaagde ik hem, daar hij mij had gezegd, dat, bijaldien hij een gems op honderd passen miste, hij dan zijn geweer stuk sloeg, en vroeg of hij ze verder dan op honderd passen had gehad? Hij schreef zijn missen toe aan mijne wijze van laden. Maar nu de tweedemaal? Hij

draait zich vlug, maar gelukkig regts om; het schot vliegt los en de vonken vlogen mij om de ooren. Had hij zich linksom gedraaid, vermoedelijk was ik omkant geweest. Zonder verder te spreken, kwamen wij weder aan de hut te regt. Ik zeide, dat ik voldaan was en vertrok. Nu en dan hoorde ik steen-schiffers vallen; maar, bij gebrek aan een' verrekijker, werd ik de veroorzakers niet gewaar.

Ik heb gezien, dat men het klimmen, zoo als bij ons het schaatsen-rijden, jong moet leeren. Bij het glijden langs rotswanden, zette de jongen de hielen er tegen; de handen onder de dijen en kwam zoo lager. Ging de daling te snel, dan wist hij zich, bij die beweging, om te werpen. Ook bediende hij zich van een' pikker, dien hij op den schouder droeg, om daarmede een gat te maken, waarin hij de voeten zette. Tot deze onderneming moet men eigenaardig gekleed en geschoeid zijn, hetgeen bij mij het geval niet was. Mijne kleederen waren aanmerkelijk gescheurd, de knieën verwond en de handen bebloed. Slechts eenmaal schoot ik uit den haak, zeggende: »gij wilt dan, dat ik den hals breek!» Over het calangeren had hij met mij een duister gesprek gehouden, en dewijl, door de fijne lucht en het gebrek aan spijs, de kleeding mij zoo ruim begon te zitten, verlangde ik terug te keeren.

Ik vraagde het jonge vrouwtje of haar man van het tabaksmokkelen terug was! Op een bevestigend antwoord, bevestigde hij mij zijn leedgevoel niet te huis te zijn geweest.

Van hem vernam ik, en later had ik ook de gelegenheid uit nadere bijzonderheden waar te nemen, dat. b. v. de Gems-horens lager aan het hoofd bevestigd zijn, dan bij de geit. Eerst loopen zij regtuit en dan achterover gebogen; na vijf jaren zijn zij met ringen. De achterpooten zijn veel sterker gebouwd. Hun reuk is zoo fijn, dat zij, op hoogten, een uur ver de lucht der voorwerpen hebben.

Hun gezigt is minder gunstig. Bij het ademen maken zij een scherp, fluitend geluid. Hun vermogen om te klimmen moet aan gevoelzenuwen onder de hoefjes worden toegeschreven. Als zij jong gevangen en onder eene geit gebragt worden, volgen zij de voedster tot het tijdstip, dat de aard hunner natuur bij hen begint te spreken.

Met verbazing hoorde de man, wat ik ter belooning had gegeven. »Blijf toch!» — riep hij — »Gij moet blijven! Ik zal er u een doen schieten. Was ik er maar bij geweest!» De man schoot goed; hij is de beste schutter, maar van de gemzen-jagt heeft hij geen verstand. Als er heeren kómen, dan vervoegen zij zich altijd tot hem.

Het bleek mij, dat de menschen hier meer moeten doen, om geld te bekomen, dan bij ons; dat ik met een ondernemend, ligt op te winden man te doen had, die, bij zoo veelvuldige gelegenheden, er belang bij had, een gemist schot, als een geheim bewaard te zien.

Ook bij den jager ging ik aan. Hij was nog met zijn gras bezig. Ik verhaalde hem mijn wedervaren; hij luisterde er oplettend naar. Iederen steenklomp en struik kon hij zich voorstellen, als of hij met mij ter plaatse was geweest.

»Er zijn erdan nog acht, Mijnheer! — ging hij voort. — »Als ik nadenk, hoeveel er zijn geweest, en door de zwartste ondankbaarheid vernield, door menschen, wie het alleen te doen is, om te dooden; die niet eens weten hoe het vleesch eetbaar moet gemaakt worden!» (*) Hij slaakte

(*) Het vleesch, blank en bruin toegemaakt, zoo als het mij later herhaalde malen is toegediend, had geen' wild-smaak, ofschoon men mij verzekerde, dat het van Gemzen was. Aangezien er in Zwitserland overal schapen-kotteletten worden opgedischt, treft men deze dieren er zelden aan. Daarentegen zijn de geiten veelvuldig, zoodat er bij mij steeds twijfel ontstond, omtrent hetgeen ik at.

eene diepe zucht. » Men moet wel een slecht man zijn , om een gems dood te schieten ; een beestje , dat niemand kwaad doet. »

Nu rolde hem dikke gemzen-tranen over de borst , waarvan er één op mijne hand viel , die mij ook weemoedig maakte. Ik nam afscheid van hem , en zeide , zoo als nu aan den lezer : — Vaarwel !

Eduard Wildmann , de schoone jager.

» Wilt gij reeds weder naar buiten in het woud , en mij alleen in mijne bekommernis achterlaten ? Blijf toch , EDUARD ! blijf toch bij uwe ongelukkige moeder , wier grijs geworden hoofd` gij met smart overladen ten grave brengt. » Zoo had een oud moedertje haren bijna negentienjarigen zoon , die , naar zijne kleding en de buks , die hij op zijnen rug droeg , op de jagt scheen te willen gaan.

» O weest onbezorgd over mij , lief moedertje » hernam EDUARD , » mij zal niets deeren ; onkruid vergaat niet. Leg u gerust te bed. Ik zou voorzeker gaarne bij u blijven , maar ik kan niet ; ik word onwederstaanbaar voortgedreven. — Slaap wel , lieve moeder ! » Met deze woorden ging EDUARD door de achterdeur zijner moederlijke woning naar bui-

ten, en liet zijne moeder met een bezwaard hart alleen achter. Zij keek den schoonen jongeling nog lang na, tot dat hij achter de struiken verdween.

Zonder zich op te houden ging EDUARD voort, tot dat hij den ingang van een groot woud had bereikt, waar hij, goed verborgen, in de nabijheid van een kruispad zijn stand nam. Naauwelijks bevond hij zich eenige minuten dáár, toen uit het woud een reeds bejaard man op hem toetrad. De aankomst van dezen ongenoodigde gast, scheen onzen vriend niet zeer te behagen, want hij beantwoordde zijnen groet: »Goede jagt!» naauwelijks, en wilde aanvankelijk met hem geen onderhoud aanknoopen. En inderdaad, wij zouden ook niet zeer wel gemoed zijn geweest, als wij dezen welgewapenden man met zijn uitgemaakt schelmsch gelaat alleen in het bosch hadden ontmoet. Vrees bestond er bij EDUARD niet; veeleer een gevoel van inwendigen afkeer; hij ware liever alleen gebleven, om zijne sombere gedachten den vrijen loop te laten. Plotseling echter helderde zijn bedrukt gelaat op, toen de oude strooper — want dit was de op hem toegekome man — van den jagermeester WALFRIED begon te spreken, en wél bedacht, schoon als in het voorbijgaan, eene groete van 's jagermeesters BERTHA, eene naauwelijks volwassene jonkvrouw met rozenkleurige wangen, aan EDUARD overbragt. »Denkt zij nog aan mij? Is zij gezond? Heeft haar vader zich weder met haar verzoend?» vraagde de vlugge jongeling in éenen adem, schoon hij over zijne onvoorzigtigheid terstond ontevreden was, en oogenblikkelijk het gesprek op een ander onderwerp overbragt. De strooper scheen echter deze plotselinge opwelling niet te willen bemerken, en verhaalde bedaard, dat de vorst in den omtrek eene jagtpartij zou houden, en tot het maken van toebereidselen reeds een opperpikieur bij den jagermeester WALFRIED was

aangekomen ; dat latastgenoemde zich in groote verlegenheid bevond , omdat het hem aan geschikte lieden ontbrak , en hem waarschijnlijk geene andere keus zou overblijven , dan EDUARD weder in zijne dienst te nemen. Daarbij gaf hij hem den raad , niet weder bij den ouden kwaadwilligen jagermeester te gaan , vermits hij anders zijne vriendschap geheel zoude verliezen. »Uwe vriendschap kan ik niet verliezen , want ik heb ze niet aangenomen , oude schoft , en ik zou mij schamen , als ik u onder mijne vrienden moest tellen ,” duwde de jongeling hem op barschen toon toe , en ging weg. »Hoho!” — riep de oude hem achterna — »niet zoo driftig , mijnheer EDUARD , anders zal ik u ook eens bedienen.” Onze EDUARD scheen dezen uitroep niet meer te hooren ; want hij was spoedig in het bosch verdwenen , zonder zich verder over den hem welbekenden strooper te bekommeren.

Voor dezen nacht was het uit met zijne rust en jagersgeluk. Hij werd voortgedreven , zonder zelf te weten waarheen , tot hij eindelijk voor het eenzame huis van den jagermeester stond. Weldra was het middernacht , en toch bemerkte hij in WALFRIED's huis nog veel drukte , hetgeen hem deed besluiten wat ter zijde te gaan en zich in een priëel van den tuin te verbergen. — Onophoudelijk blikte hij van daar naar een venster , waardoor een licht flikkerde ; hij bemerkte eene vrouwelijke gestalte , die heen en weder ging en eindelijk aan het venster kwam , waarop EDUARD met een schoone welluidende tenor-stem , een minne lied begon te zingen.

BERTHA — want haar gold het gezang — wenkte uit het venster EDUARD eenen goeden nacht toe , waarop hij huiswaarts keerde. Het was reeds lang na middernacht , toen hij bij het huis zijner moeder aankwam , en tot zijne verwondering noch licht in haar kamertje bemerkte. Bij het ope-

nen der deur vond hij zijne moeder zittende bij den kagchel, lezende in eene oude »Zielen-apotheek.» Verheugd over het terugkomen haars zoons, deed zij hem echter eenige zachte verwijten over zijn lang uitblijven, en bad hem zijn zwervend leven eindelijk met de eervolle voortzetting zijns beroeps te verwisselen. — Dit beloofde hij. — Wat is zijn beroep? hooren wij in den geest den toegene- gen lezer vragen, en aarzelen geenszins hem dienaangaande het volgende mede te deelen. EDUARD was de zoon des dorpsschoolmeesters, en na zijn veertiende jaar, uit bijzondere neiging, bij den ons reeds bekenden jagermeester, als jagleerling geweest, bij wien hij vijf jaren had doorgebracht en zich in allen deele tot eenen duchtigen jager gevormd, en eindelijk eene bijzondere genegenheid voor BERTHA, de dochter zijns patroons, had opgevat. Deze neiging grooten tegenstand vindende, moest hij des jagermeesters huis verlaten, en dwaalde toen drie maanden als wildstrooper rond, zonder in dezen strafbaren handel te worden betrapt; want alle wegen en uitwegen waren hem zoo goed bekend, dat het bijna onmogelijk was hem te vangen.

Na een algemeen onderhoud tusschen moeder en zoon, haalde eerstgenoemde eenen brief van den jagermeester te voorschijn, dien EDUARD openbrak. Tot zijne verwondering bevatte deze werkelijk eene uitnoodiging om weder bij hem in dienst te treden, en wel oogenblikkelijk. Na lang overwegen van de zijde der goede moeder, besloot hij eindelijk dezen voorslag aan te nemen, welligt in de stille hoop om alzoo in nadere betrekking met zijne BERTHA te komen.

Reeds den volgende morgen deed hij zijne intrede in het huis des jagermeesters, die hem zeer vriendelijk ontving. Zoo gaat het gewoonlijk in het menschelijk leven. Zoo lang men iemand noodig heeft, behandelt men hem vriendelijk,

maar is dit het geval niet meer, dan worden dikwijls personen terug gezet, die gewigtige diensten hebben bewezen, en aan wien men alzoo dank schuldig is. EDUARD kreeg nu last om den vooruitgezondene vorstelijke jager het jagtdistrikt en de gewoonlijke standplaatsen der groote herten aan te wijzen. Tot dat einde bekwam hij een paard, hetgeen deze dienst gemakkelijker maakte, want hij volgde den franschen jager met tegenzin, dewijl hij de parforce-jagt voor niets anders hield, dan een dol najagen en ter dood brengen; een vooroordeel, dat nog bij velen onzer tegenwoordige jagers bestaat. De vorstelijke jager gedroeg zich intusschen zeer vriendelijk jegens EDUARD, zoodat deze na eenige uren anders over de parforce-jagt begon te denken, terwijl hij hem niet alleen als een werkelijk ervaren jager, maar ook als een man leerde kennen, die spoedig een goed overzigt over het geheele jagtdistrikt had. EDUARD wees hem, na zulks bespeurd te hebben, zeer bereidwillig alle digt bewassen streken, waarin zich wild bevond, en nam de loftuitingen van den franschman niet alleen met blijdschap aan, maar was er zelfs trotsch op. — Toen onze beide nieuwe vrienden des avonds huiswaarts keerden, zagen zij uit het dal naar de hooger liggende jagermeesterswoning eenen schitterenden jagtstoet naderen, waarover onze EDUARD niet weinig verwonderd was. Achter de ruiters volgde de troep honden, welke aan beide zijden door pikeurs in orde werd gehouden. De honden trokken vooral zijne opmerkzaamheid, wier wit, zwart en bont gevlekt ras, met langen kop, breed voorhoofd, zwaar behang, lang uitgestrekt lijf en hoogen schoft, hem nog niet was voorgekomen. De opperjager verklaarde zijnen verwonderden geleider, dat dit op verre na de geheele vorstelijke hofstoet niet was, welke eerst morgen vroeg zou opdagen. EDUARD besloot zooveel mogelijk van de op handen zijnde parforce-

jagt gebruik te maken , namelijk op alles goed acht te geven en zich het behartigingswaardige ten nutte te maken.

De fransche jager gaf dezen avond onzen vriend nog verscheidene inlichtingen , hoe hij zich den volgenden dag had te gedragen , want hij had den geoefenden en trouwhartigen EDUARD werkelijk lief gekregen. Deze was door het nieuwe schouwspel zoo opgewonden , dat hij eerst lang na middernacht insliep en des morgens de aankomst van den vorst en zijnen jagtstoet niet eens had gehoord. De fransche jager, zijn begunstiger, wekte hem eindelijk en beknorde hem niet weinig over zijn lang slapen ; terwijl hij hem den geheelen dag niet anders dan „langslapper” noemde. Spoedig trok EDUARD zijne zondagskleederen aan , en zette zich op het reeds voor hem gezadelde paard. Hij moest namelijk in eene dicht bewassen streek een vierentwintig ender , zoo naauw mogelijk insluiten , en kreeg bovendien het bevel , zijne zaken goed te doen , vermits het voor hem van goed gevolg zijn. „Als gij — zoo eindigde de order — uwe zaak goed ten uitvoer hebt gebragt , dan komt gij aan het jagtbosch ginds onder aan de beek bij mij. En nu voorwaarts. „Goede jagt !” „Goede jagt !” herhaalde EDUARD , en reed met hoog opgewonden gevoel voort. Hij kon den opgedragen last des te beter volbrengen , dewijl de gronden rondom de met struiken bewassen streek ligt omgeploegd en reeds geëgd waren , zoodat men de versche sporen nog konde bemerken. EDUARD had het bevel spoedig volbragt en wees weldra de bedoelde streek aan , waar het edelwild was heengetogen. Nu ijldde hij achter het jagtbosch om , waar hij zijnen beschermer en vele andere jagers aantrof , en vond reeds een smakelijk ontbijt voor hem gereed , bestaande in een groote hertebout , eene vleesch-pastei en eenige flesschen wijn. Deze omstandigheid nam hem nog meer voor de fransche jagt in , en wel te meer , toen hij

hoorde, dat de vorst niet gewoon was zoo iets aan een jagtknecht af te geven.

Over dit stichtelijke gezegde had hij intusschen niet lang tijd zich in overdenkingen te verdiepen, want plotseling weêrklonk het geroep: »zij komen, zij komen!» en zoo ruischte en wemelde het in het groene bosch, als of Hackelbergs wilde jagt naderde. Voor den stoet reden hoornblazende pikeurs, daarop volgde, in een open kales, de vorstin en achter haar de vorst met zijn geheele jagtgevolg. De optogt werd door eenige rijtuigen met dames besloten. De vorstin hield stil en terstond snelden de voornaamste jagers toe, om haar uit het rijtuig te helpen. De vorst wenkte den ons bekenden opperjager tot zich en sprak zacht met hem en de vorstin, en het ontging EDUARD niet, dat de beide hooge personen hunne oogen naar hem wendden. Spoedig trad de opperjager weder ter zijde en riep EDUARD toe: »zie regt uit en niet naar den grond. Uw hert zal gejaagd worden; ga het dus oogenblikkelijk nog eens na en verbreek het spoor. Vindt gij alles in orde, dan moet gij boven gindschen vijver weder tot ons komen. Is echter het jagthert ontkomen, dan moet gij het ons ten spoedigst komen melden.» Fluisterend zeide hij nog: »als ge uwe zaken goed doet, dan verlangt de vorstin u tot haren voorrijder.» Het hert was niet verjaagd, en EDUARD wachtte op zijnen post, tot dat de vorst met zijnen hofstoet aankwam. De vorstin mende haar vierspan zelve; zij droeg aan de regter zijde een jagthoorn, en aan de linkerzijde een jagtmes, als een jager. EDUARD kreeg bevel zich in de nabijheid der vorstin te plaatsen, die hem kort af vroegde: »alles in orde?» — »Alles wel,» antwoordde hij eenigzins beklemd: »de sporen zijn verbroken, en waarschijnlijk begeeft zich het hert naar gindsche steenhopen, omdat wij westen wind hebben.» — »Goed! Staat het hert al-

leen?" — Het staat bij 4 — 6 dieren, waarvan ik het wil afscheiden, hernam EDUARD. De opperpiqueur verklaarde hem echter, dat hij verder niets te doen had, dan mevrouw de vorstin vóór te rijden, en haar zoo te geleiden, dat het hert eenige malen in het gezicht mogt komen, waarom hij bijzonder op de fanfares acht moest geven. Als er »goede jagt» geblazen werd, dan beduidde dit: oppassen. De vorstin gaf nu bevel, in korten draf voort te rijden, en niemand vóór, nevens of achter haar te zien. EDUARD reed vóór, maar waagde het niet om te zien, uit eerbied voor de edele en schoone dame, en uit vrees, dat hij bij deze hem geheele vreemde jagt, eene hoofdfout mogt maken. Op de bepaalde plaats aangekomen, wenkte de vorstin en ondervroeg hem minzaam naar zijnen ouderdom, afkomst en tegenwoordig beroep. Hierdoor aangemoedigd, schilderde hij geheel onbeschroomd zijnen toestand, en toen zij op eene schalkachtige wijze naar zijne geliefde vraagde, bekende hij zijne liefde vrij uit, en verklaarde tevens, dat hij geene hoop koesterde, zijne BERTHA eenmaal te kunnen huwen, omdat de jagermeester er nimmer toe zou besluiten, om zijne dochter aan een arm jagersgezel te geven. »Wees gerust!» bekwam hij van de goedge vorstin ten antwoord; »die heer moet u eene goede dienst bezorgen, en dan zal de zaak zich wel schikken; wij kunnen in het vervolg nog dikwijls met elkander jagen.»

EDUARD had geen tijd meer, om zijnen dank te betuigen, want uit de digte struiken klonk de fanfare: »goede jagt,» een teeken, dat het hert was opgejaagd. Nu wees hij de vorstin de plaats waar het te voorschijn zou komen, en werkelijk na eenige seconden verscheen, pijlsnel over de vrije vlakte heenvloog, en weder in het andere bosch verdween; waar het terstond den teruggang over de geheele vlakte moest ondernemen, en door eenen geweldigen terugsprong

die het in de nabijheid der vorstin deed, tusschen de boomen verdween. Zij verklaarde de terugkomst en terugsprong nooit schooner gezien te hebben, en bedankte EDUARD in beleefde bewoordingen. Meer en meer ontsteld, vraagde hij of hare hoogvorstelijke Doorluchtigheid verkoos de honden af te wachten, of voort te rijden? Hij ontvingt tot antwoord: »Als gij gelooft mij het hert nog eens te kunnen doen zien, spaar dan de sporen niet. Onze honden zijn mij reeds lang bekend.»

In gestrekten galop reedt EDUARD vooruit, weder naar de plaats terug, van waar de vorstin was gekomen. Op den weg daarheen hoorde hij; »Hourvari" blazen, een teeken, dat de terugkomst door de jagers was opgemerkt geworden, hetgeen hem deed besluiten zijne rigting eenigzins te veranderen. Het gelukte hem het hert andermaal in het gezicht te brengen, waarvoor de vorstin hem met vleijende woorden dankte, en dit aan zijne jagtkennis toeschreef, zoo als dit gewoonlijk bij de verwende kinderen des geluks gaat. Bodem met vrolijke berigten worden rijkelijk beloond, terwijl jobsboden dikwijls mishandeld worden, ofschoon de een zoo onschuldig is als de andere.

Na eene jagt van twee uren was het hert zoo afgemat, dat het meer op listen, dan op snelheid scheen te kunnen vertrouwen. Door eene spoedige omwending onttrok het zich weder aan zijne vervolgers; maar de faufares en de juichende uitroep »*Tayaut*», kondigden aan, dat het hert weder te voorschijn was gekomen, en wel zeer waarschijnlijk in de nabijheid van een water in eene laagte, waar de vorstin met haar rijtuig onmogelijk kon komen, en derhalve te paard moest stijgen. Eene waterfanfare bevestigde dit vermoeden, en eenige oogenblikken later klonk des vorsten bevel om de jagers bijeen te roepen. De vorstin ijldesnel als de wind op den waterplas toe; nam de haar op eenen

wenk door haren gemaal overhandigde kogelbuks, legde ze aan en joeg het doodende lood zoo juist naar deszelfs doel, dat het hert in de bruischende golven zijn leven eindigde. Nu wéergalmde de omtrek van alle schaterende fanfares, en al de jagers riepen vrolijk hun: »Hallali!» des jagers zegekreet, na eenen gelukkig volbragten arbeid.

De vorst was over den gelukkigen uitslag zeer verheugd; maar spoedig rezen donkere wolken voor hem op, toen zijne gemalin den schoonen EDUARD liet vóór zich treden, hem eigenhandig haar jagtmes omhing en hem het jagthoorn ten geschenke gaf, dat zij gewoon was aan hare regter zijde te dragen. De jaloezie had reeds lang in zijn hart wortel geschoten, en ontvlamde bij elke gelegenheid plotseling. De ijverzucht is een zeer gevaarlijke worm, die aan zoo menig echt- en vriendschaps-verbond knaagt, en vooral in het hart van gevoelige menschen zoo ligt wortel schiet. Dit pijnlijk gevoel vermeerderde, toen de vorstin op den terugweg haren gemaal den voorslag deed, in het vervolg dikwijls in dit oord te jagen en den bekwamen EDUARD tot jagermeester aan te stellen. Dit was hem genoeg. Hare plannen omtrent het huwelijk tusschen EDUARD en BERTHA, hoorde hij aan, maar nam een onheilspellend besluit voor den onschuldigen jongeling. Door de hem geheel onverwacht ten deel gevallen vorstelijke gunstbetooning geraakte EDUARD in eene soort van waanzinnige opgetogenheid, zoodat hij zich in den avond van dezen gelukkigen dag reeds de schoonste toekomst voorstelde, en zich in droombeelden verloor, die hij gaarne met zijne BERTHA had willen deelen. Vermoeid wierp hij zich eindelijk op zijn bed neder en droomde onophoudelijk voort, tot dat een luid kloppen op zijne kamerdeur hem uit zijne onrustige sluimering wekte. Met spoed opende hij de deur, en zag, tot zijne grootste verwondering, drie vorstelijke bedienden uit het vorstelijk gevolg, die hem, eer hij er op

verdacht was nederwierpen ; hem naar eenen gereedstaanden wagen sleepten , en naar de hoofdstad voerden , waar hij dadelijk bij de militairen werd ingelijfd ; een maatregel , waarvan de vorsten zich destijds bedienden , om het aantal hunner soldaten te vermeederen , of lastige personen schaak te zetten , of eindelijk , om losbandige jongelieden in eene tuchtschool te doen opnemen.

Deze slag van het noodlot drukte onzen EDUARD diep ter neder. Uit eenen gedroomden hemel viel hij plotseling in eene hel van rampen neder , daar hij zich aan een dubbel lijden zag blootgesteld , en , zonder afscheid van zijne betrekkingen te kunnen nemen , ijlings werd voortgesleurd , en wegens zijn toekomstig lot in vertwijfeling verviel.

Intusschen bezat hij moeds genoeg , om zich in zijn lot te schikken , waarvan het gevolg was , dat hij bij het garnizoen spoedig de vrijheid der overige soldaten genoot.

Zonder vast doel , ging hij eens des namiddags wandelen. Hij werd naar het vrije veld voortgedreven. Langzaam drentelde hij derwaarts ; maar schrikte bij het hooren eener zware stem , die hem toeriep : „ Hei , EDUARD ! vind ik u eindelijk weder ? ” Verheugd sprong hij den welbekende opperjager te gemoet , die hem vriendelijk de hand schudde , en te kennen gaf , dat de vorstin , zijn ongelukkig lot vernomen hebbende , hem bevel had gegeven hem op te zoeken , dewijl zij zich zelve beschuldigde de oorzaak van zijn ongeval geweest te zijn. Tegelijk vernam hij , dat BERTHA kamermeisje bij de vorstin was , en EDUARD ten haren opzichte gerust kon zijn.

Dit alles kwam den onvrijwilligen rekrut zoo onverwacht voor , dat hij eerst niets kon antwoorden , totdat de opperjager hem den voorslag deed om te deserteren. Deze gedachte , die reeds lang bij hem sluimerde , zonder hem regt duidelijk te zijn , vond zoo gemakkelijk zijnen bijval , dat

hij zijnen opregten beschermer niet liet uitspreken, maar onstuimig de vraag deed: »Maar waarheen? — Spreek, waarheen zal ik gaan?» — »Wees toch bedaard,» hernam de opperjager hem teregtwijzend, — schreeuw zoo luid niet op den openbaren weg, even als een koorndaaier, anders laat ik u alleen staan. »Maar bedaarder» ging hij terstond voort: »De vorstin, die geene rust heeft, sedert gij vertrokken zijt, zal wel middelen vinden, om u te doen ontkomen. Als ge morgen namiddag geene dienst hebt, kom dan in het gindsche tuinhuis aan den berg; het overige zal zich wel schikken. — Adieu!»

EDUARD kon den namiddag van den volgenden dag naauwelijks afwachten, en sloop, toen het gewenschte uur eindelijk was aangebroken, als een dief uit de kazerne. De anders zoo onverschrokken jongeling beefde bij elke schrede; want hij moest zich aan het noodlot toe vertrouwen, hetgeen zelfs den moedigsten vervaard maakt, en hij vreesde, in het tuinhuis nieuwe strikken te vinden. Toen hij echter de stad achter den rug had, en de vrije lucht weder inademde, keerde zijne oude beradenheid terug; hij was op alles voorbereid, wat hem kon overkomen. Gerust trad hij naar het tuinhuis toe, waar hij den opperjager en zijne geliefde BERTHA aantrof. Eerstgenoemde stelde hem eene geheele jagtuniform, eenige rolletjes geld en andere benoedigheden, van wege de vorstin, ter hand; eindelijk ontving hij nog een aanbevelingsbrief aan den prins van Condé, om hem niet alleen in 's prinsen wereldberoemd jagtgevolg aan te nemen maar ook de fransche taal te doen leeren.

EDUARD wierp zijne ongemakkelijke uniform weg, en trok eene fijne jagtkleeding aan, waarvan de genadige vorstin hem zoo rijkelijk had voorzien. Nu verzocht hij den opperjager zijner grootmoedige weldoenster zijnen diep gevoelden dank over te brengen, en nam hierop het tee-

derst afscheid van zijnen BERTHA, die hem onder eenen vloed van tranen trouw beloofde. — Geruster ging hij nu verder, en reeds voor het aanbreken van den nacht was hij over de grenzen zijns vaderlands.

Drie jaren vertoefde EDUARD aan het hof van den prins van Condé, waar hij voor een der beste jagers doorging, en bij den vorst zeer gezien was. Maar toen gunde zijne liefde voor BERTHA en zijn vaderland hem geene rust meer in dat vreemde land. Hij verzocht om de noodige getuigschriften, welke hij op de eervolste wijze bekwam, en waarmede hij over den Rijn terugkeerde. Hier onderzocht hij vooreerst naar de gebeurtenissen in zijn vaderland, en vernam tot zijne niet geringe ontsteltenis, dat zijn vorst de strengste wetten jegens alle deserteurs had uitgevaardigd, en juist het voornemen had opgevat, een regiment infanterie in engelsche dienst te stellen, waarin bij voorkeur alle van hunne vanen gewekene manschappen, na voorafgegane strenge bestraffing, zouden worden aangenomen. Onder zulke omstandigheden was het voor hem natuurlijk niet gerdan zich naar huis te begeven. Hij kwam dan in dienst bij eenen rijken graaf, aan den Rijn, wien hij zoo zeer beviel, dat hij hem overal moest begeleiden. Gedurende al den tijd dien EDUARD in den vreemden doorbragt, behield hij steeds zijne reinheid van zeden en zijne onschuld, en huldigde slechts op één pnnt de gewoonte der toenmalige jagers, namelijk, dat hij er eene eer in stelde, meer dan eenig ander geestrijke dranken te kunnen gebruiken, eene eigenschap, die hem bij zijn lustigen gebieders de beste aanbeveling was. Intusschen had het jagtwezen ten tijde van Condé zijnen hoogsten bloei bereikt; ieder edelman hield pikeurs en jagers, zooveel hij vermogt. Dat velen daardoor hnn aanzienlijk vermogen er door jaagden, is niet te verwonderen.

Hoe gunstig de uiterlijke omstandigheden bij zijnen graaf

ook voor hem waren , zag men hem toch niet opgeruimd , en gaf hij aan het eenzaam omzwerven in het jagtgebied zijns meesters boven alles de voorkeur. Zelfs minder opmerkzame waarnemers van zijn gedrag , ontdekten dikwijls bij hem de diepste zwaarmoedigheid , welke zijn heer hem uit het hoofd trachtte te praten , met de plegtigste en heiligste beloften , zijnen vorst bij de eerste de beste gelegenheid te zullen bewegen , hem weder in zijn vaderland te laten terugkeeren. Dit stelde hem eenigzins tevreden , en hij wijdde zich met nieuwen moed aan de bezigheden van zijn aangenaam beroep. En ziet , zijn hartewensch werd hem door de Voorzienigheid verleend , eer hij er op durfde rekenen. Zijn landsvader stierf op het onverwachtst , en met zijn verscheiden was voor hem elke strafbedreiging vervallen. Met rijke geschenken overladen , verliet hij den graaf , en met een diep geroerd hart snelde EDUARD naar de vaderlandsche velden heen , waarnaar hij reeds zoo lang te vergeefs had verlangd.

Eerst bezocht hij zijne geboorteplaats , waar hij zijne moeder gelukkig nog in leven vond. Na de eerste hartelijke begroeting , vraagde hij naar zijne BERTHA. » Ach , vergeet dit meisje EDUARD ! dat toch de uwe niet kan worden » — zoo sprak zijne moeder — » want de jagermeester WALFRIED geeft u gewis zijne dochter niet tot vrouw. Men zegt zelfs , dat de vorstelijke ambtman haar weldra zal huwen. Sedert twee jaren is zij nu uit de residentie teruggekeerd , en sedert dien tijd maakt de ambtman haar zijn hof , hetgeen de jagermeester WALFRIED zeker niet ongaarne ziet. »

Na eenig nadenken , zeide hij met vastberadenheid : » Als dat zoo is , dan moet ik haar heden nog zien ! »

» Wat wilt gij beginnen » hernam de moeder verschrokken , » naauwelijks tot mij teruggekeerd , brengt gij weder nieuwe

kommer in mijn huis. Wacht ten minste tot de dag is aangebroken."

»Gij hebt gelijk lieve moeder! laat ons nu te bed gaan."

De moeder was hiermede zeer tevreden, en hare beste wenschen begeleidden hem den volgenden dag naar WALFRIEDS huis. Hier ontving de huisheer hem vriendelijker dan hij had verwacht. Dit mogt wel daardoor veroorzaakt zijn, dat de vorstin sedert den dood haars gemaals, reeds narigt nopens hem had trachten in te winnen, en het bevel had uitgevaardigd, haar terstond kennis te geven, zoodra men iets van hem zou vernemen. Zulk een berigt verheugde onzen EDUARD zeer, en gaf hem moed, om zijne bedoelingen betrekkelijk BERTHA voor te dragen. De jagermeester gaf intusschen zijne toestemming niet zonder voorbehoud; maar verklaarde tevens, dat hij deze verbindtenis niets meer in den weg zoude stellen, wanneer hij eene geschikte betrekking had bekomen, te meer, omdat BERTHA tot eene echtvereeniging met den ambtman geenzins genegen was. Dit uitzigt maakte EDUARD en BERTHA gelukkig, en de eerste bleef niet in gebreke, terstond naar de residentie te vertrekken, en der vorstin om eene aanstelling te smeeken. Deze was bij zijnen aanblik zeer verblijd, en benoemde hem, ter belooning voor de langdurige beproevingen, tot haren opperjager, onder beding, dat hij vóór het aanvaarden van dit ambt, BERTHA moest huwen. Dit gebeurde natuurlijk zeer spoedig, en EDUARD'S moeder vond bij de goede dochter en den dankbaren zoon een' geruster en gelukkiger ouderdom, dan zij ooit had durven hopen te zullen beleven.

Fragment uit het dagboek van een hengelaar,

BEHANDELENDE DE VRAAG:

**waar de visch gebleven is, bij het droogmaken
van het Haarlemmer Meer.**

In het jaar 1825 werd in de sociëteit te Deventer ter beschouwing gesteld, de kop van een' visch, die nagenoeg de grootte van een kleine kalfskop had, in het Udlermeer gevangen was, en verondersteld werd tot de palingsoorten te behooren, daar hij eene scherpe huid had en eene reuk droeg als de weeraal. De zwaarte zoude 40 N. P. bedragen hebben en, volgens bewering, eenige kleine exemplaren uit Hongarijen zijn overgebracht, welke ten tijde van Prins WILLEM V in genoemd water zijn gepoot geworden.

Het Udlermeer, onder het vorstelijk Loo bij Apeldoorn gelegen, heeft en behoudt steeds zijn kristalhelder water en geeft gelegenheid tot vischvermaak; voorwaar een vreemd verschijnsel in hoogen heidegrond.

Dit jaar te Apeldoorn zijnde, sprak ik heel toevallig een persoon aan, die bij de vangst van genoemden visch niet alleen tegenwoordig was geweest, maar hem zelfs had helpen dragen. Deze man zeide mij: dat de kop naar rato zwaarder was geweest dan het ligchaam; bij het dragen aan een' stok had de staart aan den grond gereikt, en was zijne schatting der zwaarte niet zoo hoog; men had deze visch den naam van Hongaarsche aal gegeven.

Van deze soort visch bleef naam en bestaan onbekend ; men hoorde er niet meer van gewagen , dan nu , bij het droogmaken van het Haarlemmer-meer , onder Aals-meer , waarin een weinig gekende , vermoedelijk een dergelijke , visch werd gevangen , die aldus is beschreven in het album der natuur.

DE EUROPESCHE MEERVAL.

Er bestaat eene soort van visch , die in ons Vaderland bij uitsluiting in het Haarlemmer meer wordt aangetroffen , en die dus met de droogmaking van dat meer geheel uit de lijst onzer inlandsche visschen zal wegvallen , of denkelijk reeds weggevallen is. De beperkte grenzen , binnen welke hij hier te lande voorkomt , en de omstandigheid , dat hij ook binnen die grenzen nooit overvloedig aangetroffen werd , was de oorzaak , dat hij over het algemeen bij onze landgenooten zeer weinig bekend is. De meeste zelfs van hen , die in de nabijheid van genoemd meer wonen , hebben misschien den naam van dat dier nimmer gehoord , en ik heb er onder hen gevonden , die het aanwezen van eenen zoo grooten zoetwater-visch in den in hunne nabuurschap gelegen waterplas , naauwelijks konden gelooven. Om dit alles meende ik , dat eene korte beschouwing van denzelfden in ons Album niet ongepast zoude zijn.

De visch , dien ik bedoel , is de Europesche Meerval (*Silurus glanis*) , bij de Duitschers Wels of Scheid , bij de zwitsers Saluth , bij de Zweden Mol genaamd. Hij is , met den Steur , de grootste zoetwater-visch van Europa , bereikende hij eene lengte van een tot meer dan vier Ned. ellen , en een gewigt van 6 tot 50 ponden. Hij behoort tot de orde der weekvinnige visschen (*Malacopterygii*) , wier hoofdkenmerk bestaat in de weekheid der geleedde en

naar de punt toe gespletene vinstralen , en wel tot de afdeeling dier orde , welke gekenmerkt wordt door buikvinnen , die achter de borstvinnen gelegen zijn (*Malacopterygii abdominales*). De beide andere afdeelingen dezer orde bevatten die weekvinnige visschen , die geheel geene buikvinnen bezitten (*Malacopterygii apodes*) , en diegene , bij wie de buikvinnen onder of voor de borstvinnen gelegen zijn (*Malacopterygii subbrachii*).

Het lijf van den Meerval is langwerpig van vorm , van voren breed , met kleinen buik en langen staart. De kop is groot , breed en plat ; de oogen zijn zeer klein. Beide de kaken zijn gewapend met dicht bijeenstaande borstelige tanden , en bovendien bespeurd men nog eene rij tanden in het gehemelte. Aan de bovenkaak bevinden zich twee zeer lange baarddraden ; aan de onderkaak , die langer dan de bovenkaak is , vier kortere. De eerste straal van elke borstvin vormt eene soort van stekel , welken het dier oprigten of tegen het lijf leggen kan ; aan de bijzondere kleine , voor op den rug geplaatste rugvin bespeurt men zulk eenen stekel niet , gelijk anders bij vele andere soorten van het geslacht *Silurus* het geval is. De aarsvin is zeer lang , en vereenigt zich aan het uiteinde van den staart met de staartvin , welke laatste eene afgeronde gedaante heeft. In onze afbeelding is dat ineenloopsel van de aars- en staartvin niet genoeg uitgedrukt ; het schijnt evenwel , als of er exemplaren van den Meerval gevangen zijn , bij welke zulks niet zoo duidelijk te bespeuren was. Men zou dit althans besluiten uit de afbeelding die BLOCH geleverd heeft , — uit de uitdrukking van LACÉPÈDE , dat de aarsvin van den Meerval *somtjids* met de staartvin schijnt ineen te loopen ,” — en uit die van CUVIER , » dat de zeer lange aarsvin *tot dicht bij* de staartvin loopt.” VALENCIENNES en anderen geven echter het inéénloopen dier beide vinnen als een standvastig

kenmerk op, en bij de exemplaren, die ik gezien heb, was het altijd duidelijk aanwezig. De huid van den Meerval is niet met schubben bedekt, maar geheel naakt, week en slijmerig. De kleur der huid is op den rug olijfbruin of zwartgroen, op de zijden lichter, aan den buik geel- of witachtig, en overal gemarmerd met donkere wolkachtige vlekken. De onderlip is rood. Op de basis der vinnen bespeurt men eene breede bruine vlek, omgeven van een bleeken kring; de aarsvin is geheel bruin. —

De beschrevene visch is de eenige in Europa levende soort van het geslacht, en zelfs van de geheele familie, waartoe hij behoort; alle de overige soorten behooren alleen in Azië te huis. Hij wordt echter geenzins overal in Europa aangetroffen, want aan de overzijde van den Rijn, in België, Frankrijk en Spanje, gelijk mede in Engeland en Italië is hij geheel onbekend. Hij leeft alleen in groote rivieren, maar vooral in meeren, hetgeen niet te verwonderen is, wanneer men zijne grootte in aanmerking neemt. In Zweden en Noorwegen, in westelijk Duitschland, in enkele meeren van Zwitserland, b. v. in dat van Morat en Neuschâtel, treft men hem, doch slechts in geringe hoeveelheid aan. Meer oostwaarts in de landen, die door den Donau, de Elbe en de Weichsel bespoeld worden, komt hij menigvuldiger voor, en wel des te menigvuldiger, hoe verder men oostwaarts komt, wordende hij in de groote rivieren van Rusland, in de Kaspische zee en de daaromtrent gelegene kleinere meeren, gelijk ook in verschillende gedeelten van westelijk Azië in grooten overvloed gevonden. Daarentegen ontbreekt hij geheel in alle rivieren van Sibirië, die zich in de IJszee uitstorten.

De bijzondere voorwaarden, waaraan het leven en de voortplanting van den Meerval onderworpen zijn, zijn ons niet genoegzaam bekend. Kenden wij ze, dan zouden wij

kunnen verklaren , waarom hij niet gevonden wordt in de ten zuiden en ten westen van den Rijn , of ten zuiden van de Alpen gelegene landen ; waarom hij in het westelijk gedeelte van Duitschland , waar hij toch ook blijkt te kunnen leven , zich niet zoo sterk vermenigvuldigt , als verder oostwaarts ; waarom hij wel in het Haarlemmermeer gevonden werd , maar niet in de stroomen , die middelijk of onmiddelijk met dat meer gemeenschap oefenen ; waarom men hem in sommige Zwitsersche meeren vangt , terwijl hij in andere niet schijnt te kunnen leven. In 1601 ving men een' kleinen Meerval in het meer der Vier kantons of der Vier woudsteden , en bragt hem naar Lucern , waar niemand hem kende ; later heeft men daar nooit weer eenen bespeurd. Tegen het einde der zeventiende eeuw werden er eenigen in het meer van Zurich geworpen ; zij hebben zich er echter niet voortgeplant en waren spoedig verdwenen.

De Meerval leeft voornamelijk van andere visschen , waarvan hij eenen menigte verslindt ; ook watervogels zijn voor zijne vraatzucht niet zeker. Men vindt zelfs aangeteekend , dat den derden Julij 1700 een boer er eenen ving in den Weichsel bij Thorn , in wiens maag een klein kind gevonden werd , en in Hongarije spreekt men van kinderen en jonge meisjes , die bij het water halen door dezen roofzieken visch aangegrepen en verslonden zouden zijn ; zelfs verhaalt men daar , dat een arme visscher aan de Turksche grenzen eens eenen Meerval ving , in welken door hem het lijk eener vrouw met eene beurs vol goud en eenen ring gevonden werd. Al nemen wij nu alle deze en dergelijke verhalen niet voor zuivere waarheid aan , zoo mogen wij er toch uit besluiten , dat de gróote vraatzucht van den Meerval eene algemeen erkende daadzaak is in die streken , waar hij in de grootste hoeveelheid gevonden wordt , en

dat hij op alles aanvalt waartegen hij zich opgewassen gevoelt. Een geluk is het, dat hij vrij traag is, en slechts langzaam zwemt. Hij kan daarom zijne meestal veel vluggere prooi niet vervolgen, en moet het dus op eene andere wijze aanleggen om zijnen altijd sterken eelust te voldoen. Hij houdt zich daarom meestal op aan den ingang van bogten en aan den mond der wateren, die uitloopen in het meer of de rivier, waarin hij leeft, op welke platen hij zeker is eene ruime vangst te zullen hebben. Daar ligt hij op den bodem, half in het slijk bedolven, op den loer, en wordt, zoo men gelooft, van de nabijheid eener prooi verwittigd, door de beweging, die door deze aan het water, en door het water aan zijne baarddraden medegedeeld wordt. Men zegt ook wel, dat hij buitendien, door die draden zachtjes te bewegen, de visschen tot zich lokt, die deze draden voor wormen aanzien. Wat daarvan zij, durf ik niet beslissen; het komt mij voor, dat dergelijke verzekeringen meer berusten op veronderstellingen, dan op waarnemingen, welke laatste, uit den aard der zaak, hier moeilijk te maken zijn. Minder waarde nog kan men hechten aan de bewering van GMELIN, dat de Meerval op overstromde landen met zijnen staart de vruchten van de boomen schudt en de jonge vogeltjes uit die boomen naar beneden doet tuimelen, om ze vervolgens te verslinden.

Houdt de Meerval zich doorgaans in de diepte op, bij stormwind komt hij aan de oppervlakte, en wordt dan niet zelden door de golven, tegen wier geweld hij moeilijk schijnt te kunnen kampen, op het strand geworpen.

In het oostelijk gedeelte van Europa vangt men den Meerval in menigte, en hij wordt daar veel tot spijs gebruikt. De smaak van het witte vleesch, door velen met dien van ossenvleesch, van kalfsvleesch, van aal vergeleken, moet de meeste overeenkomst hebben met dien van slechten zalm;

de ouderdom van het dier zal hier wel verschil maken , daar ik vind , dat het vleesch van den kleinen , jongen meerval als smakelijk geroemd wordt , terwijl dat der ouden en grooten zeer grof en onsmakelijk is. In Hongarije en Rusland vooral maakt men er veel gebruik van , en in Hongarije droogen de Raitzen (een der oorspronkelijke volkstammen van dat land) het als spek. Het vet wordt als olie voor lampen gebruikt , en uit de zwemblaas vervaardigt men eene goede lijm. De Russische en Tartaarsche boeren gebruiken de gedroogde huid , die vrij doorschijnend is , in plaats van vensterglazen.

Zooveel wenschte ik over den Meerval mede te deelen , die nu welhaast in ons vaderland een vreemdeling zal zijn. In Frankrijk wil men hem , zoo als berigt wordt , benevens anderen , daar tot dusver niet levende visschen , uit Duitschland invoeren en trachten te naturaliseren. Of dit niet geheel mislukken zal , ten minste of hij zich in Frankrijk eenigzins zal vermenigvuldigen , meen ik op grond van het eigenaardige zijner natuurlijke verbreiding te mogen betwijfelen. En mogt hij er al blijven leven , dan weet ik niet , of het van tijd tot tijd vangen van eenen enkelen Meerval wel zal kunnen opwegen tegen het verlies van de aanzienlijke menigte visch , die hij ter bevrediging zijner vraatzucht noodig heeft.

D. LUBACH.

Onder de visschers bestond de overlevering en wisten eenigen van hen bij eigene ervaring , dat er groote visschen en het Haarlemmer-Meer aanwezig waren , tegen wier kracht hun netwerk niet bestand was , hetwelk niet doelmatig genoeg ingerigt zijnde , oorzaak werd der ontsnapping : zij geloofden aan heel oude snoeken met struiken en mos op den rug.

De naam van Meerval, aan een watervak, b. v. de Rheinval doende denken, klinkt hier te vreemder, wanneer men, nu de vlakke 17 à 18000 bunderen groot, aan het gebied der visschen onttrokken, met een geoeffenden jagerblik overziet, het oog dan laat rusten op eenige duizende bunderen in bloei staand koolzaad, hetwelk een vergulden horizont daarstelt, en aan een rijke toekomst zoo wel in specie, als aan wild doet denken.

Het is bekend, en ook hier bevestigd geworden, dat alle wildsoorten zich gaarne op nieuwen grond ophouden en sterker dan elders vermenigvuldigen.

Omtrent binnen den ringdijk vertoonden zich al spoedig patrijzen; ook werd hazenspoor waargenomen, waarvan de daders zich konden verschuilen in de opkomende planten, die zich spoedig vervingen, naarmate de grond opdroogde, waaronder de wilde andijvie voornaamlijk voorkwam. Hier sedert eenige jaren door natuurlijke vijanden niet gehinderd voortteten, moest hun aantal spoedig toenemen. Nu en dan zal er een schot zijn gelost, maar wegens de hangende procedure met de stad Leiden geene jagtvergunningen uitgereikt zijnde, ontwaarde men er veel wild, vooral dit voorjaar, onder begunstiging van het koolzaadblad, hetwelk het wild in den winter voedt en beschut.

Bij raadplegen van aardwerkers, machinisten, zoekers en visschers omtrent de vraag: waar de visch kan zijn gebleven, die verondersteld werd in de Meer te moeten zijn? ontvangt men geene voldoende ophelderingen, maar onder een eenparig schouder ophalen de getuigenis: er is geen visch geweest, welke verklaring hier bij benadering zal worden onderzocht.

De Haarlemmer Meer baars was bekend als de blankste, hardste en vetste. Voor de omringing van het meer door eene vaart, tusschen twee dijken, trok de baars tegen

den paaitijd door de verschillende sloten en vaarten, die het meer met andere wateren, b. v. de Leidsche vaart, in verbinding brengt. Hoeveel baars in een jaar werd gevangen, valt moeilijk te begrooten. Op het punt Halfweg Haarlem en Amsterdam had d. V. vroeger 50 menschen in het onderhavige belang werkzaam. Men zag er kuipen om netten te tanen, die wegens de scherpte van het water, uit zijden vervaardigd, het doelmatigst werden bevonden; ook toestellen tot dragen der netten, een geheel opleverende als of men eene fabriek bezigtigde.

De vischvangst aan de sluis te Sparendam werd vroeger door RHIJNLAND verpacht tegen f2900, achtereenvolgens verminderd op f500, f300 en f156. — Men stelde de onkosten, die de pachter verplicht was te maken, hieraan gelijk: zoodat er veel gevangen moest worden om een en ander te vergoeden. De vangst bestond meestal in paling. In den winter ving men in de openingen tusschen het ijs, ook andere visch met den zegen; waarvan één trek wordt genoemd, die 5000 pond had bedragen en tegen 5 cent per pond verkocht was geworden, hetwelk echter als iets buitengewoons moet worden aangemerkt. Snoek werd er in de Haarlemmerliede, het Sparen en Zanderijen gevangen in schakels, echter meer uit vermaak dan wel om de winst. Leverde ééne schakelpartij er een dozijn, dan was men zeer te vreden. Zette er zich een klein oestergewasje aan het lies, dan ving men minder; soms niets. De snoek zal zich hier wegens mindere golfslag hebben opgehouden; misschien om te rusten in groen en riet, of wel om zijn onderhouds wille. Een en ander levert het bewijs, dat er snoek, baars en paling was. Meerder nog dan de snoek, vong men karper. De gemiddelde diepte van het meer was 4 ellen, waarin de visch zich zal hebben teruggetrokken, naarmate het water zakte, om eindelijk in de modder te stikken, die voor den mensch alsnog on-

toegankelijk was, en aldaar door onmerkbare insecten tot andere doeleinden zijn bewerkt, hetwelk over een tijdverloop van 8 jaren moet worden genomen. Op het laatst werd het water salpeterachtiger; bij sterke hitte en na vorst vonden vele doode visschen. Het was echter zelden voorgekomen, dat de doode visch om den stank moest worden gernimd. Het zij hier bij gebragt, dat het werkvolk niet aan koortsen heeft geleden, en de omwonenden minder, dan zulks onder invloed van schadelijke uitdampingen werd voorondersteld en in andere jaren het geval was geweest.

Kleine visschen zullen door vogels zijn opgenomen; men ziet op eene aanzienlijke buitenplaats bij H.... en de Meer, van die Reiger-vereenigingen, waar de belangens der hunnen als op een Europees congres worden behandeld. De boomen zijn aldaar door het groot aantal Reigers als met een licht blaauw stof bedekt. De geluiden die men hier hoort, waren sedert het Paradijs niet meer waargenomen. Bij de hen hier verleende vrijheid en bescherming herrinnerde ik mij met genoegen de wijze, waarop de eigenaar, een *sportsman* bij uitnemendheid, de jagt voor zich en anderen begrijpt, die wel de lust hebben om te jagen maar niet de middelen om tot de uitoefening te geraken; die er om kon lagchen, toen hem, door iemand die sterker schutter was dan men dacht, op een' voormiddag 11 faisanten waren vermoord, zonder onderscheid tusschen haan en hen in aanmerking te nemen. —

De rekening met de Meeuwen en kraaijen is te moeilijk; maar volgens eene geheime formule kunnen deze Reigers onder het wegsterven van de Meer, wel 30,000,000 pond visch verteerd hebben. Ik vermeende te zien en te hooren, dat uit erkentlijkheid den grondheer eene rustplaats werd toegedacht, bereid uit faisantenveeren, met eene peluw van reiger kuifjes, onder een gedenkteeken van hazen loopers.

Toen de stoomwerktuigen in beweging werden gesteld, trok de visch derwaarts, men ving baars met den hengel, en schepte ze min of meer bedwelmd op. Men zag geplette en doorsneden paling door de pompen opwerpen, door de stroom mede genomen, die dan eerst werd gevonden wanneer hij geen waarde meer had. — Langs dien weg, moet de ringvaart veel klein goed hebben opgenomen, hetwelk niet met het net kan gevangen worden, omdat de bodem dier vaart, niet waterpas is gegraven, ten andere omdat de turflaag in de bermen aanwezig is los geraakt, waardoor schuilplaatsen ontstonden, die bij het naderen van het net worden ingenomen. Het is te veronderstellen dat na omstandigheden gunstige resultaten zouden zijn verkregen, bijaldien voor en achter de stroom der stoomgemalen, met kennis van zaken de vischvangst was waargenomen, zoo als zulks bij molens geschiedt, die door loopend water in beweging worden gebragt.

Na de afsluiting der Meer is er baars gevangen op plaatsen waar die vroeger niet werd waargenomen; dit bevestigt het vermoeden omtrent het door de werktuigen geraakte schot.

Naarmate het water minderde waren er dagelijks meer personen op uit, om langs de kanten voorwerpen te zoeken die waarde hebben; ook zij zijn ondervraagd en het was hen insgelijks bevreemdend voorgekomen, dat er niets buitengewoons zelfs geene gewone groote vischgraten waren gevonden. Zoo als in vele zaken heerscht er ook, bij het visschend publiek, in de visschertaal veel bijgeloof. Men kent echter de eigenaardigheden der visschen nog niet genoegzaam, om ten hunnen opzichte bepaald te durven spreken, in hoe verre eenige soorten over of door den grond kunnen werken, zoo als wormen en insecten; oversprongen kunnen doen hetzij bij toeval, of uit overleg. Zoo werd mij zonder be-

denking verzekert, dat des morgens vroeg twee palingen werden gevonden in eene schuit, die daags te voren met klei was beladen en laat gelost en gereinigd was. Zijn die palingen uit het water tegen de boorden op in de schuit gekropen; kwamen ze uit het gras in de schuit, die kort aan de kant lag; was die schuit des nachts in stilte door een ander tot paling vangst gebezigd, wie vermag het te beslissen? De visscherspraak twijfelt niet in het geloof, dat de paling des nachts op het land kruipt, aardbezien en erwten nuttig; maar geen mijner kennissen kwam in het geval eenen achterblijver te kunnen snappen. Nogthans is mij op twee verschillende punten in de Meerpolder verzekerd, door personen die van elkander niet wisten, dat na de opgehoudene vorst van verleden winter, eene aanmerkelijke hoeveelheid dikke paling was dood gevonden in sloten, later in droogen grond gegraven, waarin geen voet water stond, op 40 minuten afstand van water verwijderd, die geen de minste vermoeden tot aanzijn van visch hadden gegeven, welke daarin niet dan door of over den grond kon zijn geraakt. In de provincie Gelderland was hetzelfde waargenomen door een oordeelkundige liefhebber; deze heeft mij aangewezen een onbeduidend slootje, dat kwelwater uit een kolk opneemt als de rivier hoog is, waarin op eene lengte van 50 passen 56 doodgevroren palingen werden gezien. Hij was van oordeel dat de paling door den grond de waterwegen weet te volgen. De paling volgt den stroom van kleine en grootere rivieren, raakt ook door sluizen in zee; verder hoort men er niet meer van: edoch worden er gestoken in de aanslibbingen op de Friesche kust. —

Er blijft ons nog te onderzoeken of de visch in groote wateren zich in het midden en diepten, dan wel aan de kanten ophoudt, waardoor een water minder vischrijk kan zijn, dan verondersteld wordt. Aan de oevers groeijen

planten waaraan, de kuitdragende visschen hunne eijeren van het begin van Maart af als de paaitijd begint tot half Junij toe, bij de bevruchting komen hechten, om na korte dagen als zelfstandige wezens te verschijnen. Op deze eijeren komen andere vischsoorten azen; op die azers weer andere sterkere verslinders, die dus insgelijks een doel hebben om de kanten te bezoeken. De golfslag kabbelt den oever los, waardoor de zich er in bevindende wormen bereikbaar worden, ook voert de golfslag de in het water stortende kevers en vlinders naar den oever. Van den snoek weet men dat hij, waar het water sterk stroomt zich achter kribben stelt en vaste plaats behoudt, waartoe de oever boorden onder den wind het rustigst zijn, zoo als reeds aangemerkt werd. Van den paling kent men zijn azen op vischeijeren, vooral van den karper; dat de kreeft tegen hem is gewapent; dat hij zich bij onweders beweegt en des winters op hoopen gerolt blijft liggen; minder op welke wijze hij voortteelt, daar men nimmer kuit of levendige jongen bij hen ontdekt, en ze dan eerst waarneemt, wanneer ze de dikte van een rijgpen bereikt hebben.

Onder de gemeente Bennebroek ligt een poldertje van 50 bunderen zeer laag land, hetwelk sedert het meer droog is, vaste grond is geworden. Naarmate het water in het meer verminderde, werd dit poldertje drooger, welke ontlasting ontwijfelbaar onder de ringvaart door moet hebben plaats gehad, zoo zelfs dat men bezorgd werd voor het ontstaan van eene geul in den ondergrond: vermoedelijk beweegt zich de paling gelijk de slang over den grond, misschien over en door. —

Terwijl ik mij met het inwinnen dezer mededeelingen bezig hield, zag ik door een bewoner van de meerpolder schelvisch koopen, waaraan hij zeker zijn geld niet zou be-

steden, bijaldien er zoetwater-visch om niet onder zijn bereik ware geweest. De polderjongen heeft oogenblikken van rust noodig, ook dat hem bij concurrentie werk faalt, in welk geval het eerst de visch zijn aandacht trekt, zoo om het vermaak der vangst als het aanlokkelijke der voeding.

Bij het droogmaken van het Haarlemmermeer, heeft men omtrent de visschen hetzelfde waargenomen als in vroegere droogmakerijen, dat de visch niet levend in het bereik van den mensch is geraakt.

Mogt de Meer weer vol water loopen, hetgeen God verhoede, dan zou er veel kunstmatig gekweekte visch noodig zijn, om er leven in te bespeuren. Men late zich door mislukte pogingen niet afschrikken. Als nieuwe bakken houtloog afgeven, bezige men het volgend jaar meer doelmatige. Het bewijst niets tegen de kunst; moeilijker zal het zijn iedere vischsoort zijn eigenaardig water en voedsel te geven.

DUIKELAAR.

St. Hubert.

(*Vervolg*).

Het volgende is gedeeltelijk ontleend aan de legende, geschreven door DAVID AUBERT, schoon- geheim- en langzaam-schrijver van Hertog PHILIPS VAN BOURGONDIËN, die, een groot jager zijnde, verlangde te weten wat van Sr. HUBERT bekend was. Het oorspronkelijk handschrift, van 1463, is in de Koninklijke Bibliotheek te 's Gravenhage voorhanden.

AUBERT vermoedelijk geen jager, leert ons te dien opzichte niets meer, dan dat het hert wit was. Overigens heeft hij zich meesterlijk van zijne taak gekweten. Blijkbaar volgt hij eene vroegere, niet genoemde legende. De wonderen zijn 14 in getal, door de teekenkunst aanschouwelijk gemaakt. De miniaturen zijn frisscher van kleur dan correct van teekening en perspectief, vooral die, waar zonder vermelding van plaats, schipbreukelingen worden gered. Hier verheft HUBERT, aan den kant van het water staande, de handen ten hemel, terwijl hij bezig is een dier ongelukkigen, die volgens de tegenwoordige regels der kunst op den rug, van de kaai afzweemt, bij een been te vatten.

De kleeding is sedert dien tijd veel veranderd, uitgezonderd die van een' boschwachter, die een' onwilligen opbrengt. De teekenaar heeft aan de oogen der handelende personen veel uitdrukking weten te geven. Op den arm van

eene dame is een hondje te zien , zoo als die tegenwoordig in de mode zijn.

HUBERT behoorde , vóór zijne bekeering , die niet vlot schijnt te zijn gegaan , tot de *Loij de Mahom* , hetgeen heidensgezind zal moeten beduiden , hoewel er tusschen hem en den Profeet geene andere overeenkomst zal bestaan hebben , dan het schieten met den boog , waarin MAHOMET zoo zeer uitmuntte , door despierkracht van zijnen arm , weshalve hij het vechten een' geheelen dag kon uithouden.

Edoch bij het openen van het graf van St. HUBERT kwam er een heilige , aangename reuk uit , en hierin stemt deze Heilige weder met den Profeet overeen , want na den dood van MAHOMET verklaarden zijne vrouwen eenparig : » dat bij » een zeer voldoende geur bij zich had gehad. » Ofschoon deze toestand ook wordt waargenomen bij opgehangenen , levert dit evenwel geenzins het bewijs dat MAHOMET gewurgd was , en tenzij men aan een werkelijk wonder gelooft , is het even zoo waarschijnlijk , dat MAHOMET min of meer razend is geweest , zoo als later blijken kan ; en in allen geval is eene legende geen geloofs artikel.

De Mahomedaansche gewijde overlevering meldt ook nog , dat na den dood des Profeets zijn boog in sterk gespannen toestand werd bevonden , hetgeen een der omstanders deed uitroepen : » O grand Prophète ! oui ton v montre le ciel. » (Zie de vertaling van den Alcoran door JEAN GAGNIER , professor in de oostersche talen te Oxfort , bij Wetsteins te Amsterdam in 1752 uitgekomen).

Wat de echtgenooten aangaat : HUBERT bepaalde zich bij ODE , weduwe van REGGIS , Hertog van Aquitanie , die zijne leer volgde , en als eene eerwaardige vrouw stierf ; waarna HUBERT zich in het priesterschap deed opnemen.

Wat de duistere historie betreft met zijne ongemakkelijke

Tante , die niet gehuwd was *un peu épouscé par avant* het zij men de beteekenis van **TE voren** of **VAN voren** neemt , zij blijft , wegens de onbekendheid met de gebruiken der Ardeners van dien tijd , onverklaarbaar.

Van den onder de Romeinsche Keizers **TRAJANUS** en **HADRIANUS** (99 — 138) dienenden veldheer **PLACIDUS** , die een rustelooze jager was , wordt gezegd , dat hij eene dergelijke kruisverschijning ondervond als **St. HUBERT** en daarna tot het Christendom overging , onder den naam van **EUSTACHIUS**. Op aanzetting van heidensche priesters moest hij door wilde dieren verscheurd worden , die hem echter de handen likten. Hierover nog meer verstoord , veroordeelden hem die priesters tot den brandstapel ; zijn ligchaam bleef echter onbeschadigd.

GODESCARD , roomsch- katholiek priester , die als Ier onpartijdig kon zijn , zegt in zijn XIde deel , over de voornaamste heiligen , dat er aangaande de eerste levensjaren van **St. HUBERT** veel fabelachtigs verspreid is ; dat van alle heiligen hij het meest met verdichtselen is omringd , zoo dat het moeilijk wordt de waarheid te ontdekken ; hij vindt de uitwerking van het gebed heilzamer dan de zeebaden , en eenige andere , vooral het laatste , niet genoemde middel.

*Officiële verklaring van het onvervalschte middel tegen
de honds-dolheid.*

De gouden sleutel , die **St. HUBERT** van **PETRUS** ontving , is niet meer op de plaats aanwezig ; wel een dergelijke gewijde sleutel , dien men bezigt , zoodra men bespeurt , dat een dier gebeten of dol geworden is , door de wond met den gloeiend gemaakten sleutel te branden. Is de wond niet uit te branden , dan wordt de hond voor den kop ge-

brand en negen dagen opgesloten, opdat de verspreiding van het gift door het ligchaam verhoed worde, bij heftige bewegingen. Honden, die niet gebeten zijn, aan welke het branden slechts als voorbehoedmiddel geschiedt, behoeven niet opgesloten te worden. Van den dag af, dat het brandijzer wordt aangewend, moet een lid uit de familie, voor een of meer dieren, 5 of 9 dagen lang, telkens vijf Onze Vaders en Ave Maria's bidden, ter eere van God, zijne glorieijke moeder en den H. HUBERTUS. Gedurende dezen tijd mag den dieren dagelijks slechts een stuk brood worden gegeven, hetwelk ter eere van HUBERTUS door een' priester is gewijd. De wonderbaarlijke uitwerking van den sleutel bevestigt zich door dagelijksche ondervinding. Wanneer, niettegenstaande het branden, de razernij zich mogt voordoen, dan zal echter het gebrande dier, zonder aan anderen te schaden, sterven. Het zou misbruik maken zijn van den sleutel, wanneer men hem, voor dieren bestemd, anders toepaste en het is eene dwaling te gelooven, dat de sleutel ontheiligd wordt door aanraking met de handen of het vallen op den grond. Een strafbaar misbruik zou het zijn, en de zaak ontheiligen, indien men zich om geldgewin van den sleutel bediende.

St. Hubert 19 Juny 1829.

R. GILSON.

Pastoor en Almoezenier der Kerk van den
grooten Heiligen HUBERTUS."

Het brandijzer, dat gezegd wordt volkomen gelijk te zijn aan het oorspronkelijke gouden, is plat en meer overeenkomende met een hertenkop met gewei, dan met een' sleutel; meer geschikt tot opbranden dan tot het indringen, benooid bij diepe wonden, gelijk door een' beet veroorzaakt worden.

Volgens Diana's Jagt-Brevier der St. HUBERTUS vrienden van Halberstadt aan die van Berlin, overleed St. HUBERT aan de gevolgen van eene wond aan de hand, veroorzaakt door zijn' knecht, die haar met een' ijzeren hamer trof, bij het inslaan van een paal, die diene moest om netten te kunnen droogen.

Heeft St. HUBERT niet meer gejaagd? Wij ontmoeten hem reizende te water, en zoo hij bij het visschen de lijn niet mede strak hield, hij heeft dan toch een handje geholpen om de netten uit te spannen; eene zeer verschoonbare hulp bij de vele vastendagen in het land der forellen.

In een naamloos werkje over St. HUBERT, door een' geestelijken uit de Abdij van dien naam, met goedkeuring van de overheid uitgegeven, bij BRONCART te Luik, in 1704, was St. HUBERT de zoon van BERTRAND, Hertog van Aquiturië, in regte lijn afstammende van den eersten franschen koning PHARAMOND, geboren in 656, die de eenige dochter huwde van DAGOBERT, graaf van Leuven, welke hij in het kraambed verloor.

Bij ongeluk verpletterde St. HUBERT eenige van zijne vingers, aan welk toeval, gepaard met zijne gevorderde jaren en algeheele gebrekkelijkheid, hij na verloop van 3 maanden stierf, op 30 Mei 727, het 71 jaar zijns levens. Hij werd te Luik begraven, waar men dikwerf op zijn graf eene hemelsche muziek hoorde. In het 16e jaar na zijnen dood begonnen zijne mirakelen, waarop hij werd gecanoniseerd. Men vond zijn ligchaam zonder bederf, het hoofd met een' aangenamen glans omgeven; zijne witte haren waren veranderd in die eens jongelings. Zijn feestdag, nog steeds op 3 November gevierd wordende, is vastgesteld ten gevolge van het overbrengen van zijn lijk op dien dag in een luisterijker graf ter Abdije te Ardenne in 825.

Sedert dien tijd heeft men jaarlijks van de Stool het noo-

dige getal draden genomen (zonder dat daardoor de oorspronkelijke lengte vermindert), gebezigd wordende bij het plaatsen van eene dragt (*séton*) op het voorhoofd (ter afleiding van vochten). Hierdoor wordt tevens het vermogen verkregen, gedurende 40 dagen uitstel te geven van naar St. HUBERT te gaan, om dit op zijn gemak te kunnen waarnemen, gedurende welken tijd de giftstof zich niet verder zal verspreiden. Mogt er gedurende deze 40 dagen eene verhindering opkomen, dan kan het uitstel van 40 tot 40 dagen herhaald worden. Die gepoogd hebben zich van de verplichting tot derwaarts gaan te onthouden, hebben zich bedrogen gevonden. Hierop volgen de aan te nemen houdingen en uit te spreken woorden, bij het verleenen van uitstel.

De sleutels (*cornets*), medailles, ringen en rozenkransen, die met den stoel in aanraking zijn geweest, beschutten tegen de gevolgen van den beet des dollen honds en van andere razende dieren. Het is onnoodig op de reis naar St. HUBERT het brood te bedelen, en dergelijke beuzelarijen meer, die de zaak bespottelijk zouden kunnen doen worden.

De opgegevene kenteekenen der razernij bij eenige dieren als: wolven, honden, schapen en kippen, zijn overeenkomende met hetgeen verder volgen zal, bij de medicijn-leer van Professor PETERS. Voorts wordt gezegd dat men alléén moet slapen, om aan anderen niet te schaden; tusschen zuivere lakens, om niet besmet te worden door die, welke reeds beslapen werden, ook om diezelfde reden geheel gekleed. Het drinken uit een eigen glas enz., om zich zelve niet te beschadigen; de dragt aan het voorhoofd niet los te maken; de zinnelijkheid niet op te wekken; ook om door onoplettendheid vergiftige dieren niet mede door te slikken. Het vleesch van oude varkens boven dat van jonge aanbevolen, geschiedt tot onthouding, zijnde mede bevoor-

derlijk het gebruik van visch zonder schubben , met specerij bereid , als ook van eijeren. Het niet kammen der haren , algemeen bekend en beschouwd als tucht of vernedering , voorkomt tevens het losraken van de dragt.

De Bisschop , JAN LODEWIJK , prins van Luik enz. , bevestigt , op 4 october 1690 , het in gebruik zijnde , ontdaan van bijgeloof en invloéd van den boozen vijand der menschen.

De Professoren te Leuven , HUIGENS , HENNELL , LEDROU , STEIJERIS en CHARNEUX , hechten hunne goedkeuring aan die verklaring den 6den September 1690.

De Professoren en de Medicijnen , PETERS , SOMERS en RENAULT zijn van gevoelen , dat de artikelen , bepalende de onthoudingen enz. , niet als bijgeloof moeten worden aangemerkt en overeenkomende zijn met de regels en beginselen der geneeskunde (17 Junij 1691).

De schrijver laat nog volgen , dat men in de algemeene , te zeer in zwang zijnde dwaling , niet mag vervallen , om onder voorgeven van den lijder eene dienst te doen , hem te verstikken of op de eene of andere manier af te maken. Niet alleen hier te lande , maar ook in andere vindt men sporen van dit gebruik , alsmede van den gebetene in ketenen te klinken.

Er bestaat eene overlevering , dat een jager , die door zijn' eigenen hond werd gebeten , tusschen twee bedden werd gesmoord ; men was daarbij zeer onhandig te werk gegaan , en het akelige geweld , dat men had moeten gebruiken om een' sterken jongen man om te brengen , heeft den verzamelaar dezes voornamelijk aangespoord , zich met dit onderwerp bezig te houden.

Na de Leuvensche faculteit van dien tijd gehoord te hebben , is het niet meer dan billijk , ook de Professoren NUMAN en HUFELAND te raadplegen.

De dolheid der honden gaat met de volgende verschijnselen gepaard: de hond wordt droefgeestig, eet niet en zoekt de eenzaamheid; hij laat de ooren en den staart hangen, en tracht zich in ledige hoeken te verschuilen. In het eerst toont hij grooten dorst te hebben; hij drinkt gedurig, doch telkens slechts weinig; naderhand heeft hij eene afkeer van alles, wat vloeibaar is, en wanneer hij nog eenige druppels lekt, zoo wordt de keel, bij het slikken, krampachtig toegewrongen, waarbij hevige benaauwdheden worden waargenomen. In sommige gevallen heeft er, intusschen, geene watervrees plaats, maar de dolle hond drinkt, van tijd tot tijd, en zwemt zelfs door het water; de gang van den hond wordt slaperig; hij blaft niet meer, noch hoort naar de stem zijns meesters; de afgang is hard en verstopt; de neus is heet en droog; vervolgens begint hij te hoesten, waarbij hem de tong uit den bek hangt en eene groote hoeveelheid van slijm uit denzelfden vloeit; nu verliest hij ook zijn bewustzijn; hij kent zijn' meester niet meer, loopt even als of hij niets ziet, en bijt naar alles, wat hem nadert of bejegt; hij loopt bestendig regt uit, zonder dat hij den weg in acht neemt; somwijlen gaat hij langzaam, dan weder schielijk, en gaat ook wel een tijdlang liggen; onder het gaan of loopen trekt hij den staart tusschen de achterbeenen; de oogen beginnen te druipen, en, wanneer hij ligt, houdt hij ze gewoonlijk toe. Eenige honden liggen bij de dolheid geheel stil, anderen zijn woedend en loopen razend in het rond; waardoor de onderscheiding der ziekte, in stille en razende dolheid ontstaan is.

De oorzaken, waardoor de honds dolheid kan worden voortgebracht, zijn bovenmatige hitte en koude, en vooral eene schielijke afwisseling van dezelve. Hierom worden de honden, welke in eenen brandenden zonneshijne gewoon zijn te slapen of dezulken, welke in eene strenge koude

des nachts buitens huis moeten liggen, en, zoodra des ochtends het huis geopend wordt, er binnen sluipen, en nabij het vuur of onder een' heeten kagchel gaan liggen, boven anderen door de dolheid aangedaan. Voorts langdurig hongerlijden, gebrek aan drinkwater, hevige toorn enz., doch bovenal schijnt de sterke werking en belette voldoening der teeldrift tot het dol worden der honden aanleiding te geven, waartoe de groote onevenredigheid, welke er tusschen de honden van het mannelijke en vrouwelijke geslacht plaats heeft, waarschijnlijk veel toebrengt. Het getal der reuën of mannelijke honden, welke men houdt, gaat dat der teven of vrouwelijke ver te boven. Men heeft opgemerkt, dat de eerste honden, welke op zekere tijden dol geworden zijn, doorgaans tot het mannelijke geslacht behooren. Inzonderheid evenwel kan de belette geslachtsdrift deze uitwerking hebben, wanneer de reu, door het belikken van de teeldeelen eener togtige teef, op het sterkst verhit zijnde, die drift niet kan bevredigen. Er worden voorbeelden opgegeven, dat reuën, welke als een gevolg dezer oorzaak, reeds op het punt schenen te zijn van dol te worden, daarvoor bewaard bleven, bijaldien men dezelve nog bij tijds in de gelegenheid stelde, zich met eene teef te vereenigen.

Dezelfde verschijnselen van dolheid worden bij de honden waargenomen, indien zij het gevolg zijn van de beet van een' anderen dollen hond of eenig ander dol dier; bij de overige dieren verschillen de verschijnselen der dolheid eenigermate naar derzelve onderscheidene geaardheid.

HONDSDOLHEID (*Rabies*).

Kenteekenen :

Onmogelijkheid om water of andere vloeistoffen te slik-

ken en daardoor ontstaande hoogste afschuw, tot het ontstaan van stuiptrekkingen toe, van den aanblik van vloeibare, zelfs van slechts glinsterende voorwerpen, b. v. spiegels (?) bij een overigens ongestoord vermogen, om vaste dingen vrij en zonder pijn te slikken.

Dit is het onderscheidend verschijnsel van de hondsdoelheid, of van het begin af, of het doet zich eerst in het vervolg op, na een voorafgegaan tijdperk van benaauwdheid, traagheid, velerlei zenuwaandoeningen, slapeloosheid, benaauwde droomen, vooral van honden.

Met het uitbreken van de watervrees verschijnt de eigenlijke hondsdoelheid; zij is *morbus acutissimus*, duurt niet langer dan 3 á 4 dagen en eindigt gewoonlijk met den dood, onder stuipen of *apoplexia nervosa*; zij is soms met, maar dikwijls zonder merkbare koorts; de zintuigen blijven gewoonlijk vrij en de lijder behoudt tot aan het einde toe het bewustzijn. Echter komen ook tusschenbeide hevige aanvallen van razernij op, met aandrang om rondom zich heen te spuwen, te bijten, hondengeblaf na te bootsen, waarbij ook flauwten, stuipen, bijzonder groote benaauwdheid en een aan de ziekte eigendommelijk verschijnsel, opgewektheid der teeldeelen (*priapismus*).

De ziekte is in haren aard eene zenuwvergiftiging, ontstaan door de mededeeling van het dolheidsvergift op opene, of met eene zeer teedere opperluid bedekte plaatsen, b. v. lippen, oogleden, inwendige vlakke van den neus, teeldeelen.

De mededeeling kan zowel onmiddellijk (door eenen beet), als ook middellijk (door dragers) geschieden.

Het vergift kan zeer lang onwerkzaam (verborgen, slapende) op de plaats der mededeeling blijven liggen, gewoonlijk 2 à 3 weken, soms ook maanden en jaren lang. Nu verschijnt er jeuking of pijn met roodheid, op de plaats van

de reeds lang genezene, dikwijls reeds vergetene wonde, en daarmede breekt de razernij uit. Aanleidingen tot het uitbreken, tot het opwekken en levend maken van de slapende kiem, zijn hevige verhittingen des ligchaams, hevige driften, verhittende dranken.

Het grondkarakter dezer ziekte is dus slechts zenuwachtig, niet ontstekingachtig. Alle verschijnselen, het gewoonlijk ontbreken van de koorts, de wijze van sterven, bewijzen het; ook vindt men bij de lijkopeningen gewoonlijk geen spoor van eene inwendige ontsteking; de roode plekken, die men soms op de eene of andere plaats aantreft, kunnen als eenvoudige secundaire werkingen der hevige prikkeling verklaard worden. Het afscheidingsvergift schijnt niet alleen door eene reeds aan de dolheid lijdende bewerktuiging (mensen of dieren), dus door de hondsdolheid, maar ook door eene hevige woede te kunnen worden gevormd; er bestaan ten minste voorbeelden, dat de beten van zoodanige in den hoogsten graad verwoede schepsels de hondsdolheid hebben voortgebracht.

De éénige zekere kuur is de prophylactische: de genezing der uitgebrokene razernij is slechts zelden mogelijk.

Hiertoe is het zeker noodig, dat men herkend hebbe, dat de besmetting geschied is, en dit is niet altijd gemakkelijk, daar de honden dikwijls wegloopen of te snel gedood worden, om zich van het bestaan der dolheid bij dezelve te kunnen vergewissen. In twijfelachtige gevallen is het toch altijd beter, de voorbehoedende behandeling aan te wenden, daar het gevaar, aan hetwelk men is blootgesteld, te vreeselijk en de mogelijkheid reeds voldoende is, om alles tot afkeering der ziekte te doen.

De hoofdaanwijzing van de voorbehoedende kuur is de vernietiging van het vergift op de plaats, waar het is aangebracht, daar de ondervinding leert, dat het zeer lang plaat-

selijk in de wonde kan bepaald blijven. De plaatselijke behandeling is dus de hoofdzaak.

De tweede aanwijzing is, de vernietiging en neutralisatie van het misschien reeds in de bewerktuiging opgenomen vergift, waartoe de kwik het hoofdmiddel is.

De derde, het wegnemen van de vatbaarheid des zenuwstelsels voor het vergift, waartoe, volgens alle ondervinding, de belladonna het werkzaamste middel is.

Men haaste zich dus, zoo snel men kan, hoe vroeger, hoe beter, de volgende geneeswijze aan te wenden: Eerst het scarificeeren, uitzuigen met een kopglas, en het uitbranden van de wond met buskruid, hetwelk den voorrang boven het gloeiend ijzer verdient, omdat het vuur in alle scheuren en fijne verdiepingen indringt en dezelve verkoolt. Hierdoor wordt te gelijker tijd het vergift en het werktuig van zijne opneming volkomen vernield. Daarop wordt de wond met eene zalf, welke roode praecipitaat en spaansche vliegen bevat, verbonden, en daarmede zes weken lang in sterke ettering gehouden, maar ook na verloop van dien tijd niet gesloten, omdat men soms ondervonden heeft, dat ook dan nog, na het opdroogen van de wond, de razernij is uitgebroken; maar nu wordt de wond in eene fontanel veranderd, welke nog een jaar lang moet worden open gehouden. Wanneer de plaats der verwonding, b. v. het ooglid, de lippen, het aangezicht, deze hehandeling niet toelaat, moet men zich met het scarificeeren en uitwasschen van de wond met zout water of loog vergenoegen.

Met deze plaatselijke behandeling verbindt men nu de volgende algemeene. Men late eerst rondom de wond en op eenigen afstand, dagelijks tweemaal 1 drachme kwikzalf inwrijven, en des morgens en des avonds 2 grein calomel met een grein rad. belladonna nemen, tot het begin van eene matige kwijling, welke men 14 dagen lang onderhoudt.

De behandeling der reeds uitgebrokene dolheid: De volgende heeft nog het meeste nut gedaan. Zoodra zich de eerste sporen vertoonen, wende men dadelijk de boven beschrevene plaatselijke behandeling van de dikwijls reeds geheel vergetene plaats der vroegere verwonding aan, en bewerkstellige alle 3 uren inwrijvingen van kwikzalf op verschillende deelen des ligchaams, vooral aan den hals, om, zoo snel als mogelijk is, kwijling te verwekken, welke hier nog eene heilzame crisis kan bewerken. Tevens geve men alle 3 uren, 2 grein calomel met 1 grein rad. belladonna in klimmende giften. Bij jonge, volbloedige voorwerpen, aderlating tot flauw worden; waar het eenigzins mogelijk is, warme baden.

HUFELAND leert ons hier, hoe, in afwachting van geneeskundige hulp, oogenbliklijk te handelen valt, en gelukkig dat de eerste benodigheden als kruid, blaauwe zalf en *belladonna*, zoo al niet voor de hand liggende, dan toch spoedig te verkrijgen zijn.

Wat het dooden van voorwerpen betreft, die niet te redden zijn, dit blijft buiten behandeling, omdat zij, zoo als gezegd is, in dien toestand, hoogstens binnen de vier dagen van zelve sterven. Mogt een geneesheer zoo iets op zich durven nemen, dan zou nog sterker aderlaten dan voorgeschreven is en de aanwending van æther, chloroforme enz., een' zachteren dood ten gevolge hebben.

In andere landen heeft men zich ook met het vinden van een zeker werkend middel bezig gehouden, waarover ons de nieuwsbladen het een en ander hebben medegedeeld. Men oordeele uit de verscheidenheid der middelen, of er mag verondersteld worden, dat men werkelijk geslaagd is.

De ridder de NOITEAUX, een franschman onlangs overleden, heeft het volgend middel, sinds twee eeuwen uitsluitend in zijn geslacht bekend, op zijn sterfbed aan zijn'

biechtvader medegedeeld, die verstandig genoeg was, om zijn biechteling van den eed van geheimhouding te onthefsen, waaronder het geheim hem was toevertrouwd en anders met hem ten grave zou zijn gedaald. Zie hier het recept:

»Neem wijnruit, wilde madelieven, blad en bloem te zamen, van elk een vingergreep; voeg er églantierwortel en schorseneelwortel in gelijke hoeveelheid bij, en hak alles zeer fijn; meng voorts vijf of zes stukjes knoflook, ter grootte eener hazelnoot daaronder en roer, na een vingergreep grof zout er bij gevoegd te hebben, alles in een mortier wel door elkander, zoo dat het als een deeg wordt; giet vervolgens op dat deeg, hetwelk de grootte van een hoenderei zal hebben, een halve kerk witten wijn, en roer daarna alles in een vijzel ter deeg door een. Laat vervolgens het mengsel door een doek loopen en gebruik dit vocht gedurende negen dagen op eene nuchtere maag, u gedurende drie uren daarna van alle spijs en drank onthoudende.»

Als het middel voor dieren zal dienen, moet de wijn door melk vervangen worden. Er bestaat geen voorbeeld, dat het gebruik van dit middel de genezing niet heeft te weeg gebragt.

De Heer TOULHOUX, geneesheer bij het Hôtel-Dieu te Parijs, had gelezen, dat de Mexicanen het mexikaansche luizenkruid (*caraila*) met goed gevolg tegen hondswede aanwenden. Eenen man, die hieraan in genoemd ziekenhuis leed, bij wien de watervrees reeds uitgebroken was, gaf hij zestig grammen van deze artsenij, en had de voldoening, dat hij hem weldra, volkomen genezen, ontslaan konde.

ANDER OUD REMEDIE.

»Voor Menschen en Beesten, die van raasende Honden

gebeten zijn , of den Adem van eenig Creatuur , dat de raasernij in het gebloed heeft , geschept hebben , en 't geen sedert jaaren herwaarts met goed succses gebruikt is. Gedrukt door ordre van de Ed. Mog. Heeren van de Rekening in Gelderland , op speciale aucthorisathie van de Ed. Mog. Heeren staaten derselver Provintie.''

Deselve bestaat uit deese navolgende kruiden :

1. Neegckragt of Meesterwortel (Imperatoria).
2. Rooden Bijvoet (Artemisia).
3. Betonie (Betonica).
4. Schotkruid (Abrotanum).
5. Wijn Ruijt (Ruta).
6. Self (Sabria).
7. Huijsloock (Sempervivum majus).
8. Weide Kaarden (Carduus fullonum).
9. Lubsteek , of de wortel daarvan (Levesticum).

Men moet van elk van deese bovenstaande kruiden een goede handvol nemen , waartoe men doet ses kannen water , dat men samen gestadig laat koken tot op twee kannen in een ketel dicht toe gemaakt , waarna men het kout geworden zijnde doorslaat en op volgende wijze inneemt :

Eerstelijk werd het gebruikt soo wel van Menschen als van Beesten ; alleen dat de Menschen eene , en de Beesten (hoe sij ook naam hebben) twee kannen daarvan moeten drinken. En moet een Mensch van de eene , en een Beest van de twee kannen negen agter-een-volgende dagen innemen ijder dag tweemaal , dus verdeelt men de eene kan voor een mensch , en de twee voor een beest in agtien deeltens.

Men moet het innemen des morgens nuchteren , en twee uren daarop vasten , dan wederom des namiddags om vier

uuren en weer twee uuren daarop vasten en twee uuren te voren ook niets genuttigd hebben.

Menschen, die gealtereert zijn, wordt niet beter geraden dan een ader gelaten.

De kleederen die door een raasend dier besoetelt zijn, moeten opgekookt en klaar gewasschen worden.

Soo ook de beesten, daarvan men twijfelt, dat een Hond onder geweest is, daarvan ze met schuijm besmet waren, moeten soo mogelijk is, in vlietend water, of anders in een diepe kolck over hals en kop twee- of driemaal gedompelt worden.

Den drank moet suiwer blijven sonder ergens mede gemengt te worden; soo een mensch of beest gebeeten is, doet men niet anders dan soo dikwijls als sij van den drank drinken, de wonde met denselven Drank te wasschen, maar hiertoe soo veel meer Drank hebben, die men bijzonder doet, omdat den Drank door de wonde onrein en om te drinken onbequaam en schadelijk gemaakt wordt.

Men moet de wonde soo lange open houden als mogelijk is, daar men het soo dikwels als men deselve wast, met een houtjen daar een doeksken om is, openschraapt en de roof oplost; een Mensch ligt drie of vier dobbel geslagene doekskens daarop, die in den Drank gedoopt zijn met eenige blaatzes van de kruiden, maar men moet sig vooral wagten Drank, daar men mede wast, niet te vermengen met die men drinkt.

Soo de menschen of beesten al mogten raasen, moet men haar den Drank tusschen beiden als het wat over is, sien in te geven.

Men moet wel toesien, dat er niets van gestort word. Men mag ook geen reisen overslaan met in te nemen, of men soude weer op nieuws negen dagen van den Drank moeten drinken. Al die 'r met omgaan moeten ook van den Drank gebruiken.

De Rus heeft ontdekt, dat het zekerst middel tegen de wonding door razende dieren bestaat in het insekt *Cetonia aurata* (goudkever), waarmede elders gunstige uitkomsten zijn verkregen. Deze insekten worden in de maanden Mei en Junij in den staat van pop vergaderd, wauneer ze uit hun hulsel komen, gedood en wel besloten bewaard, en vervolgens door den lijder, als poeder, op met boter besmeerd brood genomen; hangende de (niet opgegeven) hoeveelheid van den ouderdom des gewonden en den tijd af, die er verliep, eer de hulp wordt verstrekt.'

De geneesheer van zekere inrigting ontdekte, dat bij een der zieken dolheid plaats had, welke na eenige uren, tot eenen zeer hoogen graad klom; de razernij, de begeerte om te bijten, het schreeuwen, en de afkeer van alle vocht stegen ten top. Men beproefde herhaalde aderlatingen, doch zonder vrucht, en men schreef den lijder geene twee uren levens meer toe. Wetende dat MAGENDIE zich onledig had gehouden met navorschingen, betreffende de watervrees, liet men denzelfden verzoeken zijne zorgen aan den ongelukkige te wijden. Zonder tijdverlies voldeed deze aan dat verzoek, en gebruik makende van zijne ondervinding bij vroegere proefnemingen verkregen, spoot hij, met behulp der kweekelingen van het hospitaal, ongeveer eene pint bloedwarm water, in eene ader van den arm. Deze, wegens de verschrikkelijke stuipen van den lijder, hoogst moeilijke bewerking, had de gelukkigste uitkomst. Een half uur na de inspuiting herkreeg de zieke zijne verstandelijke vermogens; de stuipen, de lust om te bijten hielden op; hij kon drinken, en alle kenteekenen der watervrees verdwenen, tot niet geringe verbazing der omstanders. Weinige dagen later was de herstelling volkomen.

Een twaalfstal jaren geleden werd, in eene stad in Spanje, een krachtig man door een' hond gebeten en weldra open-

baarden zich bij hem de kenteekenen eener volslagen razernij. Bij gebrek eener meer geschikte plaats, werd de lijder opgesloten op een' ledigen zolder. Met angstige belangstelling vernam het luisterend gezin, dat de bewegingen van den zieke, eerst wild en onstuimig, eensklaps geheel ophielden, 't welk hun de overtuiging gaf, dat zijn lijden geëindigd, dat hij dood was.

Den volgenden morgen werd met groote omzigtigheid de zolderdeur geopend, en men dacht dat het vermoeden be- waarheid was; de lijder lag uitgestrekt op de vloer. Bij na- dere beschouwing bleek het echter, dat hij niet dood, maar in een diepen slaap gedompeld was. Men wekte hem niet, en toen hij na eene langdurige verdooving, waarbij hij he- vig uitwasemde, ontwaakte, was hij volkomen genezen. Toen eerst verkreeg men de oplossing van het raadsel en de aanwijzing van het middel, waardoor de genezing be- werkt was. In zijne razernij had de zieke met de aan zijne kwaal eigen verwoestingzin, rondgezocht naar voorwerpen, waaraan hij zijn drift kon koelen en op dien ledigen zolder niets gevonden dan eenige bossen knoflooksbollen. Deze had hij met zijne tanden vermorseld en er was hem een aan- zienlijk gedeelte van het sap in de keel gedrongen, 't welk hij doorgeslikt, en daardoor onwetend zijn leven gered had.

Opmerkenswaardig is het, dat het hier zoo heilzaam be- vonden middel, de knoflook namelijk, ook voorkomt in de meeste middelen tegen de hondsdolheid aanprezen, zelfs, zoo ik mij niet vergis, in den Bilt drank.

Op Java zouden gunstige voorbeelden bekend zijn van het genezen van slangenbeten, door het opleggen van een stukje rhinoceros-hoorn.

In de Provinciën van ons vaderland, waar adders voor- komen, gebruikt men tegen hunne verwondingen adderolie, die aan iederen veengraver bekend is, en verkregen wordt,

door een levendigen adder in olie te doen omkomen : dus een homeopatisch middel.

Onder de oorzaken , die de hondswuede doen ontstaan , noemt men de vrees , die minder uit mishandeling der honden ontspruit , dan wel door hen te vervolgen met schreeuwen en werpen ; anders moest zulks bij ondoelmatige dresuur , en ook te Scheveningen dikwijls voorkomen , waar omstreeks 300 stuks honden zijn , en hun lot , bij ongunstige voeding , meer dan hard moet genoemd worden.

Bij menschengeheugen heeft er te Scheveningen maar een geval van hondsdolheid plaats gehad , en wel bij eenen aan de plaats vreemde hond , wiens loopen niet bepaald regt uit was geweest ; zijnde het twijfelachtig gebleven , of de door dezen hond gebetene honden , werkelijk dol zijn geworden. Wel een knaapje van 9 jaar oud , dat in de hand was gebeten , hetwelk na verloop van negen dagen in een beddekast moest bedwongen worden , omdat het zich als een woedend sehepsel gedroeg en spoedig hierop zou zijn gestorven.

Het is zes jaren geleden , dat aan den Leidschen dam , een insgelijks aan die plaats vreemde hond , in eene woning drong en onder de tafel met een klein huishondje scherp aan het vechten geraakte. Men poogde ze te scheiden , waarbij de zoon des huizes in de hand gebeten werd. De dag van de zevende week na de gebeurtenis , werd de gebetene persoon razend. Het remedie van den Bilt werd gehaald , uit en inwendig aangewend , echter zonder gunstige uitkomst , en den vierden dag volgde de dood , onder zulke onaangename omstandigheden , dat de betrekkingen er nu nog niet gaarne over spreken. Eene vrouw , die insgelijks gebeten was , heeft er geen letsel van ondervonden.

Twee jaren later had een dergelijk voorval plaats op de laan van nieuw Oost-einde. De een bleef vrij , terwijl een an-

der, ofschoon de geneeskundige hulp de wond dragende hield, overleed.

Het te Rotterdam gebeurde, met een' beschutter-windhond, die om zijn' grimmigen aard afzonderlijk werd gehouden, die dien dag nog ter jacht was geweest, en daarna den jager beet, die hem kwan voeden, welke insgelijks aan de gevolgen overleed, levert voor de wetenschap, voor zoo veel bekend werd, even zoo min iets op, als het in den herfst van het jaar 1852 gebeurde onder Wassenaar, waar een vreemd dameshondje in de rasters van eene buitenplaats was geraakt, hetwelk aan het hek bleef aanhouden in het pogen om naar buiten te geraken. De portier, een volkomen gezond man, maakte uit bezorgdheid, dat het hondje door den jager, welke de gewoonte niet heeft van er te sparen, kon gezien worden, het hek voor hetzelfde los. Het beestje had zich bevreesd betoond en voor hem op de rug geworpen, en toen hij het op wilde nemen, beet het hem in den duim, die een weinig bloedde en cenigzins opzwol, hetwelk na verloop van weinige dagen niet meer zichtbaar was en vergeten werd. Negen weken na het voorval was de portier naar de kerk geweest, zonder het minste letsel te hebben gevoeld. Des middags voelde hij zich niet wel, werd dorstig en vroeg om water, hetwelk hem door zijne vrouw werd toegereikt. Zoodra er zijn oog op viel, gaf hij een zonderling geluid, hetwelk de vrouw onmiddellijk om geneeskundige hulp deed zenden. Hij kreeg rillingen, schuwheid; de angst dreef hem uit en in het bed, tot op den vierden dag, toen de dood volgde.

Het hondje verdween, en ofschoon men veel nazoek deed, heeft men het niet kunnen ontdekken en ook niet gehoord, dat er op dit tijdstip menschen of dieren zijn gewond.

De twee voorbeelden, dat niet alle beten doodelijk zijn, paren zich met andere dergelijke opmerkingen, waaruit af-

geleid kan worden, dat, zoo door het herhaald bijten de hoeveelheid der aanwezige gift- of smetstof niet vermindert, die dan toch in kracht verzwakt, of wel, de een boven een ander er vatbaar voor is. Opmerkelijk is het, dat de vrouwen er in het geheel niet vatbaar voor schijnen te zijn; trouwens men hoort er nooit van; het schijnt, dat zij door hare kleeding meer beschut zijn, of zich minder met den hond in aaraking stellen, die in opgewonden toestand is. Men wil ook nog opgemerkt hebben, dat iemand, zich verbeeldende gebeten te zijn, alle uiterlijke teekens der watervrees kreeg, doch genezen werd. —

De hier aangehaalde voorvallen bewijzen alle het nauwkeurige der vroegere waarnemingen en kenteekenen, hier tot een geheel vereenigd om te kunnen raadplegen, bijaldien het ongeluk zulks mogt vereischen. Het gebruik der wandelstokken was niet in de mode gebleven, bijaldien die niet doelmatig waren, om lastige honden van zich af te weren, terwijl het brengen van een scherpe pen in dezelve zijn nut kan hebben.

Het plaatsen van waterbakken in de straten, ten gerieve der honden, is aan te prijzen; minder het verpligte muilbanden, hetwelk tot de mishandelingen behoort, wanneer het drinken er door belet wordt, op een tijdstip van het jaar, dat zij het meeste water behoeven, en de hond den muil niet genoegzaam kan openen, om zoo als men het noemt, op of over de tong te zweten, welke uitwaseming op die plaats, den hond bij uitsluiting eigen is, omdat zijne huid de daartoe noodige poriën mist.

Gelukkig zijn de gevallen, dat een hond werkelijk dol is, zeldzamer dan verondersteld wordt. Het jacht maken op een hond, die vreemd is, of zijn' meester verloren liebbende, er angstig uitziet, geeft veelal tot die veronderstelling aanleiding. Vult een courantier zijn blad met zoo iets,

dan wordt het door anderen overgenomen en in het einde wil iedere stad zijn' dollen hond gehad hebben; men ging zulks onlangs als een' politieken afleider beschouwen, waar de ministeriële waarschuwing toe bijdroeg, dat het remedie van den Bilt geen vertrouwen verdiende, en toen de algemeene dolheid in eens ophield. —

In hoe verre het remedie van de Zwaluwe meer waarde heeft, dan dat van den Bilt, verdient een onderzoek van deskundigen.

NA SCHRIFT.

Al zoekende naar het ware remedie tegen de honds dolheid, stoot de schrijver op eene orde van St. HUBERT, de dikke kruik genaamd, welk wonder de markies DE FOUDRAS in zijn werk: *un capitaine de Beauvoisis, la Haye, Doorman, 1849.*, tusschen Hongarijen en Bohemen toevallig heeft ontdekt. Daar wordt zoo verschrikkelijk gejaagd, gegeten en gedronken uit glazen (*wiederkommen* genaamd) zonder dol te worden, en met zulk sterk spek geschoten, dat het van geen ander kan wezen dan van vette varkens, die ten minste twee jaren oud zijn. Alles wat in dit werk voorkomt kan niet zijn verzonnen; het is geschreven met eene pen, die gedoopt werd in bloed van rood en zwart wild, waardoor ontstond echte en warme

JAGERS-TAAL.

Een Haas is maar een slecht eten.

De lucht betrok in korten tijd en werd allengskens duister, gelijk men dit in het najaar ziet gebeuren, zoo dat ik het raadzaam begon te achten, in eene nabij zijnde woning te schuilen.

Met het afdroogen van het geweer, bezig zijnde, kwam de eigenaar ook binnen, die mij onder het droogslaan van zijne hoofdbedekking toevoegde: »ik begrijp maar niet M. daar gij het toch niet noodig hebt, hoe gij u zoo veel moeite kunt geven om een' haas te vangen.»

Hoezoo?

»Ik had er bij toeval een; de vrouw was met de kool bezig, ik lag hem er boven op: aan de kool was niets gelegen en de haas was mede niet te eten.»

Hebt gij er dan geen boter of spek bij gedaan?

»Neen! die heb ik er niet aan gewaagd».

De uitdruk op zijn gelaat helderde dat laatste woord nog meer op: dat spek en boter niet door een haas mogen bedorven worden, en meer waard zijn.

Spreker heeft gelijk, dat een haas niet aangenaam smaakt, wanneer hij niet door eene bekwame hand naar de regelen der kookkunst is te regt gemaakt, waartoe WATEL zegt, dat 5 oncen boter noodig zijn.

Het straks gezegde komt mij telkens onwillekeurig voor den geest, wanneer ik bij de tegenswoordige konijnen-manie

hoor beweren, dat het konijnenvleesch, nog drooger dan van de hazen, als voedingsmiddel voor de geringere klasse wordt aanbevolen. —

Dat het kweeken van konijnen, zoo lang het nieuwmoedisch soort niet algemeen geworden is, ook voor den handel op Engeland met vrucht kan geschieden, tot, zoo als men het noemt, de markt niet overvoerd is, valt aan te nemen; maar niet, dat het konijnenvleesch voor menschen die werken moeten, geschikt is.

Menschen, die nooit aan het nuttigen van rund-en schapenvleesch denken, zelfs het varkenvleesch als een onthaal beschouwen, vinden het laatste niet alleen het lekkerst, het makkelijkst te verteren en het meest geschikt om op te werken.

Zal het dan voor de schamele gemeente, die zich met aardappelen en gekarnde melk reeds te vreden stelt, niet beter zijn, de waarde van deze nieuwe konijnsort op *f* 1,— geschat, te besteden aan spek, waarvoor eene hoeveelheid wordt verkregen die voor een klein gezin een week lang voldoening geeft, dan het konijn gebraden of gestoofd te nuttigen, waartoe zelfs de vereichten niet bestaan. Zonder te gewagen van de zwakke magen, die het konijnenvleesch niet verdragen kunnen, en bijwien zij tegenzin verwekken al worden er op de Fransche manier pruimen bij gedaan en op zijn Engelsch gehakt van gemaakt.

Wat er van de makkelijke voeding van het konijn möge gezegd worden, wanneer het op mesten aankomt, waartoe het vereichte door den stedeling niet langs den algemeenen weg te vinden is, de geringe man, die twaalf groote konijnen kan houden en vetten, zal dan meer nut hebben van twee geiten, die alle dagen het hoogstnoodige bijbrengen. Ook ten opzichte van de mest, die voor zeer goed van de geit en oneindig minder van het konijn wordt gehouden.

Waar veel konijnen gehouden worden openbaren zich ziekten, b. v. bij de voeding met klaver, op de oogen. Een knaap gebruikte met goed gevolg de rest van het fleschje, dat voor zijns vaders oogen gediend had.

Wij hebben een tijd gehad, dat men duizenden besteedde om de konijnen weg te krijgen, nu om ze te hebben. Gelukkig dat men om eene mode lagchen mag, zoodra die voorbij is.

JAGERS-TAAL.

Het openen der Jagt.

De nacht verdween. Auuroor spreidt weêr haar vleugels,
Zacht koestrend over 't veld, met gouden praal,
En op den kristalijnen waterspiegel
Weërkaatst haar godlijk beeld in vlammenstraal.
Een dunne nevelwolk, nog nederhangend,
Verbergt voor 't oog der weiden kleurengloed.
De zwaan baadt zich in 't stroomnat, telkens duikend
Met slanken hals, in 't blaauwen van den vloed.

't Wordt druk in 't jagershuis, zoo hecht voltogen,
Aan den smaragden oever van den stroom.
Uit groen behangen venster blikte een jager
In 't rond of hij mag hopen, zonder schroom.
Zijn scherp weêrkundig oog, naar oost en westen
Gekeerd, ziet uit, of hem ook regen wacht,
Waarnaar hij vurig haakt, en zoo te weten,
Of hem een goeden dag ook tegenlacht.

Maar hoor! naauw is hij 't venster weêr ontweken,
Of op het voorplein hoort men, overluid,
Gefluit, geroep en het geblaf van honden,
Dat wekt de slapers hunne slaapstede uit.
Wat mag dit luid gerucht toch wel beduiden?
BARTOLOMEUS roept de jagers op:
De hoenderjagt wordt heden weêr heropend,
En dan, dan stijgt des jagers vreugd ten top.

Nu treedt, in jagtgewaad, de jager buiten,
 Ter poort uit, als een held ten strijd gerust.
 Een moedig hondenpaar verzelt zijn meester;
 Rent, blaffend, voorwaarts van hun pligt bewust.
 Zij weten reeds, wat deze dag beteekent,
 En schroomen arbeid, zweet noch ongerijf;
 De dieren haken weêr naar buit behalen,
 Na lange rust in 't hun verlcend verblijf.

Daar klinkt op eens gefluit van 's jagers lippen,
 En, op zijn wenk, keert, zonder dralen weêr
 Het hondenpaar, volgaarn hun eigen lusten
 Opoff'rend, voor den wil van hunnen heer.
 Zij hunkren reeds, om in zijn' vreugd te deelen,
 In 't lang verbeidde en heuglijk jagers-lot. —
 Waar mag de vriend des meesters toch vertoeven?
 Die nooit versliep een feestelijk genot.

Hij komt, en doet zijn jagers-melodiën
 Luid klinken in het rond; en, op zijn stem,
 Verwelkomt *Nimrod*, en door vriendlijk blaffen
 En kwispelstaarten, hoogst te vreden, hem.
 Nu gaat het voorwaarts, vlug, langs veld en wegen,
 Waar zich *DIANA*, de eedle jagtgodin,
 Haar troon heeft opgericht, om al haar gunsten
 Te schenken 't jaagren-paar, naar lust en zin.

Reeds, blinkt van tusschen gele haverstoppen,
 Het welig groen van 't voedend aardgewas.
 Zie, hoe de vrienden hunne schreên verdubblen,
 Dwars over 't veld en met versnelde pas.
 Zie hoe in 't dubbel-jagt-geweer de hagel
 En 't kruid, met vaste hand, wordt ingestort,
 Om 't hoendervolk den dood in 'thart te jagen,
 Dat ras de prooi der koene jagers wordt.

» *Allons avance!*” En, als een pijl, zoo vliegen
 De honden links en regts, in *zigzag*, voort,
 En metend, bij hun loopen, wijde bogen,
 Opdat door hen het wild worde opgespoord.
Beau! — reeds trekt *Nimrod* aan — zie, hoe de trouwe,
 Gelijk een aal, door struik en kruiden sluipt;
 Hoe hij den neus verheft, den staart regtlijnig
 Nu uitstrekt, en bedachtzaam voorwaarts kruipt.

—

» De hoenders loopen.” maar vergeefs is 't pogen.
 Te goed is *Nimrod* met hun loop bekend.
 Nu staat hij stil. Zijn vlammenschietende oogen
 Zijn scherp en strak naar 't strijdperk heen gewend.
 Als werden plotsling al zijn pezen, spieren
 Beweegloos: *Nimrod* staart en tuurt en wacht.
 Hij waagt geen stap, schoon hij het vlug ontkomen
 Der hoenders niets, en zelfs onmogelijk acht.

—

Des jagers hart klopt met schier hoorb're slagen
 In zijne borst; een streelend voorgevoel
 Van blijde zegepraal doet zijne hoop vermeerden;
 Hij staart met scherpen blik op 't wenschlijk doel.
 Hij spant den haan en kromt des vingers spitse
 Tot den geduchten druk nu voorbereid;
 Vermaant zijn hond in stilte, opdat te driftig,
 De sluwe oude haan hem niet verleid'!

—

» Geef acht!” — kirrikkekik — dáár stijgt, al fladdrend,
 Het hoender-volk uit 't loof, waarin het lag.
 't Geweerschot valt — en, door het lood getroffen,
 Stort — schoon begin van d' aangevangen dag! —
 Mijnheer papa uit 't midden zijner kindren,
 En, eer hij nog den bodem heeft bereikt,
 Volgt hem een tweede na, die, half nog dwarlend,
 Niet ver van daar zieltogend, nederstrijkt.

En trots brengt *Nimrod*, als een zegeteeken,
 Den haan zijn' heer, wel tusschen 't scherp gebit,
 Doch zoo voorzigtig, dat geen enkel veertje
 Beschadigd wordt, geen enkel hoenderlid.
 Aan 's jagers weitas wordt de buit gehangen;
 Nog heeft de hond een meesterstuk te doen.
 Des jagers oog is 't plekje niet gebleken,
 Waar 't nederstreek, 't getroffen tweede hoen.

Een wenk der hand, een „zoek verloren!” zeggen
 Het koene dier, wat nog zijn kunst behoeft.
 Daar neemt hij voet! Gezwind loopt hij de voren
 Der velden af, terwijl hij plotsling toeft
 En ziet naar gindsche heg. „'t *Apport!*” klinkt luide,
 En, met één sprong, heeft *Nimrod* 't hoen ontdekt,
 Dat nog, zoo veel het kan, zich tracht te redden,
 Maar zich, helaas! niet aan 't gevaar onttrekt.

Nog fladdrend, legt hij in des meesters handen
 Den tweeden buit; maar zonder noodzaak, kwelt
 Geen jager ooit het wild, dat door zijn worstlen,
 Zijn leven zelf nu werkelijk perken stelt.
 Maar ziet — naauw is het eerste schot gevallen,
 Dat liefelijk weêrgalmt in 's jagers oor,
 Of ook, om even snel zijn doel te treffen,
 Neemt 's jagers vriend zich d' eigen maatstaf voor.

Nu nadert, maar met dubbel snelle schreden,
Karo niet minder koen. Hij zoekt het wild
 Ook op — en ziet hij staat. — Zou van de hoenders
 Er nog één over zijn? — Geen tijd verspild!
 De meester volgt den hond, 't geweer reeds vaardig;
 Schoorvoetend kruipt het dier door distlen voort,
 Wier scherpe prikkels meer en meer hem wonden,
 Maar aan wier vlijm *Karo* zich kreunt noch stoort.

't Geweer brandt los , en , met een dondrend knallen ,
 Verheft een zuil van graauwen pulverdamp
 Zich opwaarts , en een haas , hoe vlug in 't loopen ,
 Trest 't doodend lood , bezwijkend in den kamp.
 De hersenpan verbrijzeld , kruipt hij spartlend ,
 Nog langs den grond. *Karo* ontwaart den buit.
 Hij grijpt het dier , schoon droevig jammerklagend ,
 En Lampe (') blaast weldra den adem uit.

—

Het » Bravo ! » klinkt en glijdt van 's jagers lippen.
 » 't Gaat heden wel , zoo waar ik jager heet !
 » Nu ijlings voort naar gindsche weidegronden ,
 » Daar toeft het overschot der hoenders die ik weet.
 » Ziet herwaarts , hoenders ! even als uw ouden ,
 » Staat gij op wacht ? Geen moeite dan gespaard !
 » Het dubbel roer mag zich geen poos verkoelen ,
 » Eer 't hoender-volk op nieuw zich zamenschaart . »

—

Door hooger jagtlust derwaarts heen gedreven ,
 Doorkruissen nu de jagers 't natte gras ,
 Terwijl de honden 't riet , hoog opgeschoten ,
 Doorsnufflen schuins en dwars , van pas tot pas.
 Nu knalt 't geweer dan hier dan daar , aanhoudend.
 Van één der honden ziet men slechts den staart.
 Daar springt hij op , maar 't is te laat ! ontkomen
 Is reeds de haas , die vlugt met snelle vaart.

—

De vrienden vinden uog een aantal hoenders.
 Zij meerdren dus hun' buit , naar wensch en lust.
 Maar 't middaguur schiet heete zonnestrallen ,
 En hond en jager smachten nu naar rust.
 Ginds , waar het strooijen dak van 's pachters hoeve
 Een koele toefplaats biedt , daar heen , daar heen ;
 Dáár zal men zich , door spijs-genot verkwikken ,
 En kracht hergeven aan de nu vermoeide leên.

Hier uitgestrekt in schaauw der berkenboomen ;
 Rust 't vriendenpaar. Wat is het rusten zoet ,
 Na wel volbragte taak ! Een boeren dochter
 Brengt melk en brood , en 't doet den jagers goed.
 Hun weitasch levert ook tot spijs-gebruiken
 Genoegzaam op — en 't mœdig hondenpaar
 Geniet met vreugd de hun verleende gaven ,
 En huiswaarts keert men eindlijk , blij te gaâr.

(*) Deze naam wordt door de Duitsche jagers aan den *laas* gegeven, en heeft waarschijnlijk zijnen oorsprong uit het gedicht van: *Reineke der Fuchs*.

Slotwoord.

Toen de ondergeteekende , op aanzoek van den uitgever en eenige liefhebbers der Jagt , zich in 1852 met de redactie van het *Nederlandsch Tijdschrift voor Jagtkunde* belastte , hoopte hij op eene ijverige medewerking van vele liefhebbers der Jagt. Hij deed dit met te meerder vertrouwen , omdat in ons land de Jagt door zoo velen beoefend wordt , die tot de hoogere en de beschaafde standen der maatschappij behooren. In deze hoop , het mag niet ontveinsd worden , vondt hij zich te leur gesteld. Ook het debiet van het tijdschrift , een hoofdmiddel tot deszelfs instandhouding , liet veel te wenschen over , zoodanig dat de uitgever zijne kosten naauwlijks gedekt vindt ; eene omstandigheid welke de verwondering in hooge mate moet opwekken , wanneer men de belangrijke uitgaven , die zich velen voor het Jagtvermaak getroosten , in evenredigheid tot den geringen prijs van het tijdschrift beschouwt.

»Is het Nederlandsch jagend publiek , dan geheel en al »onverschillig jegens het tijdschrift" ? is eene vraag die dikwerf hij hem is opgerezen , te meerder wanneer hij de belangstelling overwoog , die men in Engeland , Duitschland en Frankrijk aan de aldaar uitkomende Jagt-tijdschriften schenkt.

Hij durft deze en dergelijke vragen niet beantwoorden , maar dat de uitkomst niet bemoedigend was , mag hij niet

verzwijgen. Indien geene andere bezigheden, in verband met zijne ambtsbetrekking, hem beletten zich geheel aan het tijdschrift te wijden, zoude hij gaarne in een omstandig onderzoek van deze en soortgelijke vragen treden; maar voor hem, die zich met de redactie alléén als bijwerk kon belasten, is zulks ondoenlijk. Zonder medewerking, welwiltende en ijverige medewerking van velen, is de opgenomen taak voor hem te moeilijk en te tijdroovend voor het vak dat hij beoefent.

Het is met leedwezen, dat hij bij het einde van den tweeden jaargang, zijne taak moet nederleggen. Hij betreurt dit te meer omdat hij voor de Jagt, die zoo zeer met de beoefening der natuurlijke historie verwant is, sedert zijne jeugd eene groote voorliefde koesterde, en een gedeelte daarvan onder de leiding van eenen Duitschen houtvester doorbragt. Hij hoopt evenwel dat het tijdschrift moge blijven bestaan en dat de uitgever door eene toenemende medewerking tot het volhouden der uitgave moge worden in staat gesteld. Aan deze medewerking zal hij zich, voor zoo ver het zijnen werking toelaat, niet onttrekken.

Ten slotte betuigt hij hier gaarne openlijk zijnen dank aan allen, die door meerdere of mindere medewerking en bijdragen, hem de redactie hebben gemakkelijk gemaakt.

Dr. H. SCHLEGEL.

Leiden, Sept. 1854.

Gelijk aan H. H. inteekenaren uit het voorafgaande slotwoord blijkt, heeft Dr. H. SCHLEGEL zich aan de redactie van het Tijdschrift onttrokken. Wanneer de uitgever zich enkel liet leiden door de weinige medewerking, die hij aan zijne onderneming zag te beurt vallen, zoude hij het raadzaam achten met dezen jaargang te sluiten; maar als hij aan de belangstelling van sommigen denkt en de voorliefde, die hij der Jagt toedraagt, raadpleegt, wenscht hij tot den voortduur van het Tijdschrift zijne ijverigste pogingen te blijven aanwenden. Hij doet dit met te meerder vertrouwen, vermits de Heer VERSTER VAN WULVERHORST zich, op zijn dringend verzoek, wel met de redactie wil belasten en hij vertrouwt, dat deze mededeeling der H. H. inteekenaren den waarborg oplevert, dat het Tijdschrift hierdoor gewisselijk niet aan gehalte zal verliezen.

J. G. MEIJER.

